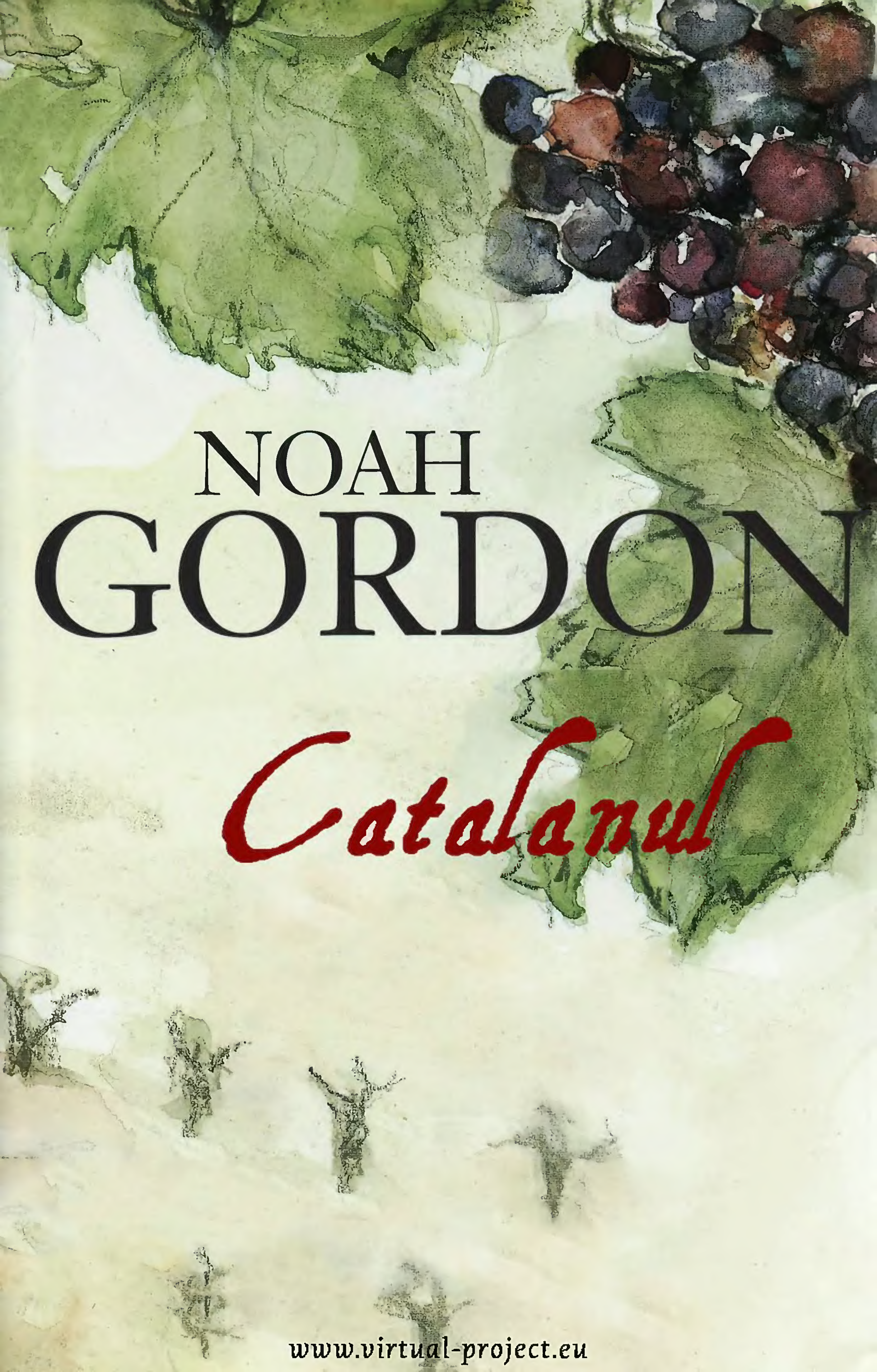

NOAH
GORDON
Catalanul
www.virtual-project.eu

Coperta: DUMITRU POPESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a Românie
GORDON, NOAH
Catalanul / Noah Gordon ; trad.: Odette Sofronescu. –
București : Vivaldi, 2010
ISBN 978-973-150-045-4

I. Sofronescu, Odette (trad.)

821.111(73)-31=135.1

THE BODEGA
by NOAH GORDON

NOAH GORDON

CATALANUL

Traducerea de
ODETTE SOFRONESCU

Editura **VIVALDI**
BUCUREŞTI, 2010

Pentru Lorraine, de-a pururi

„În Nischapur sau Babilon,
de curge dulce sau acru în potire,
se scurge vinul vieții pic cu pic,
frunzişul vieții cade, frunză cu frunză.”

RUBAYAT de Omar Khayyam

„Pământul este aproape singurul lucru care nu-şi poate lua zborul de aici.”

ULTIMA CRONICĂ DE LA BARSETT
de Anthony Trollope

„Binecuvântat este cel ce şi-a găsit munca;
să nu mai ceară nicio altă binecuvântare.”

PREZENT ŞI TRECUT
de Thomas Carlyle

„Spune-mi unde sunt bărbații.
Au plecat, războiul începe.
Când se va înțelege oare?
Când se va înțelege oare?”

WHERE ALL THE FLOWERS GONE?
de Pete Seeger, în germană de
Max Colpert

PARTEA ÎNTÂI

ÎNTOARCEREA

Satul Roquebrun
în provincia Languedoc în sudul Franței
22 februarie 1874

ÎNAPOI ACASĂ

În dimineața în care s-a schimbat totul, Joseph lucra în podgoria familiei Mendès şi curând mâinile i se mişcau deja ca în transă, călca din butuc în butuc şi înlătura crengile uscate, obosite, pe care atârnaseră fructele culese de ei în octombrie, când fiecare strugure fusese suculent ca o femeie matură. Reteza nemilos şi lăsa în urmă butucii de viță golaşi care urmau să dea naştere noii generații de struguri. Era una din rarele zile plăcute dintr-un februarie până atunci trist şi, în ciuda răcorii, soarele părea să urce cu putere pe incomensurabilul cer franțuzesc. Când găsea ici şi colo câte o boabă zbârcită, care fusese trecută cu vederea de culegători, mânca stafida asta Fer-Servadou cu mare plăcere. La sfârşitul fiecărui rând stivuia tăieturile într-o grămadă şi lua din focul precedent o viță-de-vie arzând pentru a o aprinde, iar fumul muşcător îi sporea plăcerea de muncă.

Tocmai pusese pe foc o nouă grămadă şi când îşi ridică capul îl văzu pe Leon Mendès străbătând podgoria către el, fără să schimbe o vorbă cu vreunul dintre ceilalți patru muncitori.

— Monsieur, spuse el respectuos, când Mendès se află în fața lui.

— Senyor.

Era o mică glumă de-a lor, ca proprietarul să i

se adreseze lui Josep de parcă el ar fi proprietarul şi nu muncitorul, dar Mendès nu zâmbi. Era ca întotdeauna politicos, dar direct.

— Am vorbit azi-dimineață cu Henri Fontaine care tocmai s-a întors din Catalonia. Josep, am o veste proastă. Tatăl tău e mort.

Josep se simți de parcă o măciucă ar fi vâjâit pe lângă el şi nu scoase niciun cuvânt. Tatăl meu? Cum să fie tatăl meu mort? În cele din urmă întrebă simplu:

— Care a fost motivul?

Mendès clătină din cap.

— Henri a auzit doar că a murit la sfârşitul lui august. Mai mult nu ştie.

— Atunci trebuie să mă întorc în Spania, monsieur.

— Dar... e sigur pentru tine? întrebă blând Mendès.

— Aşa cred, monsieur. De mult mă gândesc la o întoarcere. Vă mulțumesc pentru prietenia dumneavoastră. Că m-ați adăpostit. Şi că m-ați învățat atâtea.

Mendès dădu din umeri.

— Pentru nimic. Despre vin nu termini niciodată de învățat. Regret moartea tatălui tău, Josep. Dacă-mi aduc bine aminte, ai un frate mai mare. Nu-i aşa ?

— Da. Donat.

— Pe-acolo de unde eşti tu, moşteneşte cel mai mare? Donat va primi podgoria tatălui tău?

— Acolo de unde sunt eu e obiceiul ca fiul cel mare să moştenească două treimi, iar ceilalți fii mai mici să-şi împartă restul şi să-şi găsească o slujbă care să le asigure traiul. Dar în familia noastră, pentru că avem prea puțin pământ, se obişnuieşte ca

totul să treacă la fiul cel mai mare. Tata îmi dăduse mereu să înțeleg că viitorul meu este în armată sau biserică... Din păcate nu sunt bun nici de una, nici de alta.

Mendès zâmbi, dar era un zâmbet trist.

— Nu pot spune nimic împotrivă. În Franța, după partaj, copiii s-au ales cu câteva gospodărioare neînsemnate.

— Podgoria noastră are doar patru hectare. Pământul de-abia ajunge să hrănească o familie, de vreme ce se cultivă doar struguri din care se face oțet ieftin.

— Strugurii voştri sunt destul de buni. Au arome plăcute, promițătoare – de fapt sunt prea buni pentru oțet ieftin! Bine cultivate, cele patru hectare pot produce o recoltă din care să se facă un vin bun. Ar trebui fireşte să săpați pivnițe ca să nu vi se acrească vinul în arşița verii, spuse Mendès amabil.

Josep îl respecta mult pe Mendès, dar ce ştia podgoreanul francez despre Catalonia sau despre cultivarea viței-de-vie folosite la producerea oțetului.

— Monsieur, ați văzut micile noastre *cases* cu solurile lor argiloase, spuse el prea nerăbdător, pentru că tocmai se gândea la tatăl lui năucit de durere. Nu avem *chalet*-uri mari. Acolo nu sunt bani pentru construirea unor gospodării mărețe cu crame.

Era vizibil că domnul Mendès nu voia să discute.

— Dacă tot nu moşteneşti podgoria ce vei face în Spania?

Josep dădu din umeri.

— Îmi caut de lucru. Dar destul de sigur că nu la frate-meu Donat, gândi el.

— Poate în satul tău? Regiunea spaniolă Rioja

are câţiva producători de vin care s-ar socoti norocoşi să-ţi dea de lucru, căci eşti un viticultor înnăscut. Simţi de ce are nevoie viţa-de-vie şi ai mână bună la treburile pământului. Sigur că Rioja nu e Bordeaux, dar se poate scoate un vin roşu acceptabil, spuse el într-o doară. Dar dacă vrei să te întorci aici vreodată, la mine vei găsi imediat de lucru.

Josep îi mulţumi încă o dată.

— Nu cred că merg la Rioja şi nici în Languedoc nu mă întorc, monsieur. Aparţin Cataloniei.

Mendès clătină din cap înţelegător.

— Chemarea pământului natal este întotdeauna puternică. Mergi cu Dumnezeu, Josep, spuse el.

Pe urmă zâmbi.

— Spune-i fratelui tău să sape o cramă.

Josep zâmbi la rândul lui, dar clătină din cap. Donat n-ar săpa nici măcar o groapă pentru o latrină, gândi el.

— Pleci? Păi... noroc, atunci.

Margit Fontaine, proprietăreasa lui Josep, primi vestea plecării lui cu un surâs tainic, viclean – chiar cu bucurie, cum presupuse el. Era într-adevăr o văduvă de vârstă mijlocie, dar cu o faţă încă frumoasă şi un corp care îl făcuse pe Josep să-i tresalte inima atunci când o văzuse pentru prima dată, dar era atât de preocupată de ea însăşi, încât după un timp îşi pierdu farmecul. Îi dădea nişte mese neglijent pregătite şi un pat moale pe care îl împărţea uneori cu el în batjocură, tratându-l de parcă ar fi fost un elev la severa ei academie sexuală.

— Încet, cu atenţie. Delicat! *Mon Dieu*, băiete, nu eşti la curse!

Este adevărat că îl învăţase temeinic tot ce putea să facă un bărbat. El fusese fascinat de lecţiile şi de puterea ei de seducţie, dar nu se iscaseră niciodată între ei sentimente tandre, iar plăcerea lui era limitată, pentru că foarte curând dezvoltase o aversiune faţă de ea. Ştia că ea îl considera un flăcău grosolan, pe care trebuise să-l înveţe totul de la zero, cum să mulţumească o femeie, un spaniol neinteresant care vorbea prost provensala, iar franceza mai mult de-o grămadă.

Iată de ce în dimineaţa următoare porni la drum cu un „*Adieu*" lipsit de romantism, aşa cum sosise în Franţa, în tăcere, neobservat şi fără să supere pe nimeni. Pe un umăr purta o traistă cu cârnaţi, o *baguette* şi o sticlă cu apă, pe celălalt umăr o pătură rulată şi un cadou de la monsieur Mendès, un burduf de vin făcut din piele, legat de o curea. Soarele de-abia se vedea, cerul cenuşiu ca gâtul de porumbel, ziua răcoroasă dar uscată – condiţii bune pentru un marş. Din fericire avea gambele şi picioarele oţelite de muncă. Avea cale lungă în faţa lui şi de aceea mergea perseverent, cu paşi mari, dar fără grabă.

Scopul lui în această primă zi pe drum era un *chalet* în satul St. Claire.

Când ajunse acolo, merse la bisericuţa St. Nazaire şi îl întrebă pe preot de drumul spre via unui bărbat pe nume Charles Houdon, un prieten al lui Leon Mendès, iar când găsi proprietatea şi îl salută pe monsieur Houdon din partea lui monsieur Mendès, Houdon îi permise să doarmă în cramă.

La lăsarea serii se aşeză pe jos în faţa butoaielor şi mâncă pâine cu cârnaţi. Crama lui Houdon era curată lună. Dulceaţa grea a strugurilor care fermentau

nu putea acoperi mirosul sec al lemnului nou de stejar şi nici duhoarea sulfului pe care francezii îl ardeau în sticle şi butoaie, pentru a le steriliza. În sudul Franței era ars mult sulf; le era foarte frică de toate bolile, mai ales de Phylloxera, o molimă care nimicea viile din nord şi era cauzată de un păduche minuscul, păduchele de vie, care sugea din rădăcinile butucilor de viță. Crama aceasta îi amintea de podgoria lui Mendès, chiar dacă Lèon Mendès făcea vin roşu iar Houdon producea vin alb din struguri Chardonnay, după cum aflase Josep.

Josep prefera vinul roşu şi acum îşi îngădui o înghițitură trasă din burduful lui. Vinul îi înflori în gură înțepător şi pur – *vin ordinaire*, un vin obişnuit, pe care în Franța şi-l puteau permite chiar şi muncitorii, dar cu toate acestea cu mult mai bun decât tot ce băuse vreodată Josep în satul lui.

Lucrase pentru Mendès doi ani în podgorie,pe urmă încă un an în pivniță iar în al patrulea în cramă, unde avusese ocazia să guste vinuri a căror calitate nu şi-o putuse nici măcar imagina vreodată.

— Languedoc-ul este cunoscut pentru un *vin ordinaire* decent. Fac un vin cinstit, ceva mai bun decât cel obişnuit. Dar câteodată, din ghinion sau prostie, este oarecum de proastă calitate, îi spusese monsieur Mendès, dar, mulțumesc lui Dumnezeu, de cele mai multe ori vinul meu e bun. Sigur că încă n-am făcut un vin cu adevărat *mare*, de colecție, cum sunt creațiile celebrilor producători de vinuri Lafite sau Haut-Brion.

Dar Mendès continuă să încerce. Atunci când în căutarea lui necontenită pentru cel mai potrivit *cru* – o creație desăvârşită pe care el însuşi o numea „Vinul

Domnului" – produse o serie care bucura cerul gurii şi gâtul, străluci de bucurie o săptămână întreagă.

— Simţi aroma? îl întrebă pe Josep apoi. Adulmeci intensitatea, parfumul întunecat, care tulbură sufletul, buchetul floral, gustul de prune?

Mendès îl făcuse să aibă o idee despre cum trebuia să fie gustul vinului. Ar fi putut să-l lase pe Josep în neştiinţă. Recunoştea acum că porcăria slabă, acră pe care o produceau viticultorii din satul lui era un vin jalnic. Pişat de cal, îşi spuse el posac. Probabil că ar fi fost mai bine pentru el dacă ar fi rămas în Franţa la Mendès şi şi-ar fi dat osteneala să producă soiuri de vin mai bune, decât să se pună în pericol întorcându-se acum în Catalania. Se mângâia cu presupunerea că între timp ar fi mai sigur pentru el să se afle acasă. Trecuseră patru ani fără vreun semn că ar fi căutat de autorităţile spaniole.

Îi displăcu recunoaşterea amară că generaţii ale familiei sale îşi trecuseră viaţa producând vin atât de prost. Totuşi fuseseră oameni buni. Oameni muncind din greu. Ceea ce îl aduse iar la tatăl său. Încercă să şi-l închipuie pe Marcel Àlvarez, dar nu-şi amintea decât detalii mici, simple – mâinile mari ale tatălui său, zâmbetul rar. În şirul de jos al dinţilor avea o gaură pentru că îi lipsea un incisiv iar ambii dinţi de lângă acest spaţiu gol erau strâmbi. Tatăl lui avea şi un deget încovoiat, degetul mic de la piciorul stâng, pentru că purta mereu încălţăminte proastă. Uneori tatăl lui muncea fără pantofi – îi plăcea senzaţia pământului sub tălpi şi între degetele lui noduroase. Josep se retrase în sine şi savură amintirile şi în timp ce întunericul pătrundea prin ambele ferestre ale spaţiului, îşi îngădui pentru prima dată un sentiment

adevărat de jale. În cele din urmă adormi amărât printre butoaie.

În ziua următoare aerul deveni mai tăios. Seara Josep se înfăşură în pătură şi se îngropă într-un morman de fân de pe o păşune cosită. Fânul care putrezea era cald şi în el se simţi înrudit cu creatura care aştepta soarele în vizuina ei. În noaptea aceea a avut două vise. Întâi unul înspăimântător. Apoi o visă din fericire pe Teresa Gallego şi când se trezi îşi aduse aminte clar de visul acela,de fiecare detaliu delicios de chinuitor. O risipă de vise, îşi spuse el. După patru ani cu siguranţă că era deja măritată sau lucra pe undeva departe de sat.

Către mijlocul dimineţii următoare avu noroc să întâlnească un căruţaş care îl luă în căruţa lui plină cu lemne de foc, trasă de doi boi cu pompoane roşii de lână în vârful coarnelor ascuţite. Când căzu un lemn din căruţă, Josep sări şi îl culese. În rest, călători, relativ comod mai bine de trei ceasuri deasupra încărcăturii. Din păcate trebui să petreacă această noapte, a treia pe drum, fără vreun confort. Întunericul îl luă prin surprindere, pe când străbătea o bucată de pădure. Pe nicăieri nu se vedea un sat sau o gospodărie izolată.

Credea că deja părăsise Languedoc-ul şi pădurea în care se afla acum ţinea de provincia Roussillon. În timpul zilei n-avea nimic împotriva pădurii, iar când se întâlnea cu asociaţia de vânătoare chiar savura drumeţiile prin păduri. Dar întunericul în pădure nu-i convenea. Nu erau nici stele, nici lună pe cer şi ar fi fost o prostie să meargă mai departe pe cărare, dacă tot nu putea vedea nimic. Întâi se aşeză pe pământ şi

se sprijini de trunchiul unui pin mare dar şuieratul slab al vântului printre copacii aceia mulţi îl descurajă curând şi astfel se căţără pe crengile cele mai joase ale copacului continuând apoi să urce până când atinse o înălţime sigură.

Se înghesui într-o bifurcaţie de crengi şi încercă să se acopere cât putea de bine cu pătura, dar era o încercare tristă şi frigul îl copleşi în timp ce şedea cocoţat incomod pe ramul acela. Din negreala nopţii care îl înconjura venea când şi când câte un zgomot. Ţipătul unei bufniţe îndepărtate. Chemarea plângătoare a unui porumbel. Ceva care i se părea a fi ţipătul ascuţit al unui iepure de câmp sau al unui alt animal care tocmai era ucis.

Pe urmă direct de la solul de sub el,zgomotul corpurilor care se frecau unul de altul. Grohăituri, adulmecări, o fornăială tare, scormonitul copitelor în pământ. Ştia că erau porci mistreţi. Nu putea să-i vadă. Poate că erau doar câţiva, chiar dacă în imaginaţia lui îşi închipuia o turmă întreagă. Dacă s-ar prăbuşi, un mistreţ ar putea fi mortal cu colţii ăia înfiorători şi copitele ascuţite. Cu siguranţă că bestiile i-au adulmecat cârnaţii şi brânza şi ştia că ar înfuleca tot. Tatăl său îi povestise odată că văzuse în tinereţea lui cum nişte mistreţi s-au repezit asupra unui cal viu cu un picior rupt şi l-au mâncat.

Josep se prinse strâns de creanga lui. După un timp auzi cum porcii plecau mai departe. Totul era din nou liniştit şi el tremura de frig. Avea senzaţia că întunericul dura de o veşnicie.

Când în sfârşit se crăpă de ziuă, nu mai văzu şi nu mai auzi niciun animal. Se dădu jos din copac şi mâncă din cârnat, în vreme ce-şi continua deja

drumul pe cărarea îngustă. Era obosit de noaptea fără somn dar mergea în tempoul lui obişnuit. Către prânz pomii deveniră mai rari, apoi în fața lui se aşternură câmpiile şi la oarecare depărtare se puteau deja recunoaşte bine munții înalți. Când o oră mai târziu atinse Pirineii, se porni o ploaie violentă iar el căută protecție la poarta deschisă a unui grajd care aparținea unei *masia* impunătoare.

În grajd, un bărbat şi fiul lui terminau de curățat aşternutul vitelor şi se holbară la el.

— Care-i treaba? întrebă bărbatul brutal.

— Sunt în trecere doar, monsieur. Pot să mă adăpostesc aici câteva momente până mai trece ploaia asta?

Josep văzu că omul îl cerceta amănunțit, era clar că numai bucuros nu se simțea de ce-i adusese ploaia.

— Poftim, spuse bărbatul şi îşi schimbă încet poziția, astfel încât să-şi balanseze mai departe furca ascuțită şi să-l poată observa şi pe străin în acelaşi timp.

Ploaia continua să răpăie. După un timp Josep nu mai vroi să se învârtă pe acolo pur şi simplu; apucă o lopată sprijinită de un perete şi îi ajută la treabă. Curând, ascultau amândoi interesați ce le povestea el despre mistreți.

Țăranul clătină din cap.

— Dobitoace parşive, porcii ăştia blestemați. Şi se-nmulțesc ca şobolanii. Sunt peste tot.

Josep îi ajută până când întregul grajd fu curățat. Între timp țăranul se linişti şi îl invită prietenos pe Josep să înnopteze în grajd, dacă dorea. Astfel că petrecu noaptea aceea confortabil şi fără vise, cu trei

vaci mari care răspândeau căldură într-o parte şi un morman uriaş de bălegar cald în cealaltă.

Dimineața, în timp ce-şi umplea sticla cu apă de la un izvor din spatele casei, țăranul îi spuse că se afla în partea de vest a unei trecători foarte frecventate, care traversa muntele.

— Lanțul muntos este cel mai îngust acolo. E o trecătoare joasă şi în trei zile şi jumătate ai putea reuşi să treci granița. Sau, dacă mai mergi pe jos spre vest cam două ore, ajungi la o trecătoare mai înaltă. Puțină lume o foloseşte, pentru că ceva mai încolo este o alta. Ai avea nevoie de încă două zile şi ar trebui să mai mergi şi prin zăpadă, dar zăpada nu e foarte groasă... În plus, la trecătoarea asta de la graniță nu sunt santinele, adăugă țăranul, cu aer de cunoscător.

Josep se temea de santinelele de la graniță. Cu patru ani în urmă, pentru a le evita, se furişase în Franța urmând potecile puțin cunoscute din pădurea de munte, dar se rătăcise deseori, trăind constant cu teama că în orice moment se poate prăbuşi într-o prăpastie, asta dacă nu cumva va fi împuşcat de santinele. Observase că oamenii care locuiau la graniță cunoşteau cele mai bune rute de contrabandă, aşa că acum acceptă sfatul bărbatului.

— Pe drumul care duce prin trecătoarea cea înaltă sunt patru sate unde poți căuta mâncare şi adăpost, spuse omul. Ar trebui să înnoptezi în fiecare, chiar dacă mai ai poate câteva ore de lumină în fața ta, care ți-ar înlesni mersul mai departe, pentru că în afara satelor nu găseşti nici hrană, nici locuri adăpostite, pentru somn. Singura parte a trecătorii unde te poți grăbi ca să nu te prindă întunericul este drumul

cel lung care duce spre cele patru sate.

Țăranul îi spuse lui Josep că trecătoarea cea înaltă îl duce departe în estul Aragoniei, către Spania.

— Acolo ar trebui să fii în siguranță de milițiile carliste, chiar dacă luptătorii cu berete roşii pătrund uneori adânc în teritoriul armatei spaniole. În iulie trecut au venit până în Alpi şi au omorât opt sute de soldați spanioli, spuse el. Apoi îl privi pe Josep.

— Nu cumva din întâmplare eşti şi tu amestecat în conflictul ăsta? întrebă el precaut.

Josep era tentat să-i spună că aproape purtase şi el bereta roşie, dar clătină din cap, „Nu".

— Foarte înțelept. *Mon Dieu*, voi spaniolii n-ați putea avea adversari mai îngrozitori, decât pe voi când vă luptați unii contra altora, spuse el, iar Josep ar fi luat-o drept o jignire, dar n-avea oare dreptate omul? Aşa că spuse doar că un război civil este întotdeauna dur.

— De fapt, despre ce-i vorba în tot măcelul ăsta?, întrebă bărbatul şi Josep se văzu constrâns să-i țină o lecție de istorie spaniolă. Că vreme de mult timp, moştenirea tronului spaniol se cuvenea doar fiilor de stirpe regală întâi născuți. Că, înainte de naşterea lui Josep, regele Fernando VII, după ce a văzut cum trei dintre soțiile lui au murit sterpe, iar a patra i-a născut două fete una după alta, a convins parlamentul spaniol, *cortes*, să schimbe legea, ca să o poată declara pe prima lui născută, Isabel, drept viitoare regină. Asta l-a înfuriat pe fratele lui mai mic, infantele Carlos María Isidro, deoarece el ar fi moştenit tronul dacă Fernando n-ar fi avut copii. Drept urmare Carlos s-a răzvrătit şi a fugit în Franța, în timp ce în Spania susținătorii lui conservatori s-au unit

pentru a forma o miliție înarmată, care de atunci încolo a luptat contra armatei spaniole legitime.

Josep nu menționă firește că cearta aceasta îl silise chiar și pe el să părăsească Spania, aducându-i cei mai singuratici patru ani de viață.

— Puțin îmi pasă ce *cul* regal stă pe tron, spuse el amar.

— Păi da, ce-i trebuie unui om simplu, chibzuit, să-și bată capul cu treburile astea? zise țăranul, după care îi vându lui Josep la un preț foarte bun un burduf de brânză din lapte de vacă.

Când Josep își începu urcușul în Pirinei, trecătoarea cea înaltă se dovedi a fi doar cu puțin mai mult decât o potecă îngustă, răsucită, care urca și cobora și iar urca și cobora. Era doar un fir de praf într-o întindere nesfârșită. Munții se desfășurau în fața lui, sălbatici și adevărați, vârfuri ascuțite, maronii, cu capișoane albe, care se topeau departe în albastrul orizontului. Erau păduri sărăcăcioase de pini și printre ele stânci golașe, prăvălite, pământ răscolit. Uneori se oprea pe înălțimi și savura ca în vis priveliștea care i se oferea brusc. Se temea de mistreți și urși, dar nu dădu peste niciun animal, doar o dată văzu hăt departe două grupuri de vânat.

Primul sat în care ajunse nu era decât o adunătură minusculă de case. Josep dădu o monedă pentru a i se permite să doarmă în fața focului pe podeaua colibei unui păstor de capre. A fost o noapte jalnică din cauza gângăniilor, insecte mici, negre care se delectau cu el după pofta inimii. A doua zi, în timpul mersului, își făcu o duzină de zgârieturi scărpinându-se.

Celelalte două sate de munte erau mai mari şi mai bune. În prima noapte dormi în fața unui cuptor de bucătărie şi în a doua pe bancul de lucru al unui cizmar, fără gândaci, dar cu mirosul puternic de piele în nas.

În cea de-a patra dimineață porni devreme la drum şi merse voiniceşte cu paşi mari, căci nu uitase avertismentul țăranului. Poteca era pe alocuri dificilă dar, aşa cum spusese bărbatul, zăpada se afla doar pe o porțiune scurtă din punctul cel mai înalt al trecătorii. Josep nu era obişnuit cu zăpada şi nu-i plăcea. Îşi putea închipui că-şi rupe piciorul şi îngheață sau că moare de foame în oribila vastitate albă. Stând în zăpadă îşi permise doar o masă înghețată din brânza agonisită şi o mâncă pe toată de parcă ar fi fost deja lihnit, lăsând fiecare bucățică gustoasă să se topească încet în gură, ca aroma să se poată răspândi. Dar n-a murit de foame şi nici nu şi-a rupt un picior; stratul mic de zăpadă îl încetini într-adevăr, dar mersul nu era o cazně. Avea impresia că munții albaştri mărşăluiesc dintotdeauna în fața lui.

Nu-şi văzu duşmanii, carliştii cu berete roşii. Şi nici ceilalți duşmani, trupele regionale. Nu vedea niciun francez şi niciun spaniol şi habar n-avea unde se afla granița.

Încă drumețea prin Pirinei ca o furnică complet singură pe lume, când lumina zilei slăbi încet. Dar încă înainte de lăsarea întunericului ajunse într-un sat în care un bătrân şedea pe o bancă din fața unei cârciumi, iar doi băieți aruncau un bețişor unui câine galben, uscățiv, care nu se mişca.

— Adu-l, javră puturoasă ce eşti, strigă unul

dintre ei. Strigase în felul catalan al lui Josep şi astfel ştiu că se afla deja în apropierea Spaniei.

PLACA

Şapte zile mai târziu, devreme, într-o dimineață de duminică, Josep ajunse în satul Santa Eulalia, unde ar fi putut merge fără pericol chiar şi pe întuneric, pentru că ştia fiecare câmp, fiecare curte, fiecare pom.

La prima vedere totul părea neschimbat. Când traversă râul Pedregós pe podețul de lemn îi sări în ochi ce subțire era pârâiaşul de pe fundul râului, urmarea celor şase ani de secetă. Merse de-a lungul străzii înguste şi traversă *plaça* minusculă îngrădită de fântâna satului, presa comunală de vin, fierărie, băcănia lui Nivaldo, un prieten al tatălui său şi biserica a cărei sfântă protectoare purta acelaşi nume ca şi satul.

Nu se întâlni cu nimeni, deşi câțiva oameni se aflau deja în biserica Santa Eulalia; în trecere auzi murmurul vocilor la liturghie. În spatele bisericii erau câteva case şi grădina de legume a familiei Casals. Apoi veni podgoria Freixas-ilor şi pe urmă cea a familiei Rocas. Şi în sfârşit Josep ajunse la curtea tatălui său aflată între dealul cu viță-de-vie albă al Fortunys-ilor şi plantația de viță roşie a lui Quim Torras.

Pe unul dintre stâlpii scunzi înfipți în pământ era bătută în cuie o plăcuță: "De vânzare."

— Ah, Donat, spuse el amar.

I-ar fi putut trece prin minte că fratele lui nu voia

să păstreze casa. Totuşi se mânie cu adevărat abia când văzu starea viei, căci butucii ofereau o imagine jalnică. Nimeni nu-i tunsese, erau ramificați şi se înmulțiseră sălbatic, vertiginos iar între rânduri se lăfăiau iarba, ciulinii şi buruienile.

De la exterior *masia* cu siguranță că nu se schimbase de când o construise José Àlvarez, străbunicul lui Josep. Era o parte a proprietății, o clădire mică din piatră şi lut, care părea să crească din pământ, cu bucătărie şi cămară de provizii la parter şi o scară de piatră care ducea către două iatacuri mici la primul etaj şi la un pod în care se depozitau cereale. Bucătăria avea o duşumea de lut, iar podeaua de la primul etaj era tencuită, tencuiala fiind îmbibată cu sânge de porc, şi ceruită cu regularitate, astfel încât acum arăta ca piatra închisă la culoare, lustruită. Toate tavanele aveau grinzi descoperite tăiate cu fierăstrăul din copacii pe care îi doborâse José Àlvarez atunci când desțelenise pământul pentru a planta butuci de viță; tavanul era făcut din trestia înaltă, goală, care creştea pe malul râului. Despicate şi împletite între ele formau un suport puternic pentru ţiglele din lutul cenuşiu al râului.

Înăuntru zăcea peste tot moloz. Pe polița căminului din bucătărie stătea ceasul franțuzesc în carcasa lui de mahon – cadoul de nuntă al tatălui pentru mama lui Josep, atunci când se căsătoriseră pe 12 decembrie 1848 – mut şi neîntors. Singurele alte lucruri din casă pe care Josep le aprecia erau lemnăria patului şi cufărul tatălui său; amândouă fuseseră bogat împodobite de către creatorul lor, bunicul lui, Enric Àlvarez, cu sculpturi imaginând frunze de viță. Acum lucrătura în lemn era cenuşie

din cauza prafului. Haine de lucru murdare zăceau pe podea, pe scaunele cioplite grosolan şi pe masă, alături de vesela folosită, care în afara resturilor de mâncare conţinea şi biluţe mărunte de excremente de şoarece.

Aflat pe drum neîntrerupt de zile întregi, Josep era prea epuizat ca să mai gândească sau să mai facă ceva. Sus nu-i dădu prin cap să folosească camera tatălui său sau patul acestuia. Îşi scoase pantofii, se lăsă să cadă pe rogojina subţire, cu cocoloaşe, pe care trupul lui n-o mai atinsese vreme de patru ani şi deja în câteva secunde nu mai ştiu nimic.

Dormi toată ziua şi noaptea şi se trezi târziu în dimineaţa următoare şi cu o foame cumplită. Donat nu era de văzut pe nicăieri. Josep mai avea doar o înghiţitură de apă în sticlă. Când plecă spre *plaça* cu un coş gol şi o găleată îi văzu pe cei trei fii ai *alcalde*-ului Àngel Casals pe câmpul tatălui lor. Cei doi mai mari, Tonio şi Jaume, împrăştiau gunoi de grajd şi cel mai tânăr – Josep nu-şi putea aminti numele lui – ara cu un catâr. Ocupaţi cum erau, nu l-au observat până când a trecut pe lângă ei în drum spre băcănie.

În lumina de asfinţit a micii prăvălii stătea Nivaldo Machado, arătând aproape la fel cum îl păstrase Josep în amintire. Era mai slab, dacă aşa ceva mai era posibil şi mai chel; cele câteva fire care îi mai rămăseseră erau complet sure. Tocmai vărsa fasole dintr-un sac mare într-unul mic, totuşi se opri şi îl privi cu ochiul lui bun. Ochiul bolnav, cel stâng, era pe jumătate închis.

— Josep? Domnul fie lăudat! Josep, eşti în viaţă! Să fiu blestemat, chiar tu eşti, tigrule? spuse el şi îi

folosi porecla cu care el şi doar el era strigat.

Josep era mişcat de bucuria din vocea lui Nivaldo şi de lacrimile din ochii lui. Buzele pieloase îi striviră două pupături pe obraji, brațele bătrâne, vânjoase îl cuprinseră într-o *abraçada*.

— Eu sunt, Nivaldo. Ce mai faci?

— Bine, ca de obicei. Mai eşti soldat? Ne gândeam cu toții că sigur eşti deja mort. Ai fost rănit? Ai omorât jumătate din armata spaniolă?

— Armata spaniolă şi carliştii au fost în siguranță în fața mea, Nivaldo. N-am fost soldat. Am făcut vin în Franța. În Languedoc.

— Chiar aşa, în Languedoc? Cum a fost acolo?

— Foarte franțuzeşte. Mâncarea era bună. Dar acum mor de foame, Nivaldo.

Nivaldo zâmbi, vizibil fericit. Bătrânul aruncă două vreascuri în foc şi puse cratița pe sobiță.

— Aşază-te.

Josep luă unul din cele două scaune şubrede, în timp ce Nivaldo aşeză două pahare pe masa foarte mică şi turnă dintr-un ulcior.

— *Salut*. Bine-ai venit acasă.

— Mulțumesc. *Salut*.

Nu-i rău deloc, gândi Josep când bău vinul. Ei... slab, acru şi înțepător, cum îşi amintea, totuşi mângâietor de familiar.

— E vinul lui taică-tu.

— Da... Cum a murit, Nivaldo?

— Marcel părea... să obosească pur şi simplu în ultimele luni de viață. Pe urmă într-o seară, stăteam chiar aici şi jucam dame. A început să-l doară brațul. A răbdat până a câştigat jocul şi a zis că pleacă acasă. Trebuie să fi căzut pe drum. Fratele

tău Donat l-a găsit în stradă.

Josep clătină serios din cap şi bău o gură de vin.

— Donat. Unde e Donat?

— În Barcelona.

— Ce face acolo?

— Acolo trăieşte. Căsătorit. S-a însurat cu o femeie pe care a cunoscut-o acolo unde lucrau amândoi, într-una din fabricile de postav.

Nivaldo se uită la el.

— Taică-tu a zis mereu că atunci când va veni vremea Donat va prelua răspunderea viei. Ei bine, vremea a venit, dar Donat nu vrea podgoria, Josep. Ştii că nu i-a plăcut niciodată treaba de felul ăsta.

Josep dădu afirmativ din cap. Ştia. Înghiţi în sec la mirosul tocanei care se încălzea.

— Şi ea cum e? Femeia cu care s-a însurat?

— Destul de drăguţă. O cheamă Rosa Sert. Dar ce să spună un bărbat despre nevasta altui bărbat, doar după aspect? Liniştită, puţin cam ştearsă. A fost cu el pe-aici de câteva ori.

— Vorbeşte serios, cu vânzarea?

— Are nevoie de bani.

Nivaldo dădu din umeri.

— Un bărbat simte lipsa banilor când îşi ia o femeie.

Luă cratiţa de pe sobă, săltă capacul şi puse cu lingura o porţie generoasă pe o farfurie. De-abia tăiase o bucată de pâine şi mai turnase vin, că Josep deja îşi îndesa mâncarea în gură, simţind gustul de fasole neagră, cârnat şi usturoi. Dacă ar fi fost vară era şi fasole verde, vinete, poate şi gulii. Deodată Josep crezu că are în gură şuncă, ceapă şi cartofi. Se pare că Nivaldo spăla rar cratiţa cu capac, căci

atunci când conținutul se împuțină, noi ingrediente își găsiră drumul în tocană.

Josep goli farfuria și mai ceru o porție.

— E cineva interesat să cumpere? Mereu sunt niște oameni pe care-i interesează pământul. Roca ar omorî pentru așa ceva, dar nu reușește să facă rost de bani. E valabil pentru aproape toți ceilalți, nu-s deloc bani pe aici. Dar Àngel Casals vrea pământ pentru fiul lui, Tonio.

— *Alcalde*-ul? Dar Tonio e primul lui născut?!

— A dat în patima vinarsului și de cele mai multe ori e beat. Àngel nu se înțelege bine cu el și nu vrea să-i încredințeze gospodăria. Amândoi băieții mai mici sunt muncitori buni, plănuiește să le lase lor tot și de aceea caută pământ pentru Tonio.

— A făcut deja o ofertă?

— Încă nu. Àngel așteaptă răbdător și îl lasă pe Donat să transpire, ca să-i poată smulge pământul la cel mai bun preț. Àngel e singurul pe care îl cunosc care-și poate permite să-și înzestreze feciorul cu pământ cumpărat. Satul sărăcește din ce în ce mai tare. Toți fiii mai mici pleacă să trăiască în altă parte, așa cum ai făcut tu. Niciun prieten de-al tău nu mai e aici.

— Manel Calderón? întrebă Josep în treacăt.

— Nu. Nici de el n-am mai auzit de patru ani, zise Nivaldo și lui Josep i se făcu oarecum frică.

— Guillem Parera? întrebă el și rosti numele unui membru al asociației de vânătoare, care fusese prietenul lui cel mai bun.

— Rahat, Josep. Guillem e mort.

— Oh, nu.

Și Josep se gândi: ți-am spus. Trebuia să fi rămas la mine, fir-ar al naibii, Guillem.

— Eşti bine, tigrule? întrebă ascuţit Nivaldo.

— Ce i s-a întâmplat? întrebă el şi i se făcu teamă de răspuns.

— După ce a plecat cu tine şi cu ceilalţi, clar că a părăsit şi el armata. Am auzit că a apărut în València şi a găsit de lucru la catedrala care tocmai era renovată. Trebuia să mişte blocurile acelea mari de piatră şi unul a alunecat peste el, strivindu-l.

— Mda... Ce înfiorător să mori aşa.

— Da. O lume muribundă, tinere prieten.

Oh, Doamne, bietul Guillem. Neliniştit şi deprimat, Josep se ridică în cele din urmă.

— Am nevoie de fasole, orez, *Xoriço* – o bucată mare. Nivaldo, eşti amabil? Şi ulei şi untură.

Bătrânul aduna mărfurile pentru el şi îi puse în coş şi o căpăţână de varză, ca dar de bun-venit. Pentru tocană şi vin n-a cerut nimic; totuşi Josep îi dădu câteva monede în plus la plată. În felul acesta se arătă recunoscător.

N-a putut rezista să întrebe.

— Teresa Gallego mai este aici?

— Nu. S-a măritat de vreo câţiva ani cu un cizmar, Lluís... Montrés... un fel de văr al Calderón-ilor, care a venit într-o zi în sat, într-o vizită mai lungă. La nuntă a purtat un costum alb şi vorbeşte castiliana ca un portughez. A luat-o cu el la Barcelona,unde are un magazin de pantofi la Sant Domènech.

Josep, ale cărui temeri deveniseră realitate, dădu doar din cap şi gustă amărăciunea regretului. Clasă visul despre Tereza.

— Îţi mai aminteşti de Maria del Mar Orriols? întrebă Nivaldo.

— Iubita lui Jordi Arnaus?

— Da. A lăsat-o cu burta la gură când a şters-o cu ceata voastră. A născut un băiat, Francesc îl cheamă. Mai târziu s-a măritat cu vecinul tău, Ferran Valls, care i-a dat copilului numele său.

— Ferran. Un bărbat mai vârstnic, liniştit. Scund, dar lat, cu capul mare. Văduv, fără copii.

— Şi el e deja mort, Ferran Valls. S-a tăiat la mână şi destul de repede l-a cuprins febra, de-abia la un an după nuntă.

— Ea unde locuieşte acum?

— Podgoria lui Valls îi aparţine acum Mariei del Mar. Anul trecut Tonio Casals a locuit la ea o vreme. Unii se temeau deja că se vor căsători dar ea a observat destul de repede că e rău ca un şarpe când bea – şi bea tot timpul. L-a izgonit. De atunci stau singuri, ea şi fiul ei. Munceşte din greu, cultivă pământul, de parcă ar fi bărbat. Cultivă struguri şi vinde vinul pentru producţia de oţet, ca fiecare de pe aici.

Nivaldo îl privi.

— Am pus şi eu odată în cui viaţa de soldat. Vrei să povesteşti ce ţi s-a întâmplat?

— Nu.

— S-a schimbat totul acolo, în Madrid, dar nu aşa cum sperasem tatăl tău şi cu mine. Am pariat pe calul necâştigător, spuse Nivaldo grav, şi Josep aprobă din cap. Mai pot face ceva ca să-ţi urez bun venit acasă?

— Ar mai merge o porţie de tocană, zise Josep şi bătrânul se ridică să i-o aducă.

Josep se duse la cimitir şi găsi mormântul acolo unde îi descrisese Nivaldo. Lângă groapa mamei lui

nu mai fusese loc şi pentru tată. Mormântul ei arăta exact la fel ca înainte.

MARIA ROSA HUERTAS
SOȚIE ŞI MAMĂ
2 IANUARIE 1835 – 20 MAI 1860

Tatăl său zăcea la marginea cimitirului, în colțul de sud-est, chiar la stânga lângă cireş. În fiecare an cireşele din pomul acesta erau ispite mari, întunecate. Cei mai mulți dintre săteni evitau fructele întrucât se temeau că trupurile din morminte le hrăniseră,dar tatăl său şi Nivaldo culeseseră întotdeauna cireşele.

Pământul de pe mormântul tatălui avusese deja timp să se aşeze, dar încă nu era acoperit de iarbă. Josep îşi plânse durerea şi smulse absent cele câteva buruieni. Dacă ar fi stat la mormântul lui Guillem i-ar fi spus vechiului său prieten câteva vorbe, dar față de părinții săi nu simți nicio apropiere. Avea opt ani când mama lui murise, iar tatăl lui şi cu el nu-şi spuseseră niciodată ceva important.

Mormântul tatălui nu avea încă o placă comemorativă. Trebuia să-i facă una.

În sfârşit părăsi cimitirul şi se întoarse în *plaça*. Îşi legă găleata de o frânghie şi o scufundă în fântână, mirându-l intervalul de timp până se auzi plescăitul. Nivelul apei era scăzut, ceea ce observase deja şi la râu. După ce ridică găleata plină ochi bău pe săturate, o mai umplu încă o dată şi o cără cu grijă până acasă, unde turnă apa în două *càntirs*, ulcioare de apă care o păstrau rece.

Când trecu de data aceasta pe lângă câmpul *alcalde*-ului fu observat. Tonio şi Jaume lăsară lucrul

şi-l priviră. Jaume ridică mâna să-l salute. Josep avea mâinile ocupate cu coşul şi găleata, dar le strigă un *„Hola!”* prietenos, în chip de salut. Când lăsă găleata jos câteva minute mai târziu, ca să-şi mişte mâna amorţită, privi în jur şi văzu că cel mai tânăr dintre fraţii Casals – băiatul se numea Jordi, cum îi veni deodată în minte – fusese trimis după el, ca să se asigure că într-adevăr este vorba despre Josep Àlvarez, care se întorsese acasă.

După ce ajunse la *masia* Àlvarez puse pe pământ coşul şi găleata. Scoase din pământ plăcuţa de lemn pe care scria „DE VÂNZARE” şi clătină din cap de câteva ori înainte de a o lăsa să planeze într-un mărăciniş des.

Când pe urmă se mai uită încă o dată în josul străzii, rânji: tânărul Jordi Casals fugea ca un animal înfricoşat să le povestească tatălui şi fraţilor ceea ce tocmai aflase.

CURĂȚAREA CUIBULUI

Urmele menajului mizerabil condus de Donat îl dezgustară pe Josep, dar când se apucă de lucru nu începu cu casa, ci cu podgoria. Plivi buruienile şi tunse vița-de-vie, aceleaşi treburi care fuseseră ultimele lui îndeletniciri în via mai mare a lui Mendès. Ceea ce în Franța făcuse bine şi cu mândrie de dragul simbriei, făcea acum cu o bucurie copleşitoare pe această bucată de pământ, mică şi sălbăticită, care aparținea familiei lui de o sută de ani.

Cu mult timp în urmă, în primele zile ale agriculturii spaniole, strămoşii lui fuseseră mai întâi iobagi şi apoi zilieri pe câmpiile cu grâne ale Galiciei sărăcite. Lucrurile s-au schimbat pentru Àlvarezi în anul 1766, când regelui Carlos III îi sări în ochi faptul că o mare parte a pământului nu era gospodărită, în timp ce prin sate se înghesuiau bărbați fără pământ, ceea ce isca o situație politică periculoasă. Regele îi încredință Conde-ului de Aranda, un conducător militar care se distinsese în funcția de Capitán general al forțelor armate, misiunea de a organiza o ambițioasă reformă a pământului. Drept urmare, atât domeniile publice cât şi terenurile de construcție, care prin cumpărarea întinselor proprietăți ale bisericii catolice au trecut în proprietatea coroanei, au fost parcelate şi împărțite din nou.

Una dintre aceste prime tranzacții a privit cincizeci şi unu de hectare de pământ deluros izolat pe

malul râului Pedregós în Catalania. Pământul era nelocuit şi Conde-ul de Aranda l-a împărţit în douăsprezece parcele de câte patru hectare. Cele trei hectare rămase cuprindeau o veche clădire din piatră, mânăstirea de mult timp părăsită Santa Eulalia, a cărei biserică a transformat-o în biserica satului. Ca destinatari ai pământului, comandantul suprem a ales doisprezece veterani de război merituoşi, ofiţeri, care conduseseră trupe sub comanda lui. Ca soldaţi tineri luptaseră cu toţii în campanii militare mai mici sau contra răzvrătiţilor. Fiecare dintre ofiţeri mai avea încă soldă de primit, nu sume uriaşe, totuşi considerabile dacă se aduna totul. Pe lângă o mică restituire pe care a primit-o fiecare nou ţăran pentru a-şi putea cumpăra cele necesare pentru o primă însămânţare, pretenţiile de soldă au fost compensate cu împărţirea de pământ şi ăsta a fost un efect secundar al acestei reforme, care l-a bucurat din cale-afară pe contele de Aranda într-un an greu din punct de vedere financiar pentru coroană.

Una dintre cele douăsprezece parcele era într-adevăr excepţională pentru scopuri agricole. Câmpul acesta bun se întindea în colţul sud-vestic al noului sat, pe o fostă albie a râului. Vreme de secole, în rarii ani de inundaţie, apa umflată smulsese departe în amonte din solul mănos şi îl sedimentase din nou într-o cotitură a râului, astfel încât acolo luase naştere un strat gros de aluviuni. Primul solicitant îndreptăţit care a luat în vizor satul cel nou fusese Pere Felip Casals, care şi-a ales colţul ăsta roditor bucuros şi fără ezitare, punând astfel piatra de temelie a bunăstării familiei sale, ceea ce a adus urmaşilor săi putere politică şi i-au făcut peste generaţii

conducători ai satului.

Străbunicul lui Josep, José Àlvarez, fusese al patrulea veteran care a venit la Santa Eulalia şi şi-a ales pământ. Visase să devină un prosper cultivator de grâu, dar el şi ceilalţi ofiţeri, cu toţii ţărani din naştere, aveau o idee despre calitatea solului şi au văzut imediat că toate parcelele rămase constau din pământ de ardezie sau calcar uscat, o fărâmătură amărâtă, pietroasă.

Au discutat amănunţit şi serios. Pere Felip Casals începuse deja să cultive pe bucata lui mănoasă cartofi şi secară. Ceilalţi ştiau că trebuie să dovedească puterea de a rezista.

— Pe rahatul ăsta uscat nu cresc multe, spusese dezamăgit José Àlvarez, iar ceilalţi au fost de acord cu el.

Iată de ce fiecare a plantat de la început un rod care să prospere în soarele arzător al verii şi care să se reîmprospăteze în iarna blândă a Spaniei nordice. Un rod care să se poată înfige adânc în solul uscat, pietros, până când rădăcinile lui absorbeau şi înghiţeau toată umezeala care se găsea în adâncul pământului.

Cu toţii au sădit butuci de viţă.

Reforma pământului nu a mers mai departe. Coroana a hotărât să sprijine un sistem prin care marile parcele mergeau la principalii arendaşi, care la rândul lor dădeau în arendă părticele minuscule ţăranilor săraci. După mai puţin de doi ani contele de Aranda încetase deja cu împărţeala pământului, dar ţăranii din Santa Eulalia aveau titluri clare de proprietate şi erau proprietari de pământ.

Acum, după mai bine de un secol de la împărţirea

pământului, mai puțin de jumătate dintre parcele aparțineau încă urmaşilor acelor veterani şi erau cultivate de ei. Celelalte bucăți fuseseră vândute marilor proprietari şi erau lucrate de *pageses,* mici producători de vin care trebuiseră să arendeze parcele mărunte. Condițiile de trai ale proprietarilor şi arendaşilor abia dacă se deosebeau dar cei ce aveau propriile vii puteau nu doar să cultive suprafețe mai mari, ci aveau şi certitudinea că niciun mare proprietar funciar nu putea să le ridice arenda sau să-i izgonească de pe pământul lui.

La toate acestea se gândea Josep când îngenunchind îşi vârî degetele în lutul cald, pietros şi îi simți sub unghii nisipul plăcut. *Pământul acesta.* Ce minunat să-l ai, de la suprafața încălzită de soare până în adâncul acela în care ar vrea un bărbat să sape! Nu contează că solul ăsta produce doar vin acru şi grâu deloc. A-l avea însemna să poată numi o parte a Spaniei ca fiind a lui, o bucățică de lume.

După-amiază târziu Josep intră în casă şi începu să deretice înăuntru. Cără afară vesela murdară şi ustensilele neglijate şi frecă mizeria şi putregaiul, întâi cu nisip şi pe urmă cu apă şi săpun. Întoarse ceasul franțuzesc, aduse ora exactă de la ceasul lui Nivaldo din magazin şi socoti puținele minute de care avea nevoie până să ajungă acasă. Mai târziu mătură podeaua, pământul bine lipit, lustruit vreme de o sută de ani de picioarele Àlvarez-ilor. Îşi spuse că mâine îşi va spăla hainele în Pedregós, şi de asemenea lucrurile murdare pe care le lăsase Donat în urma lui. Aerul nu era prea cald, dar avea nevoie urgentă de luxul unei băi. Când puse mătura la locul ei îi sări în

ochi că mânerele şi cozile tuturor uneltelor erau uscate aşa că îşi făcu timp să le ungă. Abia apoi, când soarele apunea deja, îşi luă bucata subţire de săpun maroniu şi plecă spre râu.

Trecând pe lângă proprietatea lui Quim Torras, văzu că într-adevăr era cultivată încă, dar fusese neglijată. Butucii de viţă, mulţi încă netunşi, lăsau impresia că ar fi avut urgentă nevoie de îngrăşământ.

Următoarea podgorie era aceea care îi aparţinuse înainte lui Ferran Valls. La marginea drumului erau patru măslini mari, strâmbi, cu rădăcinile groase cât braţul lui Josep. Un copil mic se juca printre rădăcinile celui de-al doilea copac.

Băiatul îl privi. Era un băiat drăguţ cu ochi albaştri, păr închis la culoare şi fin, braţe şi picioare grosuţe, care fuseseră arse de soare. Lui Josep i se păru că avea părul prea lung, aproape la fel de lung ca al unei fete.

Rămase pe loc şi tuşi ca să-şi dreagă glasul.

— *Bona tarda*. Cred că tu eşti Francesc. Eu sunt Josep.

Dar copilul sări în sus şi o luă la fugă printre copaci. Fugea strâmb, ceva nu era în regulă cu piciorul. Când Josep lăsă în urmă ultimul pom şi putu să privească mai adânc în podgorie, văzu copilul care alerga şchiopătând către o persoană care dădea cu sapa între rânduri.

Maria del Mar Orriols. Toţi îi spuseseră mereu doar Marimar. Fata pe care o ştia drept iubita lui Jordis era acum o văduvă, se gândi el şi lucrul ăsta i se păru ciudat.

Când băiatul arătă către Josep, se opri din lucru şi se uită fix la bărbatul de pe drum. Părea mai

robustă decât îşi amintea el, cineva ar fi putut crede că este un bărbat dacă n-ar fi fost rochia pătată şi basmaua de pe cap.

— *Hola*, Maria del Mar! strigă el, dar ea nu răspunse nimic; era clar că nu recunoscuse persoana de pe drum. El stătu pe loc şi aşteptă câteva clipe, dar ea nu veni să vorbească cu el şi nici nu se osteni să-i facă cu mâna. Îi făcu el curând după aceea şi plecă mai departe spre râu şi în spatele curbei, la sfârşitul parcelei ei văzu în fața lui malul Pedregós-ului, dar pe ea n-o mai zări.

SFÂNTA FECIOARELOR

Oriunde privea Josep în Santa Eulalia, o vedea peste tot pe Teresa Gallego. Îi despărțea un an. Când erau încă mici, Teresa era doar unul dintre copiii cei mulți care se zbenguiau pe uliță şi încă din primii ani începuse să lucreze în gospodărie. Tatăl ei, Eusebi Gallego, arendase un hectar şi cultivând struguri albi reuşea să-şi asigure un trai sărăcăcios. Josep o vedea mereu pe Teresa, dar nu era conştient de prezența ei, cu toate că satul era atât de mic. Pentru că era mică pentru vârsta ei, dar iute şi puternică, deveni micuța mascotă a țăranilor care formau piramida din Santa Eulalia. În calitate de preferată a comunei fusese copilul ales – de-ar fi fost băiat! – să formeze vârful *castell*-ului, a piramidei din țărani care, în cămăşile lor verzi şi pantaloni albi, îl slăveau pe Dumnezeu şi Catalonia la sărbători publice, stând unul pe umerii celuilalt, ridicându-se spre cer.

Unii spuneau că aceşti *castellers* imitau urcarea la cer a lui Hristos. În timp ce muzicanții cântau vechi melodii la trompete şi instrumente tradiționale catalane de suflat, din lemn, aşa-numitele *gnalles*, venea mai întâi un cvartet de bărbați puternici cu piepturi de o tonă. Înfăşurați în eşarfe sufocant de strâmte, pentru a-şi proteja spatele şi abdomenul, erau înconjurați de sute de voluntari care se striveau de ei să-i susțină, duzini de mâini îi țineau strâns, pentru a forma astfel un fundament solid. Alți patru bărbați vânjoşi se

cățărau pe primii patru, cu picioarele goale pe umerii lor. Pe urmă se urcau încă patru şi pe ei alții. Şi aşa în continuare până se formau opt rânduri, fiecare rând ceva mai uşor decât precedentul, pentru că trebuia să ducă o greutate mai uşoară. Rândurile de sus erau alcătuite din tineri şi, ultimul care urca, era un băiețel ce forma *enxaneta*, călărețul din vârf.

Mica Tereza era puternică şi agilă ca o maimuță, o cățărătoare mult mai bună decât oricare alt băiat din sat. Era acolo la fiecare antrenament, pentru că tatăl ei Eusebi îşi împrumuta forța incomensurabilă celui de-al patrulea rând de bărbați. Chiar dacă o fetiță nu putea fi niciodată vârful piramidei, mica Teresa a fost totuşi admirată şi iubită şi uneori i se permitea la antrenament să urce peste patru trupuri până la al cincilea rând, construind parcă o scară păşind peste pulpe, şale, spinări, până când, în sfârşit, şedea pe tatăl ei. Se urca atentă şi pricepută, fără mişcări bruşte care ar fi făcut *castell*-ul să se clatine, dar adesea şovăia şi tremura totuşi, când se cățăra. Un ordin rapid de întoarcere la sol al celui care conducea antrenamentul şi Teresa aluneca ageră peste toate spinările şi picioarele, în timp ce piramida se clătina şi se răsucea. La unul dintre exercițiile de urcare piramida se prăbuşi sub ea şi fata căzu, o mică ființă omenească în mijlocul tuturor corpurilor acelora dure de adulți gălăgioşi. A avut câteva răni, dar Dumnezeu a păzit-o de pagube mai mari.

Deşi era general recunoscută drept cel mai bun copil care se cățăra, în vremurile mărețe ale victoriilor publice în timpul aparițiilor planificate ale *castellers*-ilor la festivități era un băiat mai încet şi mai neîndemânatic, care se cățăra stângaci şi încheia al nouălea rând,

ridicând triumfător un braț după ultimul pas pe o spinare din cel de-al optulea rând, formând vârful piramidei ca cireaşa de pe tort, în vreme ce mulțimea de jos urla şi se bucura. În aceste momente Teresa stătea pe pământul sigur, privind la înălțime dezamăgită şi dornică, în timp ce muzica de trompete şi *gralles* îi dădea fiori prin tot corpul, iar întregul turn omenesc se dizolva rând cu rând, victorios şi în deplină ordine, atingând iar pământul.

Teresa a luat parte la antrenamente doar doi ani. În mijlocul celui de-al doilea sezon tatăl ei dădu semne timpurii că îl lăsa sănătatea şi făcea eforturi să ia parte la turn. A fost înlocuit şi de atunci încolo Teresa n-a mai mers la antrenamentele *castellers*-ilor. Curând n-a mai fost preferata nimănui şi, cu cât creştea cu atât îşi pierdea din farmec, dar Josep nu a încetat niciodată să o privească de la distanță.

Habar n-avea ce era atât de interesant la ea. Vedea cum din copil se transforma într-o tânără femeie mare şi puternică. La şaisprezece ani avea sânii încă mici, dar corpul era feminin şi, când nu era observat, începu să o privească atent, să arunce câte o uitătură rapidă către picioarele ei, când îşi ridica poalele rochiei în brâu, ca să n-o murdărească în vie. Ştia că el o urmărea cu privirea, dar nu vorbiseră niciodată.

Dar în acel an, de ziua sfintei Eulalia, stăteau amândoi din întâmplare în fața fierăriei, de unde se putea vedea cel mai bine procesiunea.

Exista o controversă în privința acelei zile, pentru că erau două sfinte cu acelaşi nume – Santa Eulalia, patroana Barcelonei şi Santa Eulalia din Mérida – şi oamenii nu se puteau pune de acord de

la care dintre ele avea satul numele. Ambele sfinte erau martire care muriseră în chinuri pentru credinţa lor. Ziua sfintei Eulalia din Mérida era 10 decembrie, dar satul sărbătorea pe 12 februarie, în ziua pe care o ţinea şi Barcelona, pentru că se afla mai aproape de Barcelona decât de Mérida. Câţiva săteni contopiseră în închipuirea lor puterile miraculoase ale celor două sfinte şi creaseră o Santa Eulalia atât de amestecată, încât era mai puternică decât celelalte două la un loc. Eulalia satului era sfânta protectoare autorizată pentru o serie întreagă de lucruri – pentru ploaie, văduve, pescari, feciorie şi evitarea avorturilor. Pentru aproape toate problemele importante ale vieţii te puteai ruga la ea.

Cu cincizeci de ani în urmă, pe nişte locuitori ai satului i-a uimit faptul că rămăşiţele unei Eulalia erau îngropate în catedrala din Barcelona, în timp ce credincioşii din Mérida păstrau moaştele sfintei lor Eulalia în biserica lor. Locuitorii din Santa Eulalia voiau la rândul lor să-şi cinstească sfânta, dar nu aveau moaşte, nici măcar o falangă, aşa că şi-au pus laolaltă mijloacele sărăcăcioase şi au comandat o statuie a ei pentru biserică. Sculptorul la care a fost comandată statuia era un pietrar care făcea monumente funerare, un om cu talent limitat. Statuia creată era mare şi butucănoasă, cu o faţă posomorâtă, în care de-abia se putea recunoaşte latura umană, dar era pictată în culori vii şi satul era mândru de ea.

La fiecare sărbătoare femeile o îmbrăcau pe sfântă într-o robă albă, împodobită cu mulţi clopoţei care sunau cristalin. Bărbaţii cei mai puternici, printre care şi unii care formau temelia piramidei omeneşti,

ridicau statuia pe o platformă pătrată din grinzi solide. Bărbații aflați în partea din față a platformei puteau merge cu fața, ceea ce şi făceau, gemând şi oftând, cei din spate fireşte că mergeau înapoi; se mişcau încet şi clătinat de la un capăt la altul al satului înconjurând de două ori *plaça*, cu clopoțeii statuii care sunau în acorduri sfinte. Câini şi copii se fugăreau urmând statuia. Sugarii țipau, câinii lătrau şi convoiul sfintei Eulalia era însoțit de bătăile din palme şi uralele mulțimii care, în ținută de duminică, se revărsa, unii de la o distanță considerabilă, să ia parte la festivitate şi s-o cinstească pe sfântă.

Josep era foarte conştient de fata din apropierea lui. Stăteau muți unul lângă altul şi el fixă cu privirea clădirea de pe cealaltă parte a străzii înguste, ca să nu fie nevoit s-o privească. Poate că era la fel de vrăjită ca şi el. Înainte să-şi dea amândoi seama că sfânta se apropia, Eulalia deja trecea. În locul acela strada era foarte strâmtă. Platforma avea de ambele laturi doar câțiva centimetri loc şi uneori izbea amenințător gardurile de piatră ale caselor până când bărbații, cu câteva mişcări, reuşeau să o îndrepte iar, ca să poată trece printre ele.

Josep privi înaintea lui şi văzu că în spatele fierăriei strada era într-adevăr mai lată, dar era deja ocupată de mulțimea privitorilor.

— Senyoreta, spuse el prevenitor, singurul cuvânt pe care i-l spusese până atunci.

În zidul fierăriei era o nişă îngustă şi Josep o prinse pe fată de braț, o împinse înăuntru şi se înghesui şi el, cu puțin înainte ca platforma să ajungă la ei. Dacă ar mai fi fost pe stradă, povara greoaie i-ar fi izbit şi ras periculos. Chiar şi acum el simți în spate,

pe coapse, cum un colț al platformei îi trăgea stofa pantalonului. Dacă platforma s-ar fi clătinat se ajungea la un accident.

Dar abia dacă era conştient de pericol. Stătea strivit de trupul fetei – atât de aproape – şi îi percepea fiecare senzație.

Înainte de toate îi privi acum fața; de la mare apropiere şi fără să fie nevoit să-şi întoarcă privirea după două secunde. Nimeni n-ar fi luat-o drept o frumusețe, se gândi el. Dar oricum pentru el fața ei era ceva deosebit.

Ochii erau de mărime medie, de un căprui deschis, catifelat cu gene lungi şi sprâncene grele, întunecate. Nasul era mic, cu nări înguste, buzele pline, iar cea superioară era ridicată. Avea dinți puternici, albi şi destul de lungi. Josep mirosi usturoiul pe care ea îl mâncase la prânz. În partea stângă sub bărbie văzu o aluniță maronie aproape rotundă pe care ar fi atins-o cu cea mai mare plăcere. Tot ce vedea ar fi atins cu cea mai mare plăcere.

Ea nu clipi. Privirile lor se încrucişară, nu se puteau uita în nicio altă parte.

Pe urmă trecu Eulalia pe lângă ei. Josep se trase un pas înapoi. Se strecură fără o vorbă de lângă fată şi alergă în josul străzii.

Stătea acolo şi nu ştia încotro să-şi îndrepte privirea, căci era sigur că fiecare om din împrejurimi se uita la el cu reproş, pentru că îşi lipise bărbăția dură de puritatea unei asemenea fete. Dar în timp ce îşi pleca ochii ruşinat, uitându-se în jurul lui, văzu că nimeni nu se gândea la el cu vreun interes şi după toate aparențele nimeni nu observase ceva, aşa că se grăbi să plece.

După aceea o evită pe fată săptămâni întregi, pur şi simplu nu putea să o privească în ochi. Îi era clar că fata nu mai voia să aibă de-a face cu el. Regreta cumplit că fusese la fierărie de ziua sfintei până când, într-o dimineață, o întâlni pe Teresa Gallego la fântâna din *plaça*. În timp ce îşi ridica găleata cu apă, începură să vorbească.

Se priviră în ochi şi vorbiră mult, încet şi serios, cum se cuvenea unor oameni pe care Santa Eulalia îi făcuse să se întâlnească.

O CHESTIUNE ÎNTRE FRAȚI

Exact la o săptămână de la întoarcerea lui Josep, sosiră la *masia* Donat şi soția lui, Rosa Sert. Pe fața lui se oglindi un amestec ciudat de bun-venit şi presimțire sumbră. Donat fusese mereu robust, dar acum avea fălcile căzute, iar burta era umflată ca aluatul cu drojdie. Josep văzu că foarte curând Donat avea să fie un bărbat cu adevărat gras.

Fratele lui mai mare, un gras aproape străin, care locuia la oraş.

Amândoi schimbară săruturi cu el. Rosa era mică şi rotofeie, o femeie care arăta plăcut. Era vigilentă, dar îi zâmbea şovăielnic.

— Tata credea că ai plecat cu soldații, probabil în Țara Bascilor, spuse Donat. Nu ăsta era scopul asociației de vânătoare, să facă din tine soldat?

— Nu s-a întâmplat asta.

Josep nu le mai dădu alte explicații, dar le povesti despre cei patru ani de muncă în Languedoc. Le turnă o înghițitură de probă, ultimul rest din plosca pe care o adusese din Franța, iar ei lăudară acel vin *ordinaire*, cu toate că acesta îşi pierduse de mult aroma.

— Deci lucrezi într-o fabrică de textile? E în ordine munca?

— Chiar îmi place. De două ori pe lună se plăteşte salariul, indiferent că-i grindină, secetă sau

altă nenorocire.

Josep dădu din cap.

— Sunt buni banii care vin regulat. Şi care e treaba ta acolo?

— Îl ajut pe un muncitor care supraveghează bobinele ce furnizează firele de bumbac războaielor de ţesut. Învăţ câte ceva. Când se rupe firul de bumbac sau aţa unim ambele capete cu nod pescăresc. Înainte de a se termina firul de pe bobină o înlocuiesc cu una nouă. E o fabrică mare, cu multe războaie de ţesut acţionate de aburi.

— Şi tu, Rosa?

— Eu? Controlez ţesăturile şi înlătur defectele. Pete şi altele. Câteodată e un defect sau o gaură minusculă şi atunci iau aţă şi ac şi repar până când nu se mai vede.

— E foarte pricepută şi a învăţat mult, spuse mândru Donat. Dar pe femeile astea învăţate le plătesc mai puţin decât pe bărbaţii neînvăţaţi.

Josep dădu din cap.

Urmă o scurtă tăcere.

— Şi ce vrei să faci? întrebă Donat.

Josep ştia, fratele lui cu siguranţă observase că dispăruse plăcuţa pe care scria „De vânzare".

— Să cultiv struguri. Să fac vin pentru producţia de oţet.

— Unde?

— Aici.

Amândoi se uitară înspăimântaţi la el.

— Câştig mai puţin de doi *pessetes* pe zi. Timp de doi ani, cât învăţ meseria, primesc doar jumătate de salariu şi am urgent nevoie de bani. O să vând pământul ăsta.

— O să-l cumpăr.

Gura lui Donat rămase deschisă, iar buzele Rosei se presau strâns una de alta, ceea ce făcea din gura ei o dungă neliniştitoare.

Răbdător ca întotdeauna Josep explică:

— Mai este ceva, ca să vinzi pământul ăsta – Casals ţi-ar plăti pentru el doar foarte puţin. Şi din puţinul pe care ţi-l dă *alcalde*-ul mi se cuvine o treime, partea fratelui mai tânăr.

— Tata a hotărât asta clar. Întreaga podgorie îmi rămâne mie.

Tatăl lor chibzuise exact, într-adevăr.

— Toată bucata de pământ îţi rămâne ţie, pentru că doar o familie poate trăi din el, dacă face vin pentru producţia de oţet. Dar tata nu ţi-a lăsat pământul în întregime ca tu să-l vinzi. Aşa cum ştii. Aşa cum *trebuie* să ştii foarte bine, Donat.

Se priviră unul pe altul şi fratele lui coborî primul privirea.

— De aceea trebuie să rămână valabil: două treimi fratelui cel mare, o treime celui mic. Îţi voi plăti un preţ bun, mai bun decât cel al lui Casals. Din suma asta scădem o treime, pentru că n-am să plătesc pentru ce este deja al meu.

— Şi de unde o să iei banii? întrebă încet Donat.

— Îmi vând strugurii, aşa cum a făcut tata mereu. La fiecare trei luni îţi dau o rată până când e plătită toată suma.

Şedeau acolo toţi trei tăcând.

— Am economisit aproape toată simbria, simbrie pentru patru ani de muncă în Franţa. Îţi pot da imediat prima rată. Şi timp de multă vreme primeşti bani în plus la fiecare trei luni. Împreună cu ce

câştigaţi amândoi vă faceţi viaţa mai uşoară. Şi în felul acesta pământul rămâne în familia Àlvarez.

Donat se uită la Rosa, care dădu din umeri.

— Trebuie să semnezi o hârtie, îi spuse ea lui Josep.

— De ce o hârtie? E o chestiune între fraţi.

— Totuşi trebuie făcută aşa cum trebuie, spuse ea apăsat.

— De când au fraţii nevoie de hârtii? îl întrebă Josep pe Donat.

Părea să se fi supărat.

— De ce trebuie să-i îndoape fraţii cu bani pe escrocii ăia de jurişti?

Donat tăcea.

— Aşa se fac lucrurile astea, insistă Rosa. Vărul meu Carles este avocat, va întocmi documentul pe bani puţini.

Îl priviră amândoi cu încăpăţânare şi, de data aceasta, Josep îşi coborî privirea şi dădu din umeri.

Duminica următoare sosiră iar. Documentul era ţeapăn şi alb şi arăta important. Donat îl ţinea în mână de parcă era un şarpe şi îl înmână uşurat lui Josep.

Acesta încercă să-l citească, dar era prea nervos şi supărat; cuvintele de pe cele două pagini îi dispăreau din faţa ochilor şi ştiu ce are de făcut.

— Aşteaptă aici, spuse el şi îl lăsă pe masă, pe care încă o considera masa tatălui său.

Nivaldo şedea în locuinţa lui de deasupra prăvăliei şi răsfoia ziarul *El Cascabel* care apărea în castiliană. Duminica deschidea magazinul doar când se termina slujba, pentru că abia atunci se îndreptau

credincioşii către el, pentru a-şi cumpăra provizii pentru toată săptămâna. Ochiul lui bolnav era închis şi cel bun privea mânios ziarul, de parcă lui i se întâmpla tot ce citea. Îi amintea lui Josep de un uliu.

Nivaldo era cel mai deştept om pe care îl cunoştea Josep. Avea impresia că putea fi sau face orice. Îi povestise odată lui Josep că nu-şi amintea să fi fost vreodată într-o sală de clasă. În aceeaşi săptămână a anului 1813, în care Joseph Bonaparte fusese silit să fugă din Madrid, Nivaldo părăsise câmpurile de trestie de zahăr din patria lui, Cuba. La cei doisprezece ani ai lui se ascunsese pe un vapor care mergea spre Maracaibo. Fusese gaucho în Argentina şi soldat în armata spaniolă din care dezertase, aşa cum trădase cândva şi tatăl lui Josep. Lucrase pe vapoare cu pânze. Judecând după lucrurile enigmatice pe care le spunea din când în când, Josep era sigur că fusese corsar, înainte de a se stabili în Catalania ca proprietar de pământ. Josep nu ştia unde învăţase Nivaldo să scrie şi să citească, dar le stăpânea pe amândouă destul de bine pentru a le preda lui Josep şi Donat, pe vremea când erau încă mici. Stăteau la măsuţa din prăvălie şi lecţiile erau imediat întrerupte când intra cineva să cumpere o bucată de *xoriço* sau câteva felii de brânză.

— Ce mai e prin lume, Nivaldo?

Nivaldo oftă şi împături *El Cascabel*.

— E un timp prost pentru armata guvernului, una dintre cele mai rele înfrângeri ale lor, două mii dintre soldaţii lor au fost capturaţi de carlişti după o bătălie în nord. Şi în Cuba sunt certuri. Americanii le furnizează rebelilor arme şi provizii. Practic americanii pot să se pişe din Florida pe Cuba şi-or să fie

mulțumiți că va fi a lor. Nu pot suporta că o bijuterie cum este Cuba e condusă de o țară atât de îndepărtată ca Spania.

Puse ziarul deoparte.

— Şi, ce ai pe suflet? întrebă el cam morocănos, şi Josep îi dădu hârtia avocatului.

Nivaldo o parcurse în tăcere.

— Aşa deci, cumperi via. E bine.

Pe urmă o luă de la început şi studie documentul încă o dată.

— Ai citit asta?

— Nu chiar.

— Iisuse. Îl dădu înapoi lui Josep.

— Citeşte-l cu grijă. Şi pe urmă încă o dată.

Aşteptă răbdător până termină Josep şi pe urmă luă iar actul.

— Aici.

Cu arătătorul întins îi indică paragraful.

— Avocatul spune că o singură dată dacă nu plăteşti, pământul şi *masia* se întorc înapoi la Donat.

Josep oftă.

— Trebuie să le spui să schimbe partea asta. Dacă vor să te stoarcă, atunci trebuie să scrie acolo că pierzi pământul doar dacă nu poți plăti de trei ori la rând.

— Să-l ia dracu. Semnez hârtia asta blestemată aşa cum este ea. Mi se pare o murdărie să mă cert şi să mă tocmesc cu frate-meu, pentru pământul familiei.

Nivaldo se apleacă, îl apucă pe Josep de încheietură şi-l privi în ochi.

— Ascultă-mă, tigrule, spuse el blând. Nu mai eşti copil. Nu eşti nebun. Trebuie să te pui la adăpost.

Josep părea un copil.

— Şi dacă nu vor să facă modificările? întrebă el ursuz.

— Sigur că n-or să vrea. Se aşteaptă să te tocmeşti. Spune-le că... dacă vei fi în întârziere cu o rată, atunci eşti pregătit să adaugi zece la sută din sumă la plata următoare.

— Crezi că sunt de acord cu asta?

Nivaldo dădu din cap.

— Cred că da.

Josep îi mulţumi şi se ridică.

— Trebuie să scrii modificarea asta în document, iar tu şi Donat să vă puneţi numele sub paragraful modificat. Aşteaptă.

Nivaldo aduse vinul şi două pahare. Îi luă mâna lui Josep şi o scutură.

— Ai binecuvântarea mea. Fie ca norocul să te urmeze mereu.

Josep îi mulţumi. Apoi dădu vinul pe gât, aşa cum n-ar trebui băut vinul niciodată şi se întoarse la *masia*.

Donat presupusese deja că Josep îl va întreba pe Nivaldo, un bărbat pe care şi el îl respecta la fel ca şi fratele său, şi n-avea niciun chef să se pună cu Josep din cauza schimbărilor cerute.

Dar Rosa, aşa cum se aşteptase Josep, replică imediat.

— Să ştii că trebuie să plăteşti fără întârziere, spuse ea fermă.

— Ştiu foarte bine asta, mârâi el. Când făcu apoi oferta de penalizare cu zece la sută, se gândi un moment chinuitor de lung, înainte de a da aprobator din cap.

Îl priviră cum scria anevoios modificările şi semnară a doua oară cele două redactări ale documentului.

— Vărul meu Carles, avocatul, ne-a spus că în cazul unor modificări trebuie să citească şi el înainte ca Donat să semneze, spuse Rosa. Vrei să vii la Barcelona să-ţi iei documentul?

Josep ştia ce voia să spună. *Ca să ne aduci banii.* N-avea nicio dorinţă să meargă la Barcelona.

— Tocmai am venit pe jos din Franţa, spuse el rece.

Donat făcu o mutră încurcată. Dorea vizibil să-l înmoaie pe fratele lui.

— O să vin aici în sat la fiecare trei luni, ca să iau rata. Dar de ce nu ne faci o vizită sâmbăta viitoare, după-amiază? îi spuse lui Josep. Poţi să-ţi iei documentul semnat, să ne dai prima rată şi pe urmă sărbătorim copios. Îţi arătăm cum se petrece în Barcelona.

Lui Josep îi ajunsese. Voia să-i vadă plecaţi, aşa că promise să-i viziteze la sfârşitul săptămânii.

După ce au dispărut, şedea ca buimăcit la masa din *casa* liniştită. În cele din urmă se ridică, merse afară şi se plimbă prin podgorie.

Era de parcă s-ar fi preschimbat brusc în fratele mai mare. Ştia că ar trebui să simtă bucurie şi emoţie, dar în loc de asta se simţea greu ca plumbul din cauza îndoielii.

Mergea încoace şi încolo printre rânduri şi privea butucii. Nu stăteau la distanţă atât de exactă ca rândurile fără cusur din via lui Mendès şi nu erau drepte, ci strâmbe şi răsucite ca şerpii. Fuseseră

plantați neglijent atunci, o amestecătură dezordonată de soiuri – ochiul lui recunoştea grupe mari şi mici de struguri Garnatxa, Samsó şi Ull de Llebre. Generații de strămoşi de-ai lui făcuseră din ei vin care devenise apoi un oțet grosolan, fără gust. Înaintaşilor lui soiurile le fuseseră indiferente, câtă vreme erau doar struguri negri care dădeau destul must.

Aşa supraviețuiseră. Şi lui îi era posibil să supraviețuiască în felul acesta, îşi spuse. Dar îşi făcea griji; avea senzația că norocul i se întorsese prea uşor. Va putea învinge provocările noii lui responsabilități?

Nu trebuia să hrănească o familie, îşi spuse şi în afară de hrana cea mai simplă abia dacă avea nevoi personale. Dar via va da roade. Se întrebă dacă şi-ar permite un catâr. Tatăl lui vânduse catârul când fiii lui s-au făcut destul de mari pentru a face treburi bărbăteşti. Cu trei bărbați în podgorie se putea face treaba fără a mai trebui să-ți bați capul cu întreținerea unui animal domestic. Dar acum avea doar propria lui forță de muncă şi un catâr ar fi fost un dar ceresc.

În decursul anilor, aproape tot pământul folositor fusese plantat cu viță de vie, dar în trecere văzu că ultimele raze ale soarelui de amiază luminau încă vârfurile dealului care forma hotarul proprietății. Doar jumătate de pantă era plantată cu butuci de viță; suişul abia atinsese unghiul de care îi spusese Léon Mendès, care însumează mai mult de patruzeci şi cinci de grade. Era prea abruptă pentru a putea fi lucrată cu un catâr, dar Josep petrecuse în Franța multe ore cu plantatul şi îngrijitul butucilor de vie şi lucrase pe pante la fel de abrupte doar cu unelte de mână.

Majoritatea butucilor mai bătrâni erau Ull de Llebre. Dar o bucată a dealului era plantată cu Garnatxa şi el urcă acolo unde via era deja îmbătrânită, avea poate o sută de ani, iar trunchiurile de jos erau butucănoase şi groase ca pulpa lui. O mână de stafide atârnau încă de vrejurile uscate şi când le culese şi le mâncă observă că erau încă pline de o aromă persistentă.

Urcă mai sus sprijinindu-se când şi când în câte un genunchi, pentru că picioarele nu găseau destul sprijin pe pantele nelucrate. Uneori se oprea pentru a smulge grozamele şi buruienile. Câţi butuci s-ar mai putea planta aici! Ar putea creşte considerabil recolta de struguri.

Recunoştea că poate învăţase câteva lucruri pe care tatăl lui nu le ştiuse. Şi era pregătit să muncească pe brânci ca un animal de povară şi să încerce lucruri pe care tatăl lui nu le-ar fi cutezat niciodată.

În noaptea aceasta va dormi în patul tatălui.

Înţelegea că ceea ce s-a întâmplat se asemuia unei minuni care pentru el era la fel de importantă ca ziua în care regele şi contele de Aranda i-au dat pământul ofiţerului José Àlvarez. În acest moment îl părăsi orice îndoială şi dintr-odată se simţi inundat de norocul care până atunci îl ocolise. Plin de recunoştinţă se aşeză pe pământul încălzit şi văzu cum soarele înmuie orizontul în roşu înainte de a dispărea între două dealuri. Curând se aşternu întunericul peste valea mică cu viţă-de-vie din Santa Eulalia şi noaptea căzu peste pământul lui.

O EXCURSIE LA BARCELONA

În dimineața zilei de sâmbătă Josep săpă și prăși vreme de două ore, ară pământul de-a lungul unui rând sărăcăcios în care foarte bătrânul Ull de Llebre creștea insuficient, iar pământul întărit se spărgea ca piatra. Dar foarte devreme încetă să lucreze, pentru că nu știa de cât timp avea nevoie până la fabrica de textile în care își câștiga banii Donat. Așa că porni la drum pe strada care ducea spre Barcelona; Avea încă proaspăt în memorie marșul lung din Franța încoace și nu prea avea chef să meargă pe jos în oraș. De aceea se așeză la marginea drumului și așteptă un mijloc de transport potrivit. Trecură mai multe trăsuri personale și când văzu o căruță încărcată cu butoaie noi, trasă de patru cai uriași, ridică mâna și arătă în josul străzii.

Căruțașul, un bărbat roșu în obraji, la fel de solid ca și caii lui, trase de hățuri. Îl lăsă pe Josep să urce și îi ură prietenos bună dimineața. Călătoria a fost o întâmplare norocoasă. Caii tropăiau vioi și omul era un ins calm, care se bucura să scurteze drumul într-o companie tihnită. Îi spuse că îl cheamă Emilio Rivera și avea o dogărie în Sitges.

— Frumoase butoaie, spuse Josep și privi încărcătura din spatele lui. Pentru viticultori?

Rivera zâmbi.

— Nu.

Nu le vindea viticultorilor, ci furniza butoaie producătorilor de oțet.

— Cele de aici sunt destinate pescarilor din portul Barcelonei. Ei umplu butoaiele cu ştiucă, crap, ton... hering... uneori şi sardele sau anşoa. Nu prea des cu anghilă, căci de cele mai multe ori vând proaspăt întreaga cantitate prinsă. Îmi place enorm anghila tânără.

Niciunul nu menționă războiul civil; nu se putea spune dacă un străin era carlist sau un liberal susținător al guvernului.

Când Josep admiră caii, discuția coti spre creşterea animalelor.

— Aş vrea să-mi cumpăr în curând un catâr tânăr, puternic, spuse Josep.

— Atunci trebuie să mergi la piața de cai din Castelldefels. Peste patru săptămâni se ține următoarea. Vărul meu Eusebio Serrat cumpără cai, catâri şi altele asemenea. Pentru un mic onorar te va ajuta să alegi cel mai bun animal din oferta de acolo, spuse dogarul, iar Josep dădu gânditor din cap şi reținu numele.

Caii lui Rivera mergeau siguri înainte. Curând după prânz ajunseră în locul unde se găsea fabrica, doar puțin în afara zidurilor Barcelonei, dar pentru că Josep şi Donat conveniseră să se întâlnească la cinci după-amiază în fața fabricii trecu mai departe pe lângă fabrică cu senyor Rivera. Clopotele din turnul catedralei sunară de ora două atunci când sări din căruța dogarului în Plaça de la Seu.

Umblă agale prin catedrală şi prin galeriile boltite, îşi mâncă pâinea cu brânză pe o bancă de sub arcade şi aruncă o coajă gâştelor care ciuguleau

iarba de sub moşmoanele, magnoliile şi palmierii din curtea bisericii. Pe urmă se aşeză afară pe o scară de piatră şi savură soarele care încălzea aerul rece dinaintea primăverii.

Ştia că era doar o bucată scurtă până în cartierul unde, după informaţiile lui Nivaldo, soţul Teresei avea un magazin de pantofi. Posibilitatea de a o întâlni aici pe stradă îl enervă. Oare ce i-ar spune?

Dar ea nu apăru. Stătea acolo şi se uita la oamenii care intrau şi ieşeau din biserică – preoţi, persoane de rang înalt în postav fin, călugăriţe în porturi diferite, muncitori cu feţe epuizate, copii cu picioarele murdare. Umbrele se alungeau deja când părăsi catedrala şi porni spre marginea oraşului prin străzi înguste şi piaţete.

Auzi fabrica înainte de a o vedea. Întâi a fost vuietul ca un zgomot îndepărtat de valuri spărgându-se de mal, umplându-i urechile cu un vâjâit sumbru, înfundat, pândindu-l cu un sentiment de disconfort şi presimţire sumbră.

Donat îl îmbrăţişă bucuros şi era foarte dornic să-i arate lui Josep unde lucra. Fabrica era o cazarmă din cărămidă roşie. În vestibul zgomotul era şi mai ameninţător.

Un bărbat într-o haină neagră, distinsă, cu vestă cenuşie, îl privi pe Donat.

— Tu! Lângă maşinile filatoare e un balot de lână deteriorată. E putrezită şi nu se mai poate folosi. Fii bun şi înlătură-l de acolo.

Josep ştia că fratele lui muncea de la patru dimineaţa, dar Donat aprobă din cap.

— Da, senyor Serna, mă ocup imediat de asta. Senyor, pot să vi-l prezint pe fratele meu Josep

Àlvarez? Mi se termină schimbul şi vreau să-i arăt fabrica.

— Da, da, arată-i-o, dar pe urmă dă la o parte lâna stricată... Fratele tău caută de lucru?

— Nu, senyor, spuse Josep şi bărbatul o luă dezinteresat în altă direcţie.

Donat rămase pe loc în faţa unei lăzi cu lână neprelucrată, ciupi puţin material şi îl îndesă în urechi.

— Fă şi tu la fel, spuse el. Ca protecţie contra zgomotului.

În ciuda dopurilor din urechi, larma bubui de parcă ar fi trecut prin câteva uşi. Intrară într-un balcon şi priviră în jos la şirurile nenumărate de maşini făcând un pandemoniu huruitor, care îi pătrunse lui Josep până în piele, umplându-i toate spaţiile goale din trup.

Donat îl bătu uşor pe braţ pentru a-l face atent.

— Maşini de filat... şi războaie de ţesut, se citi pe buzele lui, şi... alte... maşini.

— Câte?

— Trei... sute.

O luă înainte şi amândoi tăcură în marea asta de vacarm. Donat îi arătă prin gesturi cum căruţaşii răsturnau cărbunii din căruţă direct pe toboganul care îi purta către două cazane. Doi fochişti pe jumătate goi mânuiau necontenit lopeţile, aruncând bucăţile negre de cărbune în cuptorul care producea aburul pentru maşina gigantică ce furniza energie războaielor de ţesut. La sfârşitul unui coridor de cărămidă se găsea o încăpere în care lâna neprelucrată era scoasă din baloturi şi sortată după calitatea şi lungimea firului – Donat îi explică lui Josep că cele mai bune fire erau cele lungi – înainte de a ajunge la

benzile mecanice care scuturau lâna, pentru ca murdăria inerentă să cadă printr-o sită într-un recipient de jos. Maşinile de spălat clăteau lâna până când aceasta se strângea, iar maşinile netezeau firele şi le pregăteau pentru filatură. Donat zâmbi unui prieten şi-i atinse uşor braţul.

— Fratele... meu.

Colegul lui îi zâmbi lui Josep şi-i dădu mâna. Pe urmă îşi atinse faţa şi se întoarse. Era un semnal secret al muncitorilor, aşa cum află Josep imediat şi însemna că un şef se uita la cineva. Văzu că supraveghetorul – aşezat la o masă aflată pe un mic podium ridicat, în mijlocul sălii – îi privea aspru. Un afiş mare de lângă supraveghetor, avertiza: „Lucraţi în tăcere! Vorbitul împiedică desfăşurarea corectă a lucrului!"

Donat îl conduse repede prin încăpere. Urmară drumul lânii prin multele operaţiuni către filarea, ţeserea şi vopsirea materialului. Pe Josep îl lua ameţeala din cauza vacarmului şi a mirosurilor combinate de lână neprelucrată, ulei de maşină, lămpi cu cărbuni şi transpiraţia celor aproape o mie de muncitori. Când Donat îl îndemnă mândru să-şi treacă mâna peste sulurile de metraje colorate, Josep era mai mult decât gata să facă sau să spună orice l-ar fi putut îndepărta de scrâşnetul continuu al maşinilor.

Îl ajută pe Donat să ducă balotul de lână putrezită la un maldăr de gunoi din spatele fabricii.

— Pot să iau şi eu un sac din asta? Cred că pot să-l folosesc.

Donat râse.

— De ce nu? Nu ne mai trebuie gunoiul ăsta puturos. N-ai decât să iei cât poţi să cari.

Umplu un sac cu lână şi zâmbi îngăduitor când îl văzu pe ciudatul lui frate târându-l departe de mormanul de gunoaie.

Donat şi Rosa trăiau în curtea fabricii, într-o „casă ieftină", care se numea aşa pentru că muncitorii o puteau închiria de la fabrică pe bani puţini. Casa lor era una dintre multele case identice aflate la rând. Fiecare casă avea două camere minuscule – un dormitor şi o combinaţie de bucătărie şi cameră de zi – şi împărţeau cu un vecin closetul de afară. Rosa îl salută bucuroasă pe Josep şi scoase imediat ambele redactări ale contractului.

— Vărul meu Carlos este de acord cu modificările, spuse ea şi se uită atentă cum soţul ei semna cele două acte. Când Josep primi unul dintre cele două documente şi îi dădu Rosei banii, prima lui rată pentru pământ, radiară de bucurie şi ea şi Donat.

— Acum să petrecem, îi anunţă Donat şi plecă grăbit să facă rost de cele necesare unui ospăţ. După ce a plecat, Rosa îl lăsă o clipă singur în casă, dar se întoarse curând cu o tânără femeie plinuţă şi îndesată.

— Prietena mea, Ana Zulema din Andalusia.

Amândouă femeile se dichisiseră teribil pentru această ocazie şi purtau fuste de culoare închisă, aproape identice şi bluze albe, scrobite.

Puţin după aceea apăru şi Donat cu mâncare şi băutură.

— Am fost la magazin. Avem o biserică şi un preot al fabricii. Şi o şcoală pentru cei mici. Cum vezi, avem chiar aici tot ce ne trebuie. Niciodată nu trebuie să plecăm.

Întinse pe masă carne condimentată, salate,

bacallà, pâini şi măsline; Josep văzu că în mod clar dăduse pe mâncare o bună parte din prima rată.

— Am cumpărat vinars şi oțet de la oamenii care înainte cumpărau de la tata. Poate că este chiar oțetul acela făcut din strugurii noştri.

Donat luă o înghițitură bună de vinars. Se părea că nici măcar acasă nu putea înceta să vorbească de munca lui.

— E o lume nouă aici. Muncitorii din fabrica aceasta provin din toate părțile Spaniei. Mulți vin din sud, pentru că acolo nu e de lucru. Viețile altora au fost nimicite de nebunia războiului – casele distruse de carlişti, recoltele arse, mâncarea soldaților furată, copiii înfometați. Aici este un nou început, un viitor frumos pentru ei şi pentru mine, cu toate maşinile astea! Nu-i aşa că maşinile sunt minunate?

— Aşa-i, spuse Josep ezitând, căci pe el îl speriau maşinile.

— În primii ani sunt ucenic, pe urmă devin țesător. Nu este uşoară viața pentru muncitori, recunoscu Donat. Regulile sunt dure. Trebuie să te furişezi până la closet dacă ai urgentă nevoie. Nu există pauză de masă, de aceea îmi pun în geantă de acasă o bucată de brânză sau puțină carne şi mănânc la lucru.

Când cei patru au terminat de băut sticla de vinars până la ultima picătură, Donat căscă, îşi luă nevasta de mână şi îi anunță că e timpul să meargă la culcare.

Şi Josep băuse vinars şi era amețit. Curând se găsi lângă Ana pe sacul cu paie pe care Donat îl întinsese pe podea pentru el. Îi auzi pe Donat şi pe Rosa iubindu-se zgomotos în spatele uşii subțiri. Ana chicoti şi se trase mai aproape de el. Îşi dăduse cu o

pudră puternic parfumată. Când se sărutară, îşi încolăci un picior în jurul trupului lui.

Erau deja câteva luni de când Josep fusese cu Margit şi corpul lui tânjea să se descarce. Ana încercă să se tragă tot mai aproape de el, dar el avu o viziune de coşmar: străina asta însărcinată cu el, o căsătorie pripită în biserica fabricii, un post de ajutor de muncitor în iadul ăsta vuitor şi bocănitor.

— Josep? întrebă ea în sfârşit, dar el se forţă să pară adormit aşa că în curând ea se ridică şi plecă acasă.

Josep stătu treaz toată noaptea dorind-o înapoi pe Ana; se necăjea că a lăsat-o să plece şi îi era ruşine de asta. Asculta larma supărătoare a maşinilor şi mintea îi era chinuită de cheltuielile cu care îi împovărase pe fratele şi cumnata lui.

Încă înainte de răsăritul soarelui lăsă sacul de paie, îşi aruncă pe umăr sacul de lână pe care îl lăsase afară în faţa uşii şi porni spre casă.

Era deja după-amiază târziu când ajunse în Santa Eulalia. Cinci mijloace diferite de transport îl duseseră şi, în afara lor, mersese repede şi pe jos. Era obosit, totuşi se duse imediat la rândurile de vie al căror pământ îl desţelenise cu o zi înainte. Împrăştie generos lâna în jurul butucilor Ull de Llebre şi îngropă fibrele în pământ. Credea că lâna deja putrezită va da nişte substanţe care vor ajuta butucii de viţă. În orice caz va afâna textura pufoasă a pământului, astfel încât apa şi aerul să-şi găsească mai uşor drumul către rădăcini. Lucră până se goli sacul şi-i păru rău că nu luase mai multă lână. Poate îl convingea pe Donat să-i mai aducă un sac, gândi el.

La lăsarea serii intră în casa cea veche, care i se păru dintr-odată solidă şi de nădejde, îşi luă *xoriço*, o bucată de pâine şi plosca lui cu vin. Urcă până la jumătatea dealului, se aşeză pe o stâncă, îşi mâncă cina şi lăsă să-i picure în gură vinul acru. Seara era proaspătă şi curată şi în câteva săptămâni aerul urma să fie plin de parfumul plantelor care creşteau.

Pe vremea când era doar un băieţel, Nivaldo îi povestise că în adâncul pământului de sub proprietatea tatălui său, trăia o comunitate de creaturi mici, îmblănite, nici om nici animal – micul popor. Datoria acestor fiinţe era să aducă umiditate şi hrană rădăcinilor însetate şi înfometate ale butucilor de vie şi era menirea lor ca, an de an, să facă strugurii să crească pe butuci. Uneori, când se ducea seara la culcare, Josep îşi imagina aceste fiinţe, îngrozit şi în acelaşi timp fascinat – personaje mici, scormonitoare, cu blană şi gheare ascuţite, care se înţelegeau între ele prin chiţăituri şi grohăituri, lucrând neobosite în pământul întunecat.

Josep stropi pământul cu puţin vin, o jertfă pentru poporul acela mic şi când ridică coşul văzu o bufniţă trecând pe cer. Pentru un moment fugar a fost o siluetă neagră înaintea lunii pline, cu penele din vârful aripilor întinse ca nişte degete. Pe urmă a dispărut. Totul era atât de liniştit încât putea asculta liniştea şi, în acest moment, a conştientizat cu o imensă uşurare că făcuse o afacere minunată cu Donat şi Rosa.

VECINII

Josep merse încet de-a lungul şirurilor de vie, savură priveliştea mugurilor palizi şi a lujerilor lacomi de pe butucii care se deşteptau la viaţă, căutând melci sau alte semne de boli care ar fi făcut necesară o tratare imediată cu sulf.

Vocea Mariei del Mar Orriols se înălţă pătrunzător din via ei până la el.

— Francesc, Francesc, unde eşti?

Mai întâi strigă o dată la câteva minute, pe urmă vocea ei răsună pe stradă din ce în ce mai des şi părea supărată.

— FRA-A-AN-CE-E-E-SC!

Josep îl văzu pe băieţel, care îl pândea de la capătul rândului de vie ca unul din spiriduşii din imaginaţia lui. Copilul nu venise de pe stradă, Josep ştia, băiatul trebuie să fi venit din spatele podgoriei mamei lui, peste pământul lui Torras până la via lui. Garduri nu existau. Între parcele era mai puţin decât lăţimea unui bărbat; totuşi fiecare îşi cunoştea exact marginea proprietăţii.

— Bună, spuse Josep. Dar băiatul nu răspunse.

— Trec printre rânduri. Ca să fac iar cunoştinţă cu butucii mei. Am grijă de ce-i al meu, înţelegi?

Ochii mari ai băiatului nu se dezlipiră de faţa lui Josep. Purta pantaloni şi cămaşă din nişte stofe uzate, dar reparate îngrijit, foarte probabil cusuţi de

mama lui din cele mai bune piese ale hainelor de adult care nu mai erau purtate. Un genunchi al pantalonilor era murdar de pământ şi deasupra celuilalt genunchi se vedea o ruptură mică.

— Frannn-ce-e-sc! Fra-a-nn-c-e-sc!

— E aici. Aici sus la mine, strigă Josep.

Întinse braţul şi apucă mâna mică.

— Mai bine te duc la mama ta.

Francesc nu părea să fie altfel decât ceilalţi de la ţară, totuşi, pe când mergeau, pe Josep îl duru foarte tare şchiopătatul lui evident. Piciorul lui drept era mai scurt decât cel stâng. La fiecare pas al piciorului mai scurt capul îi era tras spre dreapta şi apoi se urca iar la loc la următorul pas.

O întâlniră pe mama lui la jumătatea drumului, pe stradă. Niciodată n-o cunoscuse foarte bine, dar acum vedea că se deosebea clar de fata pe care şi-o amintea. Mai în vârstă, mai slabă... mai aspră, cu o neîncredere ascuţită în ochi, de parcă ar fi aşteptat în fiecare moment veşti proaste sau o josnicie din partea cuiva. Avea o ţinută frumoasă. Trupul ei părea împlinit şi mare, picioarele lungi erau ascunse sub o fustă murdară, cu pete de noroi în dreptul genunchilor, părul zburlit, iar faţa îi era roşie şi transpirată. Când îngenunche în faţa copilului, văzu pata umedă, întunecată de pe spatele cămăşii ei de lucru, direct între omoplaţi.

Îl luă pe Francesc de mână.

— Doar ţi-am zis să stai pe parcela noastră când muncesc. De ce n-ai ascultat? îl întrebă sever pe fiul ei.

Băieţelul zâmbi.

— Bună, Maria del Mar.

— Bună, Josep.

Lui îi era teamă că îl va întreba de Jordi. Jordi era mort; când îl văzuse ultima oară avea beregata tăiată. Dar când Maria del Mar se uită la el, privirea ei era sigură şi impersonală.

— Îmi pare rău dacă te-a supărat, spuse ea.

— Nu, e un băiat bun, e mereu bine-venit... O să cultiv pământul tatălui meu.

Ea dădu aprobator din cap. Între timp toată lumea ştia cu siguranţă că el era noul proprietar.

— Îţi doresc mult noroc, spuse ea încet.

— Mulţumesc.

După care se întoarse iar către fiul său.

— Francesc, chiar aşa de prost nu eşti. Trebuie să stai prin apropiere când muncesc.

Îi făcu semn din cap lui Josep, îl luă pe Francesc de mână şi plecă cu el.

Lui Josep i se păru că în ciuda nerăbdării ei nu se grăbea, ci ţinea cont de handicapul fiului ei şi Josep fu mişcat în timp ce îi vedea îndepărtându-se.

În după-amiaza aceea era la Nivaldo, bea cafea şi îşi urmărea visător firul gândurilor.

— Nu ne-au aşteptat mult femeile noastre, mmh?

— De ce-ar fi făcut-o? replică Nivaldo obiectiv. Tu ai dispărut, fără să-i spui dacă te mai întorci sau nu. Pe urmă n-ai trimis nimănui nicio veste, nici măcar un semn de viaţă. Toţi din sat au crezut cândva că ai plecat pentru totdeauna.

Josep ştia că bătrânul avea dreptate.

— Nu cred ca vreunul dintre noi să fi trimis vreo veste. Eu în niciun caz nu puteam. Erau... anumite motive.

Nivaldo aşteptă o clipă, pentru cazul în care Josep ar fi vrut să povestească ceva anume. Cum el nu făcu asta, Nivaldo clătină din cap. Dacă cineva putea înțelege asta, el era acela. Făcuse la viața lui lucruri despre care bătrânul cubanez nu putea povesti.

— Acum, ce-a fost a fost, spuse Nivaldo. Este limitat timpul în care un bărbat şi o femeie sunt despărțiți şi rămân totuşi un cuplu.

Josep nu vroia să o vorbească de rău pe Teresa şi pe alte femei, dar nu putu să nu facă o remarcă amară.

— În orice caz Maria del Mar n-a pierdut mult timp şi s-a măritat.

— Doamne, Josep!... A trebuit să lupte ca să supraviețuiască. Taică-su era mort de mult timp şi maică-sa era bolnavă de tuberculoză. De-abia câştiga ceva să mănânce, după cum mai ştii, cu siguranță.

Josep mai ştia.

— Mama ei a murit la scurt timp după plecarea ta. Maria nu mai avea nimic decât un trup sănătos şi un băiețel. Multe femei s-ar fi dus la oraş şi şi-ar fi vândut corpul acolo. Ea, dimpotrivă, a acceptat atunci când Ferran Valls a cerut-o de nevastă. Şi e curajoasă micuța asta, munceşte din răsputeri, ca un cal. De la moartea lui Ferran îşi lucrează singură podgoria. Lucrează mai bine decât mulți bărbați, dar îi este greu. Mulți oameni cred că e normal ca o femeie să se cocoşeze pe câmp, dar când o văd că este propriul ei stăpân şi încearcă să-şi conducă afacerile – asta nu suportă invidioşii ăştia şi spun despre ea că e o şleampătă lacomă. Clemente Ramírez, care

cumpără pentru fabrica de oțet, îi plăteşte mai puțin decât plăteşte pentru vinul făcut de un bărbat. Am încercat să vorbesc cu el, dar râde doar. Nu poate să schimbe şi să-şi vândă strugurii în altă parte. Şi chiar dacă ar lua legătura cu o altă firmă, ştie sigur că şi ei o vor păcăli la fel. O femeie fără bărbat e la mâna lor la bine şi la rău. Trebuie să ia ceea ce i se dă, ca să-şi poată hrăni copilul.

Josep deveni gânditor.

— Mă mir că nu s-a recăsătorit încă.

Nivaldo clătină din cap.

— Nu cred că mai vrea ceva de la un bărbat, dacă înțelegi ce vreau să spun. Ferran era deja bătrân când a devenit soția lui. Sunt sigur că el a vrut înainte de toate o muncitoare puternică şi forța ei de muncă pe degeaba. După moartea lui s-a combinat cu Tonio Casals, care a trăit în casa ei aproape tot anul trecut. Muncea mai departe pentru tatăl lui şi în via ei nu mişca un deget. Tonio face parte dintre bărbații ăia răi cu catârii şi femeile lor. Cred că ea a recunoscut repede că era un exemplu prost pentru băiat şi în cele din urmă l-a dat afară din casă. Deci, ia gândeşte-te: întâi Jordi o lasă însărcinată şi o părăseşte. Pe urmă Ferran o ia, doar pentru că poate să muncească zdravăn. Şi apoi Tonio Casals... Aproape sigur a maltratat-o. Cu un asemenea trecut, pot să-mi imaginez că priveşte drept o binecuvântare faptul de a fi fără bărbat, tu nu ?

Josep se gândi şi trebui să dea aprobator din cap.

Cum se întâmplă uneori, vara alungă primăvara cu o izbucnire de vreme caldă. Canicula dură cinci

săptămâni, făcu întâi să plesnească mugurii şi pârjoli florile, lăsând să se bănuiască un sezon următor de secetă şi recoltă proastă.

Josep se plimba prin podgorie şi se uita atent la plantele lui. Ştia că butucii bătrâni, în căutarea lor constantă de umezeală, îşi întinseseră rădăcini şerpuitoare adânc în imperiul pământului. Rădăcinile acestea adânci îi ajutau să supravieţuiască, dar după un timp unii butuci făceau lăstari cu vârfuri vlăguite şi frunze gălbui la baza solului, semn de mare încărcătură.

Apoi, într-o dimineaţă Josep s-a trezit în tunete şi într-o lume leoarcă de apă. Trei zile răpăi ploaia neîncetat, după care se întoarse soarele pârjolitor. Butucii de viţă rezistenţi supravieţuiră, iar ploaia şi căldura lucrară din nou împreună pentru a da iar muguri şi apoi un belşug de flori noi, din care urma să crească o recoltă nouă de fructe foarte mari. Josep ştia că atunci când se întâmpla asta în Languedoc Léon Mendès era în dispoziţie proastă, pentru că strugurii mari, care creşteau repede erau săraci în aromă şi însuşiri şi reprezentau un material prost pentru producerea vinului. Dar veştile proaste pentru Languedoc erau bune în Santa Eulalia, căci o cantitate mare şi o greutate mai mare a strugurilor însemnau mai mult vin care se putea vinde fabricilor de oţet şi vinars. Josep ştia că vremea îi înlesnise să realizeze un venit încă din primul lui sezon ca proprietar al viei şi era recunoscător. Totuşi, constată cu mare interes, că pe rândul cu bătrânii butuci de Ull de Llebre, unde îngropase lâna, pentru a afâna pământul, viţa crescuse deasă şi plină şi era încărcată cu ciorchini grei de struguri. Nu putu rezista

să trateze doar vița-de-vie de pe rândul acesta, aşa cum ştia că ar fi făcut Mendès, rărind-o şi îndepărtând unele frunze, astfel ca esența fiecărei plante să se concentreze în strugurii care mai erau.

Sigur că umezeala şi căldura făcuseră buruienile să prospere şi curând spațiile dintre rândurile de vie erau iar năpădite. Să plivească întreaga podgorie cu mâna ar fi fost o treabă fără sfârşit. Piața de cai din Castelldefels trecuse deja şi Josep rezistase tentației de a cumpăra un catâr. Încet dar sigur, mica lui rezervă de bani se apropia de sfârşit şi ştia foarte bine că trebuia să-şi țină mijloacele la un loc.

Dar Maria del Mar Orriols avea un catâr. Se sili să meargă la via ei şi să i se adreseze.

— Bună dimineața, Maria del Mar.

— Bună dimineața.

— Sunt rele buruienile astea, mmh?

Ea îl privi doar.

— Dacă îmi împrumuți catârul tău, ca să-mi tragă plugul, îți scot şi ție buruienile.

Se gândi o clipă şi dădu din cap.

— Bine, spuse Josep.

Ea îl privi cum se duce să aducă animalul. Tocmai voia să mâne catârul, când ea ridică mâna.

— Scoate-le întâi pe ale mele, spuse ea uşor.

O ORGANIZAŢIE SOCIALĂ

Fusese o vreme când el şi Teresa erau nedespărţiţi, când totul le părea clar, iar lumea şi viitorul erau previzibile ca un traseu de pe o hartă simplă. Marcel Àlvarez părea tare ca piatra şi Josep se gândea că tatăl lui avea să mai trăiască încă mult timp. Ştia vag că la un moment dat, când tatăl lui va muri, Donat urma să preia via şi era conştient, chiar dacă nu foarte clar, că trebuia să-şi caute un alt fel de a-şi câştiga traiul. El şi Teresa urmau să găsească mijloace şi căi pentru a se căsători, să aibă copii, să muncească din greu ca să-şi câştige pâinea şi apoi să moară, cum face fiecare, Domnul fie cu noi! Înţelegeau foarte clar ce era posibil în viaţă şi ce era necesar.

Sătenii se obişnuiseră curând să-i vadă pe amândoi împreună, atunci când nu munceau în viile taţilor lor. La lumina clară a zilei, când ochii întregului sat erau pe ei, era mai uşor să păstreze buna-cuviinţă. Noaptea, sub pavăza întunericului, era mai greu, chemarea cărnii mai puternică. Începură să se ţină de mână la plimbare, prima atingere erotică, care le stârnea cheful de mai mult. Întunericul era o încăpere personală, care îi permitea lui Josep să o îmbrăţişeze timid pe Teresa şi să o sărute stângaci. Se strângeau unul într-altul, astfel că prin contactul coapselor, al şoldurilor şi al pieptului şi-au putut învăţa trupurile şi, cu trecerea timpului, se sărutau voluptuos şi deveneau foarte familiari.

Într-o seară din august, când satul gâfâia din cauza aerului fierbinte, greu, au mers la râu, şi-au scos hainele, s-au aşezat şold lângă şold în apa blând curgătoare şi au început să se exploreze cu uimire excitată, să atingă totul, locuri cu pilozităţi şi fără, muşchi şi curburi, pliuri moi ale pielii, materia cornoasă a unghiilor de la picioare, zgârieturi şi bătături de la munca grea. L-a lăsat să sugă ca un copil mic. El descoperi şi îi atinse blând membrana opritoare, semnul nevinovăţiei ei, de parcă ar fi fost un păianjen înfipt în ea, ţesând o plasă feciorelnică din carnea fină şi caldă. Savurau noul lucru interzis şi abia dacă ştiau ce să facă. Văzuseră într-adevăr animale care se împerecheau, dar când el încercă să facă la fel, Teresa deveni inflexibilă, furioasă şi temătoare.

— Nu! Nu, n-aş mai putea-o privi pe Santa Eulalia! spuse ea sălbatic.

El îi conduse mâna care îl cuprindea, până când din el izbucni atâta sământă, cât să populeze un sat întreg. Nu era chiar marea împlinire senzuală pe care o bănuiau ei, dar le-a fost clar că depăşiseră o graniţă şi pentru moment au încetat să se mai simtă nesatisfăcuţi şi s-au declarat mulţumiţi.

Pasiunea le-a alungat foarte repede indiferenţa faţă de viitor. El ştia că soluţia pentru dilema lor era o căsătorie rapidă, dar pentru asta trebuia să-şi găsească mai întâi o slujbă. Asta era imposibil într-un sat izolat, cu parcele agricole minuscule, căci fiecare ţăran avea moştenitori şi fii mai tineri care, în cazul incredibil că le-ar fi apărut pe undeva vreo posibilitate de lucru, s-ar fi aflat într-o competiţie crâncenă cu Josep.

Tânjea să plece din satul ăsta care îl ținea ca pe un prizonier fără speranță, visa să găsească un loc unde să poată munci cu sârg, din toată puterea, pentru a-şi câştiga traiul.

Între timp, Teresei şi lui le era tot mai greu să-şi desprindă mâinile unul de altul.

Josep era iritabil şi furios. Probabil că tatăl lui observase asta şi vorbi cu Nivaldo.

— Tigrule, vreau să vii cu mine mâine-seară, îi spuse Nivaldo lui Josep.

El aprobă din cap.

— Unde?

— O să vezi, spuse Nivaldo.

În seara următoare au mers împreună pe jos timp de o oră până în afara satului, pe o ulicioară părăsită, la o căsuță strâmbă din piatră tencuită.

— Este casa Nuriei, spuse Nivaldo. De mulți ani vin aici. Acum s-a retras deja din meserie, dar o vizităm pe fata ei.

Înăuntru au fost salutați prietenos de o femeie care lăsase deja în urmă vârsta de mijloc. Îşi întrerupse tricotatul ca să primească de la Nivaldo o sticlă de vin şi o bancnotă.

— Iată-l pe prietenul meu Nivaldo, deci e a patra joi. Dar... unde e Marcel Àlvarez?

Nivaldo îi aruncă pe furiş lui Josep o privire.

— Nu poate veni în seara asta. Ăsta de aici e fiul lui, prietenul meu, Josep.

Femeia îl privi pe Josep şi clătină din cap.

— Copil? strigă ea.

O femeie mai tânără dădu la o parte cârpa care despărțea cele două camere ale căsuței. Când îl văzu pe Nivaldo şezând lângă mama ei şi pe Josep

stând încurcat în picioare, îi făcu un semn cu degetul. Josep primi un ghiont în spate de la Nivaldo.

În camera din spatele perdelei erau două saltele pe podea.

— Eu sunt Renata, spuse fata.

Avea un corp îndesat, păr lung, negru ca smoala, o față rotundă cu nasul mare.

— Mă cheamă Josep.

Când zâmbi, el văzu că avea dinții colțuroşi şi rari, cu câteva spații libere printre ei. Era cam de vârsta lui, se gândi el. Preț de o secundă doar, stătură acolo şi se priviră, după care ea, cu o mişcare rapidă, îşi lepădă rochia neagră.

— Hai, vino. Dă-ți jos hainele. Toate. E mai plăcut aşa, nu?

Era o fată urâtă şi amabilă. Sânii ei plini aveau sfârcurile foarte depărtate. Josep se dezbrăcă, jenat la gândul că ceilalți din spatele perdelei puteau auzi totul. Când ea se întinse pe patul mototolit şi îşi desfăcu picioarele scurte, Josep nici nu putu privi locul întunecat. Mirosea uşor a ceapă şi usturoi precum cratița lui Nivaldo, numai că la ea se mai adăuga şi mirosul leşiei de săpun. Îndemânatică, îl conduse în ea şi în câteva clipe totul trecuse.

Apoi a trecut Nivaldo la rând în cămăruță; glumea cu Renata şi râdea zgomotos în timp ce el stătea acolo şi trăgea cu urechea, iar mama spiona. Nurià îngâna tricotând cântece bisericeşti, din care el cunoştea câteva.

Când plecară pe urmă acasă, Josep îi mulțumi lui Nivaldo.

— Eşti un băiat bun, Josep. Ştim că e greu să fii al doilea născut, fără slujbă, şi pe deasupra cu o fată

dulce care aproape te înnebuneşte.

Tăcură o vreme. Trupeşte Josep se simţea mai uşor şi mai puţin încordat, dar capul îi era încă zăpăcit şi plin de griji.

— Curând se vor petrece lucruri importante, spuse Nivaldo în cele din urmă. Va fi iar un război civil, unul mare. De la fuga reginei Isabela în Franţa, Carlos VII a strâns o armată, o miliţie care se împarte în regimente şi ai căror soldaţi poartă berete roşii. Mişcarea aceasta este sprijinită de oameni din toată Spania şi din biserică, ca şi de mulţi soldaţi şi demnitari din armata spaniolă.

Josep dădu din cap. Nu se prea interesa de politică.

Nivaldo ştia asta şi îl ţinti cu privirea.

— Asta te va privi şi pe tine, spuse el. Va privi toată Catalania. Acum o sută cincizeci de ani, spuse el şi scuipă, Felipe V a interzis limba catalană, a abrogat constituţia catalană şi a desfiinţat *fuero*-ul, permisiunea scrisă care pecetluia drepturile, privilegiile şi autoadministrarea catalanilor. Carlos VII a jurat să înapoieze Catalaniei, Valènciei şi Aragonului *fueros*-urile lor. Armata spaniolă se ocupă de răscoala din Cuba. Cred că regele Carlos are şanse extraordinare să învingă. În cazul în care învinge, miliţia ar putea fi armata naţională a viitorului şi ar oferi posibilităţi bune de promovare. Tatăl tău şi cu mine, spuse Nivaldo gânditor, am auzit că va veni un bărbat în Santa Eulalia, un ofiţer uimitor, care e trimis la ţară pentru odihnă. Cât timp este aici va căuta bărbaţi tineri din care să se poată face buni soldaţi carlişti.

Lui Josep îi spusese tatăl său că viitorul lui este

în armată sau biserică. Nu-şi dorise niciodată să fie soldat, dar n-avea pretenţie nici la vreun post bisericesc.

— Şi când vine omul ăsta? întrebă el precaut.

Nivaldo ridică din umeri.

— Dacă aş vrea să mă fac soldat, ar trebui să părăsesc satul. Aş pleca într-altă parte, să slujesc acolo, nu-i aşa?

— Acum da, sigur... Am auzit că regimentele de miliţie sunt adunate în Ţara Bascilor.

Bine, gândi Josep amărât. Ura satul acela care nu-i putea oferi nimic.

— Dar nu imediat. Întâi trebuie să fii luat. Omul acela... va lucra cu o grupă de bărbaţi tineri şi îi va alege doar pe cei mai buni din trupă, pentru a-i face soldaţi. Caută bărbaţi tineri care pot fi instruiţi să treacă mai departe altor soldaţi ceea ce au învăţat ei. Am toată încrederea că eşti potrivit pentru asta. Cred că e o ocazie pentru tine, pentru că atunci când se intră într-o armată la scurt timp după constituirea ei şi se trece în biografie că ai fost astfel ales – pe baza meritelor – atunci se poate avansa foarte repede. Carliştii nu vor să atragă prea mult atenţia asupra recrutării, spuse Nivaldo. Dacă tinerii din Santa Eulalia fac instrucţie, se vor întâlni ca la o întrunire prietenească.

— O întrunire prietenească?

Nivaldo dădu din cap.

— Este denumită o organizaţie socială. O asociaţie de vânătoare, spuse el.

PARTEA A DOUA

ASOCIAȚIA DE VÂNĂTOARE

Satul Santa Eulalia
În provincia Catalonia în Spania
3 aprilie 1870

BĂRBATUL

Câteva săptămâni, care lui Josep îi părură mult mai lungi, nu se întâmplă chiar nimic şi în cele din urmă nu mai putu rezista şi trebui să vorbească cu Nivaldo.

— Bărbatul ăsta, care urmează să vină aici. S-a întâmplat ceva? Nu vine?

Nivaldo tocmai deschidea un butoi mic cu *bacallà*.

— Cred că va veni. Ai răbdare.

Ochiul bun îi aruncă lui Josep o privire.

— Deci, te-ai hotărât? Vrei să devii soldat?

Josep ridică din umeri şi dădu din cap. Nu avea alte posibilităţi.

— Şi eu am fost mulţi ani soldat. În ceea ce priveşte viaţa asta, sunt câteva lucruri pe care nu trebuie să le uiţi, tigrule. Uneori e o treabă plictisitoare şi bărbaţii se apucă de băutură, care înseamnă distrugerea lor. Şi printre soldaţi hoinăresc şi muieri scârboase şi trebuie să te fereşti de şancru. Nu te repezi să înhaţi momeala plăcerii, câtă vreme nu ştii dacă nu cumva e o chichiţă aici.

Zâmbi uşor.

— Nu ştiu ce bărbat deştept a spus asta. Un *alemany* sau un *anglès*.

Rupse o bucăţică de peşte ca să-l încerce.

— Încă un avertisment. Nu trebuie să arăţi că

ştii să scrii şi să citeşti, pentru că pe urmă te fac cu siguranţă secretar şi gradele mici se ţin de un secretar ca duhoarea de porc. Lasă armata să te înveţe cum să fii un soldat luptător, pentru că numai aşa se avansează şi spune-le adevărul, că ştii să scrii şi să citeşti, doar dacă asta e un avantaj pentru tine. Cred că într-o zi ai putea deveni ofiţer. De ce nu? Pe urmă totul ţi-ar fi posibil în viaţă.

Câteodată Josep se lăsa pradă visării cu ochii deschişi, se vedea într-o uniune de mulţi bărbaţi agitând o sabie şi ordonând trupelor atacul. La părţile mai puţin plăcute încerca să nu se gândească – să lupte cu alţi oameni, să-i rănească, să-i omoare, poate să primească chiar el răni dureroase sau chiar să-şi piardă viaţa.

Nu putea înţelege de ce îi spunea Nivaldo tigru. Erau atâtea lucruri de care se temea.

Era treabă de făcut în podgorie. Toate putinile mari şi mai multe butoaie trebuiau frecate şi trebuia reparată o bucată din zidul casei. Ca întotdeauna când treaba era grea sau neplăcută, Donat nu era de văzut.

În seara aceea Josep şedea cu tatăl lui în prăvălia lui Nivaldo.

— E aici, spuse Nivaldo. Bărbatul.

Josep simţi cum i se cască ochii.

— Unde este?

— Locuieşte la Calderóni. Doarme în vechiul lor şopron.

— Pentru că Nivaldo are experienţă în privinţa armatei, spuse tatăl lui Josep, l-am rugat să vorbească cu el pentru noi.

Nivaldo aprobă.

— L-am întâlnit deja. E gata să-ți acorde o șansă, îi spuse el lui Josep. Se întâlnește mâine-dimineață cu câțiva dintre tinerii satului, într-o poiană din pădurea din spatele viei Calderón-ilor. Când se ține slujba de dimineață la biserică.

Era încă întuneric în dimineața următoare, când Josep ajunse la via lui Calderón. Merse încet printre rândurile de viță, până la capătul podgoriei. Nu avea nici cea mai mică îndoială încotro trebuia să o ia de acolo, de aceea se opri în spatele viei și așteptă.

Din întuneric veni o voce.

— Cum te cheamă?

— Josep Àlvarez.

Bărbatul se ivi lângă el.

— Urmează-mă.

Îl conduse pe Josep pe o cărare până la o poiană.

— Ești primul care a sosit. Acum întoarce-te acolo unde te-am găsit. Îi vei conduce pe ceilalți aici.

Curând sosiră și ei.

Enric Vinyès și Esteve Montroig, aproape în același timp.

Manel Calderón, care venea de acasă împiedicându-se și se freca la ochi.

Xavier Miró, căruia Josep îi auzi pârțul matinal înainte de a-l vedea pe el.

Jordi Arnau care era încă prea adormit ca să mai salute.

Neîndemânaticul de Pere Mas, care se împiedică într-o rădăcină de copac când intrară în poiană.

Guillem Parera, șiret, tăcut și vigilent.

Miguel Figueres, care zâmbea nervos.

Tinerii bărbaţi se cunoşteau de o viaţă întreagă. Stăteau ghemuiţi în poiană în lumina cenuşie a zorilor de zi şi îl priveau pe omul care stătea pe pământ. Era potrivit de stat şi avea pielea întunecată, poate era un bărbat din sud, cu faţa îngustă, pometi ridicaţi şi un nas acvilin proeminent. Părul era tuns scurt iar corpul scund părea puternic şi dur. Tinerii îi simţeau ochii reci, cercetători.

După ce a sosit Lluís Julivert – cel de-al nouălea tânăr care vroia să intre în grupă – bărbatul dădu din cap. Era evident că ştia la câţi să se aştepte. Se ridică în picioare şi merse în mijlocul poienii şi Josep văzu acum ceea ce încă nu văzuse înainte în întuneric: mergea cu un şchiopătat uşor.

— Sunt sergentul Peña, spuse el şi se întoarse în vreme ce încă un tânăr se îndrepta spre poiană. Era mare şi uscăţiv, cu păr negru des şi sârmos.

— Ce vrei? întrebă încet omul cu numele Peña. Privirea lui coborî pe arma de foc.

— Aceasta este asociaţia de vânătoare? întrebă tânărul şi ceilalţi începură să râdă, văzând că era prostul de Javier Ferrer.

— De unde ai ştiut unde suntem?

— Tocmai voiam să merg la vânătoare când l-am întâlnit pe Lluís şi l-am întrebat unde se duce. A zis că se duce la o întrunire a asociaţiei de vânătoare şi m-am hotărât să-l urmez, pentru că-s cel mai bun vânător din Santa Eulalia.

Râseră iar de el, dar ce spunea era adevărat. Pentru că era handicapat din naştere şi pur şi simplu nu-şi putuse însuşi multe abilităţi, se dedicase de timpuriu vânătorii cu entuziasm şi îndemânare şi

oamenii se obişnuiseră să vadă sperietoarea asta de ciori întorcându-se de la vânătoare cu câteva păsări, o jumătate de duzină de porumbei sau un iepure gras. Carnea era scumpă şi femeile din sat erau întotdeauna bucuroase să-i poată cumpăra prada pe bani puţini.

Sergentul Peña întinse mâna şi luă muscheta, o flintă foarte veche cu ţeava netedă. În câteva locuri ţeava puştii era tocită până la metalul albastru, dar văzu că arma era curăţată şi foarte bine îngrijită. Văzu privirea tâmpă a băiatului şi zăpăceala nevinovată din vocea lui.

— Nu, tinere, nu-i aici asociaţia de vânătoare. Eşti excepţional la socotit?

— La socotit?

Jaume îl privi încurcat.

— Nu, nu ştiu să socotesc, domnule.

— Aha. Atunci nu ţi-ar plăcea aici, pentru că aici e asociaţia de socotit.

Îi întinse băiatului muscheta.

— Trebuie să mergi la vânătoare acum, nu?

— Aşa-i, senyor, spuse Jaume serios, luă muscheta şi părăsi poiana în râsetele celorlalţi.

— Linişte. Nerozia nu e tolerată.

Sergentul nu ridică vocea, dar ştia cum trebuie să vorbească cu bărbaţii.

— Numai tinerii deştepţi ne pot face treaba, pentru că e nevoie de un creier în stare de funcţionare pentru a primi comenzile şi a le executa. Sunt aici pentru că armata noastră are nevoie de bărbaţi tineri. Iar voi sunteţi aici pentru că aveţi nevoie de o slujbă, pentru că îmi este absolut clar că în grupa aceasta nu este niciun întâi născut. Vă înţeleg poziţia.

Chiar eu sunt cel de-al treilea fiu în familie. Veți avea posibilitatea de a vă distinge în slujba patriei voastre, poate chiar de a realiza lucruri mari. Vă veți purta ca bărbații. Armata nu vrea flăcăiandri.

Pentru urechea lui Josep catalana sergentului era amestecată cu un alt accent, poate chiar castilian, se gândea el.

Peña le ordonă acum să-şi spună numele şi, în timp ce făceau asta, asculta cu atenție şi îi cerceta amănunțit cu privirea.

— O să ne întâlnim aici de trei ori pe săptămână, lunea, miercurea şi vinerea, chiar în zorii zilei, când încă este întuneric. Instruirea va dura multe săptămâni şi munca va fi grea. O să vă oțelesc trupurile pentru greutățile vieții de soldat şi o să vă modelez mintea în aşa fel încât să puteți gândi şi acționa ca soldații.

Esteve Montroig ridică mâna cu râvnă.

— Ne învățați şi să tragem cu arme şi chestii de-astea?

— De câte ori mi te adresezi... Tu eşti Montroig? Trebuie să te adresezi corect cu „Domnule sergent".

Se lăsă tăcerea. Esteve îl privi încurcat şi abia pe urmă îşi dădu seama ce aştepta bărbatul.

— Da, domnule sergent.

— Întrebări inutile sau proaste nu voi permite. Acum este momentul când trebuie să învățați să vă supuneți. *Atenție*! Fără alte întrebări. Fără şovăială sau cea mai mică întârziere. M-ați înțeles?

— Da, domnule sergent, răspunseră ei şovăind şi încă nu într-un singur glas.

— Ascultați-mă bine. Un cuvânt pe care voi soldații trebuie să vi-l ştergeți din minte o dată pentru

totdeauna, este „de ce?". Orice soldat, de orice grad, are pe cineva deasupra lui, căruia trebuie să i se supună fără întrebări. Persoanele care dau ordinele trebuie să-şi bată capul cu de ce-ul. M-aţi înţeles?

— Da, domnule sergent!

— E mult de învăţat. Acum ridicaţi-vă.

Îl urmară într-o coloană neglijentă, pe o potecă a pădurii care ducea către un drum mai lat mergând spre câmp deschis. Acolo le ordonă să alerge şi ei executară fără să se plângă, pentru că erau tineri şi plini de viaţă. Toţi erau copii de ţărani învăţaţi cu munca grea, iar cei mai mulţi dintre ei se bucurau de o sănătate bună, de aceea câţiva zâmbeau alergând cu paşi lungi, elastici.

Guillem făcea grimase în spatele lui Peña, iar Manel îşi înăbuşi râsul şi lăsă doar să se audă un fornăit scurt.

Dar în viaţa de zi cu zi aveau rareori motive să alerge mai mult de câţiva metri şi curând începură să respire greoi şi sacadat.

Pere Mas, care avea ca şi Donat un trup masiv, căzu aproape imediat la capătul rândului, fiind lăsat foarte repede în urmă. Picioarele lui tropăitoare se ridicau şi coborau încontinuu, dar nesigur, astfel că rămâneau în drum. Din când în când se îmbrânceau unul pe altul, aşa că Josep căpătă curând junghiuri intercostale.

Zâmbetul dispăru de pe feţele lor când respiraţia deveni tot mai grea.

În cele din urmă sergentul alergă cu ei pe o pajişte, unde le permise să se aşeze pe iarbă pentru scurtă vreme; băieţii gâfâiau muţi în hainele lor de lucru transpirate.

Pe urmă îi puse să ia poziție şi îi învăță cum să formeze rândul pentru a avea o linie dreaptă de la început până la sfârşit. Cum să stea drepți când le comanda asta. Cum să i se adreseze într-un singur glas puternic când punea o întrebare grupei, întrebare care cerea drept răspuns „Da, domnule sergent" sau „Nu, domnule sergent".

Apoi îi puse – acum tuşind, scuipând şi gâfâind – să alerge înapoi către poiana din spatele podgoriei lui Calderón.

Pere Mas sosi la urmă, aproape doborât în spatele celorlalți. Inima îi bătea puternic şi avea fața roşie. Luă parte doar în această primă zi la asociația de vânătoare.

Miquel Figueres mai veni la o întâlnire şi pe urmă îl înştiință prietenos pe Josep că merge la Girona pentru a lucra în curtea de păsări a unui unchi, care n-avea fii.

— O minune. M-am rugat Eulaliei şi, drace, mi-a dăruit o minune, o minune adevărată.

Invidioşi, cei mai mulți dintre ei s-au rugat şi ei sfintei – chiar şi Josep o făcu, mult şi din tot sufletul – dar pentru rugăciunile lor avea urechile surde. Şi ei continuau să se roage, pentru că niciunul dintre ei nu ştia încotro urma să plece.

ORDINE CIUDATE

În timpul acestui august fierbinte al anului 1869 şi până în septembrie, membrii asociaţiei de vânătoare transpirară şi se osteniră sub privirile vigilente ale străinului cel tăcut. Dar şi el era spionat, cu toate că tinerii aveau grijă să nu se holbeze la Peña. Gura sergentului era o despicătură dreaptă între nişte buze subţiri. Învăţară foarte repede că era mai bine pentru ei dacă colţul gurii nu i se ridica. Nu se afla nici pic de umor în zâmbetul lui rar şi de nepătruns, pe care îl arăta când ei îşi îndeplineau sarcinile într-un fel pe care el îl considera cu adevărat demn de dispreţ; îi şlefui fără milă, îi puse să alerge atât de departe, să mărşăluiască atât de mult, îi instrui atât de dur şi le flutură prin faţa ochilor atât de des greşelile, până când aceste greşeli, care provocaseră zâmbetul şi dispreţul, au fost în cele din urmă suprimate.

Era de două ori mai bătrân decât ei, dar la alergare avea mai multă rezistenţă şi putea să mărşăluiască ore întregi fără să arate epuizare, deşi avea o rană. Îi văzuseră picioarele când căutaseră cu toţii prospeţimea râului după un marş lung, care îi făcuse să transpire. Deasupra genunchiului avea o rană de glonţ ca un ombilic ridat pe care trebuie să o fi căpătat cu mult timp în urmă, pentru că era complet vindecată. Dar pe partea exterioară a coapsei se vedeau răni care îl făceau să şchioapete, o tăietură lungă,

urâtă, care arăta atât de nouă pentru că probabil nu se vindecase complet.

Peña îi trimitea în misiuni, îi punea să facă curse ciudate, uneori singuri, alteori în grupuri – cu comenzi scurte care erau întotdeauna bizare.

— Căutați nouă pietre întinse de mărimea pumnului vostru. Cinci dintre pietre trebuie să fie gri şi să conțină reziduuri minerale negre. Patru să fie complet albe fără nicio pată.

— Căutați pomi sănătoşi şi tăiați două duzini de bețe din lemnul proaspăt, şapte de stejar, şase din lemn de măslin şi restul de pin. Pe urmă curățați-le de coajă. Fiecare băț să fie complet drept şi de două ori mai lung decât piciorul lui Jordi Arnaus.

Într-o dimineață îi trimise pe Guillem Parera şi Eric Vinyès într-o dumbravă de măslini, pentru a căuta o cheie care se afla, după cum spunea el, la piciorul unui pom. Erau nouă rânduri, fiecare cu câte doisprezece pomi. Au început cu primul, încercuind încet şi anevoios trunchiul, în mâini şi genunchi şi cu fiecare ocol măreau cercul, în timp ce scormoneau cu degetele în pământ şi în frunzişul uscat, până au fost siguri că nu era acolo cheia.

Apoi au trecut la următorul.

Cinci ore au căutat, până au ajuns la al doilea pom de pe rândul al cincilea. Mâinile lor murdare erau zgâriate şi rănite iar lui Guillem îi sângerau două degete. Mai târziu îi povesti lui Josep că îl rodea gândul neliniştitor că sergentul putuse îngropa cheia ceva mai adânc decât pătrundeau degetele lor şi că aceasta poate era la cincisprezece, douăzeci de centimetri sub pământ, pe lângă unul dintre copacii pe care îi cercetaseră deja.

Dar în momentul de cea mai mare teamă, Guillem îl auzi pe Eric strigând. Eric întorsese o pietricică şi sub ea era o cheie mică de alamă.

Se întrebau la ce broască se potrivea cheia asta dar când au adus-o înapoi au fost destul de şireţi să nu-l supere pe Peña cu problema asta. El o primi şi o puse în geantă.

— E un fiu de curvă nebun, îi spuse Eric lui Josep la sfârşitul zilei, dar Guillem Parera clătină din cap.

— Nu, sarcinile pe care ni le dă sunt grele, dar nu imposibile sau nebuneşti. Dacă te gândeşti, fiecare ordin ascunde o lecţie. De exemplu, să găsim pietrele acelea anume sau diferitele lemne, prin asta ne învaţă: *Ţine cont şi de cele mai mici amănunte*. Sarcina de a găsi cheia: *Mergi înainte, până ai succes.*

— Cred că ne învaţă să ne supunem fără să gândim. Să urmăm fiecare ordin, spuse Josep.

— Indiferent cât de ciudat e ordinul?

— Exact, spuse Josep.

Lui Josep îi devenise repede clar că n-avea nici aptitudini, nici aplecare către meseria de soldat şi era sigur că şi bărbatul sever, liniştit care îi instruia recunoştea asta.

Sergentul Peña întreprindea cu ei marşuri forţate în întunericul nopţii şi sub atacul soarelui de prânz.

Într-o dimineaţă îi duse la râu, unde l-au urmat kilometri întregi prin apă, s-au poticnit peste stânci şi i-au târât pe cei care nu ştiau să înoate prin mocirlele adânci. Tinerii crescuseră lângă Pedregós şi cunoşteau

foarte bine fiecare porțiune a râului care trecea pe lângă sat, dar el îi ducea mai departe decât fuseseră ei vreodată şi ajunseră în cele din urmă la o mică peşteră. Intrarea era o deschizătură năpădită de buruieni, care nu era uşor de recunoscut, totuşi Peña îi duse înăuntru fără ezitare şi Josep se gândi că sergentul trebuie să mai fi fost aici. Uzi şi epuizați, se lăsară să cadă pe solul stâncos.

— Trebuie să căutați mereu cu privirea locuri ca acesta, le spuse Peña. Spania este o țară a peşterilor. Sunt multe locuri unde te poți ascunde, dacă alții încearcă să te găsească şi să te omoare – o scorbură întunecată, un copac găunos, un tufiş. Te poți ascunde chiar şi într-o crăpătură din pământ. Trebuie să învățați să vă faceți mici în spatele unei stânci şi să respirați fără să faceți vreun zgomot.

În după-amiaza aceea le-a arătat cum să se furişeze pe lângă o santinelă pentru a o ataca prin surprindere pe la spate, cum să-i tragă capul înapoi şi să-i întindă gâtul, ca să-i taie apoi beregata dintr-o singură mişcare.

Îi puse apoi să exerseze tehnica, trebuind să fie pe rând santinela şi atacatorul. În locul cuțitelor foloseau bețe scurte, capătul ascuțit se răsucea mereu astfel încât spatele palmei trecea peste beregata „victimei". Totuşi, când Josep îi trase capul pe spate lui Xavier Mirós şi-i dezveli beregata, nu reuşi măcar să arate tăietura.

În plus îl nelinişti faptul că ochii reci, calculați observaseră scurta ezitare şi gura aceea *zâmbea*.

— Fă-o, spuse Peña.

Umilit, Josep îşi trecu mâna peste beregata lui Xavier.

Sergentul zâmbi.

— Cel mai greu când omori este gândul la ceea ce ai făcut. Dar când e nevoie să omori – într-adevăr nevoie – atunci oricine poate să o facă, atunci omorul e foarte simplu. N-ai teamă, o să-ți placă războiul, Àlvarez, spuse el şi îşi arătă iar zâmbetul mic, amar, de parcă i-ar fi citit gândurile lui Josep. Un bărbat tânăr cu sânge fierbinte în ouă iubeşte războiul, odată ce i-a simțit gustul.

Josep simți că, în ciuda celor spuse, Peña recunoştea că în ouăle lui sângele nu avea fierbințeala necesară şi că de aceea îl observa cu atenție.

Când mai târziu, după ultima alergare a zilei, stăteau pe jos în pădure fierbând în propria lor transpirație, bărbatul le vorbi din nou.

— Într-un război se poate ajunge la situații în care o armată înaintează mai mult decât o poate face serviciul de aprovizionare a trupelor. Când se întâmplă asta, soldații trebuie să trăiască din ceea ce găsesc. Trebuie ori să facă rost de mâncare de la populația civilă sau să moară de foame... Ai înțeles, Josep Àlvarez?

— Da, domnule sergent.

— Vreau ca în decurs de o săptămână să aduci la întâlnirea noastră doi pui, Àlvarez.

— Pui... domnule sergent?

— Da. Doi pui. Găini. Să fie grase.

— Domnule. Domnule sergent. N-am bani să cumpăr două găini.

Omul îl privi cu sprâncenele ridicate.

— Sigur că n-ai. O să le iei de la un civil, de pe câmp, aşa cum trebuie să facă un soldat uneori.

Peña îl scrută cu atenție.

— Ai înțeles ordinul, Àlvarez?
— Da, domnule, spuse el jalnic.

MUSAFIRII

În dimineața următoare, Marcel Àlvarez şi băieții lui începură culesul în via lor; tăiau de pe viță strugurii plini, întunecați şi umpleau coşuri întregi, pe care le deşertau apoi în două roabe impunătoare. Josep iubea mirosul greoi, dulce şi greutatea ciorchinilor zemoşi în mâna sa. Se năpusti în muncă, dar toate ostenelile nu i-au adus pacea sufletească. Pentru că se întreba încontinuu: Iisuse, cui să-i fur eu găinile, găinile alea grase?

O sarcină înspăimântătoare. Putea număra imediat o jumătate de duzină de săteni care țineau găini, dar făceau asta pentru că ouăle şi carnea erau valoroase. Aveau nevoie de păsări pentru a-şi hrăni familia.

Ceva mai târziu dimineață, doi francezi elegant îmbrăcați intrară în vie, abătându-l de la grijile lui. Într-o catalană politicoasă, ciudată şi care suna franțuzeşte se prezentară drept André Fontaine şi Léon Mendès din Languedoc. Fontaine, mare şi foarte slab, cu o bărbuță bine îngrijită şi o claie deasă de păr ca fierul cenuşiu era cumpărătorul de vin pentru o mare cooperativă producătoare de oțet. Însoțitorul lui Mendès era mic şi corpolent şi avea o țeastă rozalie, cu un păr sărăcăcios, o față rotundă bine rasă şi ochi căprui serioşi, care făceau ca zâmbetul lui să pară mai cald. Pentru că, în ciuda accentului,

catalana lui era mai bună decât a lui Fontaine, preluă el cea mai mare parte a discuției.

Şi el era viticultor, recunoscu el.

— Prietenul meu Fontaine nu prea are struguri buni anul acesta, spuse Mendès. După cum poate că ați auzit deja, în primăvară am avut în sudul Franței două furtuni îngrozitoare cu grindină. Peste dumneavoastră nu s-a abătut nenorocirea asta, din câte ştiu?

— Cu mila Domnului, nu, spuse Marcel.

— Cei mai mulți struguri din via mea au rămas nedeteriorați şi voi avea o producție anuală ca de obicei. Dar câțiva dintre țăranii de la cooperativă au pierdut mulți struguri, iar Fontaine şi cu mine am venit în Spania să cumpărăm vin nou.

Marcel dădu din cap. El şi băieții lui munceau mai departe, în timp ce vizitatorii stăteau lângă el şi vorbeau prieteneşte.

Fontaine scoase un briceag mic din buzunarul de la vestă şi tăie un ciorchine de strugure de pe un butuc Ull de Llebre şi apoi de pe unul Garnatxa. Gustă mai mulți ciorchini de struguri şi-i mestecă pe fiecare în parte cercetându-l. Pe urmă îşi țuguie buzele, îl privi pe Mendès şi clătină din cap.

Mendès îl observase pe Josep şi remarcase modul rapid şi sigur în care acesta îşi umplea şi golea coşul, iar şi iar.

— *Mon Dieu*, băiatul ăsta munceşte ca un perpetuum mobile, îi strigă el lui Marcel Àlvarez. Aş putea folosi foarte bine câțiva muncitori ca el!

Josep auzi şi îşi trase adânc răsuflarea. Când Miquel Figueres fusese chemat să lucreze în gospodăria unchiului său, îi povestise recunoscător lui Josep că era o minune care îi fusese îngăduită,

pentru a scăpa de lipsa posibilităţilor de muncă din Santa Eulalia. Oare omuleţul ăsta dolofan în costumul lui maro, franţuzesc, putea fi o minune asemănătoare, un posibil angajator pentru Josep?

Una dintre roabe era plină până la refuz şi Marcel îşi privi băieţii.

— Mai bine duceţi-o la presă acum, strigă el.

Vizitatorii puseră mâna şi îi ajutară pe bărbaţii Àlvarez să împingă roaba plină de struguri prin mica *plaça*.

— Presa este folosită în comun? întrebă Mendès.

— Da, facem cu rândul. Tata a construit presa asta mare şi frumoasă împreună cu alţii, acum mai bine de cincizeci de ani, spuse mândru Marcel. Şi tatăl lui făcuse albia asta de granit pentru storsul strugurilor. Încă o mai am în spatele şopronului. Ţin provizii în ea. Aveţi presă în Languedoc?

— Nu. Noi ne strivim strugurii cu picioarele. Călcatul are ca rezultat un vin mai slab cu o aromă foarte concentrată, pentru că piciorul nu striveşte sâmburii şi astfel nu eliberează substanţele amare. Câtă vreme avem picioare aşa o să facem, chiar dacă asta ne costă. Mai am nevoie de zilieri care să calce strugurii de pe cele optsprezece hectare ale noastre, spuse Mendès.

— E mai uşor şi mai ieftin. Şi nici nu mai trebuie să te speli pe picioare pe urmă, spuse Marcel şi musafirii râseră şi ei împreună cu ei.

Fontaine luă în mână un ciorchine de strugure.

— Încă mai au codiţele, Monsieur.

Marcel se uită la el şi dădu din cap.

— Aţi fi dispus să îndepărtaţi cozile, dacă v-aş

cere? întrebă Fontaine.

— Cozile nu fac rău, spuse Marcel încet. Şi apoi, senyor, dumneavoastră vreţi doar un vin din care se face oţet. Ca şi noi.

— Facem un oţet deosebit. Unul foarte scump, mai precis. Pentru asta e nevoie de struguri deosebiţi... Aş cumpăra de la dumneavoastră şi aş fi dispus să plătesc pentru munca suplimentară.

Marcel ridică din umeri şi dădu din cap.

După ce au ajuns la presă, cei doi francezi îi priviră pe Josep şi Donat care începuseră să încarce strugurii cu lopata.

Fontaine tuşi uşor ca să-şi dreagă glasul.

— Nu trebuie să spălaţi presa mai întâi?

— Oh, sigur că a fost spălată azi-dimineaţă. De atunci a primit doar struguri, spuse Marcel.

— Dar e ceva înăuntru! strigă Mendès.

Aşa era. Pe fundul cuvei se afla o depunere galbenă, scârboasă de fructe şi codiţe strivite.

— Ah, vecinul meu Paul Fortuny a fost aici înaintea mea şi mi-a lăsat un mic dar de struguri albi... Nu-i nimic, din toţi iese must, spuse Marcel.

Fontaine văzu că Donat Àlvarez găsise un coş pe jumătate plin cu struguri albi şi îl răsturnase în presă.

Îi aruncă o privire rapidă lui Mendès. Omuleţul înţelese imediat şi clătină regretând din cap.

— Ei, prietene, vă dorim mult noroc, spuse Mendès şi Josep îi văzu îndreptându-se să plece.

— Senyor, se repezi el.

Mendès se întoarse spre el şi-l privi.

— Mi-ar plăcea să lucrez pentru dumneavoastră şi să vă ajut la producţia de vin din podgoria

dumneavoastră în... în...

— Via mea e la ţară, în apropiere de satul Roquebrun în Languedoc. Dar... să lucrezi pentru mine? Eh, îmi pare rău. Mă tem că nu se poate.

— Dar senyor, doar aţi spus... v-am auzit spunând... că aţi avea nevoie de cineva ca mine la via dumneavoastră.

— Ei, tinere... A fost doar un fel de a spune. Un compliment.

Privirea francezului se opri pe faţa lui Josep şi ceea ce văzu acolo îl făcu să se simtă vizibil încurcat şi trist.

— Eşti un muncitor extraordinar, tinere. Dar am deja în Languedoc o echipă, oameni destoinici din Roquebrun, care lucrează pentru mine de mult timp şi ştiu exact de ce am eu nevoie. Înţelegi?

— Da, senyor. Sigur. Oameni din împrejurimi, spuse Josep.

Simţi că tatăl lui şi Donat îl priveau, aşa că se întoarse la lopată şi încărcă mai departe strugurii în presă.

JAFUL

Pentru restul culesului Josep se limită la gânduri raționale, practice, care nu mai erau colorate de speranțe copilăreşti sau visuri despre minuni.

De unde să ia el două găini?

Îşi spunea că din moment ce tot trebuie să le fure, atunci să le ia de la un bogătaş, a cărui familie să nu sufere din cauza tâlhăriei şi ştia doar un asemenea om bogat, care avea găini: primarul.

— Àngel Casals, spuse el tare.

Fratele lui îl privi.

— Ce-i cu el? întrebă Donat.

— Ah... a... trecut pe aici călare pe catârul lui; merge în sat să-şi vadă de toate cele, spuse Josep.

Donat tăia mai departe struguri de pe butucii de viță.

— Şi ce mă interesează pe mine? spuse el.

Putea fi periculos. Àngel Casals avea o flintă de care era mândru, o armă lungă cu pat de mahon pe care îl ungea şi-l lustruia ca pe o bijuterie. Pe vremea când Josep era încă mic, *alcalde*-ul ucisese cu puşca asta o vulpe care vroia să-i fure găinile. Copiii din sat mângâiaseră cadavrul; Josep încă îşi amintea foarte bine frumusețea animalului, moliciunea deplină a blănii roşcate lucioase, partea albă mătăsoasă de pe burtă şi ochii galbeni înțepeniți de moarte.

Era sigur că Àngel ar fi gata să împuşte şi un

hoț, aşa cum împuşcase şi vulpea.

Furtul găinilor trebuia să aibă loc în mijlocul nopții, când toți ceilalți din sat erau cufundați în somnul oamenilor cumsecade, muncitori. Josep se gândi că ar fi în siguranță dacă ar reuşi mai întâi să se ascundă în poiată. Păsările erau obişnuite cu băieții primarului, care veneau acolo să ia ouăle; dacă s-ar mişca încet şi liniştit, animalele n-ar face mare agitație.

Cea mai mare problemă era timpul scurt dinaintea intrării în poiată. Àngel avea un mastiff mare, negru, un dulău rău, care lătra tare şi mult. Cel mai sigur era să omoare câinele, dar Josep ştia că putea omorî un câine tot atât de puțin cum putea despica beregata unui om.

Şi câinele îl speria.

Timp de două, trei zile mâncă la cină doar o parte din porția lui de *xoriço* şi îşi făcu în buzunar o provizie modestă, dar recunoscu foarte repede că nu-i va ajunge.

După sfârşitul culesului, când Donat şi cu el luaseră butoiul cu mustul ultimei încărcături de struguri şi îl răsturnaseră într-o vechitură de butoi aflat în şură, Josep merse la prăvălie şi îl întrebă pe Nivaldo dacă nu avea cumva nişte *salsitxa* care se stricase deja şi pe care nu o mai putea vinde.

— Ce vrei să faci cu cârnatul stricat? întrebă Nivaldo morocănos şi Josep îi povesti că are nevoie de el pentru un exercițiu de supraviețuire în pădure, la care se gândise sergentul şi de care ținea şi hăituirea animalelor cu câini. Bătrânul îl duse pe Josep în cămara în care îşi păstra cârnații, unii întregi, alții deja începuți – *botifarra* cu ceapă şi ardei, *llom* cu şi

fără piper roşu, *llonganissa* şi *sobrassada*. Josep arătă către o bucată de *llom*, care în tăietură se înverzise deja în mod clar, dar Nivaldo clătină din cap.

— Nu mai spune? E o bucată de file calitatea întâi, încet maturată. Nu trebuie decât să-i tai capătul, restul e minunat. Nu, lucrurile astea de aici sunt prea bune ca să le arunc. Aşteaptă aici, spuse el şi se strecură printre sacii cu fasole şi o ladă cu cartofi zbârciți. Josep îl auzi gemând în spatele muntelui de saci şi mişcând pungi şi lăzi şi, când se întoarse, avea în mână o bucată lungă de... ceva, acoperit în cea mai mare parte de mucegai.

— Ăă, crezi că... le place... animalelor?

Nivaldo închise ochii.

— Dacă le place? *Botifarra* cu orez. E chiar prea bun pentru ele. O uitasem. Este exact ce-ți trebuie, tigrule.

Când Josep era mic, fusese muşcat de un câine, o javră uscățivă, galbenă, care aparținea familiei Figueres. De câte ori trecea pe lângă via lor, câinele venea spre el în salturi şi lătra tare. Înfricoşat cum era, Josep încercase să intimideze câinele țipând şi privindu-l cu amenințare simulată în ochii mici, închişi la culoare, care pentru el întruchipau răul, dar asta îl înrăise pe câine. Într-o zi, când câinele venise spre el, Josep s-a tras înapoi de frică şi colții ascuțiți s-au înfipt în glezna lui, iar când s-a smuls, a curs sângele. Timp de doi ani, până când câinele a murit, Josep n-a mai trecut prin apropierea viei lui Figueres.

Nivaldo îi dăduse un sfat.

— Câinele unui alt om nu trebuie privit niciodată în ochi. Câinele vede privirea unui străin drept o

provocare şi, dacă e un câine rău, răspunde cu un atac, poate chiar la viaţa ta. Câinele se priveşte scurt, după care întorci privirea, fără frică şi fără să o iei la fugă, ci vorbindu-i blând şi liniştitor.

Josep habar n-avea dacă spusele lui Nivaldo chiar se potriveau, dar se gândea la asta în timp ce freca bine sângeretele cu o mână de iarbă, pentru a-i îndepărta mucegaiul cât de mult posibil. A tăiat cârnatul bucăţele şi, într-o seară, când se lăsase întunericul peste Santa Eulalia, a mers în *plaça* satului şi a trecut pe lângă câmpul de legume al lui Casals. Poiata era la capătul din spate al câmpului, al cărui pământ gras era îngrăşat, dar nu arat. Câinele, care era legat cu o sfoară lungă de coteţul dărăpănat, dormita în faţa poiatei ca un balaur păzind o cetate.

Casa *alcalde*-ului se vedea mai mult decât clar de la coteţul păsărilor şi abia dacă era la jumătate de câmp depărtare.

Josep s-a învârtit fără rost pe acolo până când noaptea s-a făcut ca smoala, după care s-a întors la câmpul lui Àngel Casals.

De data aceasta, privind mereu lumina din fereastra casei, a mers încet peste câmp, până la câine, care a început curând să latre. Înainte de a fi destul de aproape pentru a vedea animalul, câinele a sărit la el, tras înapoi doar de sfoara de care era legat. *Alcalde*-ul, care se odihnea după toate îndatoririle sale de ţăran şi primar, dormea probabil adânc, la fel ca şi fiii lui, dar Josep ştia că în cazul în care lătratul continua, va ieşi cineva din casă.

— Ei, ei, taci, câine cuminte. Vreau doar să-ţi fac o vizită, lighioană, canalie ce eşti, spuse el pe un ton prietenos, care cu siguranţă că i-ar fi sunat bine

lui Nivaldo şi a scos o bucăţică de *botifarra* din buzunar. Când a aruncat fărâma, câinele s-a dat într-o parte de parcă ar fi aruncat cu o piatră, dar mirosul sângeretelui l-a atras imediat. Bucata a fost înghiţită imediat. Josep a aruncat încă una, care a fost la fel de repede înfulecată. Când s-a întors să plece, lătratul a reînceput, dar nu pentru mult timp şi când Josep a plecat de pe câmp, noaptea era iar liniştită.

În seara următoare s-a întors. Acum luna era sus pe cer şi ar fi fost descoperit, dacă şi-ar fi dat cineva osteneala, dar în casă totul a rămas în întuneric. De data aceasta câinele a lătrat la început, totuşi părea să aştepte cele două bucăţi de cârnat pe care Josep i le-a aruncat. Josep s-a aşezat pe pământ, în afara razei de acţiune a sforii cu care era legat câinele. El şi câinele se priveau. Josep a vorbit multă vreme cu animalul, banal, dar liniştit, despre struguri şi trupul femeilor, despre sărbători şi mărimea organului masculin al câinelui, despre mâncărimea ouălor şi lipsa ploii, după care i-a dat încă o bucată de cârnat – una mică, pentru că trebuia să-şi gospodărească rezerva – şi a plecat acasă.

În seara următoare a trecut de două ori pe la câmpul *alcalde*-ului. Prima dată câinele a lătrat, înainte ca Josep să înceapă să vorbească. Când a apărut a doua oară, câinele îl aştepta liniştit.

În seara următoare câinele nu a mai lătrat deloc. Pe urmă, când s-a făcut timpul ca Josep să plece, s-a îndreptat spre câine, până s-a găsit în apropierea lui şi a vorbit cu el liniştit şi nepăsător.

— Tu lucru bun, bătrân, bestie proastă, minunată, urâtă, vreau să fii prietenul meu, vreau să fiu...

A luat o bucată de sângerete şi i-a întins-o şi la

mişcarea lui bruscă câinele a mârâit înfricoşător. Capul mare şi negru al câinelui s-a mişcat imediat deasupra mâinii lui. Întâi Josep a simţit botul umed şi apoi limba groasă, care îi lingea podul palmei, udă, gâdilătoare şi aspră ca limba unui leu, savurând ultimul rest al aromei de cârnat.

Excursiile lui nocturne nu rămăseseră neobservate. După rânjetul şiret al tatălui său vedea că acesta presupunea că se furişează să se întâlnească cu Teresa Gallego şi Josep nu a făcut nimic pentru a combate această presupunere.

În noaptea aceea, a aşteptat până când a auzit cele două bătăi înfundate şi uşoare ale ceasului franţuzesc înainte de a-şi părăsi salteaua de dormit şi de a se strecura din casă.

Bântuia ca o fantomă prin întuneric. În două sau trei ore satul urma să se trezească, dar în acel moment întreaga lume dormea.

Chiar şi câinele.

Poiata nu avea închizătoare – oamenii din Santa Eulalia nu se furau între ei –, doar o mică stinghie de lemn între două inele de fier ţineau uşa închisă. Câteva secunde mai târziu era înăuntru.

Era cald şi mirosea tare şi iute a găinaţ. Jumătatea de sus a unuia dintre pereţi era din plasă de sârmă, prin care luna joasă arunca o lumină palidă. Majoritatea găinilor dormeau, cocoloaşe întunecate în lumina lunii, dar câteva scurmau şi ciuguleau de pe jos. O pasăre l-a privit pe Josep şi a cloncănit o dată, dar şi-a pierdut curând interesul.

Câteva dintre găini stăteau ghemuite pe scândurile înalte, fixate pe unul dintre pereţi. Josep a

presupus că probabil cloceau în cuibare, deci erau găini. Nu vroia să dea din greşeală peste vreun cocoş cu pinteni ascuţiţi. Ştia că orice mişcare în plus, orice zgomot neobişnuit putea duce la o catastrofă – cotcodăceli, cârâieli, lătratul câinelui de afară. Mâinile lui au pipăit unul dintre cuiburi. În timp ce mâna dreaptă a apucat strâns gâtul unei găini, pentru a împiedica cotcodăcitul, cu mâna stângă a strivit pasărea de corpul lui, pentru a nu putea să bată din aripi. A încercat să nu se gândească la ceea ce făcea şi a răsucit gâtul penat. Se aştepta să audă ceva ca un trosnet la ruperea gâtului, dar a fost mai mult un scârţâit, ca la frângerea rapidă a unor oscioare. Găina s-a mai luptat puţin, şi-a tras picioarele înapoi pentru a se elibera din strânsoarea lui şi a încercat să dea din aripi dar el a răsucit mai departe gâtul de parcă ar fi vrut să i-l rupă şi, în cele din urmă, găina s-a cutremurat spasmodic şi a murit.

A aşezat găina înapoi în cuibarul ei şi a încercat să-şi liniştească respiraţia.

Când a luat a doua găină, totul a decurs aproape la fel ca prima dată, fireşte cu o deosebire importantă. A strâns găina la piept şi nu la burtă, ceea ce i-a îndoit într-o aşa măsură încheietura, încât îi era posibilă doar o mişcare limitată şi de aceea nu i-a putut răsuci destul gâtul, pentru a-l rupe. Nu mai putea face altceva decât să ţină găina strâns şi să-i preseze gâtul cu atâta putere încât, aproape pe moment, degetele au început să-l doară. Găina s-a apărat tare la început, apoi din ce în ce mai slab. Îşi bătea fără putere pieptul cu aripile. Şi pe urmă tot mai slab, ah, *Déu*, zdrobise viitorul din fiinţa aceea! Simţea cum viaţa se stinge, cum ultimul rest perceptibil

de existență îi străbătea beregata către mâna lui de fier care continua să strângă, urcându-se ca o bulă de aer într-o sticlă. Pe urmă nu a mai fost acolo.

I-a apucat altfel gâtul şi a mai răsucit o dată, chiar dacă nu mai era necesar.

Când a părăsit poiata,câinele cel mare şi negru era în fața lui şi Josep a pus amândouă găinile pe un braț, ca pe un copil, iar cu cealaltă mână a scos restul cârnatului din buzunar, şapte sau opt bucăți, pe care le-a aruncat câinelui.

Toți din jurul lui dormeau – tatăl, fratele, Teresa, satul, întreaga lume – nevinovați şi cinstiți. Doar Josep nu. Avea senzația că trece printr-o prăpastie şi că asta îl schimbă, iar semnificația misiunii sergentului Peña i-a fost pentru prima dată clară: *Du-te şi ucide*.

Când asociația de vânătoare se întâlni a doua zi, tinerii îl găsiră deja pe Josep în luminiş, unde ațâțase două focuri mici deasupra cărora se rumeneau găinile înfipte în două țepuşe de lemn verde, prinse în nişte bețe bifurcate.

Peña examină critic scena, dar tinerii se bucurară foarte mult.

Josep rupse friptura în bucăți mici şi le împărţi generos, frigându-şi degetele cu grăsimea încinsă.

Peña luă un copan.

— Crocantă piele, Àlvarez.

— Unsă puțin cu ulei, domnule sergent.

Josep luă şi el un copan şi carnea i se păru delicioasă. Au mâncat cu toții şi s-au destins, au râs, au rumegat şi au savurat banchetul neaşteptat.

După ce au terminat şi-au şters de pământ

mâinile unse cu grăsime, s-au întins pe jos sau şi-au rezemat spatele de trunchiurile copacilor. Se simţeau grozav, râgâiau şi se plângeau de vânturile lui Xavier. Nu i-ar fi mirat dacă sergentul le-ar fi împărţit şi dulciuri.

În loc de asta, le ordonă lui Miquel Figueres şi lui Josep să-l urmeze. Îi duse la coliba în care locuia şi arătă către două lăzi pe care trebuia să le care înapoi în poiană. Lăzile din lemn aveau cam un metru pătrat şi erau surprinzător de grele.

În luminiş sergentul deschise mai întâi lada lui Josep şi scoase nişte pachete fără formă, învelite în cârpe de bumbac groase, uleioase şi legate cu corzi de iută.

După ce fiecare tânăr a primit un pachet, Peña le-a ordonat să desfacă sfoara şi să dea la o parte cârpa impregnată cu ulei. Josep dezlegă sfoara cu grijă şi o băgă în buzunar. Descoperi că după învelişul exterior se mai aflau încă două straturi de cârpe uleioase.

Sub cel de-al treilea înveliş – unde aştepta să fie descoperită, ca o nucă în coaja ei – ieşi la vedere o armă.

ARME

— Aceasta este o armă pentru un soldat adevărat, spuse sergentul, un Colt 44. Sunt o mulțime, rămășițe din războiul civil american. Face o gaură obișnuită și se poartă chiar bine – un fluieraș ceva mai greu de un kilogram. Dacă ar fi o armă cu un singur foc, atunci ar fi un pistol. Arma aceasta vă dă șase gloanțe care sunt încărcate într-un cilindru rotativ, de aceea este un revolver. Ați înțeles?

Le arătă cum se mișca mica pârghie în cadru, pentru ca toba să poată fi scoasă de acolo pentru curățare.

Lada pe care o cărase Miquel mai conținea și alte bucăți de material și curând tinerii erau ocupați să îndepărteze pelicula de ulei care protejase armele.

Josep trecu de mai multe ori cu cârpa peste metalul folosit și curățat, astfel încât oțelul tocit strălucea. Avea senzația neplăcută că aceasta era o armă care fusese descărcată în luptă, o unealtă mortală care rănise și ucisese bărbații și îi era cu mult mai teamă de ea decât îi fusese de câinele lui Àngel.

Sergentul mai împărți și alte ustensile din lada lui Miquel: pentru fiecare tânăr, un fel de ciorap plin cu pulbere neagră, o pungă grea cu gloanțe, una goală cu un mic tub închis de piele la un capăt, un castronel cu unsoare, un băț de curățat, un săculeț cu mărunțișuri care arătau ca niște căpățâni ascuțite

de zahăr, dar erau mai mici decât unghia de la degetul mic al lui Josep, ca şi două scule ciudate din metal, dintre care una se termina într-un capăt ascuţit.

Toate aceste lucruri au fost puse laolaltă cu armele în sacul de pânză. Sacii aveau corzi pe care tinerii trebuiau să şi le treacă în jurul gâtului şi astfel au fost duşi în poiana din spatele viei lui Calderón. În haine de lucru în locul uniformelor, încă arătau stângaci şi nemilitar, dar armele le dădeau o senzaţie de putere şi importanţă. Sergentul îi duse într-un marş de o oră către o altă poiană, unde zgomotul focurilor de armă să nu stârnească nici vorbărie, nici nelinişte.

Acolo le arătă cum se trage cocoşul, până când este angrenat şi pe jumătate încordat, astfel ca dispozitivul de tragere să fie în poziţie de siguranţă şi să nu poată fi acţionat.

— Explozia a treizeci de granule de praf de puşcă este necesară pentru ca gloanţele de plumb să iasă pe ţeavă, spuse sergentul. Când sunteţi sub foc, n-aveţi timp să număraţi fiecare bob din pulbere sau să dansaţi o sardana înceată şi, de aceea...

Ridică tubuleţul de măsurat făcut din piele.

— Vărsaţi repede pulberea în tubuleţul acesta care conţine cantitatea exactă şi răsturnaţi-l apoi într-o cameră a cilindrului. Pe urmă puneţi un glonţ şi trageţi în jos presa, pentru ca pulberea şi glonţul să facă priză. Puţină unsoare pe glonţ şi căpăţânile acestea mici – care explodează când le întâlneşte cocoşul – sunt aşezate la capătul din spate al camerei cu dispozitivul de aplicare pe aşa-numitul piston, ştiftul de aprindere. Tobele se pot învârti cu mâna şi camerele se pot încărca una după alta. În luptă, un soldat trebuie să fie în stare să încarce toate cele

şase camere în mai puţin de un minut. Trebuie să exersaţi asta încontinuu, şi acum, fiecare începe să-şi încarce arma, spuse el.

Erau înceţi şi neîndemânatici şi credeau că nu vor învăţa niciodată. Peña mergea printre ei în timp ce executau manevrele, punându-i pe unii să golească camera şi pe alţii s-o încarce. După ce s-a asigurat că toate revolverele fuseseră încărcate corespunzător, îşi luă cuţitul şi scrijeli un semn în coaja unui trunchi de copac. Pe urmă se aşeză la şase, şapte metri distanţă de pom, ridică arma şi trase repede şase focuri de armă unul după altul. Pe trunchi apărură şase găuri. Unele găuri se atingeau şi altele erau la o distanţă nu mai mare de două grosimi de deget una de alta.

— Xavier Miró, spuse sergentul.

Palid la faţă, Xavier luă poziţie în faţa pomului. Mâna îi tremura când ridică arma.

— Trebuie să ţii revolverul strâns în mână, dar să exerciţi doar o slabă presiune pe dispozitivul de tragere. Gândeşte-te la un fluture care se opreşte pe o frunză. Gândeşte-te la vârful de deget care mângâie cu cea mai mare băgare de seamă o femeie.

Totuşi cuvintele nu-şi atinseră scopul în privinţa lui Xavier. Degetul lui trase de şase ori de dispozitivul de tragere, arma tremură şi se smuci în mâna lui insensibilă, iar gloanţele nimeriră în josul copacului.

Jordi Arnau era următorul şi nici lui nu-i reuşi mai bine. Se mai înfigea totuşi câte un glonţ în trunchiul copacului, dar probabil că era mai mult din întâmplare.

— Àlvarez.

Acum se aşeză Josep în faţa copacului. Când

întinse brațul, ura pe care deja o simțea pentru acea armă îi înțepeni brațul, dar pe urmă îi veniră iar în minte cuvintele sergentului şi se gândi la Teresa în timp ce mângâia dispozitivul de tragere. La fiecare împuşcătură, țeava armei împroşca fum, foc şi scântei, da parcă Josep ar fi fost Dumnezeu,ca şi cum mâna lui ar fi azvârlit tunete şi fulgere. Patru găuri noi apărură în grupul celor pe care împuşcăturile lui Peña le lăsaseră în trunchiul copacului. Altele două erau la nu mai mult de trei centimetri distanță de celelalte.

Josep stătea acolo nemişcat.

Uimit şi ruşinat, constată deodată că avea o umflătură în pantaloni, care putea fi observată şi de alții, dar nimeni nu râse.

Şi lucrul care îl zăpăcea de tot: când se uită la sergentul Peña, văzu că acesta îl priveşte cu viu interes.

MĂRIREA RAZEI DE ACŢIUNE

— Ce mai păstrez încă foarte clar în amintire din viaţa de soldat, sunt ceilalţi soldaţi, îi povesti Nivaldo într-o seară, în prăvălie. Când ne luptam cu oamenii care încercau să ne omoare, mă simţeam foarte aproape de camarazii mei, chiar şi de aceia pe care nu-i prea plăceam.

Josep îi putea număra pe Manel Calderón şi pe Guillem Parera printre bunii lui prieteni şi pe cei mai mulţi dintre cei din asociaţia de vânătoare îi plăcea într-o oarecare măsură, dar erau şi câţiva băieţi de care n-ar fi vrut deloc să se simtă aproape.

Ca Jordi Arnau de exemplu.

Teresa, care în ultimul timp devenise capricioasă şi văicăritoare, se folosise de Jordi pentru a-l lăsa pe Josep să înţeleagă ce vroia ea cu adevărat:

— Jordi Arnau şi Maria del Mar Orriols se căsătoresc în curând.

— Ştiu, spuse Josep.

— Maria mi-a povestit că se pot căsători, pentru că în curând Jordi va fi soldat. Ca şi tine.

— Încă nu e sigur că vreunul dintre noi va fi soldat. Trebuie să fim întâi aleşi. Jordi şi Marimar trebuie să se căsătorească repede, pentru că ea e însărcinată.

Teresa dădu din cap.

— Mi-a spus.

— Jordi s-a fălit cu chestia asta pe la toți. A fost o prostie din partea lui.

— E prea bună pentru el. Dar dacă el nu e ales pentru armată, ce-or să se facă amândoi?

El făcu o față acră şi ridică din umeri. Sarcina nu era nicio ruşine; multe mirese care străbăteau aleea bisericii săteşti aveau burta umflată. Părintele Felipe Lopez, preotul satului nu mai înrăutățea în plus asemenea situații cu reproşuri; mai degrabă rostea o binecuvântare rapidă şi îşi petrecea cea mai mare parte a timpului cu devotatul şi apropiatul lui prieten Quim Torras, vecinul lui Josep.

Dar chiar dacă o pereche, care fusese unită într-o „căsătorie de necesitate", îndura puține reproşuri, tot era o nebunie să vrea să hrănească o familie aşa, fără slujbă şi Josep ştia că viitorul era nesigur pentru membrii asociației de vânătoare.

Tinerii habar n-aveau care dintre ei va fi ales şi care va fi respins, sau cum va avea loc alegerea.

— E cam... *ciudată*... treaba asta, îi spuse Guillem lui Josep. Sergentul a avut destul timp la dispoziție ca să se pronunțe. Ne-a observat foarte bine pe toți. Şi totuşi încă nu a eliminat pe niciunul. Trebuie să-i fi fost repede destul de clar că, de exemplu, Enric e tot timpul neîndemânatic şi cel mai încet din grupă. Lui Peña pare să-i fie complet indiferent.

— Poate aşteaptă până la sfârşitul instruirii şi abia atunci îi alege pe cei care pot intra în armată, spuse Manel.

— Îl socotesc un om ciudat, spuse Guillem. Mi-ar plăcea să ştiu mai multe despre el. Mă-ntreb cum şi unde a căpătat rana aceea.

— Nu răspunde la întrebări. Nu-i un om

prietenos, spuse Manel. Pentru că locuieşte în coliba noastră, tata l-a invitat la masă cu noi, dar el mănâncă mereu singur şi pe urmă se aşază în fața colibei şi fumează îndelung țigări subțiri care put ca pişatul. Bea mult şi are bani. În fiecare seară tata trebuie să-i cumpere un ulcior întreg de vinars din butoiul lui Nivaldo.

— Poate are nevoie de o femeie? îşi dădu cu părerea Guillem.

— Cred că merge la o femeie din apropiere, spuse Manel. Uneori cel puțin nu-şi petrece noaptea în colibă. Îl văd întorcându-se dimineața devreme.

— Ei, atunci înseamnă că-şi face bine treaba. Probabil a învățat cum să-l binedispună, spuse Guillem şi râseră toți trei.

De cinci ori au exersat cu revolverul şi înaintea fiecărei împuşcături trebuiau să încarce arma şi apoi să o curețe. Deveniră mai rapizi şi mai îndemânatici, dar pentru sergentul Peña tot nu erau destul de rapizi.

La al şaselea exercițiu de tragere le ordonă lui Josep şi lui Guillem să-i aducă Colturile lor. După ce le-a primit a scos alte două revolvere din sacul lui.

— Astea sunt doar pentru voi amândoi. Voi sunteți trăgătorii noştri de elită, spuse el.

Arma nouă era mai grea şi Josep o simțea în mâna lui ca fiind periculoasă. E adevărat că nu se pricepea la armele de foc, dar îi trecu prin cap că arma aceea era altfel decât Coltul. Avea două țevi. Cea de sus era lungă şi asemănătoare cu cea a Coltului, dar chiar sub ea se găsea a doua țeavă, mai scurtă şi mai groasă.

Sergentul le spuse că arma era un revolver

LeMat produs în Paris.

— Are nouă camere în loc de şase şi gloanţele sunt trase pe ţeava de sus.

Le arătă că arma avea un cap de cocoş rotativ care putea fi reglat astfel ca dispozitivul de aprindere să se afle la ţeava mai mică de dedesubt. Ţeava aceasta putea fi încărcată cu alice de santinelă, folosite pentru mai multe scopuri.

— Pe scurt, ţeava de jos este o mitralieră retezată, spuse Peña. Aştepta de la ei, le zise, să înveţe să încarce noile camere în acelaşi timp ca şi pe celelalte şase.

Arma LeMat era asemănătoare Coltului când se trăgea pe ţeava de sus. Totuşi, când Josep trase prima oară pe ţeava de jos, a crezut că un uriaş a pus mâna pe orificiu şi l-a împins, astfel că împuşcătura lui nimeri alături şi împroşcă cu alice crengile de sus ale unui platan.

Guillem avea avantajul că îl privise pe Josep şi de aceea se ajută de ambele mâini când trase pe ţeava de jos. Ridică braţele şi îşi încordă toţi muşchii înainte de a acţiona dispozitivul de tragere.

Erau uimiţi de distanţa mare de răspândire a încărcăturii atunci când se utiliza ţeava de jos. Lăsară găuri în trunchiurile a patru copaci în loc de unul.

— Gândiţi când trageţi cu un LeMat, le spuse sergentul. Nu există absolut nicio scuză să nu nimeriţi ţinta.

SERGENTUL

Nimeni nu l-a văzut pe străinul venind pe calul lui negru. Într-o dimineață de miercuri, când asociația de vânătoare era pe drum spre poiana din pădure, tinerii văzură calul priponit la colibă şi când sergentul ieşi afară şi se îndreptă spre ei, străinul de vârstă mijlocie era cu el. Cei doi erau total diferiți. Peña era mare şi bine antrenat, dar purta haine de lucru murdare, rupte pe alocuri. Un pumnal se afla într-o teacă fixată direct pe cizma pulpei drepte, iar de şold atârna un revolver mare într-un toc de piele. Nou-venitul era îndesat şi cam cu un cap mai mic decât sergentul. Costumul lui negru era şifonat din cauza călăritului, dar bine croit şi dintr-un material minunat şi purta melon, care în ochii lui Josep era cea mai frumoasă pălărie pe care o văzuse vreodată.

Sergentul nu-l prezentă.

Bărbatul mergea lângă Peña în timp ce acesta conducea grupa către luminişul îndepărtat în care îşi țineau exercițiile de tragere şi acolo văzu cum fiecare dintre băieți țintea într-un copac.

Peña le ordonă lui Josep şi lui Guillem mai des decât celorlalți să tragă şi când fiecare dintre ei goliră de două ori toate camerele şi țevile, străinul vorbi încet cu sergentul, care drept urmare le ordonă celor doi să încarce din nou şi să apese pe trăgaci. Făcură cum li s-a spus iar Peña şi bărbatul îndesat îi priviră

în tăcere.

Pe urmă sergentul le spuse tinerilor că pot lua pe loc repaus. Străinul şi cu el se îndepărtară şi în timp ce bărbatul cel scund îi vorbea sergentului încet dar insistent, băieţii erau bucuroşi că se puteau tolăni în voie.

Când cei doi se întoarseră, Peña duse iar grupa în poiana din spatele podgoriei lui Calderón. În vreme ce băieţii începură să-şi curețe armele văzură că sergentul îl saluta milităreşte pe civil, nu inhibat, cum făceau ei, ci cu o singură mişcare obişnuită, atât de exersată încât părea aproape neglijentă. Celălalt bărbat păru luat prin surprindere de gest, aproape jenat. Dădu scurt din cap, îşi atinse uşor pălăria neagră, frumoasă, se urcă pe cal şi plecă de acolo şi niciunul dintre tineri nu l-a mai văzut vreodată.

ORDINE

În următoarele săptămâni vremea de decembrie deveni rece şi umedă, totuşi ploaia cădea ca o ceaţă fină care abia umezea pământul. Fiecare îmbrăcase un rând în plus de haine contra frigului şi îşi căuta o treabă care să se poată face în casă. Josep ştergea şi mătura şi se aşeza apoi la masă pentru a ascuţi machetele, sapele şi lopeţile cu o pilă fină.

Două săptămâni după vizita străinului ploaia încetă, dar când asociaţia de vânătoare se întâlni iar în pădure, nu se mai aşeză nimeni pe solul ud.

Era ziua de după Crăciun şi cei mai mulţi erau încă în dispoziţie sărbătorească şi fuseseră deja la liturghie.

Sergentul Peña îi ului cu un anunţ:

— Instrucţia voastră aici în Santa Eulalia s-a încheiat. Mâine pornim la drum pentru a lua parte la un exerciţiu. Pe urmă deveniţi soldaţi. Armele le puteţi lăsa aici. Ungeţi-le, acoperiţi-le cu un strat subţire de unsoare şi înveliţi-le în trei straturi de cârpe îmbibate în ulei, aşa cum erau împachetate când le-aţi primit. Faceţi un al doilea pacheţel tot din trei straturi de cârpe uleioase, pe care vi le voi da şi înfăşuraţi în ele muniţia şi ustensilele armelor. Vă sfătuiesc să depozitaţi pachetele într-un loc fără apă, căci dacă exerciţiul este contramandat, atunci ne întoarcem aici şi aveţi iar nevoie de arme.

Jordi îşi drese glasul uşor şi cuteză să pună o întrebare.

— Ajungem toţi în miliţie?

Sergentul Peña zâmbi cu zâmbetul lui obişnuit.

— Toţi. Fiecare dintre voi a evoluat foarte bine, spuse el cu o anume răutate.

În seara aceea Josep şi-a uns arma şi a îngropat-o fără să o mai asambleze. Cel mai uscat loc pe care îl cunoştea era o bucată nisipoasă la marginea din spate a podgoriei învecinate, aparţinând lui Torras, cam la un metru distanţă de hotarul parcelei tatălui său.

Vecinul lor, Quim Torras,era un ţăran rău şi leneş, care petrecea atât de mult timp cu părintele Felipe Lopez, încât prietenia lor stârnea bârfe în sat. Quim îşi lucra fărâma de vie cât de puţin posibil şi Josep ştia că în mod sigur nu săpase pământul în colţul ăsta uscat, părăsit.

Familia lui a primit vestea apropiatei lui plecări cu vizibilă mirare, ca şi când n-ar fi crezut niciodată cu adevărat că asociaţia de vânătoare ar putea duce la aşa ceva. Josep a văzut uşurarea pe faţa lui Donat; simţise întotdeauna că lui Donat nu-i fusese uşor să aibă un frate mai mic care era în mod evident un muncitor mai bun decât el.

Tatăl lui i-a dat un pulover gros maro, pe care el însuşi îl purtase mai puţin de un an. „Contra frigului", spuse el aspru şi Josep l-a luat recunoscător, pentru că îl putea îmbrăca pe sub haina de iarnă. Era doar puţin cam mare şi avea încă în el mirosul slab al lui Marcel Àlvarez, ceea ce pentru Josep era o mângâiere. Marcel s-a dus la ulciorul din spatele ceasului şi

a scos de acolo un teanc mic de bancnote, opt *pessetes*, pe care l-a îndesat în mâna lui Josep. „În caz de nevoie”, spuse el.

Când Josep a ajuns la prăvălie pentru a-şi lua rămas-bun, i-a dat şi Nivaldo bani, şase *pessetes*.

— Ai aici un mic cadou de Crăciun – *Bon Nadal*. Cumpără-ţi într-o seară o experienţă de viaţă şi gândeşte-te la soldatul ăsta bătrân, spuse el şi îl îmbrăţişă îndelung.

Despărţirile astea i-au căzut lui Josep destul de greu, dar cel mai greu a fost cu Tereza, care la auzul cuvintelor lui s-a făcut palidă.

— N-o să te mai întorci niciodată la mine.

— De ce spui asta?

Supărarea ei îi mărea teama faţă de viitorul necunoscut şi îi transforma regretul în mânie.

— Este ocazia noastră, spuse el dur. În miliţie câştig bani şi mă întorc la tine când pot, sau ţi-i trimit.

Pur şi simplu nu putea accepta că trebuie să o părăsească pe femeia asta, pe care o iubea: bunătatea, apropierea şi vigoarea ei, parfumul ei secret de mosc şi opulenţa ei fragedă care îi împodobea umerii, pieptul şi spatele. Când a sărutat-o, a răspuns la sărutul lui cu patimă, ca şi când ar fi vrut să-l devoreze, dar obrajii i s-au umezit de lacrimile ei şi când mâna lui i-a mângâiat pieptul, l-a îmbrâncit şi a luat-o la fugă în via tatălui ei.

Devreme în dimineaţa următoare, Peña a sosit la via lui Calderón cu o pereche de căruţe pe două roţi cu coviltire din împletitură de răchită, pe deasupra cărora fuseseră întinse prelate de pânză colorată, una nouă şi albastră, alta veche, de un roşu pătat şi

spălăcit. Căruțele acoperite erau trase fiecare de doi catâri înhămați unul în spatele celuilalt şi în spatele caprei birjarului se aflau două bănci scurte de lemn, care ofereau loc pentru patru oameni. Peña s-a aşezat cu Manel, Xavier şi Guillem în prima căruță, după ce îi instalase pe Enric, Jordi, Josep şi Esteve în cealaltă. Astfel au părăsit Santa Eulalia.

Ultimul din sat pe care Josep l-a văzut prin deschizăturile prelatei a fost Quim Torras. În loc să-şi îngrijească butucii de vie uscați, care aveau nevoie de tot ajutorul pe care îl puteau primi, Quim se ostenea să-l treacă podul într-o roabă pe grăsanul de popă, părintele Felipe Lopez şi amândoi se cocoşau de râs.

Ultimul pe care îl auzi Josep în Santa Eulalia a fost lătratul răguşit şi gutural al bunului său prieten, câinele *alcalde*-lui.

NOUĂ ÎNTR-UN TREN

Când în sfârşit căruţele s-au oprit în faţa gării din Barcelona, tinerii erau deja morţi de foame. Peña i-a dus într-o cârciumă muncitorească şi le-a cumpărat pâine şi supă de varză, pe care au înfulecat-o lacom. În agitaţia schimbării bruşte a vieţii lor de zi cu zi, li se părea ca o zi de sărbătoare. Pe peron Josep se uita nervos la locomotiva care venea năpustindu-se spre ei ca un balaur incredibil de zgomotos, scuipând foc. Dintre toţi bărbaţii doar Enric mai fusese o dată cu trenul şi aşa au intrat unul după altul, cu ochii căscaţi de uimire, într-un vagon de clasa a treia. De această dată Josep împărţea cu Guillem una dintre banchetele acoperite cu şipci de lemn, iar Manel ocupa un loc în faţa lor.

În timp ce trenul se punea în mişcare tremurând şi icnind, conductorul i-a avertizat să nu deschidă geamul, altfel puteau intra în compartiment scântei şi fum plin de funingine de la locomotivă; pentru că afară era frig, ţinură bucuroşi geamurile închise. Curând n-au mai băgat în seamă ţăcănitul roţilor şi balansul vagonului şi toţi se uitau extaziaţi pe fereastră, unde vedeau trecând pe lângă ei peisajul catalan.

Cu mult timp înainte ca întunericul să ascundă lumea privirii lui, Josep se săturase deja să privească pe lângă faţa lui Guillem căci acesta avea locul de la fereastră. Peña adusese în tren pâine şi cârnaţi şi

acum le împărțea. Curând a intrat iar conductorul şi a aprins lămpile cu gaz, iar strălucirea lor pâlpâitoare arunca umbre care tremurau şi Josep le-a privit până când l-a biruit somnul.

Încordarea îl epuizase mai mult decât ar fi putut-o face o zi grea de muncă. S-a trezit mereu pe parcursul acelei nopți incomode şi, ultima dată, când trenul se pusese iar în mişcare după o staționare în Guadalajara, a văzut că se făcea zi, o zi închisă, neprietenoasă.

Peña a împărțit iar cârnați şi pâine până a terminat provizia şi au clătit mâncarea cu înghițituri de apă care avea gust de cărbuni şi scârțâia între dinți. Restul a fost plictiseală, până când Enric Vinyès strigă: „Zăpadă!"

Toți s-au îmbulzit la fereastra compartimentului ca să vadă fulgii albi care se cerneau dintr-un cer cenuşiu. Văzuseră zăpadă doar de câteva ori în întreaga lor viață şi chiar şi atunci doar puțină, pentru că se topea imediat. Acum încetase să ningă înainte ca priveliştea să le devină plictisitoare, totuşi când trenul a oprit în Madrid, pe pământ se aşternuse un strat alb, subțire.

Peña cunoştea evident oraşul foarte bine. I-a condus departe de gară şi de bulevardul larg, dincolo de clădirile impozante din întortochetura de străzi înguste, care şerpuiau întunecoase printre case cu chirie făcute din piatră. Într-un loc mic se găsea o piață şi Peña a putut cumpăra de la doi vânzători pâine, brânză şi două sticle cu vin şi apoi şi-a condus protejații de-a lungul unei ulițe, până la o uşă cu o scară lată doar pentru o persoană, dând într-un vestibul neluminat, sărăcăcios. Au urcat la etajul al treilea,

unde Peña a ciocănit de trei ori la o uşă pe care era o plăcuță: „Pensión Excelsior".

Uşa a fost deschisă de un bărbat în vârstă, care a dat din cap când l-a văzut pe Peña.

Camera în care intrase acum asociația de vânătoare era prea mică pentru atâta lume, dar tinerii s-au aşezat simplu pe paturi şi pe podea. Peña le-a împărțit pâine şi brânză şi a dispărut pentru a apărea iar în scurt timp cu un ceainic aburind şi o tavă cu pahare. A turnat câteva degete de vin în fiecare pahar şi umplut apoi cu apă fierbinte, iar băieții înghețați au băut lacom amestecul cald.

Pe urmă Peña i-a lăsat singuri şi au stat în pensiunea murdară aşteptând, în timp ce orele acelei după-amiezi lungi şi ciudate se scurgeau încet.

Lumina slăbise în fața ferestrei, când Peña s-a întors. Stătea în mijlocul camerei.

— Ascultați-mă bine, spuse el. Acum puteți dovedi că sunteți de folos la ceva. Astă-seară urmează să fie arestat un bărbat care este trădătorul nostru. Veți ajuta la prinderea lui.

L-au privit pe Peña într-o tăcere nervoasă.

Acesta a căutat sub unul dintre paturi şi a tras de acolo o cutie care, după cum arăta, conținea chibrituri lungi cu capete groase. I-a dat câteva lui Josep, împreună cu o bucată de şmirghel pe care trebuia să le tragă.

— Trebuie să le păstrezi în buzunare, ca să nu se ude, Àlvarez. Mergem într-un loc unde bărbatul se va urca într-o trăsură şi, când trăsura porneşte, o urmărim şi la fiecare intersecție aprinzi un chibrit.

A aprins unul care răspândea o duhoare înțepătoare.

— Când dau semnalul, grupa roieşte şi împresoară trăsura, ca să poată fi prins. Guillem Parera şi Esteve Montroig, voi trebuie să apucaţi caii de căpăstru şi să-i opriţi. Dacă trebuie să ne despărţim, croiţi-vă drum până la gară şi vă iau eu de acolo. După ce trece treaba asta veţi primi o recomandare, veţi fi luaţi într-un regiment şi cariera voastră militară poate începe.

Curând după aceea, au plecat de la pensiune, au coborât scara şi au ieşit în strada îngustă. Întreaga zi ninsese uşor dar acum bucăţelele pufoase cădeau parcă mai grele. În piaţă, mulţimea de oameni stinsese focul şi vânzătorii îşi încheiaseră lucrul. Josep privea fulgii care se aşezau albi pe părul negru ca pana corbului al lui Peña. În spatele sergentului, asociaţia de vânătoare mărşăluia prin lumea aceasta perlată, complet străină.

Curând lăsaseră în urmă oraşul vechi şi traversau bulevarde mărginite de clădiri fastuoase. Pe un bulevard, Carrera de San Jerónimo, Peña s-a oprit în faţa unei clădiri mari şi impresionante. Lângă intrare stăteau nişte bărbaţi perechi, perechi şi discutau încet în grupuri mici, sub lumina tremurătoare a unui felinar cu gaz. Uşierul le-a aruncat tinerilor doar o privire pasageră când aceştia s-au strâns în jurul lui Peña.

Uşa grea s-a crăpat puţin şi Josep a putut să audă vocile bărbaţilor dinăuntru. Cineva ţinea un discurs, vocea lui se ridica şi cobora. Când între timp a făcut o pauză, strigătele au devenit puternice; fireşte că Josep n-avea cum să constate dacă erau strigăte de aprobare sau de mânie. O dată s-a ridicat un oftat general, de două ori au fost râsete.

Asociația de vânătoare a aşteptat aproape o oră şi în zăpada care continua să cadă băieților le era din ce în ce mai frig.

SPIONUL

În clădire bărbații râdeau zgomotos şi aplaudau. O femeie bătrână trecu pe lângă ei şchiopătând, căruntă, înfăşurată în două cârpe jerpelite, cu doi ochi mici, închişi la culoare, într-o față ca un măr scofâlcit. Cu paşi târşâiți s-a îndreptat spre bărbatul cel mai apropiat şi i-a întins un coşuleț.

— Pomană... pomană... ceva de mâncare pentru mine, în numele Domnului, senyor... miluiți-mă în numele lui Iisus!

Victima ei scutură din cap de parcă ar fi vrut să alunge o muscă, îi întoarse spatele şi continuă să vorbească.

Totuşi femeia a mers fără teamă la următorul grup, a întins coşulețul şi a repetat cererea. De această dată a fost răsplătită cu o monedă şi a răspuns micului dar cu o binecuvântare. Josep o observa cum venea şchiopătând încet către el, ca un animal bătrân şi rănit. Doi bărbați părăseau clădirea.

— Da, spuse Peña încet.

Unul dintre ei era evident un distins domn de vârstă medie, cu barba corect tunsă, într-un mantou greu, elegant contra vremii reci şi cu o pălărie înaltă, ceremonioasă pe cap. Era mic şi îndesat, dar mergea drept şi cu o ținută mândră.

Celălalt bărbat, care îl urma pas cu pas, era mult mai tânăr şi îmbrăcat modest.

Care dintre ei era trădătorul? Josep era zăpăcit.

— O trăsură, excelență?

Când domnul distins a dat din cap, uşierul a păşit în cercul de lumină de sub felinarul cu gaz şi a ridicat brațul. O trăsură s-a desprins din rândul care aştepta la o bucățică distanță în josul străzii, iar caii au tras-o până în fața clădirii. Uşierul a venit în față să-i deschidă uşa, dar bărbatul modest îmbrăcat i-a luat-o înainte. Era vizibil un servitor, căci îşi aplecase capul atunci când celălalt s-a urcat, a închis apoi uşa şi a fugit pe stradă pentru a urca în trăsură pe partea cealaltă.

Josep urmărea totul cu adânc respect. Trăsura era splendid împodobită şi părea uriaşă. Prin cele două ferestre mici, înguste cei doi călători abia puteau fi recunoscuți. Un bărbat tuşi în apropiere şi aprinse un chibrit pe care îl ținu puțin ridicat înainte de a-şi aprinde pipa.

Uşierul i-a aruncat o privire scurtă, surprinsă, a mers la capra trăsurii şi i-a şoptit ceva birjarului care se aplecase spre el. Apoi a ciocănit uşor la uşa trăsurii şi a deschis-o.

— Vă rog mult să mă scuzați, excelență. Mi se pare că ceva nu e în regulă cu osia. Dacă iertați neplăcerea, vă fac rost neîntârziat de o altă birjă.

Josep nu putea auzi dacă omul dinăuntru a replicat ceva. În vreme ce amândoi bărbații coborau, uşierul s-a grăbit spre şirul de trăsuri şi la scurt timp, un alt vehicul era acolo, şi mai grozav împodobit decât primul, dar mai îngust şi cu ferestre mai joase. Înainte să urce domnul cel distins, Josep i-a văzut ochii obosiți şi trăsăturile extenuate ale feței; obrajii îi erau întunecați şi pudrați tare, ceea ce făcea ca fața lui să pară la fel de artificială ca statuia din Santa

Eulalia.

Din cauza vremii erau puţini oameni pe stradă, dar caii se mişcau încet, pentru că nu erau obişnuiţi cu zăpada de pe caldarâm.

Peña şi asociaţia de vânătoare nu îşi dădeau multă osteneală să urmărească trăsura care acum mergea pe Carrera de San Jerónimo. Au trecut în fugă pe lângă cerşetoarea şchioapă şi au lăsat-o în urmă. Când caii au luat prima curbă, Josep a urmat indicaţiile. Mâna îi tremura când a aprins chibritul, totuşi a ţinut ridicat cercul de lumină galbenă, pâlpâitoare. Era o stradă mai îngustă şi întunecoasă până la singurul felinar de acolo.

— Acum, a spus Peña cu puţin înainte ca trăsura să ajungă în lumină.

Guillem şi Esteve au sărit şi au apucat căpăstrul cailor, în timp ce membrii asociaţiei de vânătoare au încercuit trăsura. Din întunericul de pe cealaltă parte a străzii au apărut alte persoane şi unele dintre ele au alergat spre Josep, care stătea în faţa uşii trăsurii şi se holba la faţa surprinsă a bărbatului dinăuntru.

Ăştia sunt din miliţie, se gândea Josep când văzându-i pe nou-veniţi, trei dintre ei cu revolverele scoase şi s-a tras un pas înapoi, pentru a le face loc spre uşa trăsurii.

Dar bărbaţii doar şi-au îndreptat armele spre trăsură.

Un tir de împuşcături plate, lătrătoare.

Bărbatul din trăsură s-a răsucit ca să privească pe fereastră, oferind în felul acesta o ţintă sigură; tresări când a fost lovit în umărul stâng, iar mâna lui dreaptă s-a grăbit spre rană. Apoi a ridicat mâna stângă pentru a se feri şi Josep i-a văzut zburând

vârful degetului mijlociu. Următorul glonț i-a nimerit pieptul şi i-a lăsat în palton o gaură mică, întunecată, la fel ca nenumăratele găuri pe care asociația de vânătoare le făcea în copaci.

Josep a rămas şocat când a văzut înțelegerea amară pe fața bărbatului.

Cineva striga „Iisuse Hristoase!" şi s-a auzit apoi un țipăt lung, muieresc. Josep a crezut mai întâi că vine de la o femeie, dar pe urmă a observat că era vocea lui Enric. Şi dintr-odată au luat-o cu toții la fugă în întuneric, chiar şi Josep, pe caldarâmul acoperit de zăpadă, departe de caii înfricoşați şi de trăsura care se clătina.

PARTEA A TREIA

ÎN LUMEA LARGĂ

În Madrid
27 decembrie 1870

MERSUL PRIN ZĂPADĂ

Josep căzu o dată în umezeala rece, țâşni în sus şi fugi mai departe până i se tăie răsuflarea, pe urmă se opri şi se rezemă de un zid.

După un timp îşi reluă fuga, dar acum nu mai alerga ci mergea doar, având încă inima plină de groază.

Habar n-avea unde îl purtau picioarele şi se speria când trecea pe sub un felinar, când deodată veni o voce din întuneric.

— Josep. Aşteaptă.

Guillem.

— Ce s-a întâmplat, Guillem? De ce l-au împuşcat pe sărmanul nenorocit? De ce nu l-au arestat pur şi simplu, aşa cum ne-au spus?

— Nu ştiu. Ei... nu s-a petrecut totul aşa cum ne-a informat Peña, nu? Poate că el ştie să explice. A spus să mergem la gară dacă se întâmplă ceva...

— Da, gara... Ştii unde e? N-am nici cea mai mică idee unde suntem.

— Cred că este undeva în direcția asta, spuse Guillem neajutorat.

Au mers mult timp, până când Guillem recunoscu că şi el ştia tot atât de puțin ca şi Josep. Curând ajunseră la o stație de trăsuri şi, când Josep îl întrebă pe un birjar cum se ajunge la gară, li se

spuse că merseseră spre nord în loc de sud.

Bărbatul le descrise amănunțit drumul complicat, apoi se întoarseră şi porniră înapoi de unde veniseră.

Fireşte că nu voiau să mai vadă o dată locul unde avusese loc atacul şi asta necesita un ocol, în vreme ce Guillem şi Josep uitaseră unele indicații pe care le dăduse birjarul. Obosit şi înghețat, Josep arătă spre o firmă care se referea la o ospătărie cu numele Metropolitano.

— Hai să întrebăm aici.

Înăuntru se intimidară chiar şi de prețurile mici de pe tabla de ardezie, pentru că de-abia aveau bani. Comandară totuşi câte o cafea.

Intrarea lor întrerupse o ceartă între patronul robust şi mare şi chelnerul lui ceva mai în vârstă.

— Gerardo, Gerardo. Farfuriile alea blestemate, de la prânz. Nu-s spălate, vrei să serveşti cina în farfurii murdare?

Chelnerul dădu din umeri.

— Nu pot să fac nimic. Gabino n-a apărut.

— Şi de ce n-ai angajat pe altul, tâmpitule? Crăciun fără cineva care să spele vasele! Ce să fac eu acum?

— Poate să spălați vasele, senyor.

Chelnărul înălță iar plictisit din umeri.

Când le servi cafeaua, Guillem îl întrebă unde e gara.

— Sunteți la vest de gară. Trebuie să o luați în josul străzii acesteia şi pe urmă a doua la dreapta. Vedeți liniile de tren şase, şapte blocuri mai încolo. Cel mai scurt drum de acolo duce peste linii direct până în spatele gării.

În timp ce sorbeau lacomi şi bucuroşi din

cafeaua fierbinte, el adăugă prevenitor:

— Nu e periculos să traversați liniile de tren, câtă vreme nu sunteți idioți să mergeți pe ele.

Încetase să ningă atunci când ajunseră la linii, dar stelele nu se vedeau. Se strecurară printre rezervoarele cu cărbuni şi stivele de lemne. Vagoanele de marfă acoperite cu praf alb arătau ca nişte monştri dormind. Curând zăriră lanternele cu gaz ale depoului şi se închiseră într-un tren garat. Când se uitară prin jur pândind locomotiva, Josep spuse:

— Peña e acolo. Şi uite, e şi Jordi.

Peña stătea cu doi bărbați şi cu Jordi Arnau în fața unui vagon care aştepta. Peña îi spuse scurt ceva lui Jordi şi apoi deschise uşa vagonului. Întâi Jordi păru gata să vrea să urce, dar apoi arătă ceva înăuntru care evident trebuie să-l fi speriat, iar unul dintre bărbați începu să-l îmbrâncească înăuntru.

— Ce se întâmplă acolo? întrebă Josep.

Alți trei bărbați veniră la vagon şi văzură cum Jordi se răsuci şi ridică pumnul.

Bărbatul care stătea lângă Jordi scoase un cuțit şi dintr-o singură mişcare îi tăie beregata.

Josep holbă ochii de groază. Nu se poate întâmpla una ca asta, gândea el, dar Jordi deja zăcea la pământ şi în lumina galbenă a felinarelor sângele lui era întunecat pe zăpada albă.

Lui Josep i se făcu negru în fața ochilor.

— Guillem, trebuie să facem ceva.

Guillem îl apucă de braț.

— Sunt prea mulți şi încă mai vin. Stai liniştit, Josep, şopti el.

Doi bărbați îl ridicară pe Jordi şi-l aruncară în

vagon. Departe în stânga, Josep văzu cum un alt grup îl încercuise pe Manel Calderón.

— L-au prins pe Manel.

Guillem îl trase pe Josep înapoi.

Trebuie să plecăm de aici. Repede. Dar să nu fugim.

Se întoarseră şi traversară înapoi fără o vorbă liniile de tren. Pe cer era secera lunii, înaltă şi rece, dar noaptea era încă întunecoasă. Josep tremura. Îşi ascuți urechile şi i se făcu teamă să audă strigătele şi umbletul continuu al paşilor repezi dar totul rămase liniştit. Doar după ce lăsaseră bine în urmă liniile de tren, cuteză să deschidă iar gura.

— Guillem, nu înțeleg ce s-a întâmplat... Ce-a fost acolo?

— Nici eu nu înțeleg, Josep.

— Unde să mergem?

Guillem doar clătină din cap.

Trecură pe lângă ospătăria Metropolitano, iar Guillem îşi lăsă mâna pe brațul lui Josep şi se întoarse. Josep îl urmă înăuntru, unde bătrânul chelner tocmai ştergea o masă cu o cârpă udă.

— Senyor..., spuse Guillem. Putem vorbi cu patronul?

— Senyor Ruiz.

Chelnerul arătă cu bărbia în spate. În camera din dos îl văzură pe patron stând în fața unui hârdău de aramă, cu mâinile băgate în apă până la coate.

— Senyor Ruiz, spuse Guillem. Ați fi atât de bun să ne angajați ca spălători de vase?

Fața roşie a bărbatului era uleioasă de la transpirație, dar încercă să-şi ascundă bucuria neaşteptată din ochi.

— Cât?

S-a căzut repede de acord. Masă, câţiva bănuţi şi posibilitatea de a dormi pe jos, după plecarea celui din urmă client. Patronul îşi şterse braţele, îşi lăsă mânecile în jos şi dispăru în bucătărie. O clipă mai târziu Guillem şi Josep îşi ocupaseră locul la hârdăul de spălat.

Se apucară zelos de treabă. Guillem spăla vesela cu apă fierbinte şi o limpezea cu apă rece, iar Josep ştergea farfuriile curate şi le stivuia.

Apa nu rămase mult timp fierbinte, aşa că trebuiau să toarne mereu apă clocotită din trei oale de pe grătarul aflat deasupra focului şi pe care le umpleau apoi cu apă de la mica pompă de deasupra chiuvetei de piatră.

Ospătăria făcea afaceri bune. Farfuriile curate erau tot timpul înlocuite de cele murdare. Din timp în timp, când în hârdău nu mai era loc pentru apă şi lăturile erau reci şi grăsoase, vărsau apa de spălat în uliţa din spatele ospătăriei şi o luau de la capăt. Era cald în cămăruţa din spate şi îşi dădură jos mai multe rânduri de haine.

Josep îl vedea în permanenţă pe Jordi în faţa ochilor şi retrăia iar momentele înspăimântătoare. După un timp îi spuse lui Guillem:

— Le-au luat gâtul martorilor.

Nu-şi putea ascunde teama din voce.

Guillem se opri din lucru.

— Chiar crezi? şi el părea înspăimântat.

— Da.

Guillem îl privi palid la faţă.

— Şi eu, spuse el şi apucă următoarea farfurie.

La câteva ore după miezul nopții, Gerardo, bătrânul chelner, le aduse castroane cu tocană din carne de capră şi o bucată de pâine, cam veche, şi se uită la ei cum înfulecau totul cu lăcomie.

— Ştiu de ce vroiați să mergeți la gară, spuse el

Ei îl priviră în tăcere.

— Voiați să săriți în tren şi să călătoriți pe gratis. Am dreptate? Dar credeți-mă că în Madrid nu se poate sări într-un tren. Tatăl meu Eugenio lucrează la căile ferate şi mi-a povestit că au acolo santinele cu ciomege şi controlează fiecare vagon înainte de a părăsi zona. V-ar cotonogi şi v-ar arunca în închisoare. Ce trebuie să faceți voi, e să vă aruncați într-un vagon de marfă, când trenul opreşte undeva în afara oraşului. Aşa se face.

— Mulțumim mult, senyor, murmură Josep.

Gerardo dădu îngâmfat din cap.

— Un sfat bun la momentul potrivit, spuse el.

Dormiră în fața focului care pâlpâia încet. Se făcuse rece în ospătărie după stingerea lui, dar aveau burțile pline şi era mult mai bine pe podeaua murdară decât afară în iarna neprietenoasă.

În dimineața următoare şterseră podeaua şi măturară cenuşa din cămin, înainte ca Gerardo să vină dimineața la ospătărie şi să-i răsplătească cu un mic dejun bun.

— Şeful vrea să mai rămâneți câteva zile şi să ne ajutați, spuse el. Ruiz spune că, dacă mai stați până la Anul Nou, o să se arate recunoscător.

Josep şi Guillem se priviră unul pe altul.

— De ce nu? spuse Josep, şi Guillem aprobă.

Petrecură mulțumiți următoarele zile ca spălători

de vase la Metropolitano, pentru că recunoscuseră, desigur, că odaia din spate era perfectă ca ascunzătoare. Chiar dacă zgomotul clienților de la orele de vârf răzbătea până la ei, doar Gerardo le călca imperiul şi le permitea doar să se ducă la closetul de afară şi să verse lăturile.

În noaptea Anului Nou, cu puțin înainte de miezul nopții, Gerardo le aduse o bucată de *torró*. Când ceva mai încolo clopotele catedralei bătură de douăsprezece ori, îşi întrerupseră treaba şi muşcară cu poftă din prăjitura cu migdale. Şi în timp ce oamenii părăseau Metropolitano şi îngroşau mulțimea de pe stradă, ei spălau mai departe farfurii, având încă în gură gustul de migdale şi miere.

Gerardo şi Ruiz îi urmară pe clienți în stradă, iar la scurt timp Guillem se uită puțin prin sală şi găsi sub o masă un ziar uitat. Nu ştia nici să scrie, nici să citească, aşa că-i duse imediat ziarul lui Josep. Acesta îl privi la lumina a două lumânări.

— Şi?... Şi? întrebă Guillem.

Josep tremura; nu ştia dacă de frică sau de bucurie.

— Omul trăieşte. E rănit, dar n-au reuşit să-l omoare.

— Ah, mulțumesc lui Dumnezeu. Ce noroc pe noi, Josep!

— Numele lui este Juan Prim y Prats. Un *adevărat* grangur! Un general. Preşedintele *cortes*-ului.

Guillem căscă ochii uimit.

— Iisuse! Sunt pomeniți carliştii?

— Nu. Aici scrie că este fostul Capità General din Puerto Rico şi erou în războiul din Maroc. Scrie...

că e marchiz şi conte de Reus. Şi catalan, Guillem, născut în Reus!

— Zice acolo că miliţia a tras în el?

— Nu, Guillem. Aici scrie că a fost atacat de necunoscuţi sprijiniţi de un grup de complici.

Guillem se uită la el fără să priceapă nimic.

Mai erau şi alte articole care se ocupau de întâmplarea aceasta.

— Mai scrie că Prim a fost o personalitate de frunte în mişcare, care a făcut-o pe regina Isabel să abdice şi să fugă în Franţa.

Guillem dădu din umeri şi Josep înţelese. În Santa Eulalia se auzea uneori despre maşinaţiile politice ale monarhiei, dar... influenţau ele preţul strugurilor?

— Crezi că... atacanţii... erau membri ai miliţiei, Guillem?

— Nu ştiu. Un om ca acesta, un om mare... un om *puternic*! Cu siguranţă că are duşmani, nu crezi? Dar... cine ştie dacă erau din miliţie sau... de unde veneau. Probabil că Peña nu e cu adevărat sergent. Probabil că nu e nici măcar carlist.

— Probabil că nici nu-l cheamă Peña, spuse Josep încet.

VEŞTI

În ziua următoare, a doua zi a anului 1871, Guillem spuse:

— Poate că ar trebui să mai rămânem aici o vreme.

Josep era dispus să facă asta, pentru că îi plăcea siguranța unui loc şi certitudinea mâncării şi căldurii, dar acestea trebuiau să vină altfel.

— Ruiz o să vă plătească totul, spuse Gerardo. A angajat-o pe fata fratelui său, ca să ne ajute. E o şleampătă, dar munceşte pe rupte şi Ruiz are familie mare. Era ferm hotărât să dea de lucru unei rude.

Totuşi dorea să-i ajute pe cei doi.

— E clar că sunteți catalani. Şi poate că sunteți interesați să vă întoarceți în est?

Străluci când ei dădură din cap.

— Un om pe nume Dario Rodríguez este un vechi client de-al nostru. Face şuncă. Şi ce şuncă!

Îşi sărută vârfurile degetelor.

— De ani întregi o cumpărăm de la el şi o oferim clienților noştri. Mâine merge la Guadalajara şi pe drum îşi livrează şunca birturilor şi prăvăliilor. Am vorbit cu el. Dacă îl ajutați, e gata să vă ia cu el şi să vă lase în La Fuente. La Fuente e o haltă unde trenurile opresc puțin, pentru a se aproviziona cu apă şi cărbuni. Mâine seară la nouă şi zece opreşte acolo un marfar. Tatăl meu Eugenio spune că este un loc

minunat ca să sari în tren, pentru că în La Fuente nu sunt santinele cu ciomege.

Pentru Josep şi Guillem părea să fie o ocazie bine-venită.

Devreme în dimineața următoare, recompensați modest de Ruiz şi cu un cadou de la Gerardo – o pungă cu cârnați de porc, pâine şi două bucăți mari de *truita* de cartofi şi ouă, oarecum veche – se urcară în căruța cu carne a lui Dario Rodríguez.

Rodríguez, care era la fel de trupeş ca şi Ruiz, le explică regulile:

— Voi mergeți în spatele şuncii. La fiecare oprire vă strig numărul şuncilor care trebuie livrate. Dacă e comandată doar o şuncă, faceți cu rândul. Când sunt mai multe, le cărați amândoi.

Părăsiră astfel Madridul aşezați pe o porțiune eliberată din fundul căruței, printre şuncile a căror aromă îmbietoare vorbea despre secretele afumării şi condimentării.

Se însera deja, când Rodríguez îi lăsă la depoul de cale ferată, o versiune mai mică a celui din Madrid

Josep observă neliniştit câțiva oameni care stăteau în umbra vagoanelor decuplate, dar niciunul nu veni să-i alunge de acolo, atunci când se strecurară în spatele unuia dintre vagoane.

Aşteptarea era grea. Dar cu puțin înainte ca noaptea să se lase peste depou, veni urletul monstruos al trenului care intra. Nu prea ştiau bine ce urmau să facă şi de aceea tremurară când trenul sosi scrâşnind, până când alți bărbați fugiră spre tren şi văzură trase uşile vagonului...

— Vino! spuse Guillem şi fugi gemând, iar

Josep îl urmă. Fiecare uşă de vagon pe lângă care alergau părea să aibă lacăt de siguranță.

— Aici, spuse Josep în cele din urmă. Uşa scârțâi când au deschis-o. Imediat au fost înăuntru şi la închidere uşa scârțâi încă o dată.

— Mai mult ca sigur că au auzit toți, murmură Guillem. Într-o disperare mută, stăteau în întunericul deplin aşteptând paznicii cu ciomege.

N-a venit nimeni.

Curând după aceea a fost o smucitură scurtă când trenul porni şi se opri imediat. Apoi s-a pus iar în mişcare şi de această dată a mers mai departe.

Vagonul trăda foarte clar ce transportase ultima oară.

— Ceapă, spuse Josep şi Guillem râse.

Sprijinindu-se de pereții laterali care se clătinau, Josep merse cu atenție de-a lungul părții exterioare a vagonului, pentru a se asigura că nu mai împărțeau întunericul cu altcineva. Dar vagonul nu mai avea nici alți călători, nici ceapă şi când se află iar lângă Guillem se simți uşurat.

La prânz căpătaseră pe gratis castroane cu supă de linte în bucătăria unui restaurant pe care îl aprovizionaseră cu şuncă, aşa că Josep încă avea în mână punga cu mâncare pe care le-o dăduse Gerardo. După o vreme se aşezară pe jos şi începură să mănânce din cârnații şi pâinea care se întărise. Cele două *truites* se sfărâmaseră între timp, dar au savurat fiecare fărâmătură, după care s-au întins pe podeaua vibrând.

Josep trase un vânt.

— Ei bine... nu-i chiar aşa de rău ca pârțurile lui Xavier.

Râsul lui Guillem sună oarecum încordat.

— Mă întreb pe unde este.

— Şi unde sunt ceilalţi, spuse Josep.

Se temeau ca nu cumva paznicii să controleze trenul în Guadalajara dar, când ajunseră acolo cu puţin înainte de miezul nopţii; nu veni nimeni să deschidă uşile în puţinele minute de şedere acolo, minute care lor li se părură lungi. În cele din urmă trenul plecă mai departe şi continua să ţăcăne balansându-se, iar zgomotele şi mişcarea produceau o muzică ritmică, ciudată, care iniţial îl ţinu treaz pe Josep, iar pe urmă îl adormi molcom.

A fost trezit de scârţâitul uşii pe care Guillem tocmai o trăsese, astfel că lumina zilei se prelinse în întuneric. Trenul se târa cu viteză bună printre ogoare. Guillem urina prin uşă şi în afară de o pasăre mare atârnând de cer, nu erau de văzut nici oameni, nici animale.

Josep era odihnit, dar foarte însetat şi îi era din nou foame; regreta că nu păstrase ceva din mâncarea lui Gerardo. Şedea pe jos cu Guillem şi vedeau ferme, ogoare, păduri şi oraşe trecând pe lângă ei. O staţionare lungă, plină de teamă în Saragoza, apoi Caspe... sate mici, pajişti, câmpuri cu cereale, pământ pustiu nisipos...

Fluieră.

— Pământ întins, mmh? spuse el şi Guillem aprobă.

Plictisit, Josep mai dormi trei sau patru ore.

Era după-amiază când Guillem îl zgâlţâi de umăr, să-l trezească.

— Tocmai am văzut o plăcuţă, cinci ore de mers pe jos până la Barcelona.

Gerardo îi avertizase că mai mult ca sigur în Barcelona sunt paznici care controlează trenul.

Au aşteptat până când trenul s-a târât încet şi greu peste o pantă lungă şi apoi au sărit îndemânatici prin uşa deschisă. Au stat un timp şi au privit trenul care se îndepărta şi apoi au pornit la drum pe linia de cale ferată, în aceeaşi direcţie în care pornise trenul. O jumătate de oră mai târziu au ajuns la o porţiune de nisip paralelă cu linia şi care le-a uşurat mersul.

Plăcuţa de pe un măslin abandonat anunţa:

— Cruïlles, o oră de mers pe jos.

Soarele strălucea cald, blând şi curând îşi deschiseră hainele grele, le scoaseră şi le purtară pe braţ. Cruïlles se dovedi un sat, o îngrămădeală de case văruite alb şi câteva prăvălii apărute acolo unde linia de tren se încrucişa cu strada pe care venise. Era şi un han, iar lor le era foame. Se aşezară la o masă şi Josep comandă trei ouă, pâine cu roşii şi cafea.

Femeia care îi servi îi întrebă dacă doreau şi şuncă şi ei zâmbiră, dar nu comandară.

Pe o masă din apropiere Josep găsi un ziar pe care îl luă imediat. În timp ce se întorcea spre masă, începu să citească; mergea încet şi se opri de două ori.

— Ah... ah...

— Ce-i? întrebă Guillem.

Povestea se afla pe prima parte a ziarului. Era încercuită cu negru.

— A murit, spuse Josep.

DESPĂRȚIRE

Josep îi citi lui Guillem articolul cuvânt cu cuvânt, încet şi cu vocea răguşită de încordare.

Ziarul informa că prim-ministrul Juan Prim y Prats făcuse parte dintre bărbații care fuseseră răspunzători pentru căderea reginei Isabel, reinstalarea unei monarhii şi alegerea unui membru al aristocrației italiene prin *cortes* – Amadeo Fernando María de Saboya – ca nou rege al Spaniei.

La doar câteva ore după moartea generalului Prim, cel mai important susținător al lui, Amadeo sosise la Madrid, pentru a se urca pe tron. Noul monarh hotărâse imediat patru zile de doliu național pentru Prim şi, stând în picioare lângă trupul neînsuflețit, depusese jurământul că va respecta constituția Spaniei.

— Înseamnă că Guardia civil va aresta în curând mai multe persoane suspecte de participarea la atentat, spuse Josep.

Guillem oftă.

Mâncară fără să simtă gustul şi apoi plecară mai departe fără nicio țintă, doi bărbați tineri aflați în acelaşi coşmar.

— Cred că ar trebui să mergem la Guardia civil, Guillem.

Guillem scutură îndârjit din cap.

— N-or să ne creadă că suntem doar nişte

prostănaci creduli. Dacă nu l-au prins pe Peña sau pe ceilalți, vor fi foarte bucuroşi să poată pune crima în spinarea noastră.

Mergeau tăcuți mai departe.

— Poate că erau carlişti. Cine ştie? Am fost aleşi pentru că aveau nevoie de flăcăi proşti de la țară, din care să facă criminali, spuse Josep. Țărani disperați, fără lucru, pe care să îi dreseze să se supună.

Guillem aprobă.

— Peña ne-a ales pe amândoi ca trăgători de mare precizie, pe tine şi pe mine. Pe urmă şi-au dat seama că nu pot avea încredere în noi. Aşa că au găsit pe alții care au tras în nenorocitul ăla şi l-au omorât, iar noi le-am părut destul de şireți să oprim un cal şi să aprindem un chibrit, spuse el ursuz. Nu ne putem întoarce în sat, continuă el. Oamenii lui Peña – carlişti sau ce-or fi ei – ar putea să ne caute. Poate că poliția deja ne caută! Armata, miliția!

— Atunci, ce să facem? Ce putem face?

— Nu ştiu. Ar trebui să ne gândim bine, replică Guillem.

La lăsarea serii mergeau încă greoi şi fără țintă de-a lungul liniei de tren, în direcția Barcelonei.

— Trebuie să ne căutăm un loc pentru noapte, spuse Josep.

Guillem dădu aprobativ din cap. Din fericire vremea era blândă, dar în nordul Spaniei era iarnă, ceea ce însemna că aerul se putea răci pe nepusă-masă.

— Cel mai important este să ne găsim un adăpost în cazul în care se porneşte vântul, zise el. Curând după aceea ajunseră la un mare loc de trecere zidit care ducea neîntrerupt pe sub stradă şi amândoi

au fost de părere că era un loc potrivit.

— Acolo jos suntem în siguranță, afară de cazul unei averse, atunci ne înecăm, spuse Josep, căci locul de trecere avea scopul de a dirija apa unui pârâu pe sub stradă şi linia de tren, cu toate că anii de secetă secaseră cursul apei. În interiorul tubului mare aerul era cald şi liniştit şi era un sediment de nisip moale şi curat.

Au avut nevoie doar de câteva minute pentru a aduna o grămadă de lemne plutitoare din albia pârâului. Josep mai avea încă în buzunar câteva din chibriturile pe care i le dăduse Peña şi curând ardea un foc mic, vioi, care trosnea satisfăcător şi răspândea căldură şi lumină.

— Cred că merg spre sud. Poate la Valencia sau Gibraltar. Poate chiar în Africa, spuse Guillem.

— Bine. Mergem spre sud.

— Nu, mai bine merg singur spre sud, Josep. Peña ştie că suntem buni prieteni. Şi el şi poliția vor căuta doi bărbați tineri care călătoresc împreună. Unul singur este mult mai puțin bătător la ochi prin împrejurimi, de aceea e mai sigur ca fiecare dintre noi să călătorească singur. Şi ne vor căuta cu siguranță în apropierea locului de baştină, de-aia trebuie să plecăm departe de Catalania. Dacă eu merg spre sud, tu trebuie să o iei către nord.

Suna rațional.

— Dar nu cred că ar trebui să ne despărțim, spuse Josep încăpățânat. Dacă doi prieteni călătoresc împreună şi unul are necazuri, celălalt este acolo să-l ajute.

Se priviră unul pe altul.

Guillem căscă.

— Bine, hai să dormim. Mai vorbim mâine-dimineață.

Se lungiră alături de foc. Guillem adormise curând şi sforăia tare, dar Josep stătu treaz mult timp şi mai punând câte un lemn pe foc, din când în când.

Când adormi în sfârşit, mormanul de crengi era aproape epuizat şi din focul pâlpâitor mai rămăsese doar un mic cerc de cenuşă cu o inimă incandescentă.

Când se trezi, focul era rece şi cenuşiu, la fel ca şi aerul.

— Guillem? zise el.

Era singur.

Guillem s-a dus să se pişe, în mod sigur, gândi el şi adormi la loc.

Când se trezi iar, aerul era mai cald. Lumina soarelui pătrundea în locul de trecere.

— Hee, strigă el şi sări în sus. Guillem? strigă. GUILLEM?

Ieşi din trecătoare şi o luă în sus pe stradă, dar în ambele direcții nu se vedea nicio viețuitoare.

Deodată îl străbătu un gând, înhăță haina şi constată cu uşurare că sulul de bancnote, pe care i le dăduseră tatăl lui şi Nivaldo, era încă acolo.

Dar... îl simțea altfel.

Când scoase sulul din buzunar şi numără hârtiile, văzu că dispăruseră şapte *pessetes* – jumătate din bani. Furate din buzunarul lui!

De prietenul lui!

Aproape leşinat de furie ridică pumnul spre cer.

„RUŞINE! NENOROCITULE! NENOROCIT BLESTEMAT!... EŞTI UN CRETIN, GUILLEM!” urlă el.

SINGUR

Fără un motiv anume se întoarse în locul de trecere ca un animal care se târăşte în vizuină şi se aşeză lângă cenuşa focului mort din nisip.

Se bizuise mult pe Guillem. E adevărat că nu ştia nici să scrie şi nici să citească, dar după Nivaldo, Guillem Parera era cel mai deştept om pe care îl cunoscuse. Josep ştia foarte bine cum îl împiedicase Guillem de la prostia de a se duce la Peña, la gara din Madrid şi cum, tot Guillem, îşi dăduse seama imediat că bucătăria ospătăriei Metropolitano era un refugiu sigur pentru ei. Josep nu se considera destul de şiret şi nu ştia dacă singur ar fi putut supravieţui.

În timp ce îşi îndesa sulul subţire de bancnote într-o şosetă, îi veni ideea că Guillem i-ar fi putut fura toţi banii şi realiză că Guillem făcuse din greutăţile lor de atunci un fel de competiţie.

Acum începe fiecare cu aceeaşi sumă de bani. Să vedem care dintre noi merge mai departe.

Asta îl înfurie iar şi furia era mai puternică decât teama lui, astfel că acum putea părăsi siguranţa temporară a trecătorii. Împotriva soarelui care sclipea cald, urcă la suprafaţă şi porni la drum.

Era doar de câteva ore pe drum, când ajunse într-un loc unde şina, care ducea în direcţie estică spre Barcelona, se încrucişa cu şinele care duceau spre nord şi sud. Chiar dacă nu-i plăcea să

recunoască, trebui să recunoască acum că Guillem avusese dreptate cu câteva lucruri în privința diferenței lor de opinii cu o seară înainte. Nu se putea întoarce în Santa Eulalia. Ar fi periculos pentru el şi să meargă la Barcelona, chiar periculos, să rămână în Catalania.

Coti spre stânga şi urmă noile şine spre nord.

Acum se simțea îndreptățit să-i urmeze sfatul lui Guillem; orişicât, gândi el, plătise pentru asta.

Nu ştia unde opresc trenurile sau unde ar fi putut sări în ele fără pericol, dar când ajunse la o colină lungă, abruptă, urcă până sus, aproape de vârf, se lungi sub un copac şi aşteptă.

Aproape o oră mai târziu auzi un vuiet şi un huruit slab şi urletul îndepărtat al fluieratului, iar speranțele şi aşteptările lui crescură. La urcatul dealului, trenul încetini din ce în ce mai mult, aşa cum sperase. Când îl ajunse ar fi putut sări chiar uşor, dar trenul era alcătuit exclusiv din vagoane de persoane şi de aceea nu-i folosea la nimic.

De la ferestrele compartimentului supraaglomerat de clasa a treia oamenii îl țintea cu privirea.

La mai puțin de o oră auzi iar zgomotele trenului şi de data aceasta era exact ceea ce aşteptase, un marfar lung. În timp ce trecea pe lângă el văzu un vagon cu uşa pe jumătate deschisă şi fugi de-a lungul trenului şi se aruncă îndemânatic pe podeaua vagonului.

Când se răsuci şi se ridică în spațiul întunecat, constată că s-ar fi resemnat foarte bine cu mirosul de ceapă, dar vagonul acesta duhnea a urină stătută. Acesta era probabil unul dintre motivele pentru care paznicii îşi agitau bâtele când descopereau călători

clandestini, se gândi el. Pe urmă, cineva spuse încet:

— *Hola*.

— *Hola*.

Când lui Josep i se obişnuiră ochii cu întunericul îl văzu pe cel care vorbea şezând într-un colț, un bărbat subțiratic cu o barbă îngustă, întunecată.

— Eu sunt Ponc.

— Josep.

— Merg doar până la Figueres.

— Eu rămân în tren. Vreau să merg în Franța, să-mi caut de lucru acolo. Ştii vreun oraş unde aş putea găsi de lucru?

— Ce fel de muncă ai făcut?

— Vin de la o podgorie.

— Ei, sunt multe podgorii.

Bărbatul clătină din cap.

— Dar peste tot sunt vremuri grele.

Se opri gânditor.

— Ştii valea Orb?

— Nu, senyor.

— Am auzit că acolo e mai bine, o vale cu climă proprie, iarna mai cald decât în Catalania, cele mai bune condiții pentru struguri. Acolo sunt multe podgorii. Poate e chiar şi de lucru.

— Cât de departe e valea asta?

Celălalt ridică din umeri.

— Poate că cinci ore de la graniță. Trenul merge direct acolo.

— Trenul ăsta?

Omul scoase un fornăit.

— Nu, cu trenul ăsta se ajunge doar până aproape de graniță. Cei care au născocit lucrurile astea în Madrid au făcut şinele spaniole mai late,

pentru ca francezii, în cazul în care s-ar hotărî să vină peste noi, să nu poată aduce trupe şi arme cu trenurile. De aceea trenul acesta se opreşte la graniță. Trebuie să mergi mai departe pe jos şi în Franța să sari într-un alt tren.

Josep aprobă şi reținu detaliile.

— Ar mai trebui să ştii că la graniță controlează fiecare vagon. Trebuie să ții neapărat seama să părăseşti trenul acesta la un sfert de oră după ce traversează oraşul Roses – în niciun caz mai târziu. Întâi o să vezi un turn mare de apă, alb, pe urmă trenul încetineşte la o pantă. Acolo trebuie să sari.

— Mulțumesc mult.

— Pentru puțin. Dar acum vreau să dorm, deci gata cu vorbăria.

Josep se aşeză aproape de uşa deschisă a vagonului. În alte condiții ar fi dormit şi el, dar era prea nervos. Cu vârful pantofului său drept îşi pipăi cele şapte *pessetes* în şoseta stângă, pentru a se asigura că mai sunt acolo. Nu-şi luă ochii de la grămada zăcând, care era tovarăşul lui de călătorie, în timp ce trenul trecea culmea dealului şi accelera clătinându-se şi duduind pe partea cealaltă a colinei.

DRUMEȚIE

După trei ore părăsi trenul fără nicio greutate şi o luă de-a lungul unei străzi şerpuite care ducea prin soarele cald direct către scânteietoarea şi strălucitoarea Mare Mediterană. Trecu pe lângă o duzină de bărci pescăreşti prinse cu odgoane pe plajă şi curând după aceea stătea în mijlocul unei *plaça*, unde constată că vinerea se ținea piață. Stomacul lui gol chiorăia când trecu pe lângă sobele cu cărbuni pe care clocoteau pui, peşte şi carne de porc, umplând aerul cu arome delicioase.

În cele din urmă îşi cumpără un castron mare cu mâncare picantă de năut, pe care o mâncă încet şi cu o plăcere imensă, rezemat de un zid de piatră.

Lângă el era o bătrână cu un morman de pături de vânzare şi, după ce a mâncat, Josep a dus castronul înapoi şi s-a îndreptat spre ea. Atinse o pătură şi o ridică, simțind aproape cu venerație grosimea ei moale. Când o desfăcu, văzu că era destul de mare şi suficient de lată pentru două persoane. Ştia foarte bine că o asemenea pătură ar fi de mare ajutor pentru cineva constrâns să doarmă sub cerul liber.

Bătrâna îl privea cu ochii pricepuți ai unei negustorese.

— Cea mai fină lână şi de la războiul celei mai bune țesătoare, fata mea. Un adevărat chilipir pentru tine... o *pesseta*.

Josep oftă şi dădu din cap.

— Cincizeci de *cèntims*? întrebă el, dar bătrâna scutură dispreţuitor din cap şi ridică mâna pentru a respinge orice negociere.

El se întoarse dar apoi se opri.

— Poate şaizeci?

Ochii vicleni îl priviră cu reproş în vreme ce scutură iar din cap.

— Ştii pe cineva care are nevoie de un muncitor bun?

Ea clătină din cap.

— Nu e de lucru pe aici.

Şi astfel Josep plecă mai departe. Pe când se afla în afara câmpului ei vizual, scoase monedele din buzunarul hainei şi numără şaptezeci şi cinci de *cèntims*. Pe urmă se întoarse la bătrână şi-i întinse banii.

— Asta-i tot ce pot cheltui. Nicio *cèntim* mai mult.

Mai încercă o ultimă ofertă şi mâinile ei avide înhăţară monedele. Le numără şi oftă şi, când el o rugă să-i dea bucata de frânghie pe care o găsise în spatele păturii, se înduplecă. Josep rulă pătura, o legă cu frânghia la ambele capete şi îşi puse sulul pe umeri.

— Bunico, unde e pichetul de frontieră?

— Ia-o pe strada care traversează oraşul, te duce direct la pichet. E doar la o jumătate de oră distanţă.

El o privi şi se hotărî să-şi asume riscul.

— Dar nu vreau să trec graniţa pe la pichet.

Ea zâmbi.

— Sigur că nu vrei, drăguţule, puţini oameni cu minte vor asta. Nepotul meu o să-ţi arate drumul.

Douăzeci de *cèntims*.

Josep mergea la oarecare distanță în spatele băiatului uscățiv, care se numea Feliu. Făcea parte din învoială să plătească înainte şi să nu meargă împreună. Traversară oraşul şi merseră apoi prin câmp deschis, mereu cu vedere la mare. Foarte curând Josep descoperi pichetul de graniță, o barieră de lemn de-a lungul străzii, completată de oameni în uniformă care puneau întrebări călătorilor. Ar fi vrut să ştie dacă numele şi descrierea lui fuseseră date grănicerilor. Chiar dacă nu, n-ar putea trece prin pichet, pentru că ar vrea să-i vadă actele şi permisul.

Feliu mergea direct către pichet şi Josep îl urma cu neliniştea crescând. Poate că bătrâna şi copilul îl duseseră direct spre închisoare, ca un contraserviciu pentru banii de la el şi pentru mai mulți bani de la grăniceri, drept mulțumire pentru predarea unui contrabandist.

Dar în ultima clipă Feliu coti spre stânga pe o cărare îngustă, prăfoasă şi când Josep ajunse la cărare, o luă şi el pe acolo.

Au mai mers câteva minute, pe urmă Feliu se opri, ridică o piatră şi o aruncă în dreapta. Era semnul convenit şi băiatul plecă voiniceşte de acolo, fără a se mai uita măcar unul la altul.

Când Josep ajunse la locul spre care aruncase băiatul piatra, văzu o cărare încă şi mai strâmtă, care ducea de-a lungul marginii unui câmp cu ceapă înțelenit acum iarna şi coti pe ea. Cepele neculese îşi scoteau din pământ degetele verzi şi el culese câțiva bulbi. Erau tari şi amari când îi mâncă în timpul mersului.

Câmpul de ceapă a fost ultimul ogor pe care l-a

văzut, căci în spatele văioagei erau dealurile des împădurite. Mai merse aproape o oră înainte de a ajunge la o bifurcare.

Nu era nicio tăbliță care să indice direcția, nici Feliu şi nici altcineva căruia să-i ceară sfatul. O luă pe drumul din dreapta şi la început nu văzu nicio diferență față de cărarea precedentă. Totuşi observă încet că poteca devenea din ce în ce mai îngustă. Uneori părea să dispară, dar de fiecare dată recunoştea în fața lui urme pe care alți drumeți le lăsaseră printre copaci.

Dar pe urmă cărarea n-a mai putut fi văzută deloc.

Josep merse mai departe prin pădure, cu credința fermă că va regăsi imediat drumul aşa cum mai făcuse şi înainte. Când în sfârşit a trebuit să recunoască că nu se vedea nicăieri nici cea mai mică indicație referitoare la vreo potecă în pădure, încercă să se întoarcă şi să ajungă la cărarea de la bifurcare pe care o luase dar, oricât se strădui, nu mai putu să găsească drumul pe care venise.

— *Merda*! spuse el tare.

O vreme se mişcă fără țintă prin pădure, dar nu văzu nicio cărare. Şi, mai grav, pierduse orice orientare. Când, în sfârşit, ajunse la un pârâiaş susurător, se hotărî să îl urmeze. Pe lângă ape se construiesc deseori case, chibzui el, poate dau peste vreuna.

Înainta cu greutate, îl împiedicau pomişori şi arbuşti. Trebui să se cațere peste copaci doborâți sau să se târască pe sub ei şi să ocolească câteva povârnişuri. De mai multe ori trecu pe lângă râpe adânci, stâncoase, doar pământ scormonit şi piatră. Spinii îi zgâriau brațele, nu mai avea aer şi era pe

rând când nervos, când înfricoşat.

Pe urmă pârâul dispăru într-un tub de lemn, un trunchi de copac lung, scobit. Şi tubul ducea fără întrerupere pe sub o stradă.

Era o stradă bună, în momentul acela într-adevăr părăsită, dar – care ducea undeva! Imens de uşurat se aşeză în mijlocul străzii şi privi semnele de viaţă: brazdele roţilor de căruţă, urmele de copite din praf. Mergând nestânjenit pe această stradă, ultima luptă cu pomii şi tufişurile era plăcere pură. După scurt timp, poate zece minute, găsi o dovadă că se afla în Franţa, o tăbliţă bătută în cuie pe un copac: „Ville d'Elne, 11km." Pe ultimul rând era scris mic: „Province du Roussillon."

TOVARĂŞI DE CĂLĂTORIE

În Perpignan găsi liniile de cale ferată. Era un oraş cu clădiri impozante, multe dintre ele medievale şi, din cauza ţiglelor înguste care fuseseră folosite la construcţia lor, de un roşu întunecat. Era un cartier cu case arătoase lângă zone neîngrijite cu străzi strâmte, murdărite de gunoaie, deasupra cărora atârnau frânghii pline de rufe, sălaşurile ţiganilor şi ale altor oameni sărmani. Era şi o catedrală impozantă, în care Josep dormi în prima noapte pe o bancă. Zile întregi pe urmă îşi petrecu dimineţile întrebând de lucru în prăvălii şi hanuri, dar mereu fără succes.

După-amiaza devreme urmă şinele de tren care ieşeau din oraş până la un loc potrivit şi aşteptă acolo. Când apăru un marfar, ritualul era deja cel obişnuit. Căută un vagon cu uşa parţial deschisă, fugi pe lângă tren şi se aruncă înăuntru.

Când se puse din nou pe picioare, văzu că în vagon se aflau deja patru bărbaţi.

Trei dintre ei îl încercuiseră pe al patrulea pe podea.

Doi dintre bărbaţii care stăteau în picioare erau mari şi puternici şi aveau capete rotunde, enorme, al treilea era mijlociu şi subţire, cu o faţă de şobolan. Cel de-al patrulea bărbat se ghemuise pe mâini şi genunchi. Unul dintre bărbaţii puternici, ai cărui pantaloni se lăsaseră în jos, îl apucă de ceafă cu o

mână pe cel îngenuncheat, o împinse pe cealaltă sub burta lui şi îi ridică puţin şezutul gol.

În prima secundă Josep privi totul ca pe un tablou. Cei din picioare îl priveau uimiţi. Omul de pe podea era mai tânăr decât ceilalţi, poate de o seamă cu Josep. Văzu că avea gura deschisă şi faţa schimonosită, de parcă ar fi ţipat mut.

Bărbatul care îl ţinea pe cel mai tânăr nu-l lăsă să scape, dar ceilalţi doi se întoarseră spre Josep, care se întorsese şi el.

Şi sări din vagon.

Nu era o săritură pe care să o fi pregătit. Nu-şi găsi echilibrul când picioarele ajunseră pe pământ şi era ca şi când pământul sărise cu putere pe el. Căzu în genunchi, se izbi cu burta de pământ şi alunecă pe zgură, iar şocul îi scoase aerul din piept, astfel că pentru un scurt moment cumplit se luptă să respire.

Rămase lungit în murdărie, în timp ce vagonul huruia mai departe pe lângă el. Întregul tren trecu pe lângă el şi plecă de acolo şi în sinea lui îl blestemă pe Guillem, pentru că îl lăsase singur la greu, în neputinţa lui. Întâi se auzi zgomotul locomotivei, care apoi se pierdu în depărtare, la fel ca şi ţăcănitul vagonului.

UN STRĂIN ÎNTR-O ȚARĂ ÎNDEPĂRTATĂ

Pe urmă nu se mai gândi la o călătorie cu trenul, ci porni la drum fără să știe exact încotro, tremurând mereu de frig și întrebând de lucru acolo unde se afla. Se obișnuise cu respingerile, curând nu-l mai deranjau și nu mai auzea frazele așteptate. Speranțele lui nu se mai îndreptau acum către autoaprovizionare și un viitor asigurat, curând a fost vorba doar de a găsi în fiecare zi ceva de mâncare și un loc sigur pentru dormit. Cu fiecare zi se simțea tot mai străin. În provincia Roussillon oamenii încă mai vorbeau catalana aproape la fel cum făceau ei în Santa Eulalia, dar din ce mergea mai departe spre nord găsea în limbă tot mai multe cuvinte și expresii franțuzești. După ce traversă granița către provincia Languedoc mai putea să înțeleagă și să se facă înțeles, dar accentul și modul lui ezitant de a vorbi îl stigmatizau ca străin.

Oamenii erau dispuși să-i accepte banii spanioli, dar îl chinuia faptul că trebuia să-și chibzuiască cei câțiva bănuți. Să plătească pentru o cazare nici nu-i trecea prin minte. Își căuta catedrale care de cele mai multe ori erau deschise întreaga noapte pentru credincioși și îi ofereau puțină lumină și o bancă de întins. Dormea și prin biserici din când în când, dar

multe biserici erau închise peste noapte. Într-o parohie preotul l-a luat dimineaţa la casa parohială şi i-a dat să mănânce terci, în timp ce într-o alta, un preot tânăr, furios l-a trezit cu zgâlţâituri puternice de umăr şi l-a izgonit noaptea din biserică. Când trebuia, se înfăşura în pătura lui şi dormea în aer liber pe pământ, dar căuta să evite asta, pentru că de mic se temea de şerpi.

Foarte curând se hotărî să cumpere doar pâine şi căuta brutării care dădeau ieftin baguettes vechi. Beţele deveneau repede tari şi rezistente ca lemnul şi el îşi tăia bucăţele mici cu cuţitul şi rodea mergând din pâine, ca dintr-un os.

Pe o stradă din oraşul Béziers se sperie la vederea unui grup de bărbaţi cu ochi inexpresivi, în uniforme de deţinuţi, cu dungi late. Erau încătuşaţi cu lanţuri prinse de glezne şi munceau cu lopeţi, cazmale şi ciocane grele; câţiva dintre ei sfărâmau blocuri de piatră în bucăţi, pe care alţii le repartizau pe stradă şi le comprimau pentru a forma un tablier.

Paznicii în uniformă purtau flinte mari cu o rază de acţiune mai mare decât celelalte arme cu care trăsese Josep în asociaţia de vânătoare; credea că o încărcătură dintr-o asemenea armă putea rupe în două un bărbat. Paznicii păreau plictisiţi în timp ce deţinuţii lor, aflaţi continuu sub privirea lor aspră şi vigilentă, munceau calm dar zelos, cu feţele goale, cu torsurile în mişcare, cu picioarele totuşi aproape imobile, din cauza lanţurilor.

Josep rămase pe loc şi îi privi fascinat. Ştia că ar avea aceeaşi soartă în cazul în care ar fi prins.

Când în acea noapte dormi în Cathédrale de St.

Nazaire din Béziers, avu pentru prima dată acest vis. Acolo era bărbatul cel puternic, care tocmai se urcase în trăsură; Josep îi văzu fața foarte clar. Era şi asociația de vânătoare care urmărea trăsura pe bulevardele întunecoase, acoperite cu zăpadă şi, de îndată ce au cotit pe o stradă nouă, Josep aprinse un chibrit. Pe urmă, unul dintre ţintaşi stătea lângă el şi trăgea încontinuu, iar Josep văzu gloanțele căzând şi dispărând în carnea bărbatului îngrozit din trăsură. Se trezi scuturat de un bărbat în vârstă, ale cărui rugăciuni erau deranjate de geamătul lui.

În acea zi drumețea în afara oraşului Béziers în ținutul muntos. În împrejurimile țărăneşti îşi putea cumpăra mâncarea doar în mici prăvălii, care adesea nu aveau deloc pâine, astfel că trebuia să plătească pentru brânză sau cârnați şi banii lui păreau să se topească. O dată a fost lăsat să spele vasele într-un han mic, murdar şi primi pentru asta trei cârnați subțiri şi o farfurie cu linte fiartă.

Era mereu obosit şi flămând. Şi fiecare zi se contopea cu următoarea, se zăpăcea tot mai tare şi mergea unde îl duceau picioarele. La unsprezece zile după trecerea graniței mai avea doar o *pesseta*, o bancnotă şifonată căreia îi lipsea un colț. Să găsească de lucru, înainte de a cheltui ultimii bani, era cel mai important.

Câteodată amețea din cauza hranei insuficiente şi îi era teamă că foamea îl va împinge să ia ceva pentru care nu putea să plătească, o baguette sau o bucată de brânză, inevitabilul furt din disperare, care i-ar pune lanțurile de glezne şi dungile pe spate.

Afişul arăta în două direcții, pe o săgeată spre

est era scris „Béziers,16 km", şi pe cea către vest „Roquebrun, 5 km."

Mai auzise o dată numele acestui sat – şi îşi aminti de cei doi francezi care veniseră în Santa Eulalia pentru a cumpăra vin. Unul dintre ei spusese că era din Roquebrun. Era bărbatul care zisese că îi plăcea felul în care lucra Josep. Fontaine? Nu, ăsta era numele bărbatului mai înalt. Celălalt era mai mic şi mai robust. Oare cum se numea?

Josep nu-şi putea aminti.

Dar o jumătate de oră mai târziu, numele îi veni în minte şi el rosti tare:

— Mendès. Léon Mendès.

Văzu satul Roquebrun înainte de a ajunge la el, un sat confortabil lipit de panta unui munte mic. Era îmbrăţişat pe trei părţi de serpentina unui râu, pe care Josep îl traversă pe un pod boltit din piatră. Aerul era blând şi frunzişul de un verde opulent. Portocalii mărgineau malurile. Satul era curat şi îngrijit; pretutindeni erau mimoze care înfloreau iarna, unele flori pufoase arătau ca nişte păsări roz, însă cele mai multe înfloriseră deja ca nişte cascade albe.

Un om cu un şorţ de piele mătura caldarâmul în faţa unei mici cizmării, iar Josep îl întrebă dacă îl cunoaşte pe Léon Mendès.

— Fireşte că îl cunosc.

Cizmarul spuse că podgoria lui Mendès se afla în depresiune, la ceva mai mult de o oră afară din Roquebrun. Îi arătă lui Josep străduţa care îl ducea acolo.

Podgoria era la fel de îngrijită ca şi satul, trei atenanse impunătoare şi o casă, toate din piatră şi cu

acoperiş de ţiglă. Toate zidurile erau acoperite de iederă şi ţinutul care se întindea în jurul caselor – două coaste abrupte de deal şi o vale plată – era plin cu butuci de viţă.

Bătu la uşă, probabil prea temător, căci nu răspunse nimeni. Tocmai se gândea dacă să mai bată o dată când uşa a fost deschisă de o femeie de vârstă mijlocie, cu părul alb şi o faţă rotundă, roşie.

— *Oui?*

— Aş vrea să vorbesc cu Léon Mendès, dacă sunteţi bună, madame.

— Cine eşti?

— Josep Àlvarez.

Ea îl privi rece.

— Aşteaptă aici.

Câteva clipe mai târziu el veni la uşă, exact aşa cum îl ţinea minte Josep, un bărbat mic, rotofei, ordonat – poate chiar exagerat – îmbrăcat, cu părul perfect pieptănat. Stătea în uşă şi îl privea întrebător pe Josep.

— Monsieur Mendès, sunt Josep Àlvarez.

Un moment de tăcere.

— Poate că vă amintiţi de mine. Josep Àlvarez? Fiul lui Marcel Àlvarez din Santa Eulalia?

— În Catalania?

— Da. Aţi vizitat în toamnă podgoria noastră. Mi-aţi spus că sunt un muncitor bun, un lucrător extraordinar. V-am rugat să mă angajaţi.

Bărbatul aprobă din cap. Nu-l invită în casă, ci ieşi el afară şi trase uşa după el. Stătea pe piatra lată, întinsă, care servea drept prag şi îl privea cu o uşoară suspiciune.

— Îmi amintesc. Şi acum îmi aduc aminte şi de

tine. Ți-am spus că n-am ce să-ți dau de lucru. Ai bătut tot drumul ăsta lung în speranța că apariția ta personală îmi va schimba părerea?

— O, nu, monsieur! Eu – a trebuit să plec, știți. Vă asigur că eu... chiar sunt din întâmplare aici...

— A trebuit să pleci? Atunci... ai... comis un pas greșit, ai făcut ceva rău, de aceea a trebuit să fugi?

— Nu, monsieur, n-am făcut nimic rău...

Un alt moment de tăcere.

— N-am făcut nimic rău!

Mâna lui se strânse în jurul brațului lui Léon Mendès, dar acesta nu tresări și nici nu se dădu înapoi.

— Am fost nevoit să văd cum alții făceau ceva rău. Am văzut ceva îngrozitor, o fărădelege și cei care au făcut-o știau că văzusem. A trebuit să fug ca să rămân în viață.

— Adevărat? întrebă blând Mendès.

Îi luă mâna lui Josep de pe brațul lui și făcu câțiva pași mici către el. Ochii severi închiși la culoare păreau să-l străpungă pe Josep.

— Atunci ești un om bun, Josep Àlvarez?

— Așa sunt! strigă Josep. Așa sunt. Așa sunt...

Și deodată, spre groaza lui, spre marea și copleșitoarea lui rușine, plânse răgușit și puternic ca un copil mic.

Păru să dureze ani, o eternitate... Doar neclar simți cum Mendès îl bătu pe umăr.

— Te cred că așa ești.

Așteptă până când Josep își veni iar în fire.

— Mai întâi, presupun că ai nevoie să mănânci ceva. Pe urmă o să-ți arăt unde vei dormi. Și, în sfârșit...

Strâmbă din nas şi zâmbi.

— O să-ţi dau o bucată din cel mai tare săpun maro pe care îl putem găsi, iar râul are destulă apă de spălat.

Două zile mai târziu Josep stătea dis-de-dimineaţă pe panta abruptă a unuia dintre dealuri. Avea o nouă proprietăreasă, o văduvă care arăta bine, cu un soţ mort căruia îi aparţinuseră hainele uzate dar curate, pe care le purta Josep acum, chiar dacă la burtă îi erau prea largi iar la mâini şi picioare prea scurte.

Avea un cosor în cingătoare şi o sapă în mână şi privea lungul rând de viţă-de-vie. Pământul era mai roşu decât cel al tatălui său dar la fel de pietros. Léon Mendès îi spusese că, din cauza climei blânde din valea Orb, viţa tunsă dădea mai devreme frunze şi lăstari decât plantele pe care le avea tatăl lui. Josep ştia că erau soiuri de vie pe care nu le cunoştea şi aştepta deja nerăbdător să vadă diferenţele la frunze şi fructe.

Părea nou-născut.

Şi asta nu numai pentru că era sătul şi dormise bine, se gândi el. Puterea se înălţa în el direct din pământ, aşa cum se întâmplase şi în Santa Eulalia. Stătea într-o podgorie sub soarele binevoitor şi făcea lucruri care îi erau familiare, pe care le ştia bine şi uneori – când nu auzea pe nimeni vorbind franceza asta ciudată, sau dacă nu se gândea că aici nu existau micuţi păroşi care să hrănească butucii de viţă pe sub lutul rozaliu – se putea destinde în aşa fel încât să-şi închipuie că este acasă.

PARTEA A PATRA

PĂMÂNTUL FAMILIEI ÀLVAREZ

Satul Santa Eulalia
2 octombrie 1874

BUTUCI DE VIȚĂ PICTAȚI

În prima toamnă după întoarcerea lui, Josep a simțit o bucurie nouă când s-au schimbat frunzele butucilor săi de viță. Nu se întâmpla în fiecare an şi nu ştia ce declanşa această schimbare – după-amiezile calde ale toamnei târzii în combinație cu nopțile mai răcoroase? Anumite legături ale soarelui, vântului şi ploii? În toamna asta s-a întâmplat iar şi ceva în el se bucura. Frunzele Ull de Llebre arătau dintr-odată o multitudine de tonuri coloristice, de la portocaliu la roşu strălucitor, splendidele frunze verzi de Garnaxta deveniseră galbene cu vinişoare galben-maronii şi frunzele Samsó aveau un verde întunecat cu vinişoare roşii. Era, de parcă butucii viței-de-vie înfruntau moartea iminentă, dar pentru el toate acestea erau o parte a noului început şi, mânat de o emoție liniştită, o luă printre rândurile viei.

Prima recoltă de pe propriul lui pământ i-a adus un venit mai mare decât ar fi fost normal pentru via năpădită de buruieni a tatălui său, mulți dintre struguri aveau boabele mari cât jumătate din degetul mare întins al unui bărbat şi de un purpuriu întunecat şi toate soiurile aproape plesneau de must, pentru că într-un moment nepotrivit plouase prea mult. Că mustul nu era chiar minunat, le era egal țăranilor, care îl vindeau ieftin şi în cantitate mare. Afacerile din prăvălia lui Nivaldo mergeau bine şi oamenii pe care

îi întâlnea Josep în sat păreau mai vioi şi zâmbeau mai mult decât de obicei..

Josep vorbi cu Quim Torras să-şi unească forța de muncă pentru cules, iar vecinul lui ridică din umeri şi zise:

— De ce nu ?

După multă chibzuială şi nesiguranță, cuteză să meargă şi la via lui Valls şi îi făcu Mariei del Mar aceeaşi propunere. Femeia a avut nevoie doar de o secundă pentru a spune Da şi în graba ei de a răspunde şi după felul în care i s-a luminat fața, Josep observă că o apăsase perspectiva de a culege strugurii fără ajutor şi de a-i stoarce.

Deci şi-au cules strugurii împreună şi au tras cărți pentru a stabili ce recoltă să fie culeasă mai întâi. Quim a câştigat cu valetul de cupă, Maria del Mar a tras nouă de pică şi Josep şaptele de caro, astfel că el era cel mai tare amenințat ca o furtună târzie, grindina sau o ploaie violentă să-i distrugă strugurii, înainte de a putea fi storşi.

Dar vremea ținu şi au început cu strugurii lui Quim. Cu toate că toți trei aveau parcele la fel de mari, recolta lui Quim era cea mai slabă. Era un țăran rău şi leneş. Buruienile îi sufocaseră via şi avea mereu ceva de făcut care îl împiedica să ia sapa în mână – de exemplu să se plimbe cu bunul lui prieten părintele Felipe sau să joace cu el diferite jocuri, sau să umble prin mâlul râului ca să vadă cât de scăzută mai era apa, sau să stea în *plaça* şi să discute ce se poate face pentru a repara poarta nearătoasă a bisericii. Jumătate din via lui era Garnatxa, butuci foarte bătrâni, cu boabe negre, destul de mici. Când Josep gustă câteva pentru a-şi stinge setea, le simți

aroma bogată şi savuroasă, dar văzu şi că Maria del Mar trebui să-şi ascundă mânia la vedea lor. Cei trei vecini nu dădeau atenție buruienilor care creşteau sălbatice, retezau pur şi simplu strugurii şi duceau apoi la presa comună jalnic de puținele roabe pline cu fructe, dar Quim era mulțumit.

Via Mariei del Mar arăta chiar mai bine decât pe vremea când o lucra Valls, cu toate că defunctul ei soț fusese un viticultor bun. Josep arase cu catârul spațiile dintre rânduri şi plivitul Mariei del Mar menținuse rândurile aproape fără bălării. Avea o recoltă mare şi cei trei au fost nevoiți să muncească zdravăn pentru a o culege. Francesc era încă prea mic ca să-şi amintească de ultimul cules, aşa că a rămas mereu în apropiere, urmărind atent totul. De câteva ori Maria i-a vorbit destul de dur.

— E băiat bun, Marimar. Îmi place să fie pe lângă mine, îi spuse Quim şi zâmbi degajat, pe când îşi descărca coşul în roabă.

Dar ea nu răspunse la zâmbetul lui.

— Trebuie să învețe că n-are voie să fugă printre picioarele cuiva.

Nu-l dădăcea pe Francesc, dar Josep observase cum îşi lua copilul în brațe şi cum vorbea cu el drăgăstos. Ochii lui o susțineau, îşi creştea băiețelul fără tată şi în acelaşi timp muncea greu şi neîntrerupt.

Când ceva mai târziu Quim s-a dus la closetul de afară, Josep se întoarse spre ea.

— Am auzit că te-a păcălit angrosistul de vin.

Ea se ridică de la un butuc care atârna greu de struguri şi îl privi inexpresiv.

Josep mai vorbi ceva jenat.

— Deci, când vine Clemente Ramírez în Santa

Eulalia cu butoaiele lui de oțet goale, i-aş spune că odată cu via tatălui meu am cumpărat-o şi pe a lui Valls. În felul acesta trebuie să plătească prețul normal pentru vin.

— De ce vrei să faci asta?

El clătină din cap şi ridică umerii.

— De ce n-aş face-o?

Ea îl privi direct în ochii, ceea ce îl făcu să se simtă încurcat.

— Nu vreau nimic în schimb, spuse el brutal. Bani, sau... altceva. Clemente e zgârcit. Mi-ar da satisfacție să-l fac să sângereze.

— Sunt un viticultor la fel de bun ca orice bărbat, spuse ea amar.

— Mai bun decât cei mai mulți. Oricine are ochi în cap poate să vadă ce greu munceşti şi cât eşti de pricepută.

— Bine, spuse ea în cele din urmă şi se întoarse să plece.

Josep se simți ciudat de uşurat când ea îşi reluă lucrul, dar un simplu cuvânt de mulțumire n-ar fi fost nelalocul lui, se gândi el morocănos şi se apucă de lucru.

Când două zile mai târziu au început culesul în via lui Josep, căzu ploaia câteva ore dimineață, dar a fost doar o burniță blândă care a perlat strugurii şi i-a făcut încă şi mai frumoşi. Cei trei vecini au muncit foarte bine împreună, căci între timp fiecare a învățat ritmul de lucru al celorlalți. Josep, care era obişnuit să muncească singur, aproape regretă când toți strugurii lui au fost storşi şi mustul dădea pe dinafară în marile butoaie din şură. Le mulțumi vecinilor săi şi

îşi zise că datorită micului popor lăsase cu bine în urma lui prima recoltă.

Când după un timp apărură Ramírez şi două ajutoare de-ale lui cu căruța lor mare, plină de butoaie, angrosistul risipi o grămadă de cuvinte de laudă şi simpatie pentru noul proprietar al podgoriei.

Josep îi mulțumi.

— Să fiu sincer, am preluat şi via lui Valls.

Clemente îşi înclină capul şi îl privi cu buzele încrețite.

Josep aprobă din cap.

— Aha... tu şi *ea*?...

— Nu, am *cumpărat* gospodăria.

— Şi... ea unde pleacă acum?

— Nicăieri. Va lucra mai departe aici.

— Aha. Deci lucrează pentru tine?

— Exact.

Clemente privi într-o parte şi Josep zâmbi. Deschise gura să mai spună ceva, dar pe urmă observă ceva pe fața lui Josep.

— Bine atunci, spuse el. O să golesc mai întâi butoaiele astea. Sunt mai multe drumuri de făcut şi apoi mergem la Valls. Şi acum, ar trebui să începem să pompăm, da?

La prânz Clemente stătea la umbra căruței sale şi mânca pâine, când Josep trecu pe acolo.

— Ştii că într-unul dintre butoaiele tale e un loc putrezit? îl întrebă el bucuros.

— Nu, zise Josep.

Clemente îi arătă locul, se întindea deasupra mai multor doage ale vechiului butoi de stejar. Putregaiul fusese uşor de trecut cu vederea, pentru

că lemnul se înnegrise de bătrânețe în cea mai mare parte.

— Poate mai rezistă un an sau doi fără să curgă.

— Sper, zise Josep trist.

Maria del Mar se ocupa de butucii ei când intrară în curte, dădu doar din cap şi continuă să muncească.

După ce Ramírez pompă vinul din butoaiele ei, îşi mână caii la marginea drumului, după care el şi Josep se rezemară de căruță şi făcură socoteala, iar Josep verifică de mai multe ori cantitățile şi sumele, înainte de a primi legătura de bancnote.

Când s-a întors după câteva ore la Maria del Mar, era încă în genunchi, cam la jumătate din înălțimea rândului. Josep avu grijă să-i numere partea de bani aşa cum se cuvenea. Ea dădu din cap fără să-l privească şi primi hârtiile în tăcere, iar el văzu în asta o altă dovadă a mâniei şi răcelii ei şi plecă de acolo luându-şi un rămas-bun murmurat.

Când plecă de acasă în dimineața următoare pentru a-şi începe ziua de lucru,aproape că se împiedică de ceva, pe care cineva îl lăsase în fața uşii lui. Era o farfurie întinsă, mare cu o *truita* de cartofi încă fierbinte, atât de proaspăt luată de pe foc, încât putea simți mirosul de ceapă şi ouă. Pe cârpa curată care acoperea *truita* era o hârtie fixată cu o piatră mică.

O parte a hârtiei era o chitanță care arăta că într-un magazin din Vilafranca del Penedès fusese cumpărată o furcă cu nouăzeci şi două de *cèntims*. Pe spate erau două cuvinte cu scrisul de mână crispat şi strâmb al unei femei care doar foarte rar trebuia să scrie: „Îți mulțumim."

IARNA

Într-o dimineață de ianuarie căra găleţile la râu, trei într-o mână, pentru a le freca acolo, când îl văzu pe Francesc şezând în fața casei mamei lui.

Fața băiatului se lumină.

— *Hola*, Josep!

— *Hola*, Francesc. Cum îți mai merge în dimineața asta?

— Bine, Josep. Aştept să se coacă măslinele, ca să mă pot cățăra iar.

— Înțeleg, spuse Josep serios. Cultivatorii soiurilor timpurii culegeau deja din noiembrie sau decembrie, dar pomii aceştia rodeau târziu. Aveau fruct bogat doar o dată la şase, şapte ani şi anul acesta era doar o recoltă slabă de măsline de la verde deschis până la negru liliachiu, care erau bune de mâncat, dar nu pentru producția de ulei. Maria del Mar întinsese pânze sub copaci, pentru a colecta măslinele coapte care cădeau din pomi, iar pe cele care rămâneau în copac le scutura cu un băț. Era un mod rapid de culegere când măslinele erau coapte şi se puteau conserva în sare sau saramură, dar lui Josep i se păru că procesul de coacere avea loc chinuitor de încet pentru un băiețel care tânjea să se cațere iar.

— Pot să stau puțin cu tine? spuse Josep dintr-o inspirație bruscă şi, când Francesc dădu din cap, își puse găleata deoparte şi se aşeză pe pământ.

— Trebuie să exersez cățăratul, vreau să iau parte la construirea piramidei, spuse Francesc serios.

— Şi să te urci până în vârf, spuse Josep şi se întrebă dacă acest vis ar putea deveni realitate, având în vedere şoldul malformat al băiatului. Sper să ți se împlinească dorința.

Se uită după Maria del Mar, care nu era de văzut pe nicăieri.

— Ce părere are mama ta despre asta?

— Spune că am nevoie să exersez foarte mult. Dar acum trebuie să păzesc măslinele.

— Pomii ăştia se pornesc greu, mmh?

— Da. Dar sunt foarte buni de cățărat.

Aşa era. Copacii erau bătrâni şi foarte mari, cu trunchiuri groase şi crengi cioturoase.

— Sunt nişte pomi cu totul speciali. Unii oameni cred că astfel de măslini au fost plantați de romani.

— De romani?

— Romanii erau oameni care au venit în Spania cu mult timp în urmă. Erau războinici, dar au plantat şi măslini şi viță-de-vie şi au construit străzi şi poduri.

— Cu mult timp în urmă?

— Cu foarte mult timp în urmă, aproape pe vremea când încă trăia Iisus.

— Iisus Hristos?

— Da.

— Mama mi-a povestit.

— Chiar aşa?

— Josep, Iisus era tată?

Josep zâmbi şi deschise gura să spună nu dar, când îi privi fetişoara, fu uluit de dimensiunea propriei lui neştiințe.

— Nu ştiu, zise Josep şi apoi îşi întinse mâna

uimit şi mângâie copilul pe faţă. Era un puşti slab ca un ţâr dar obrajii erau rotunzi şi plini ca ai unui bebeluş.

— Vrei să mergi cu mine la râu? Întreab-o pe mama dacă ai voie să mergi la râu ca să mă ajuţi la spălatul găleţilor, îi propuse el şi se bucură să vadă ce repede putea să alerge băiatul care şchiopăta.

Francesc s-a întors foarte curând.

— Zice că nu. Nu, nu, spuse el serios. Zice că trebuie să păzesc măslinele. Asta e treaba mea.

Josep îi zâmbi.

— E bine să ai o treabă, Francesc, spuse el şi apoi îşi luă găleţile şi plecă la râu să le spele.

Pe drum îl întâlni pe Jaume Ferrer, care se întorcea de la vânătoare cu două potârnichi abia împuşcate şi amândoi se opriră să vorbească. Jaume era la fel cum îl ţinea minte Josep, un băiat blajin, simplu, care se transformase într-un bărbat blajin, simplu.

Jaume nu i-a pus nicio întrebare. Părea să nu fie deloc conştient că Josep fusese multă vreme plecat. Vorbiră despre potârnichi, care erau pentru masa de duminică a senyorei Figueres şi despre vreme, iar Jaume zâmbi şi plecă în drumul lui.

Atât lui Jaume cât şi grăsanului de Pere Mas le-ar fi plăcut să intre în asociaţia de vânătoare, dar nu au întrunit condiţiile.

Ce noroc au avut!

În seara aceea Josep merse la prăvălie cu un ulcior din vinul nou pe care îl păstrase când Clemente Ramírez i-a golit butoaiele. În vreme ce Nivaldo prăjea ouă cu ardei gras şi ceapă, sorbiră

fără mare plăcere din vin, pentru că încă de la început fusese cam fără gust şi între timp se acrise de la căldură.

— Puah, spuse Josep.

Nivaldo aprobă încet din cap.

— Ei, nu-i un vin extraordinar, dar... orişicât, ţi-a adus bani. Bani, cu care îi poţi plăti fratelui tău şi Rosei, şi care îţi permit să munceşti pentru recolta următorului an, bani cu care poţi cumpăra mâncare. Că tot vorbim despre asta, tigrule, trebuie să-ţi spun că îmi fac griji: mănânci ca o păsărică. Doar când eşti la mine o faci aşa cum trebuie. Altfel îţi ţii zilele cu *xoriço*, pâine veche şi câteva înghiţituri de brânză. În orice caz – la *xoriço* eşti cel mai bun client al meu.

Josep se gândi la *truita* de cartofi, care îi asiguraseră două mese bune.

— N-am femeie în casă şi muncesc mult. N-am timp să-mi gătesc o masă cum se cuvine.

Nivaldo pufni.

— Ar trebui să-ţi cauţi o femeie. Dar şi eu sunt un bărbat care trăieşte fără femeie şi totuşi gătesc. Bărbatul n-are nevoie de o femeie care să-i gătească o masă cumsecade. Un bărbat cu scaun la cap prinde un peşte, împuşcă o pasăre, învaţă să gătească.

— Ce se întâmplă cu Pere Mas? Nu-l mai văd deloc prin sat, întrebă Josep, ca să schimbe subiectul

— Pere a găsit de lucru la o fabrică de textile, ca Donat. În Sabatell.

— Aşa deci.

Josep observă că în Santa Eulalia era aproape la fel de singur ca în Languedoc. Fiii întâi născuţi se înrădăcinaseră între timp în sat. Din generaţia lui de

fii mai tineri, nu mai era niciunul dintre bunii lui prieteni.

— Nu văd niciodată vreun bărbat venind la casa Mariei del Mar.

— Nu cred că a mai fost unul de la Tonio încoace. Cine ştie? Poate speră să se întoarcă la ea Jordi Arnau.

— Jordi Arnau e mort, zise Josep.

— Eşti sigur?

— Sunt sigur, dar ei nu i-am spus încă. Nu m-am putut hotărî.

Nivaldo dădu din cap fără reproş.

— Dar ştie că unii s-au întors, spuse el gânditor. Şi tu te-ai întors, nu? zise el şi mai luă o înghiţitură din vinul acru.

GĂTITUL

Prima iarnă a lui Josep în calitate de proprietar a început cu vreme înnorată şi jarul mulţumirii că a strâns prima recoltă se potoli şi pe urmă se stinse de tot. Butucii de viţă îşi pierduseră aproape toate frunzele lor frumoase şi deveniseră schelete uscate, aspre, astfel că acum era timpul pentru un tăiat serios. Se plimba prin vie şi o privea critic. Vedea că făcuse deja greşeli şi acum se străduia să înveţe din ele.

De exemplu, butucii pe care îi plantase pe locul golaş de pe bucata abruptă a dealului, întrucât credea că este mai şiret şi mai ingenios decât tatăl şi înaintaşii lui: se uscaseră în arşiţa pârjolitoare a verii, pentru că – aşa cum recunoscuse pare – în locul acesta, stratul subţire de pământ fertil era aşezat pe stânca impermeabilă. Pentru a prospera aici, viţa trebuia udată şi atât râul cât şi fântâna satului erau prea departe pentru a se putea face asta.

Josep se întreba ce altceva mai ştiuse tatăl lui despre pământ, ceva ce el nu învăţase, atunci când a crescut.

E adevărat că n-avea niciun chef să se facă el însuşi vânător totuşi, prima oară când îl întâlni pe Jaume, îşi aduse aminte de dojana lui Nivaldo, că ar trebui să se hrănească mai bine.

— Poţi să-mi faci rost de un iepure? întrebă el,

iar Jaume zâmbi cu zâmbetul lui uşor şi dădu din cap.

În după-amiaza următoare veni la casa cu un iepure tânăr pe care îl împuşcase în gât şi păru să se bucure de monedele pe care i le dădu Josep. Îi arătă lui Josep cum să jupoaie animalul şi cum să-l pregătească pentru a fi gătit.

— Cum îi găteşti? întrebă Josep.

— Îi prăjesc în untură, zise Jaume şi apoi plecă cu capul şi blana ca supliment. Dar Josep îşi aminti cum pregătea iepurii tatăl lui. Merse la Nivaldo şi-i ceru usturoi, un morcov, o ceapă şi un ardei lung, roşu şi iute.

Nivaldo ridică o sprânceană când Josep îi dădu banii.

— Doar nu gătim, nu?

Ajuns acasă, Josep înmuie o cârpă într-un vin acru şi frecă micul vânat pe dinăuntru şi pe dinafară, pe urmă îl porționă. Aşeză bucățile într-o cratiță cu vin şi ulei de măsline, adăugă o jumătate de duzină de căței de usturoi tocați şi tăie legumele în cratiță, înainte de a o aşeza la un foc mic, pentru a fierbe totul înăbuşit.

Când după câteva ore mâncă două bucăți, carnea era atât de fragedă şi bună, încât i se păru că se află în al nouălea cer. Şterse sosul picant şi înmuie bucăți de pâine uscată în el, până se făcură moi şi delicioase.

După ce a terminat de mâncat, a mers cu cratița la prăvălie, unde Nivaldo tocmai tăia varză pentru mâncare.

— Ceva ca să guşti, zise el.

În timp ce Nivaldo mânca, Josep se adânci în *El Cascabel*.

Chiar dacă nu-i făcea plăcere să recunoască, întâmplările în care fusese încurcat îl determinaseră să se intereseze mai mult de politică şi monarhie. Citea ziarul foarte atent, fără să găsească ştirile pe care le căuta. Curând după întoarcerea lui ziarul *El Cascabel* publicase un articol despre generalul Prim, la patru ani după uciderea lui. Acolo Josep aflase că după crimă fuseseră arestate mai multe persoane, dar pe care poliția le pusese în libertate după un interogatoriu amănunțit.

Nivaldo mesteca şi înghițea cu sârg.

— Încă n-am citit ziarul. E ceva interesant în el?

— Încă se luptă înverşunat. Putem fi recunoscători că luptele încă n-au ajuns în apropierea noastră. În Navarra carliştii au atacat o unitate şi au luat ca pradă arme şi artilerie şi au făcut trei sute de prizonieri. *Déu*!

Foşni ziarul.

— Aproape că l-ar fi prins pe noul nostru rege.

Nivaldo îl privi pe Josep.

— Aşa? Ce are a face regele Alfonso cu trupele?

— Aici scrie că a vizitat Sandhurst, academia militară britanică şi că a vrut să ia activ parte la înăbuşirea războiului civil.

— Aha? interesant, replică Novaldo. Mâncă ultima bucățică de carne şi spre mulțumirea lui Josep se apucă să roadă oasele.

Francesc trebuia frecvent să se ocupe de el însuşi în timp ce Maria del Mar muncea în apropiere şi foarte des apărea pe proprietatea Àlvarez, pentru a-l urma pe Josep ca o umbră. La început de-abia dacă vorbeau; şi dacă o făceau, atunci era vorba de lucruri

simple, forma unui nor, culoarea unei flori sau de ce nu trebuie lăsate buruienile să crească. Adesea Josep muncea în tăcere şi băiatul îl privea fascinat, deşi îşi văzuse tot mereu mama făcând lucruri asemănătoare în via lor. Când era clar că Josep era pe punctul de a încheia o treabă, băiatul punea mereu aceeaşi întrebare.

— Acum ce facem, Josep?

— Acum scoatem bălăriile, zicea Josep de exemplu. Sau: Acum ungem uneltele. Sau: Acum dezgropăm un fragment de stâncă.

După cum suna răspunsul, băiatul aproba din cap ca şi cum şi-ar fi dat permisiunea şi apoi porneau la următoarea treabă.

Josep bănuia că Francesc nu căuta doar companie, ci se simţea şi atras de sunetul unei voci bărbăteşti, căci uneori Josep vorbea liber şi uşor despre lucruri pentru care puştiul era încă prea mic, aşa cum câteodată vorbeşte cineva cu el însuşi în timp ce face treabă.

Într-o dimineaţă îi explică de ce plantase tufişuri de trandafiri în faţa şi spatele rândurilor de vie.

— E ceva ce am văzut în Franţa. Florile sunt frumoase de privit, dar mai au o sarcină, ele trebuie să atragă atenţia. Trandafirii nu sunt atât de puternici ca butucii de viţă, dacă ceva merge prost – dacă e o problemă cu solul, de exemplu –, atunci trandafirii arată neajunsurile astea şi eu am timp să mă gândesc ce pot să fac, înainte ca butucii să sufere pagube, spuse el. Băiatul îl privi serios, până când a fost plantat şi ultimul tufiş.

— Ce facem acum, Josep?

Maria del Mar se obişnui cu faptul că fiul ei, atunci când nu-l vedea pe acasă, era de găsit în via lui Josep.

— Trebuie să-l trimiţi acasă, dacă te încurcă, îi zise ea lui Josep, dar el era serios atunci când îi răspunse că îi făcea plăcere compania lui Francesc. Simţea că Maria del Mar îi purta pică în sinea ei. Nu cunoştea motivul, dar ştia că din cauza acestei neîncrederi ea ezita să-i facă vreo favoare. Nu era nimic altceva decât un vecin şi păreau amândoi mulţumiţi cu această relaţie.

Nivaldo avea dreptate, îşi spuse el, avea nevoie de o femeie. În sat erau văduve şi femei necăsătorite. Trebuia să înceapă să fie mai atent la ele, până va găsi una care să împartă cu el munca din gospodărie, să ţină casa în ordine, să-i pregătească mese bune. Şi să-i dăruiască copii, să împartă patul cu el...

Ah, să împartă patul cu el!

Într-o zi mergea pe câmp singur şi plin de dorinţă, spre casa strâmbată de vânt a Nuriei, dar casa era părăsită şi uşa stătea deschisă pentru vânt şi tot felul de animale. Un bărbat care împrăştia gunoi de grajd pe un ogor din apropiere îi povesti că Nurià murise cu doi ani în urmă.

— Şi fata ei, Renata?

— După moartea mamei a putut face ce dorea. A plecat.

Ridică din umeri şi îi povesti apoi că punea fasole pe ogorul acela.

— Solul e sărăcăcios dar am o mulţime de gunoi de capră de la Llobets. Ştii gospodăria lor?

— Nu, zise Josep, brusc interesat.

— Ocolul de capre al lui Llobets. O gospodărie

foarte veche.

Zâmbi.

— Foarte mare, cu multe capre, se îneacă în gunoi de la capre, peste tot e gunoi vechi, gunoi nou, mormane sunt pe păşunea lor. Nu mai au loc unde să-l pună. Ştiu şi ei că pe viitor o să aibă şi mai mult. Mult mai mult. Şi-ţi pupă mâinile dacă le iei o încărcătură.

— Unde e gospodăria asta?

— O plimbare plăcută spre sud, peste deal.

Josep îi mulţumi ţăranului cultivator de fasole pentru informaţia care ştia că era o întâmplare norocoasă, mult mai importantă pentru el decât dacă le-ar fi găsit acasă pe Nurià sau Renata.

CATÂRUL

Când tatăl lui găsea o sursă de îngrăşământ, ceea ce se întâmpla destul de rar, împrumuta întotdeauna o căruţă şi cai pentru a-l aduce acasă, dar Josep nu avea cu prietenii tatălui acest gen de relaţii care să-i permită o asemenea aroganţă. Nici de catârul Mariei del Mar nu se putea servi întotdeauna. De aceea şi-a făcut curaj ca după prima lui recoltă de succes să meargă la Sitges la dogăria lui Emilio Rivera. Fabrica de butoaie era o clădire care se întindea lung, cu trunchiuri stivuite în curte. Acolo îi găsi pe dogarul Rivera cu faţa lui roşie şi pe un muncitor mai bătrân, care tăiau trunchiurile în sferturi cu pene de oţel şi ciocane grele. Rivera nu-şi aminti de Josep până când acesta îi povesti de dimineaţa în care fusese atât de bun să ia un străin până la Barcelona.

— Ţi-am spus că am nevoie de un catâr şi mi-ai povestit de vărul tău, un bărbat care cumpără cai cu ridicata.

— Ah, da, vărul meu Eusebio Serrat. Locuieşte în Castelldefels.

— Da, în Castelldefels. Mi-ai povestit că acolo e o piaţă de cai. Ultima dată nu puteam merge, dar acum...

— Piaţa de cai se ţine de patru ori pe an şi următoarea e peste trei săptămâni. Întotdeauna are loc vinerea, zi de târg.

Zâmbi.

— Spune-i lui Eusebio că te-am trimis eu. Pentru un mic comision o să te ajute să găseşti un catâr bun.

— Mulţumesc mult, senyor, zise Josep, dar rămase pe loc.

— Mai e ceva? întrebă Rivera.

— Sunt viticultor. Am un butoi vechi în care au putrezit trei doage şi trebuie înlocuite. Poţi să faci tipul ăsta de reparaţie?

Rivera făcu o faţă chinuită.

— Da... dar poţi să-mi aduci butoiul?

— Nu, e prea mare.

— Şi eu sunt un dogar foarte ocupat care are multe de făcut. Dacă aş veni la tine ar fi prea scump.

Se întoarse către muncitor.

— Juan, poţi să stivuieşti sferturile de trunchi... În afară de asta, zise el întors iar către Josep, n-am timp.

Josep dădu din cap.

— Senyor... crezi că mi-ai putea spune cum să repar singur butoiul?

Rivera clătină din cap.

— Imposibil. Pentru aşa ceva e nevoie de ani de experienţă. Nu ai strânge destul butoiul şi ar curge. Şi n-ai voie să foloseşti scânduri tăiate cu ferăstrăul. Scândurile trebuie să vină de la trunchiuri ca acestea, despicate pe fibră, pentru ca lemnul să fie impermeabil.

Îi văzu faţa lui Josep şi puse jos ciocanul.

— Uite ce putem face. Îmi descrii exact cum ajung la ferma ta. Dacă pe viitor ajung din întâmplare prin împrejurimi, trec pe acolo şi îţi repar butoiul.

— Trebuie să fie gata până la toamnă, de culesul strugurilor. Altfel sunt pierdut.

O spuse mut dar dogarul păru să înțeleagă.

— Atunci mai avem încă luni. Probabil că ajung la tine la timp.

Cuvântul „probabil" îl nelinişti pe Josep, dar ştia şi că nu-i rămânea altă posibilitate.

— Poate că ai putea folosi câteva butoaie bune la mâna a doua, două sute cincizeci şi cinci de litri? Care au fost folosite cândva la conservarea heringilor? întrebă Rivera şi Josep râse.

— Nu, vinul meu e destul de prost şi fără duhoarea heringilor! zise el şi dogarul zâmbi.

Castelldefels era un oraş de mărime medie, care se transformase într-o piață uriaşă de cai. Unde privea Josep, peste tot erau patrupede înconjurate de bărbați care discutau. Reuşi să nu calce în mormanele de bălegar care zăceau pretutindeni şi otrăveau aerul cu putoarea lor iute şi grea.

Piața de cai începu prost pentru el. Descoperi un bărbat care se îndepărta şchiopătând. Mersul lui i se părea cunoscut, la fel ca şi poziția corpului, forma capului şi culoarea părului.

Teama lui Josep era atât de mare, încât îl surprinse. Cel mai mult i-ar fi plăcut s-o ia la fugă de acolo, dar în loc de asta a fost nevoit să se apropie de grupul negustorilor de cai, cărora li se alăturase şi bărbatul care şchiopăta.

Tipul avea cu cincisprezece ani mai mult. Avea o față roşie, deschisă şi un nas mare cu pori dilatați.

În niciun caz fața lui nu arăta ca cea a lui Peña.

Dură ceva până când Josep îşi regăsi liniştea

sufletească. Mergea prin piață pierdut și străin în mulțime și în cele din urmă stăpânirea de sine îi reveni. Când îl află pe Eusebio Serrat, ceea ce îi luă mult timp și câteva întrebări, era iar cel dinainte.

Josep se miră că Serrat și Emilio Rivera erau rude, căci contrar binevoitorului și solidului meșter Rivera, vărul lui era un *aristòcrata* arogant și demn într-un costum fin gri și cu o pălărie elegantă, iar cămașa albă ca zăpada era împodobită cu o cravată neagră îngustă.

Cu toate acestea, Serrat îl ascultă pe Josep politicos și atent și imediat a fost gata să-l sfătuiască la cumpărare, contra unei sume mici. În următoarele ore au vizitat opt vânzători de catâri. Deși au cercetat foarte atent treisprezece catâri, Serrat îi spuse lui Josep că nu-i recomandă decât trei dintre ei.

— Dar înainte de a vă decide, aș vrea să vă mai arăt un animal, zise el. Îl conduse pe Josep prin mulțimea de oameni, cai și catâri la un animal maro cu trei picioare albe și botul alb.

— Ceva mai mare decât ceilalți, nu? spuse Josep.

— Ceilalți erau catâri adevărați, din iepe de cal și armăsari de măgar. Acesta este un catâr dintr-o iapă de măgar și un armăsar arab. Îl urmăresc de la naștere și știu că e blând și poate munci cât doi cai la un loc. Costă ceva mai mult decât ceilalți pe care i-am văzut, dar vă recomand să-l cumpărați, senyor Àlvarez.

— Trebuie să-mi cumpăr și o căruță și am mijloace limitate, spuse încet Josep.

— Câți bani aveți, deci?

Serrat își încreți fruntea când Josep îi spuse.

— Cred că ar fi înțelept să cheltuiți cea mai mare parte pentru catâr. Chiar merită. Să vedem ce putem face.

Josep văzu cum Serrat îl încurcă pe proprietarul catârului într-o conversație prietenoasă. Vărul domnului Rivera vorbea încet şi amical. Când negustorul rosti o sumă, Serrat făcu o față de regret politicos şi apoi îşi continuară conversația liniştită.

În cele din urmă Serrat veni la Josep şi îi spuse cel mai scăzut preț al omului – mai mult decât plănuise Josep, dar nu cu mult mai mult.

— Dă şi atelajul în plus, zise Serrat şi zâmbi când Josep dădu din cap.

Josep îi dădu bărbatului banii, apoi au întocmit şi semnat o chitanță.

— Mai e ceva ce vreau să vă arăt, spuse Serrat şi îl duse pe Josep în locul unde negustorii ofereau spre vânzare care, căruțe şi pluguri. Când se opri în fața unei ciudățenii din spatele unui chioşc, Josep crezu întâi că acesta îşi permite o glumă. Construcția de lemn era aşezată pe pământ. Poate că înainte fusese un mijloc de transport de care avea nevoie Josep, o căruță solidă cu părțile laterale joase. Dar pe fundul căruței era o gaură mare, lipsea o scândură întreagă şi scândura alăturată avea două crăpături late.

— Trebuie înlocuite doar câteva scânduri, zise Serrat.

— N-are osie şi nici roți!

Văzu cum Serrat s-a dus la negustor şi a vorbit cu el. Negustorul ascultă, aprobă din cap şi trimise două ajutoare.

După câteva minute Josep auzi un sunet

strident, parcă scos de un animal în dureri şi ambele ajutoare apărură iar împingând fiecare cu spatele cocoşat o osie cu două roţi de căruţă, care se învârteau doar cu mare scandal.

Bărbaţii aşezară căruţa în faţa lui Serrat, iar acesta băgă mâna în buzunar şi scoase un briceag. Îl desfăcu, răzui osia şi dădu din cap.

— Rugină de suprafaţă. Dedesubt e un metal fără cusur. Mai ţine ani.

Preţul total s-a încadrat în bugetul lui Josep. I-a ajutat pe bărbaţi să ridice fundul stricat al căruţei la osie şi să o prindă în şuruburi şi privi apoi cum unseră roţile.

Curând după asta catârul era la oişte şi Josep stătea pe capră cu hăţurile în mână. Serrat îi întinse mâna.

— Mergeţi la vărul meu Emilio. O să vă pună el totul la punct, spuse el.

Senyor Rivera şi Juan munceau în curte când Josep ajunse la dogărie. Veniră la căruţă şi îi examinară fundul stricat.

— Ai şi ceva care să nu fie stricat? întrebă el.

Josep îl privi zâmbind.

— Credinţa mea în oameni, senyor. Şi în tine, pentru că senyor Serrat e de părere că îmi vei pune la punct căruţa.

Rivera făcu o faţă posacă.

— Aşa, a zis el asta? Apoi îi făcu cu ochiul lui Juan şi amândoi continuară.

Josep deja credea că îl lăsaseră baltă, dar curând se întoarseră cu două scânduri groase.

— Avem scânduri care sunt proaste pentru bu-

toaie dar bune pentru căruțe. Iar pentru clienții vechi şi prețuiți fac o reducere de preț.

Juan luă măsura şi spuse cifrele şi Rivera tăie scândurile exact. Juan dădu găurile pentru şuruburi şi apoi prinse scândurile. Curând după asta Josep părăsi dogăria cu o căruță solidă, despre care credea că poate să care orice încărcătură, roțile scârțâiau doar uşor şi catârul se conforma hățului repede şi bine. Era în cea mai bună dispoziție. Era o diferență între a fi un tânăr care mână o căruță pe care cineva i-a împrumutat-o tatălui său din bunăvoință sau a fi un bărbat care îşi mână propria căruță. La fel ca diferența, gândi el, între a fi un tânăr fără slujbă şi perspective de viitor sau a fi un proprietar de podgorie, care munceşte pe propriul lui pământ.

Tocmai deshăma şi ducea catârul sub şopronul dătător de umbră din spatele casei, când se ivi Francesc.

Băiatul îl privi un timp.

— E al tău?

— Da. Îți place?

Francesc dădu din cap.

— Arată la fel cu catârul nostru. Are altă culoare şi urechile sunt un pic mai lungi, dar sunt la fel. Poate să devină tată?

Josep îşi scărpină bărbia.

— Nu, nu poate să devină tată.

— Nu? Mama zice că nici al nostru nu poate să fie tată. Cum îl cheamă?

— Hmm... încă nu ştiu. Al vostru are nume? întrebă el, deşi arase luni întregi cu catârul Mariei del Mar.

— Da. Pe al nostru îl cheamă Catâr.

— Înțeleg. Ei atunci de ce să nu-l numim şi pe ăsta Catâr?

— E un nume bun. Tu poți să devii tată, Josep?

— Ha... cred că da.

— E bine, zise Francesc. Acum ce facem, Josep?

O BĂTAIE ÎN UŞĂ

Devreme în dimineaţa următoare plecă cu căruţa peste câmp şi căută crescătoria de capre a lui Llobets. Auzi şi mirosi curtea înainte de a o vedea şi se lăsă condus de behăielile şi izul slab usturător care devenea din ce în ce mai pătrunzător pe măsură ce se apropia. După cum i se spusese, aici era îngrăşământ mai mult decât destul şi proprietarii chiar l-au ajutat la încărcat.

La vie, Josep răsturnă gunoiul în roabă şi îl distribui cu o lopată de-a lungul şirurilor de viţă. Îngrăşământul era vechi şi sfărâmicios, materie bună care nu ardea viţa-de-vie dar, în ciuda cantităţii proviziei sale, întinse doar un strat foarte subţire. Tatăl lui îl învăţase că era bine să îngraşe plantele, dar că doar puţin mai mult putea distruge şi îl auzise şi pe Léon Mendès spunând că strugurii au nevoie „de o anume lipsă, ca să-şi dezvolte caracterul".

La sfârşitul unei singure zile de lucru îşi îngrăşase toată podgoria şi în ziua următoare înhămă catârul la plug şi amestecă gunoiul de grajd cu pământul. Pe urmă montă lama plugului în aşa fel ca la arat pământul să se adune la baza butucilor; pentru că uneori dădea gerul şi în Santa Eulalia şi astfel plantele erau protejate, până când vremea se mai încălzea.

Abia pe urmă Josep putu să se dedice tăiatului pe care îl iubea atât şi pe urmă, când iarna se instală cu putere, avu sentimentul cald şi sigur că făcuse progrese.

În mijlocul unei nopţi de februarie, nişte bătăi în uşă l-au trezit dintr-un somn fără vise şi când coborî împiedicându-se pe trepte în cămaşă de noapte, o văzu pe Maria del Mar stând în faţa uşii cu părul despletit.

— Francesc.

O lună pe trei sferturi înmuia lumea într-un amestec sfărâmat de umbră şi lumină argintie. Josep fugi pe drumul cel mai scurt spre casa ei, prin podgoria lui şi a lui Quim. Urcă pe o scară de piatră la fel cu a lui şi îl găsi pe băiat într-o odăiţă de dormit. Maria del Mar a ajuns după el, în timp ce Josep deja îngenunchea în faţa patului de scânduri al lui Francesc. Capul şi faţa băiatului erau foarte fierbinţi şi băiatul tremura din tot corpul.

Maria del Mar scoase un sunet înăbuşit.

— Are frisoane de la febră, spuse Josep.

— De unde o are? La cină îi era încă foarte bine. Pe urmă a vărsat şi deodată i s-a făcut rău.

Josep privi copilul care tremura. N-avea nici cea mai mică idee ce putea face ca să-l ajute. Nu exista un medic pe care să îl poată chema. Un veterinar locuia cam la o jumătate de oră distanţă şi uneori trata şi oameni, dar era de fapt doar un personaj caricatural; oamenii spuneau că de câte ori vine, moare calul.

— Adu-mi vin şi o cârpă.

În timp ce ea aducea lucrurile, Josep îi dădu jos

lui Francesc cămaşa de noapte. Înmuie cârpa în vin şi îl şterse cu ea pe băiat, care zăcea acolo ca un iepure jupuit. Îşi turnă puțin vin în palma făcută căuş şi îi masă din nou lui Francesc brațele şi picioarele. Băiețelul slăbuț cu şoldul lui malformat îl umplea pe Josep de tristețe şi teamă.

— De ce faci asta?

— Îmi aduc aminte că mama făcea mereu aşa când eram bolnav.

Cu mişcări blânde dar energice îi frecționă pieptul şi spatele cu vin, pe urmă îl şterse şi îi îmbrăcă iar cămaşa. Francesc părea să doarmă normal acum şi Josep îl înveli.

— O să se mai întâmple, tremuratul ăsta?

— Nu ştiu. Dar e posibil. Îmi amintesc că şi Donat şi eu am avut frisoane când eram mici. Amândoi am avut deseori fierbinţeală.

Ea oftă.

— Am cafea. Mă duc să fac una pentru noi.

El dădu din cap şi se aşeză lângă prici. Francesc scoase de două ori nişte sunete mici, nu oftat, mai curând un zgomot morocănos.

Când mama lui se întoarse îl scutura deja a doua convulsie, ceva mai puternică şi mai lungă decât prima, iar ea aşeză ceştile, luă băiețelul în brațe, îi sărută fața şi capul, îl strânse tare lângă ea şi îl legănă până când tremuratul cedă.

Pe urmă Josep îl şterse şi îl frecționă încă o dată cu vin şi de data aceasta Francesc se cufundă într-un somn adânc, zăcea acolo complet nemişcat şi liniştit ca o pisică care dormitează în fața focului.

Cafeaua era rece, dar au băut-o totuşi, iar pe urmă au stat acolo şi l-au privit pe Francesc mult timp.

— Sigur e transpirat şi cleios, spuse ea în cele din urmă, se ridică şi veni înapoi cu un castron cu apă şi cârpe curate. Josep văzu cum îl spălă, îl şterse să-l usuce şi îi puse o cămaşă de noapte curată. Avea degete lungi, delicat alcătuite, cu unghii închise la culoare, care erau curate şi tăiate scurt.

— Nu poate dormi în aşternutul ăsta, zise ea şi plecă încă o dată iar Josep o auzi cum trăgea cearşaful de pe patul din camera ei. Când se întoarse, el îl ridică pe Francesc, care nu se trezi, şi îl ţinu, în timp ce ea aşeza cearşaful nou pe prici. El îl aşeză iar pe băiat iar ea se lăsă în genunchi în faţa priciului şi îl înveli, apoi se lungi lângă el. Se uită în sus la Josep.

Mulţumesc, rostiră mut buzele ei.

— N-ai de ce, şopti Josep.

Îi mai privi o clipă pe amândoi, apoi a înţeles că de acum încolo era un intrus, aşa că murmură „Noapte bună" şi plecă acasă.

În ziua următoare a aşteptat ca Francesc să vină la el prin podgorie, dar băiatul n-a apărut.

Josep îşi făcea griji că poate starea băiatului s-a înrăutăţit şi seara merse la Maria del Mar şi ciocăni la uşă.

A durat un timp până a venit la uşă.

— Bună seara. Mă întrebam doar cum îi mai merge.

— E mai bine. Dar intră, intră.

El o urmă în bucătărie.

— Febra şi tremuratul au dispărut. L-am ţinut strâns lângă mine toată ziua şi a adormit de câteva ori. Şi acum doarme complet normal.

— Asta e bine.

— Da.

Ezita.

— Voiam să-mi pregătesc o cană cu cafea proaspătă. Vrei o ceaşcă?

—Da, cu plăcere.

Cafea se găsea într-un vas de lut de pe un raft înalt. Ea se înălţă pe vârful degetelor de la picioare, dar Josep era doar cu un pas în spatele ei şi i-o luă înainte. Când îi dădu cafeaua, ea se întoarse şi Josep o sărută, fără să se gândească sau să fi plănuit.

N-a fost un sărut lung, totuşi îi surprinse foarte tare pe amândoi. Josep se aştepta să-l împingă sau să-l alunge din casă, dar se uitară doar lung unul la altul. Când a sărutat-o iar, a ştiut ce face.

De data aceasta ea a răspuns sărutului.

Câteva secunde mai târziu se sărutau cu pasiune, mâinile fiecăruia îl cercetau pe celălalt şi respiraţia lor era zgomotoasă.

Curând după aceea se prăbuşiră pe podea. El scosese un zgomot, în aparenţă.

— Să nu-l trezeşti, îi şopti ea sever, iar el dădu din cap şi continuă cu ceea ce făcea.

Stăteau la masă şi beau cafeaua cu gust de cicoare.

— De ce nu te-ai întors la Teresa Gallego?

El ezită un moment.

— Nu puteam.

— Aşa, deci. A fost un adevărat iad pentru ea, să te aştepte. Poţi să mă crezi.

— Îmi pare rău că i-am făcut necazuri.

— Şi tu? Ce te-a ținut departe de ea?

Vocea ei suna subțire, dar stăpânit.

— Asta nu-ți pot spune, Maria del Mar.

— Atunci îți spun eu.

Vorbele păreau să izbucnească din ea.

— Ai fost singur. Ai cunoscut o femeie – poate mai multe femei şi au fost mai frumoase decât Teresa, poate aveau fețe mai drăguțe, sau...

Ridică din umeri.

— Sau poate totul ține de faptul că au fost la îndemână. Şi ți-ai zis: „Teresa Gallego e departe în Santa Eulalia şi nu înseamnă prea mult aici. De ce m-aş întoarce la ea?"

Cel puțin acum ştia de ce-i purta o asemenea pică.

— Nu. N-a fost deloc aşa.

— Nu? Atunci spune cum a fost.

El bău o înghițitură de cafea şi o privi.

— Nu, n-am s-o fac, zise el încet.

— Ascultă, Josep. Ieri am venit la tine, pentru că eşti vecinul meu de alături şi l-ai ajutat pe băiatul meu. Îți mulțumesc pentru asta. Îți mulțumesc mult. Dar ceea ce tocmai s-a întâmplat... Aş vrea să te rog să uiți pentru totdeauna.

El simți imediat uşurare, căci exact asta dorea şi el, aşa cum recunoştea acum. Ea era precum cafeaua, prea amară ca să o poată savura.

— Bine, zise el.

— Vreau un bărbat în viața mea. Am avut bărbați răi şi cred că data viitoare merit unul bun, unul care să se poarte frumos cu mine. Pe tine te consider periculos, un bărbat care dispare uşor ca fumul.

El nu văzu niciun motiv să se apere.

— Ştii cumva dacă Jordi mai trăieşte?

El vroia de fapt să-i spună că Jordi e mort. Maria del Mar merita să afle, dar recunoştea că ar fi rezultat de aici prea multe întrebări, prea multe pericole.

Ridică din umeri.

— Am senzaţia că nu mai este.

A fost cel mai bun lucru pe care l-a putut spune.

— Cred că dacă ar mai fi în viaţă, atunci s-ar fi întors să vadă copilul. Jordi avea inimă bună.

— Da, zise el cam prea sec.

— Jordi nu te-a plăcut, spuse Maria del Mar.

Nici eu nu l-am plăcut, i-ar fi plăcut lui Josep să-i dea replica, dar când o privi, ştiu că rănile nu erau încă vindecate, aşa că se ridică şi îi spuse blând că nimic nu trebuie să o împiedice să vină la el, dacă Francesc are nevoie.

DATORII VECHI

După câteva zile Francesc venea iar regulat la el şi arăta la fel de puternic şi vioi ca întotdeauna. Lui Josep îi plăcea băiatul, dar întreaga situaţie era puţin jenantă. De faţă cu alţii, el şi Maria se purtau unul cu altul cu o amabilitate precaută, dar, după părerea lui, Clemente Ramírez răspândise zvonul că erau împreună şi satul observase clar că el petrecea mult timp cu fiul ei. Satul trăgea repede concluzii, dacă era adevărat sau nu.

Când Josep s-a dus într-o seară la Nivaldo, a trecut pe lângă Tonio Casals, care îşi pierdea vremea în faţa bisericii împreună cu Eduard Montroig, fratele mai mare al lui Esteves. Josep îl găsea pe Eduard chiar cumsecade, totuşi prea serios pentru cineva care nu era încă bătrân. Eduard abia zâmbea şi în clipa aceasta, aşa se gândea Josep, părea în mod special încurcat, căci Tonio îl învăţa ceva cu voce tare şi căutând gâlceavă. Tonio Casals era un bărbat mare şi arătos, la fel ca şi tatăl lui, dar asemănarea se oprea aici, pentru că deseori bea prea mult şi devenea mojic. Josep n-avea chef să ia parte la discuţia lor, de aceea dădu doar din cap, le ură o seară bună şi vru să plece imediat mai departe.

Tonio zâmbi.

— Ah, fiul pierdut. Cum e să-ţi ari din nou pământul, Àlvarez?

— E un sentiment plăcut, Tonio.

— Şi cum e să ari o femeie pe care au arat-o deja alții mai bine?

Josep se strădui să nu-şi iasă din fire.

— Odată ce-ai trecut de bucățica aia mică folosită, e minunat, Tonio, spuse el cu un zâmbet prietenesc.

Tonio se năpusti asupra lui şi un pumn mare îi nimeri gura dintr-o parte. Josep îi răspunse plin de furie cu două lovituri rapide, dure, pumnul stâng nimeri lateral în bărbia lui Tonio, iar cel drept ateriză cu elan sub ochiul lui stâng. Tonio ajunse imediat la pământ şi Josep, căruia mai târziu i-a fost ruşine, ridică piciorul şi îl călcă pe cel prăbuşit. Apoi îl scuipă ca un băiețel mânios.

Eduard Montroig puse mâna liniştitor pe brațul lui Josep.

Se uitară în jos la Tonio. Gura lui Josep sângera şi el îşi linse buzele. Îi povesti lui Montroig motivul pentru care îl păcălise pe negustorul de vin.

— Eduard! Maria del Mar şi eu, suntem doar vecini. Te rog să spui asta oamenilor.

Eduard dădu grav din cap.

— Maria del Mar e o femeie bună. O *Déu*. E dezgustător, nu? Când eram mai tineri era un băiat aşa de bun.

— Să-l ducem acasă?

Montroig scutură din cap.

— Tu du-te. Îi aduc pe tatăl şi pe frații lui.

El oftă.

— Din păcate sunt obişnuiți să trebuiască să vadă de el, când e aşa, spuse el.

În dimineața următoare Josep îşi tundea via,

când Àngel Casals veni la podgoria lui.

— Bună dimineața, *alcalde*.

— Bună dimineața, Josep.

Respirând greu, primarul scoase din buzunar o batistă mare, roşie şi îşi şterse fața.

— Îți aduc nişte vin, zise Josep, dar bărbatul mai în vârstă clătină din cap.

— Prea devreme.

— Atunci... nişte apă?

— Da, te rog, dacă eşti bun.

Josep intră în casă şi ieşi iar cu două pahare şi un *càntir*. Arătă respectuos cu capul către banca de lângă uşă şi cei doi bărbați se aşezară şi băură.

— Am vrut doar să văd dacă totul este în regulă.

— Oh, sunt bine, *alcalde*.

— Gura?

— Ah, nu-i nimic, doar semnul ruşinii mele. N-ar fi trebuit în niciun caz să-l lovesc, pentru că era băut. Trebuia să plec de acolo.

— Mă îndoiesc că ar fi fost posibil. Am vorbit cu Eduard şi îl cunosc pe fiul meu Antonio. Îți cer scuze în numele lui... Fiecare gură de vinars e un necaz pentru el. Trebuie doar să simtă gustul pe limbă şi deja sufletul şi corpul lui țipă după mai mult dar, doar puțin mai mult de o înghițitură şi, din păcate, înnebuneşte şi se poartă ca un animal. Asta e crucea pe cate trebuie să o poarte şi el şi familia lui.

— Mi-este bine, *alcalde*. Sper că nu l-am rănit serios.

— Se pune deja pe picioare. Are un ochi umflat. Arată mult mai rău decât tine.

Pe Josep îl duru buza atunci când îi zâmbi cam încurcat.

— Presupun că, dacă ne-am lupta când e treaz, atunci ar fi trist pentru mine.

— N-o să te mai lupți niciodată cu el. Pleacă din Santa Eulalia.

— Zău?

— Da. Pentru că nu este în stare să-şi îndeplinească îndatoririle de întâi născut în gospodăria noastră, fiecare zi pe care o mai petrece aici, îi aduce aminte de slăbiciunea lui. Am un prieten de o viață, care deține o plantație de măslini în satul Las Granjas. Mulți ani don Ignasi a fost *alcalde* al satului. Acum e judecător la tribunalul de acolo şi lucrează şi ca *algutzir* la închisoarea districtuală. Îl cunoaşte pe fiul meu Tonio din totdeauna şi îl iubeşte. Ignasi e obişnuit să aibă de-a face cu slăbiciunile bărbaților şi s-a oferit să-l ia pe Tonio în casa lui. Îl va învăța să planteze măslini şi să facă ulei şi Tonio va lucra şi la puşcărie. Şi noi sperăm din tot sufletul că el va învăța să se stăpânească.

Primarul zâmbi.

— Între noi doi, Àlvarez... prietenul meu Ignasi are un motiv pentru care vrea neapărat să aibă succes cu Tonio. Are o fiică nemăritată, fată bună, dar care a depăşit deja vârsta măritişului. N-am venit pe lume abia de câteva săptămâni. Cred că Ignasi vrea să încerce să-l transforme pe Tonio în ginerele lui.

— Sper să meargă totul bine, spuse Josep încurcat.

— Te cred şi îți mulțumesc.

Àngel Casals privi în jur şi aruncă o privire apreciativă butucilor de viță bine tunşi, tufişurilor de trandafiri plantate de curând, pământului arat şi adunat la baza viței.

— Chiar eşti viticultor, Josep, spuse el. Spre deosebire de altul pe care nu vreau să-l numesc acum, care nu e viticultor, ci un fluture, un papallona blestemat, zise primarul subţire şi se uită peste pământul lui Josep la via sălbăticită şi nearătoasă a lui Quim Torras.

Josep nu răspunse nimic. Toată lumea ştia că primarul era un critic acerb al relaţiei lui Quim cu preotul satului, dar Josep nu vroia să vorbească cu Àngel Casals nici despre Quim, nici despre preot.

Casals se ridică de pe bancă şi Josep făcu la fel.

— Te rog, *alcalde*, încă o clipă.

Intră în casă şi reveni cu câteva monede pe care le puse în mâna lui Àngel.

— Şi pentru ce sunt astea?

— Plata pentru două găini...

Àngel înclină capul.

—... pe care ţi le-am furat acum cinci ani.

— Ce spui? întrebă Àngel mânios. De ce mi le-ai furat?

— Aveam urgentă nevoie de găini şi n-aveam bani să le cumpăr.

— Şi de ce mi le plăteşti acum?

Josep ridică din umeri şi spuse adevărul.

— Nu pot îndura să mai trec pe lângă coteţul tău de păsări blestemat.

— Ce hoţ sensibil mai eşti!

Primarul se uită la monedele din palma lui.

— Mi-ai dat prea mult, zise el sever. Căută în buzunarul pantalonului, scoase un bănuţ şi i-l dădu lui Josep.

— Un hoţ cinstit nu trebuie înşelat, Àlvarez, spuse el şi apoi râse tare şi cu poftă.

INTRUSUL

La sfârşitul lui februarie s-au arătat primele vârfuri palide galben-verzui şi, în timp ce iarna se preschimba în primăvară, Josep muncea zilnic în vie ore întregi, termină tăiatul şi dădu la o parte cu lopata pământul îngrămădit la baza butucilor. La începutul lui aprilie frunzele mici, delicate erau deschise şi curând soarele deveni mai cald şi florile îşi întindeau parfumul peste toată via.

Tatăl lui îi spusese mereu că strugurii au nevoie de o sută de zile după începutul înfloririi pentru a fi buni de cules. Florile atrăgeau insecte care le polenizau şi înlesneau astfel apariția strugurilor, dar atrăgeau şi animale distrugătoare.

Francesc era la el în dimineața în care a descoperit o jumătate de duzină de plante care zăceau pe pământ scoase din rădăcină şi mâncate. Paguba fusese făcută în partea din spate a parcelei lui, în josul culmii de deal. Se vedeau urme în pământ.

— La dracu, suflă el şi trebui să se stăpânească să nu zică ceva încă şi mai rău în fața copilului.

— De ce sunt butucii stricați, Josep?

— Un porc mistreț, îi spuse el băiatului.

Şi Quim Torras pierduse butuci de viță – în total opt – totuşi Maria del Mar niciunul. În seara aceea Josep a mers la Jaume Ferrer şi l-a rugat să omoare porcul, înainte de a mai face şi alte pagube.

Jaume veni la el şi se ghemui să vadă butucii

distruşi.

— Urmele vin de la un mistreţ; cred că e doar un răufăcător. Scroafele sălbatice şi... ăă ştii tu, copiii?

— Puii, zise Josep.

— Puii.

Jaume încercă cuvântul.

— Scroafele şi puii stau împreună în ceată. Mistreţii umblă singuri de colo-colo. Îşi are sălaşul în apropierea râului, probabil din cauza secetei. A văzut asta după rădăcinile viţei tale. Porcii mistreţi mănâncă orice. Carne moartă. Un miel viu sau un viţel.

Josep îi spuse Mariei del Mar să-l ţină o vreme în casă şi pe lângă ea pe Francesc.

Înainte de a se crăpa de ziuă Jaume veni cu puşca lui lungă de vânătoare şi patrulă întreaga zi prin vie sub soarele puternic. Când la asfinţit se făcu prea întuneric ca să mai vadă ceva, plecă acasă.

În ziua următoare veni iar înainte de zorii zilei şi la fel şi în cealaltă zi. Pe urmă spuse că a doua zi trebuie să vâneze păsări şi iepuri.

— Poate că mistreţul nu ne mai supără niciodată, zise Jaume.

— Sau poate că da, spuse Josep îndoindu-se.

În dimineaţa următoare Josep plecă de acasă foarte devreme şi când intră în podgorie auzi zgomote de animal printre rândurile de viţă. Luă câte o piatră în fiecare mână şi fugi de acolo. Făcu prea mult zgomot, pentru că atunci când ajunse la rândul atacat, mai văzu doar spatele şi coada inelată a mistreţului, care dispăru acum în via lui Quim.

Aruncă ambele pietre şi se repezi după el urlând ca ieşit din minţi, dar îl pierdu imediat din ochi. Când intră în fugă în podgoria Valla, îi sperie atât pe Maria

del Mar cât şi pe Francesc, care nu văzuseră deloc animalul.

Maria îşi încreţi fruntea în timp ce el îi povestea despre mistreţ.

— Poate să ne coste scump dacă stăm aşa. Ce să facem? Să-l mai chemăm o dată pe Jaume?

— Nu. Nu pot să-l ţin tot timpul pe Jaume în viile noastre.

— Şi atunci?

— Mă gândesc la ceva, spuse el.

Încă ştia exact unde trebuia să sape după cele două pachete pe care le ascunsese în colţul părăsit, nisipos, unde via lui Quim se învecina cu a lui şi le-a găsit într-o stare încă uimitor de bună, pentru că ploaia puţină care căzuse de atunci se prelinsese repede în pământul poros, trecând pe lângă ele. A şters cu grijă pachetele până când s-a luat nisipul gros şi le-a dus în casă, unde a tăiat şnururile şi le-a despachetat pe masă. Stratul exterior era colorat în maro din cauza pământului bogat în minerale, dar cele două straturi interioare de cârpe îmbibate în ulei erau fără nicio pată şi într-o stare ireproşabilă, ca de asemenea şi conţinutul celor două pachete. Părţile revolverului LeMat fuseseră date cu atât de multă unsoare, încât lui Josep i-a luat până târziu în noapte să le cureţe. Pentru asta a folosit fiecare cârpă pe care o avea şi în cele din urmă a sacrificat şi o cămaşă veche care era într-adevăr puţin ruptă, dar se mai putea purta. A rupt-o în bucăţi şi îi mai rămăsese doar un metru pătrat atunci când a asamblat arma care, acum fără unsoare, proaspăt gresată, curată şi strălucitoare stătea în faţa lui şi îi inspira teamă, întrucât crezuse că niciodată nu va mai trebui să o revadă.

Şi-a pregătit conținutul celui de-al doilea pachet şi a încărcat grijuliu camera şi încet, la început cam nesigur, pentru că nu mai ştia dacă îşi aminteşte corect fiecare manevrare, a turnat cu vechiul exercițiu pulberea în țeava de măsurare şi de acolo în camerele goale.

Arma şi procedeul de încărcare îi trezeau amintiri pe care mai degrabă le-ar fi evitat şi chiar a trebuit să-şi întrerupă treaba pentru un timp,pentru că îi tremurau mâinile. Totuşi, pe urmă a introdus un glonț în cameră, l-a presat în pulbere cu dispozitivul de presare, a pus un pic de grăsime pe deasupra şi a folosit apoi unealta specială pentru a pune pe piston dispozitivul de aprindere. Pe urmă a învârtit toba cu mâna şi a încărcat şi celelalte camere, căci a văzut că mai avea în săculeț destulă pulbere pentru şapte încărcături.

A curățat masa şi a aşezat revolverul pe polița căminului, lângă ceasul mamei sale. Pe urmă a urcat şi nu a putut adormi, pentru că îi era teamă să nu viseze urât.

CRĂPĂTURI

Mistrețul care distrugea viile a fost timp de o săptămână tema de discuție a locuitorilor satului, dar porcul sălbatic nu a mai apărut şi acum, în discuțiile săteşti, dezbateri aprinse hotărau în privința uşii bisericii, care era plină de găuri şi țăndări şi într-o stare cu totul proastă. După părerea țăranilor, fusese deteriorată de paturile puştilor soldaților lui Napoleon, dar tatăl lui Josep vorbise în cunoştință de cauză de un alcoolic local cu o piatră. Era şi o crăpătură dințată în lemn, o deteriorare care ce-i drept nu putea dăuna mult uşii, totuşi amenința să dezbine satul. De mai multe ori încercaseră membrii comunității să umple crăpătura cu chit în cele mai diferite moduri, dar despicătura era prea lungă şi prea lată şi astfel au eşuat aceste cârpeli. Biserica avea destui bani pentru a-şi putea cumpăra o uşă nouă şi unii erau de părere că asta ar trebui făcut, în timp ce alții credeau că nu era cazul să fie irosită această mică comoară şi că banii puteau fi folosiți pentru lucruri mai importante. O mică minoritate, condusă de Quim Torras, spunea că un preot cu delicatețea părintelui Lopez merita o uşă mai elegantă pentru biserica lui. Quim a propus una făcută artistic cu motive religioase sculptate şi stărui să se pună la dispoziție mijloacele pentru acest lucru.

Când Josep merse la fântână într-o dimineață ca să ia apă, îl întâlni pe Àngel Casals.

— Şi? Ce crezi despre uşa bisericii?

Josep îşi scărpină nasul. Până atunci uşa bisericii îi dăduse într-adevăr puţine bătăi de cap, dar gândul că probabil trebuia să dea ceva din puţinii lui bani, îl speria. Oamenii spuneau că Àngel păzea de mulţi ani o mică avere a satului, fără să cunoască suma exactă şi că nu vrea să cheltuiască din ea nicio *cèntim*, pentru că nicio urgenţă nu i se părea atât de mare încât să se atingă de avere.

— Aş avea ceva de spus împotriva unui impozit care să strângă bani pentru asta, *alcalde*.

— Un impozit pentru sprijinirea bisericii n-o să existe!, mârâi Àngel. Niciun om nu vrea să-l plătească. La fel de bine se poate încerca să se stoarcă vin din piatră seacă.

— Nu cred că avem nevoie de o uşă care ar face cinste unei catedrale. Avem o biserică sătească drăguţă. Îi trebuie o uşă simplă de lemn, solidă şi care să arate bine. Dacă ar fi după mine, aş cheltui câţiva bani pentru lemn. Am putea fi în stare să meşterim o uşă şi astfel să economisim bisericii o parte din cheltuială.

Primarul îl privi interesat.

— Ai dreptate, Àlvarez, ai dreptate. Ştii de unde se poate cumpăra lemn convenabil?

— Cred că da, spuse Josep. Sau cel puţin pot să mă interesez.

— Atunci fă-o, te rog, Josep, spuse Àngel zelos.

Târziu în după-amiaza următoare, când soarele era jos pe cer şi corpul îi spunea că era timpul să sfârşească ziua lungă de lucru, Josep auzi brusc zgomotul temut. Încetă imediat să tundă şi privi fix. Şi

trase cu urechea...

Ascultă şi zgomotul acela era iar acolo, un trosnet puternic de lemn, care l-a făcut să alerge imediat în casă. Revolverul nu fusese atins de când îl aşezase pe poliţa căminului. Merse cu revolverul în vie şi se strecură cât de uşor posibil de-a lungul rândurilor de vie. Zgomotul devenea din ce în ce mai puternic. Ţinea arma pregătită, îndreptată în faţă, dar îşi spunea că nu trebuie să tragă prea devreme, zgomotele puteau fi făcute de Francesc sau poate de Quim.

Dar în secunda următoare a văzut mistreţul, mai mare decât el, gândea, judecând după o scurtă privire a părţii din spate.

Porcul mistreţ avea o blană deasă, negru-maronie, total altfel decât la un porc domestic. Corpul lui era îndesat şi puternic, capul în schimb era înspăimântător de mare, iar picioarele scurte şi groase, părând foarte puternice. Animalul se uită la el vizibil furios dar atent, cu ochii mici şi întunecaţi deasupra botului plat, cu pielea neagră.

E doar un porc, îşi zise Josep.

Colţi!

Josep văzu colţii foarte clar, doi mici, care creşteau din maxilarul de sus şi doi mai lungi care se înălţau în sus din maxilar, uşor curbaţi, lungi cam de doisprezece sau cincisprezece centimetri şi foarte ascuţiţi. Mistreţul grohăi răguşit şi îşi ridică apoi capul. Josep ştia că urma să fie o luptă periculoasă, în care mistreţul îşi va folosi colţii pentru a-i smulge victimei măruntaiele.

Porcul făcu un salt într-o parte şi vru să fugă şi dintr-odată se lăsă peste Josep o răceală înspăimântătoare.

Cu braţul drept întins şi încordat, ţinti scurt animalul şi pe urmă atinse dispozitivul de tragere. Pocnetul a fost foarte tare. Văzu glonţul pătrunzând în blană în spatele umărului drept, mistreţul se opri, se întoarse şi făcu un pas spre Josep, care mai trase în el încă două focuri.

Trei focuri.

Şi îl cuprinse amintirea: focuri întinse, lătrătoare. Bărbatul din trăsura oprită, groaza de pe figura schimonosită de durere, trupul lui care tremura când îl nimereau gloanţele. Caii speriaţi, trăsura care se clătina. Enric, care ţipa ascuţit ca o femeie. Toţi fugeau.

Uitase că la fiecare tragere se ridica un nor de fum şi că mirosea de parcă ar fi ars ceva.

Porcul sălbatic se întoarse şi se năpusti către singura ascunzătoare pe care o găsi, un tufiş imediat dedesubtul coamei de deal. Dintr-odată totul era liniştit. Josep stătea acolo tremurând şi privea tufişul în care dispăruse mistreţul.

Timpul s-a scurs încet, poate o jumătate de oră s-a uitat prostit la tufiş, cu revolverul pregătit. Dar mistreţul nu a mai apărut. Pe urmă a venit Jaume cu flinta.

— Am auzit împuşcăturile.

Jaume cercetă urmele de sânge strălucitor care duceau spre tufiş.

— Cel mai bine e să aşteptăm.

Josep aprobă din cap şi se simţi bucuros că Jaume era cu el.

Stăteau amândoi acolo şi ţineau tufişul sub observaţie. Probabil că au aşteptat o oră întreagă,

dar nu s-a întâmplat nimic.

— Hai să mergem împreună, şopti Jaume în cele din urmă şi arătă cu arma. Cu arma şi pistolul pregătite s-au îndreptat către desiş.

Lui Josep îi bubuia inima. Când Jaume dădu la o parte frunzişul, îşi închipui că mistreţul îi atacă.

Dar acolo nu era nimic.

Urma de sânge ducea către baza dealului şi sub o protuberanţă de stâncă şi pământ au putut descoperi o deschizătură. Jaume îi făcu semn lui Josep să se retragă.

— Un fel de peşteră. E acolo, înăuntru.

— Crezi că mai trăieşte?

Jaume ridică din umeri.

— În câteva ore se întunecă.

Josep îşi făcea griji. Dacă mistreţul rănit mai trăia şi fugea în timpul nopţii, putea deveni foarte periculos.

— Avem nevoie de o prăjină, zise Jaume.

Josep intră în casă şi aduse securea. Pe urmă porni spre râu şi doborî un copac tânăr, pe care îl ciopli.

Jaume dădu din cap la vederea prăjinii. Îşi sprijini arma de un butuc de viţă şi îl chemă pe Josep să îl urmeze la peşteră.

— Fii pregătit, spuse el şi se ghemui în faţa deschizăturii. Băgă prăjina înăuntru, împunse puţin şi sări înapoi. Apoi râse, se târî iar spre deschizătură şi înfipse iar prăjina.

— E mort ticălosul.

— Eşti sigur?

Jaume băgă mâna în deschizătură şi trase, icnind de încordare. Josep ţinea revolverul LeMat în-

dreptat spre cadavru, în timp ce acesta se ivea încet din scorbură, întâi picioarele posterioare cu copitele şi coada, apoi partea ţepoasă din spate.

Priviră rănile care sângerau.

Mistreţul era neîndoielnic mort, dar arăta oarecum neînfrânt şi furios, iar lui Josep încă îi era teamă de el. Dinţii lui erau verzi şi păreau să fie foarte ascuţiţi. Unul din colţii de jos plesnise la fel ca şi crăpătura din uşa bisericii şi linia fină mergea de la vârful ascuţit până jos în gingia mistreţului.

— Colţul ăsta trebuie să-i fi dat dureri, zise Josep.

Jaume dădu din cap.

— Carnea e bună, Josep.

— E perioadă proastă de tăiere. Toţi sunt ocupaţi cu viile. Şi eu sunt. Şi dacă mâine e cald...

Jaume aprobă. Trase un cuţit lung din teacă. Josep îl văzu făcând două tăieturi lungi de-a lungul şirei spinării şi două verticale şi apoi jupui o bucată mare de piele şi un strat de grăsime. Scoase de dedesubt două bucăţi dreptunghiulare de carne rozalie.

— Llom, cea mai bună bucată. Una pentru tine, una pentru mine.

Cadavrul sângerând arăta acum ciopârţit, cu două găuri căscate în spatele lui. În timp ce Josep ducea carnea în casă, Jaume se uită în şopronul cu unelte după două lopeţi şi îl aşteptă să găsească un loc unde să poată îngropa mistreţul.

Josep i-a dat carnea Mariei del Mar, care la început n-a prea părut să se bucure de dar. Şi ea lăsase în urmă o zi grea de muncă şi nu era prea

entuziasmată de faptul că trebuia să pregătească imediat carnea, care altfel s-ar fi stricat. Dar se simțea de asemenea uşurată că mistrețul nu mai reprezenta un pericol şi de aceea îi mulțumi sincer.

— Trebuie să vii mâine să mănânci cu noi, spuse ea, nu chiar în silă.

Aşa că în seara următoare Josep şedea la masă cu Maria del Mar şi Francesc. Înăbuşise carnea cu legume picante şi prune uscate şi el trebui să recunoască faptul că rezultatul era chiar mai bun decât ceea ce făcuse el din iepure.

LEMN

Când mergea într-o seară prin Santa Eulalia, văzu un grup de băieți care râdeau, își băteau joc unul de altul și se tăvăleau pe jos ca animalele. Erau tineri aflați cu puțin înainte de vârsta matură, în anumite privințe copii încă, dar care trebuiau totuși foarte curând, cei care nu erau întâi-născuți, să se necăjească cu lipsa de muncă, asprimea lumii și problemele pe care le aducea viitorul.

În noaptea aceea Josep îi visă pe băieții satului, care făceau prostii și se cățărau – dar erau tovarășii lui: Esteve cu rânjetul lui strâmb, Jordi posacul, Xavier cel sincer, cu față rotundă, Manel, care îi râdea în față lui Enric în vreme ce el îl strivea de pământ, deșteptul de Guillem, care îi observa pe toți ceilalți.

Când se trezi, Josep stătu în pat și se gândi de ce nu mai erau toți acolo – de ce n-au rămas pentru totdeauna băieți – în timp ce el supraviețuise și trebuia să-și bată capul cu lucruri obișnuite.

În după-amiaza aceea Josep lucra în câmpul vizual al străzii când, spre surpriza și marea lui bucurie îl văzu pe Emilio Rivera venind într-o căruță mică, trasă doar de un cal.

— Aha, aveai ceva de rezolvat prin apropiere? întrebă Josep după ce l-a salutat, dar Rivera clătină din cap.

— Era vremea asta minunată de primăvară, spuse el un pic jenat. Mi-a plăcut aerul cald de mare şi pur şi simplu n-am putut să rămân în dogărie. Ce să fac? m-am gândit, merg sus pe deal şi repar butoiul ăla care îi face necazuri tânărului Àlvarez.

Când Josep îl duse la butoiul în cauză, Rivera îl cercetă şi dădu din cap. Adusese în căruță câteva scânduri de stejar despicate pe fibră şi înzestrate deja cu caneluri şi pene şi curând Josep era iar între rândurile de vie, în timp ce din şura din spatele casei veneau zgomotele familiare de ferăstraie şi ciocane.

Rivera muncise mai multe ore înainte de a se duce în vie să anunțe că butoiul e reparat şi în mod sigur etanş. Ținând cont de drum şi de cantitatea de muncă pe care omul o depusese, Josep se aştepta la veşti proaste când îl întrebă cât îi datorează. Dar răspunsul îl lăsă recunoscător şi dator lui Riveras. Cel mai bine ar fi fost să-i poată găti dogarului o cină în semn de mulțumire, o găină sau un iepure, dar în loc de asta preferă altceva şi curând stăteau la măsuța lui Nivaldo, beau vin acru cu negustorul de alimente şi mâncau castroane mari din tocana lui.

— Mai e ceva ce vreau să-ți spun, spuse Josep după masă şi îl conduse pe Rivera la biserică, pentru a vedea uşa stricată.

— Cât ar costa lemnul, dacă vrem să înlocuim uşa aceasta?

Rivera oftă.

— Àlvarez. Àlvarez. Ai pentru mine măcar o singură sarcină care să-mi aducă ceva?

Josep zâmbi.

— Poate într-o zi. Îți mai torn puțin vin înainte

să-ţi arăt uşa.

— Spui că vrei doar lemnul? Faceţi singuri treaba?

— Doar lemnul.

— Ei, am câteva scânduri bune de stejar. Costă desigur ceva mai mult decât scândurile grosolane pentru căruţa ta. Trebuie rindeluite bine ca să se poată lustrui şi potrivi, pentru că numai aşa iese o uşă frumoasă... Dar las din preţ, dacă e vorba de o biserică.

— Ce trebuie să fac ca să asamblez scândurile?

— Cum trebuie să le asamblezi?...

Rivera îl privi ţintă. Şi apoi clătină din cap.

— Ei bine, pentru nişte bani în plus, Juan ar putea tăia cu ferăstrăul adâncituri dreptunghiulare în marginile laterale şi ar putea face şi fâşii de lemn, aşa-numitele pene, care sunt de două ori mai late decât adânciturile. Ungi o adâncitură cu clei şi înfigi pana. Pe urmă ungi cu clei adâncitura din cea de-a doua scândură şi apeşi pe ea partea de deasupra a penei şi pe urmă trebuie să prinzi şi să baţi totul bine, până când marginile scândurilor se lipesc una de alta pe toată lungimea lor.

Josep îşi ţuguie buzele şi dădu din cap.

— Pe urmă prinzi scândurile în două menghine mari, zdravene şi laşi totul peste noapte, până se usucă cleiul.

— Menghine mari.

— Mari, stabile. Are cineva din sat menghine mari?

— Nu.

Se priviră muţi.

— Tu ai menghine de astea?

— Menghinele mari sunt foarte scumpe, spuse Rivera posac. Nu dau voie nimănui să mi le ia din dogărie.

Oftă.

— Ascultă. În următoarele două săptămâni am şi eu nevoie de ele. Dar dacă vii la mine la atelier de mâine în două săptămâni... Singur! Pe Dumnezeul meu, nu-mi aduce în dogărie nicio delegaţie din partea bisericii! În săptămâna aceea n-am nevoie de menghine şi îţi dau voie să lucrezi liniştit şi singur într-un colţ. Poţi construi şi asambla uşa de unul singur. Juan şi cu mine o să mai aruncăm câte un ochi ca să nu faci ceva greşit, altfel însă nu ne deranjezi. Ne-am înţeles?«

— Oh... ne-am înţeles, senyor, zise Josep.

În următoarele două săptămâni munci cu o dârzenie nouă în via lui, pentru că trebuia să încheie cea mai mare parte a treburilor înainte de a se dedica uşii.

În ziua stabilită a încălecat pe catâr, a luat-o de pe podiş spre câmp şi în jurul prânzului era la dogărie.

Rivera l-a salutat morocănos, dar între timp Josep se obişnuise cu trăsătura asta de caracter. Înainte de a pleca din Santa Eulalia, Rivera tăiase sfori cu măsurile corespunzătoare vechii uşi şi acum pe Josep îl aşteptau cinci scânduri bine rindeluite şi patru pene, ca şi o socoteală pe care trebuia să o dea bisericii. Preţul scândurilor era rezonabil dar Josep le privi cu teamă când le văzu stivuite pe masa din colţul pregătit pentru el, pentru că recunoştea că ar fi fost răspunzător pentru costuri, în cazul în care le-ar fi stricat din cauza lipsei lui de pricepere.

Totuşi Emilio Rivera nu-i lăsase prea multe pe

care să le strice. A avut nevoie de uimitor de puțin timp pentru a uni primele două scânduri. S-a ținut jenant de exact de indicațiile lui Rivera şi a aşezat un bloc vechi de lemn întâi pe pană şi apoi pe cea de-a doua scândură, astfel ca loviturile ciocanului să fie amortizate şi lemnul să nu fie deteriorat. Rivera nu prea era atent la el, dar Juan i-a controlat repede lucrul şi i-a arătat cum să fixeze menghinele grele, care erau necesare pentru a presa scândurile în timp ce se usca cleiul şi când Josep plecă de la dogărie, mai avea în fața lui câteva ore de după-amiază.

Având nevoie de fiecare zi pentru a face uşa, a putut lucra în vie cinci, şase ore, înainte de a porni spre Sitges. Asta înseamnă că aproape se însera când a părăsit dogăria şi porni pe catârul lui spre sud, dar orele suplimentare din vie au meritat osteneala şi găsi că e plăcut să se întoarcă în sat prin întuneric şi aerul răcoros al nopții.

Când plecă din Sitges în a treia seară, drumul l-a dus printr-un cartier cu căsuțe mici, aflat la mare. Cele mai multe aparțineau pescarilor, dar în fața unei case stăteau femei care şopteau invitații bărbaților în trecere.

Era puternic tentat, dar şi scârbit, pentru că majoritatea erau ființe nearătoase cu fețe dure, al căror fard țipător nu putea acoperi cât de nemilos se jucase viața cu ele. Aproape trecuse pe lângă una dintre femei, când ceva de pe fața ei îi trezi o amintire şi astfel se întoarse la ea.

— Singur, senyor?

— Renata? Tu eşti?

Purta o rochie neagră boțită care i se lipea

strâmtă pe trup şi pe cap avea o basma închisă la culoare. Pierduse în greutate şi corpul îi arăta mai ispititor, dar părea mai bătrână decât era în realitate şi foarte obosită.

— Da,sunt Renata.

Se uită atentă la el.

— Şi pe cine avem aici?

— Josep Àlvarez. Din Santa Eulalia.

—Din Santa Eulalia. Vrei să-ți țin tovărăşie, Josep?

— Da.

— Atunci hai înăuntru, *amor meu*, în camera mea.

A aşteptat să lege catârul de balustrada unei case vecine şi apoi Josep a urmat-o pe o scară duhnind a urină. Un bărbat robust într-un costum alb stătea la o masă din capul scării şi îi făcu semn Renatei din cap.

Camera era mică şi murdară – o saltea de dormit, o lampă cu ulei, mormane de rufe murdare în două colțuri.

— Am fost mulți ani plecat. Când m-am întors, te-am căutat, dar dispăruseşi.

— Da.

Era nervoasă. În cuvinte rapide îi povesti ce avea să facă pentru a-i dărui plăcere. Era vizibil că nu-şi amintea de el.

— Am fost la casa mamei tale ca să te vizitez, cu Nivaldo Machado, băcanul din Santa Eulalia.

— Cu Nivaldo!

El începu să-şi scoată cămaşa şi o văzu întinzându-se către lampă.

— Nu, lasă lumina aprinsă, dacă nu te supără,

aşa cum era atunci.

Ea îl privi şi dădu din umeri. Îşi ridică marginea rochiei până la şolduri, se trânti pe saltea şi îl aşteptă.

— Nu vrei cel puţin să-ţi dai jos basmaua? întrebă el oarecum indispus şi pe jumătate în glumă întinse mâna şi i-o trase de pe cap, pentru că ea se mişca prea încet ca să-l împiedice.

Jumătatea din faţă a ţestei era chealä şi strălucea de transpiraţie în timp ce părul din spate era rărit şi pătat, ca o iarbă uscată.

— Ce-i asta?

— Nu ştiu. Vreo boală uşoară pe care n-ai cum să o iei dacă eşti cu mine doar o singură dată, spuse ea supărată. Întinse mâinile pentru a-i deschide pantalonii, dar el se feri.

Pe picioarele ei o erupţie de pete.

— Renata... Renata, mai bine aştept.

Mai făcu un pas înapoi şi îi văzu faţa care stătea să plângă şi umerii tremurând, dar nu scoase niciun sunet.

— Te rog...

Arătă spre uşă.

— Se înfurie, şopti ea.

Josep băgă mâna în buzunarul pantalonului şi scoase banii pe care îi mai avea iar mâinile ei se strânseră în jurul monedelor.

— Senyor, zise ea şi îşi şterse ochii. Treaba asta n-o să dureze mult. Cred că e şancru, dar şancrul dispare după una, două săptămâni şi pe urmă totul e în ordine. Te faci bine de tot. Mai vii să mă vezi când trece?

— Sigur. Sigur, Renata.

Îşi trase repede cămaşa, părăsi camera şi co-

borî grăbit treptele şi când se văzu aşezat pe catâr porni la trap, până lăsă locul departe, în urmă.

SCHIMBĂRI

După asamblarea uşii, lui Josep i-a luat multe ore să o lustruiască cu glaspapir până când lemnul a fost neted şi fără pată. A dat-o cu un verde puternic, închis, singura culoare pe care i-o dăruise Emilio Rivera şi pe urmă a mai dat-o cu trei rânduri de lac, lustruindu-le pe fiecare în parte cu glaspapir fin, până când ultimul strat începu să lucească şi să fie ca sticla.

A adus acasă în căruţă uşa terminată, pe un teanc de pături. După ce s-a asigurat că uşa nu suferise nicio deteriorare în timpul transportului, i-a lăsat pe oamenii bisericii să-şi asume răspunderea de a o monta, ceea ce ei s-au grăbit să facă. Au folosit şi armăturile de bronz care fuseseră scoase de la uşa cea veche.

Preţul pentru lemn a fost înapoiat şi apoi a avut loc o slujbă scurtă de sfinţire. Părintele Felipe acceptă uşa şi îi mulţumi cu o binecuvântare, iar primarul vorbi din inimă despre timpul şi puterea mobilizate de Josep, ceea ce pe el îl făcu să se simtă jenat.

— De ce ai făcut asta? îl întrebă Maria del Mar întâlnindu-l pe stradă a doua zi. Nici măcar nu mergi la liturghie!

El clătină din cap şi dădu din umeri, nu era în stare să-i explice.

Spre mirarea lui, răspunsul la întrebare îi veni în

minte la scurt timp după aceea. Nu o făcuse pentru biserică.

O făcuse pentru satul lui.

La cinci zile după sfinţirea uşii, în sat au venit doi oameni ai bisericii, de vârstă mijlocie, într-o trăsură trasă de doi cai. Au dispărut în biserică şi au petrecut o jumătate de zi cu părintele Felipe, pe urmă au ieşit singuri şi au mers la prăvălie cu birjarul. Cei trei bărbaţi au mâncat pâine şi salam şi au băut apă de la fântână, înainte de a se urca în trăsură şi a pleca.

În acea seară preotul îi povesti lui Nivaldo despre vizita cea scurtă, dar amănunte nu ştia nici el. Trei zile mai târziu, părintele Felipe îşi luă rămas-bun de la câţiva oameni şi părăsi pentru totdeauna Santa Eulalia, după doisprezece ani de serviciu ca preot al satului.

Vestea se întinse repede şi ului satul. Musafirii erau *monsenyors* de la biroul de numiri al diocezei din Barcelona. Prelaţii îi comunicaseră părintelui Felipe transferarea neîntârziată şi că urma să fie preot de spovedanie în Ordinul Surorilor Regale Desculţe, în dioceza din Madrid.

Doar cinci zile a rămas biserica fără preot apoi, într-o după-amiază, un cal bătrân, obosit trăgea peste pod o trăsură închiriată, aducând un preot slab, taciturn, cu o pălărie cu boruri mari. Când preotul coborî din trăsură, ochii lui ascunşi în spatele lentilelor groase de ochelari examinară *plaça*, înainte de a-şi duce geanta în biserică.

Abia ce auzi de sosirea lui şi primarul se grăbi spre casa parohială pentru a-l saluta; pe urmă se

duse imediat la prăvălie, pentru a-l informa pe Nivaldo şi pe alţi câţiva clienţi că noul preot se numeşte Pío Domínguez, e de loc din Salamanca şi după ce a fost zece ani capelan în Girona a preluat funcţia de preot în Santa Eulalia.

Cei care erau la liturghie în duminica aceea, găsiră ciudat că personajul în negru care celebra Euharistia, era un străin mare şi slab şi nu apariţia familiară a părintelui Felipe. Contrar stilului părintelui Felipe, înţelegător şi demn în acelaşi timp, noul preot vorbea mai curând concis şi predica lui a fost o poveste încurcată despre cum într-o zi Fecioara Maria a trimis un înger la o familie săracă, pentru a le aduce iubirea lui Hristos sub forma unui ulcior cu apă, care s-a preschimbat în vin.

Era o dimineaţă obişnuită de duminică, doar că un alt preot stătea la uşă, atunci când toţi părăsiră biserica. Pentru surprinzător de puţini oameni din Santa Eulalia părea să conteze asta. În următoarele săptămâni, primarul l-a însoţit pe părintele Pío pe la toate casele, pentru că preotul dorea să salute pe rând toate familiile. În cea de-a treia zi au sosit la Josep, când acesta era încă prins de treburile dupăamiezii. Cu toate acestea, lăsă totul baltă şi îi invită să stea pe bancă. Le-a adus vin şi privi faţa preotului când luă prima înghiţitură. Părintele Pío bău fără să facă mutre, dar Josep observă recunoscător şi faptul că nu se pregătea să laude produsul îngrozitor.

— Cred că ar fi o binecuvântare, părinte, dacă Maica Sfântă sau Domnul ne-ar preschimba când şi când vinul în apă, zise Josep.

Preotul nu surâse, dar ceva îi străluci în ochi.

— Cred că n-ai fost duminică la biserică.

Nu era un reproş, doar o constatare.

— Nu, părinte, n-am fost.

— Şi totuşi te referi la predica mea?

— În satul ăsta fiecare noutate e împărţită şi primită ca pâinea bună.

— Josep este cel care a făcut uşa nouă de la biserică, spuse Àngel. Frumoasă uşă, nu, părinte?

— Chiar foarte frumoasă. O uşă minunată şi munca ta este o contribuţie generoasă.

Acum preotul zâmbea.

— Sper să te gândeşti că uşa bisericii noastre se deschide larg.

Îşi termină curajos vinul şi se ridică.

— Acum o să te lăsăm să te întorci la treabă, Josep Àlvarez, zise el, ca şi când i-ar fi citit gândurile.

Àngel arătă cu bărbia spre proprietatea lui Quim.

— Ştii când se întoarce? Am bătut la uşa lui, dar n-a răspuns nimeni.

Josep ridică din umeri.

— Nu ştiu, *alcalde*.

— Mda, îi zise Àngel scârbit preotului. Fără îndoială că o să-l vedeţi destul de des la faţă, pentru că e un bărbat foarte religios.

Seara, lui Josep îi plăcea să meargă de-a lungul rândurilor de vie pe care le lucrase peste zi. Astfel tocmai ajunsese la marginea cunoscută a parcelei sale, când auzi în întuneric un sunet ciudat. Vreme de o secundă înfricoşătoare, crezu că era iar un mistreţ, dar pe urmă observă foarte repede că era un sughiţat omenesc şi că venea de peste hotarul parcelei sale.

Aproape că se împiedică de trupul din desişul

de buruieni.

— Oh, Doamne...

Vocea părea foarte chinuită.

Josep cunoştea vocea răguşită.

— Quim?

Omul sughiţa mai departe.

Lui Josep îi veni miros de vinars şi îngenunche lângă el.

— Hai, Quim. Hai, prietene, te duc acasă.

Cu câteva eforturi îl ridică pe Quim. Mai trăgându-l, mai sprijinindu-l, îşi duse vecinul la *casa* lui, pentru că picioarele lui Quim erau moi şi nu de prea mare ajutor. Înăuntru Josep pipăi prin întuneric până aprinse lampa cu ulei, dar nu încercă deloc să-l ducă sus pe Quim. În loc de asta, urcă el însuşi pe scară în dormitorul urât mirositor şi coborî cu salteaua de dormit, pe care o întinse pe podea.

Quim încetase să mai plângă. Stătea rezemat de perete şi privea cum Josep pregătea şi aprindea un foc mic şi cum punea pe grătar o cană cu cafea rece, veche poate de zile. În cutia de pâine mai era o bucată de pâine. Quim luase pâinea dată de Josep şi o ţinea în mână fără să o mănânce. Când se încălzi cafeaua, Josep o turnă într-o ceaşcă şi suflă în ea până când deveni bună de băut.

Quim bău o înghiţitură şi oftă.

Josep ştia că trebuie să fi fost oribilă cafeaua, dar nu îndepărtă ceaşca.

— Încă o înghiţitură, zise el, cu o îmbucătură de pâine.

Dar Quim plângea iar, de data aceasta mut şi cu faţa întoarsă.

Câteva secunde mai târziu oftă şi se frecă la

ochi cu mâna în care încă ținea pâinea.

— A fost blestematul ăsta de Àngel Casals.

Josep era zăpăcit.

— Ce?

— Àngel Casals, gunoiul ăsta. Àngel a făcut ca părintele Felipe să fie transferat.

— Nu! Àngel?

— Da, da, primarul, porcul ăsta de câine, bătrân, murdar şi neştiutor, care nu putea suporta să ne vadă. Ştiam amândoi asta!

— E imposibil să ştii asta sigur, zise Josep.

— Ştiu sigur. Primarul vroia să plecăm din sat. Cunoaşte pe cineva, care cunoaşte pe altcineva, care e mare grangur la biserica din Barcelona. Mai mult nu era nevoie. Mi s-a povestit.

— Îmi pare rău, Quim.

Dar Josep nu-i putea oferi alinare pentru necazul lui, nici măcar consolare.

— Trebuie să te aduni, Quim. Trec mâine şi bat la uşă. Te descurci dacă te las singur?

Quim nu răspunse. După un timp îl privi pe Josep şi dădu din cap.

Josep s-a întors din drum. Îşi imagina cum Quim răstoarnă lampa şi se varsă uleiul arzând, aşa că a luat-o, a dus-o la intrare, a stins-o mai întâi acolo şi pe urmă a pus-o într-un loc sigur.

— Atunci, noapte bună, Quim, zise el şi după o clipă închise uşa şi îl lăsă pe bărbat stând în întunericul liniştit.

În dimineața următoare s-a dus la prăvălie, a cumpărat pâine, brânză şi măsline şi a aşezat mâncarea pe pragul uşii lui Quim, împreună cu un

ulcior cu apă proaspătă. Pe drumul spre casă a trecut pe lângă locul unde îşi scosese sufletul de plâns bețivanul lui de vecin. Chiar în apropiere a găsit resturile unei sticle goale de vinars, pe care Quim o spărsese desigur de o piatră şi el ridică precaut cioburile, înainte de a-şi îngădui să meargă la binefacerea lucrului său.

O DISCUȚIE CU QUIM

Josep văzu cu mare bucurie ce făcea începutul primăverii cu via lui. În Languedoc butucii de vie erau proptiți cu sârmă scumpă, care se întindea pe stâlpi, de-a lungul rândurilor. Dar soiurile spaniole de struguri erau mai robuste decât cele franțuzești. Pe pământul lui Josep sprijinise vița-de-vie așa cum se făcuse mereu în familia lui, astfel că butucii stăteau singuri în picioare și creșteau ca un vas verde, puternic, din care se înălțau crengile spre soare.

Contrar podgoriei lui bine îngrijite, pământul lui Quim Torras era o adevărată junglă cu butucii lăsați în părăsire și bălării care creșteau înalte și sălbatice.

Quim părea să-l evite pe Josep, poate din jenă. Nivaldo îi povesti lui Josep că vecinul lui își lua mai mult sau mai puțin regulat masa de seară în prăvălia lui. Josep îl întâlni de două ori pe stradă și se opri să vorbească cu el, dar Quim se grăbi mai departe, cu ochii roșii și privirea coborâtă și, de ambele dăți, Josep văzu că mersul lui era nesigur.

De aceea Josep fu uimit când Quim bătu la ușa lui într-o seară, părând să fie serios și treaz. Josep îl salută călduros și îl invită înăuntru. Îl servi cu pâine și *xoriço*, dar Quim clătină din cap și îi mulțumi.

— Trebuie să discut ceva cu tine.

Quim părea să caute începutul potrivit. În cele din urmă oftă și apoi cuvintele curseră.

— Părăsesc Santa Eulalia.
— Pleci, Quim? Pentru cât timp?
Quim zâmbi slab.
— Pentru totdeauna.
— Ce?
Josep îl privi îngrijorat.
— Păi unde?
— Am o verişoară în San Lorenzo de El Escorial, o femeie bună, care ţine mult la mine. Are o spălătorie acolo, spală pentru bogătaşi şi persoane distinse, o afacere bună. Îmbătrâneşte şi ea cu încetul. Anul trecut a stăruit pe lângă mine să vin la ea, să locuiesc acolo şi să o ajut cu spălătoria. Pe atunci încă nu puteam merge. Dar acum...
Quim tranşă subiectul cu o mişcare a mâinii.
— Àngel e neimportant.
Îl privi pe Josep.
— San. Te laşi alungat din sat de Àngel?
Josep se avea bine cu Àngel, dar nu-i plăcea felul în care îl tratase pe Quim.
Quim tranşă subiectul cu o mişcare a mâinii.
— Àngel Casals e neimportant.
Îl privi pe Josep.
— San Lorenzo nu e chiar la Madrid, dar nici prea departe şi astfel pot să îl văd din când în când pe părintele Felipe. Înţelegi?
Josep înţelegea.
— Şi ce-o să se aleagă de podgoria ta, Quim?
— O să o vând.
Josep părea să înţeleagă.
— Vrei să tratez cu Àngel pentru tine?
— Àngel? Nu mai caută pământ pentru Tonio. În afară de asta, nenorocitul ăsta n-o să capete

niciodată pământul meu.

— Dar... nu mai e nimeni altcineva.

— Ba da, eşti tu.

Josep nu ştia dacă trebuie să râdă sau să plângă.

— N-am bani să-ţi cumpăr pământul!

Quim trebuia să ştie asta, se gândi el supărat.

— Am nevoie de fiecare *pesseta* pe care o am, ca să plătesc ratele pentru fratele meu şi nevasta lui, spuse el amărât. După vânzarea strugurilor de-abia dacă îmi rămâne ceva care să-mi permită un oarecare confort, cum ar fi mâncarea. Trezeşte-te, omule!

Quim îl privi fără să se impresioneze.

— Lucrează-mi pământul, aşa cum faci cu al tău vinde strugurii. N-o să-ţi fac viaţa grea. Am nevoie doar de câţiva bani acum şi câţiva când strângi recolta de pe pământul meu, doar atât cât să mă aşez în San Lorenzo. Şi, pe urmă, dacă îţi mai rămâne ceva, poţi să mi-i trimiţi. Mi-e egal dacă îţi trebuie mulţi ani până îmi plăteşti via.

Josep era îngrozit de complicaţia asta nouă, simţea pericolul. Şi-ar fi dorit să nu-i fi bătut Quim la uşă niciodată.

— Eşti beat, Quim? Eşti sigur că ştii ce vrei să faci?

Quim zâmbi.

— Nu sunt beat. Nu, chiar nu sunt.

Îşi puse mâna pe braţul lui Josep.

— Nu prea am mulţi cumpărători din care să aleg, zise el încet.

De la Rosa Josep învăţase ceva.

— Trebuie să avem o hârtie. Trebuie să semnăm amândoi.

Quim ridică din umeri.
— Atunci, adu-mi hârtia, spuse el.

PAŞI DE TRANZIŢIE

Aproape întreaga noapte Josep a stat la masă, lampa cu ulei arunca în cameră lumină galbenă şi umbre întunecate, în timp ce el se mişca încoace şi încolo pe scaun citind încă şi încă o dată copia contractului care îi permisese cumpărarea pământului de la Donat şi Rosa.

În cele din urmă luă dintr-o cutiuţă pulberea de cerneală,un condei cu peniţa tocită şi două coli de hârtie împăturită în care le învelise tatăl lui, cine ştie cu cât timp în urmă. Una dintre foi fusese cândva albă şi cealaltă era maro şi oarecum boţită; îi era indiferent pe care o va primi Quim şi pe care o va păstra el. Scutură într-un vas nişte pulbere, adăugă apă şi amestecă cu un beţişor de viţă până când din amestec rezultă cerneală.

Pe urmă începu să copieze o mare parte a documentului pe care îl redactase vărul Rosei, avocatul. Josep nu era experimentat la scris. Strângea condeiul în mâini aproape disperat. Vârful condeiului se împiedica uneori pe suprafaţa hârtiei, astfel că picături de cerneală săreau pe hârtie lângă cuvântul pe care îl scria şi de mai multe ori uita să scuture de marginea vasului peniţa înmuiată, pentru a îndepărta surplusul de cerneală, aşa încât lăsa pete mari, negre pe hârtie, făcând de două ori chiar jumătate de cuvânt ilizibil, ceea ce însemna că

trebuia să taie restul literelor şi să scrie cuvintele încă o dată. Transpirase şi era iritat la culme, cu mult înainte de a termina jumătate din copie.

Chibzuise mult timp care ar putea fi preţul corect pentru pământul lui Quim. Podgoria familiei Torras fusese de generaţii neglijată şi prost cultivată şi lui Josep nu i se părea corect ca parcela asta să valoreze la fel cu bucata de pământ atent îngrijită a familiei sale. Dar în acelaşi timp mai ştia şi că vecinul lui, Quim, îi lăsase via în nişte condiţii care erau din caleafară de generoase. În final, a pus în contract acelaşi preţ pe care îl plătise pentru pământul tatălui său, fără reducerea frăţească pe care o solicitase lui Donat şi pe care o primise ca fiind dreptul lui şi copie primul contract aproape cuvânt cu cuvânt, doar cu patru modificări. Numele cumpărătorului şi al vânzătorului erau altele, data era alta şi înlătură fiecare menţionare a frecvenţei cu care trebuia să plătească, ca şi orice indicaţie în privinţa amenzilor pentru plăţi neefectuate.

Quim nu ştia să citească. A doua zi Josep îi citi contractul, rar şi cu voce tare. Din când în când se oprea ca să-l întrebe pe Quim dacă are ceva întrebări, dar nu era niciodată cazul. Quim învăţase să-şi scrie numele cu litere mari şi, când Josep termină de citit, luă condeiul, îl înmuie în cerneală şi îşi scrijeli numele pe ambele hârtii.

Semnă şi Josep, după care numără prima rată şi i-o dădu lui Quim. Încheierea acestei afaceri părea ireală şi nejustificată; avea conştiinţa încărcată, de parcă i-ar fi furat vecinului său prin şiretlic proprietatea moştenită.

— Eşti complet sigur, Quim? Încă putem să

rupem hârtiile astea şi să uităm totul.

— Sunt sigur.

Josep îi dădu contractul de pe hârtia albă şi îşi păstră el copia scrisă pe hârtia maro.

Două zile mai târziu înhămă catârul şi îl duse pe Quim la Sitges, unde fostul lui vecin vroia să se urce într-o *diligèntia* trasă de boi şi care mergea spre vest. Poştalionul acesta avea multe staţii şi era considerabil mai încet decât trenul, dar şi mai ieftin. Proprietarul şi birjarul era un vechi prieten al lui Quim, Jonathan Cadalfalch, pe care i-l prezentă lui Josep.

— Dacă vrei să-mi dai vreo veste, spuse Quim – şi Josep ştiu că vroia să spună: dacă vrei să-mi trimiţi o rată – spune-i lui Jonathan şi o să mi-o aducă el.

Quim şi cu el nu fuseseră niciodată prieteni apropiaţi, dar Josep se simţi ciudat de impresionat când şi-au luat rămas bun. Quim era un podgorean prost şi neglijent şi un beţivan, dar era şi un om blajin şi vesel, un vecin îngăduitor care nu făcea greutăţi şi un element de legătură cu copilăria şi cu tatăl lui. Se strânseră în braţe la despărţire, o *abraçada* lungă, strânsă.

Pe urmă Quim îi dădu lui Jonathan geanta lui şi se urcă în diligenţă, împreună cu un al doilea bărbat şi două călugăriţe mai în vârstă. Jonathan se urcă pe capra lui, luă hăţurile, pocni din bici şi boii porniră poştalionul.

După ce ajunse acasă, Josep îngriji de catâr şi se duse în vie.

Era ciudat.

O hârtie semnată, câţiva bani daţi şi hotarul

invizibil dintre podgoriile familiilor Àlvarez şi Torras dispăruse deja.

Şi mai ştia că în capul lui granița nu avea să dispară vreodată, într-adevăr mai slabă şi fără să mai fie respingătoare, dar o demarcație între pământul tatălui său...

...Şi noul lui pământ.

Îndrăzni să intre în fosta vie a vecinului său şi privi paragina cu un altfel de supărare. Una era să se uite cu dezaprobare indiferentă la neglijarea pământului altcuiva şi cu totul alta era să recunoască faptul că buruienile luxuriante, care sugeau viței-de-vie hrana şi umezeala, erau acum problema lui.

Quim o ştersese şi lăsase în urma lui nenumărate probleme: uneltele erau tocite, casa era o cocină împuțită şi via ducea luptă pentru aer şi lumină.

Şi de toate astea trebuia să se îngrijească Josep, dar ştia şi de unde să înceapă. În şopronul lui de scule găsise coasa tatălui său şi o pilă şi ascuți lama până când de-abia putea fi atinsă cu degetul.

Pe urmă îşi scoase cămaşa şi intră cu coasa în via lui Quim. Imediat începu să cosească, balansând coasa în sus şi în jos pentru a tăia buruienile dintr-un şuierat, o ridica cu avânt în sus şi o lăsa iar în jos. Josep se mişca ritmic – sus şi jos, sus şi jos. Înainta încet şi continuu şi lăsa în urma lui o suprafață cosită între rândurile de vie.

Peste zi înhăma catârul la plug şi săpa pământul din spațiile cosite. Abia pe urmă se putu apuca de treaba cea mai obositoare, pentru că smocurile de iarbă şi bălăriile erau dese şi trebuia să le smulgă cu mâna dintre butucii de viță. În timp ce trăgea şi

trăgea, butucii ieşeau încet la iveală şi îl lăsau mut de uimire, căci mulţi dintre ei erau bătrâni. Majoritatea viticultorilor cunoscuţi înlocuia butucii cam la douăzeci şi cinci de ani – dacă depăşiseră deja anii fertilităţii maxime. Tatăl lui înlocuise butucii doar pe rândurile la care se putea ajunge uşor şi fusese gata să păstreze butucii bătrâni în locurile dificil de lucrat, pe pante şi în colţurile greu accesibile. Familia lui Quim doar rar înlocuise o plantă. Josep aprecia că unii arbuşti aveau o sută de ani. Deşi făceau struguri mici cu o minunată intensitate a aromei, butucii de viţă erau noduroşi şi strâmbi, ca trunchiurile palide pe care le arunca marea pe plajă şi care semănau cu trupurile unor bătrâni întinşi la soare.

Încă multe zile a trebuit să plivească cu mâna, până a ajuns la hotarul exterior al podgoriei. Când s-a oprit să scoată o cârpă din buzunar şi să-şi şteargă faţa umedă, a privit înapoi cu mulţumire către o vie schimbată, ale cărei plante nu mai erau atacate de bălăriile sălbatice.

Privi pe deasupra la câmpul învecinat, la ordinea potrivită de pe pământul lui Valls. Nici Maria del Mar, nici Francesc nu erau de văzut. Cu o zi înainte îi sărise în ochi faptul că Maria îşi întrerupsese munca pentru a-l observa şi îşi făcuseră cu mâna unul altuia. Sigur era curioasă să afle de ce lucra el acum via lui Quim şi îşi făcea griji că probabil pe acesta îl lovise ceva. Ştia că, atunci când se vor vedea iar, va veni la el şi îl va întreba. Se gândea ce o să simtă ea când va afla că acum sunt vecini.

Acum munca lui se dublase şi curând Josep se obişnui să meargă de-a lungul şirurilor de vie, fără să

se oprească atunci când ajungea la sfârşitul podgoriei Àlvarez şi intra în via familiei Torras.

În timp ce zilele deveneau mai lungi şi mai calde şi strugurii creşteau, ştia că trebuia să se ocupe şi de casa părăsită a lui Quim, înainte să dea iar peste el solicitarea din vremea recoltei.

Casa era o catastrofă.

Cără gunoiul afară – un coş plin cu cereale stricate, haine murdare, cârpe înnegrite care nu mai meritau să fie spălate, două saltele de dormit urât mirositoare. Le făcu pe toate morman, le stropi cu ulei şi le dădu foc. Ascuţi uneltele de tăiat ale lui Quim şi unse cozile sapelor, lopeţilor şi greblelor. Salvă ce se mai putea salva: două vase care păreau să fie încă în ordine, resturi de lemn pe care le putea folosi iarna pentru foc, nişte cuie, câteva unelte, un degetar şi o şarnieră ruginită, un sac mare pe jumătate plin cu dopuri, o crăticioară de aramă şi o tigaie ruginită din fier şi treizeci şi una de sticle de forme şi modele diferite, unele dintre ele cu o crustă de nămol de râu. Pe urmă a găsit o cutiuţă cu şapte pahare de vin prăfuite. După ce au fost spălate, văzu că erau vechi şi foarte frumoase, făcute dintr-o sticlă verde fragilă. Unul dintre pahare era crăpat şi lovit, aşa că l-a aruncat. Pe celelalte şase le păstră.

Când casa lui Quim se goli, lăsă uşa şi ferestrele deschise zece zile şi pe urmă hotărî să folosească casa drept o combinaţie de şopron de scule şi magazie. Era practic să trebuiască să meargă doar o bucată scurtă pentru a lua ceea ce avea nevoie, când muncea în via lui Torras.

Plecase la Sitges să cumpere un sac cu sulf şi

acolo se întâlni pe stradă cu Juan, muncitorul mai în vârstă de la dogăria lui Emilio Rivera. Se opri respectuos să schimbe câteva cuvinte cu el şi Juan vorbi despre treaba multă de la dogărie, arşiţa prezentă şi lipsa de ploaie. Pe urmă îl privi pe Josep cu interes.

— Emilio mi-a povestit că nu eşti însurat.

Acum Josep îl privi pe el.

— Am o nepoată. A fost măritată doar şase ani şi acum e deja de şase ani văduvă.

Josep îşi drese glasul tuşind uşor.

— Copii?

— Din păcate, niciun copil.

— Ăă... ce vârstă?

— Încă tânără. Puternică. Mai poate avea copii, înţelegi! Poate să ajute un bărbat la treabă. O muncitoare bună, Juliana mea... i-am povestit despre tine.

Josep îl privi nedumerit.

— Şi? Vrei s-o cunoşti?

— Mda. De ce nu, de fapt?

— Bine. E chelneriţă la un han, chiar aici în apropiere. Îţi fac cinste cu un vin, spuse Juan cu un gest larg.

Josep îl urmă nervos.

Hanul era un loc de întâlnire al muncitorilor şi foarte plin. Juan îl conduse la o masă zgâriată şi imediat îi atinse mâna.

— Pst.

Lui Josep îi făcu impresia că era mai bătrână decât el, cu un corp masiv şi fără vlagă, dar cu o faţă plăcută, binevoitoare. Privi cum glumea cu patru bărbaţi de la o masă apropiată. Avea un râs zgomotos, răguşit.

Când se îndreptă spre ei, Josep simţi cum i se

pune un nod în gât.

Îşi spunea că e o ocazie. Că, da, voia să cunoască o femeie.

Îl salută călduros pe Juan cu două sărutări şi îl numi unchiule. Prezentarea lui Juan fu mai degrabă scurtă.

— Juliana Lozano. Josep Àlvarez.

Ea dădu din cap, zâmbi şi schiţă o reverenţă. Când comandară vin, plecă şi se întoarse imediat cu vinul, după care îl întrebă:

— Îţi place supa de fasole albă?

El aprobă din cap, cu toate că nu-i era foame. Dar ea nu vorbise despre oferta hanului.

— Mâine seară. Îţi gătesc supă de fasole albă, da?

Îi zâmbi prietenoasă şi relaxată. La fel şi el.

— Da.

— Bine. Casa de pe partea cealaltă a străzii, primul etaj, zise ea.

Când el dădu din cap, ea adăugă:

— Uşa din mijloc.

În seara următoare norii acopereau luna. Un felinar pâlpâitor lumina prost strada,iar scara casei ei era întunecată. Cu o *pa* lungă în mână, contribuţia lui la cină, urcă treptele în semiîntuneric, pe un coridor îngust şi bătu la uşa din mijloc.

Juliana îi ură bun-venit cu bucurie nestăpânită, luă pâinea, o rupse în mai multe bucăţi şi o aşeză pe masă.

Josep primi un scaun fără formalism şi imediat fu adusă şi supa aromată de fasole, pe care o mâncară amândoi cu mare plăcere. Josep îi lăudă talentul

la gătit şi ea zâmbi.

— Am adus-o de la han, zise Juliana şi râseră amândoi.

Despre unchiul ei Juan vorbiră foarte puțin, totuşi Josep îi povesti despre prietenia pe care i-o arătase Juan la dogărie.

La scurt timp după aceea şi înainte ca el să încerce să o sărute, Juliana îl duse în pat la fel de natural ca atunci când îi pusese supa în față.

Înainte de miezul nopții era iar pe drum spre casă, cu trupul mai uşor şi mai relaxat, dar cu capul ciudat de plin de gânduri negre. Se gândea că era ca şi când ar fi mâncat un fruct care era într-adevăr comestibil şi fără pată, dar care era neîndoielnic nu destul de dulce şi astfel călărea pe catârul lui, îngândurat, pe strada care îl ducea înapoi în satul lui.

STRÂNGEREA RECOLTEI

Josep înțelegea uimirea unor săteni. Părăsise Santa Eulalia ca un tânăr fără ocupație. După întoarcerea lui, câştigase pământul tatălui şi acum deținea şi proprietatea familiei Torras.

— Reuşeşti să cultivi amândouă parcelele? îl întrebase Maria del Mar îndoindu-se.

Josep se gândise deja la asta.

— Dacă ne strângem iar recolta, cum am mai făcut-o, atunci angajez pe cineva care să culeagă strugurii din via lui Quim. Un culegător ar trebui să fie de ajuns, pentru că recolta asta va fi mai mică decât a ta sau a mea, spuse el şi ea dădu aprobator din cap.

Putea alege dintre toții tinerii satului,care nu erau întâi-născuți şi se hotărî pentru Gabriel Taulè, un băiat de şaptesprezece ani liniştit, de încredere, care avea trei frați mai mari. Tânărul pe care toți îl numeau doar Briel, fu uimit când Josep veni la el cu oferta de muncă şi o acceptă bucuros.

Josep frecă butoaiele de vin şi pe urmă se îndreptă către acelea care erau sub un şopron de lângă casa lui Quim. Ceea ce văzu când începu să le curețe, îl nelinişti, pentru că amândouă butoaiele aveau locuri care îi aminteau neplăcut de doagele putrezite din butoiul lui şi pe care a trebuit să le înlocuiască Rivera. Dar pe urmă îşi spuse că nu

făcea să se îngrijoreze de problemele de care nu ştiuse nimic, dacă erau chiar probleme, aşa că spălă butoaiele cu apă şi o soluție de sulf şi le pregăti pentru primirea mustului.

În timp ce vara trecea în toamnă şi strugurii se îngreunau şi deveneau negru-mov pe viță, Josep mergea în fiecare zi de-a lungul rândurilor şi gusta fructele – o dată aroma caldă a unor struguri mici de la o viță veche Garnatxa, apoi promisiunea fructată, stratificată a unei Ull de Llebre şi asprimea muşcătoare a viței Sumoll.

Maria del Mar şi cu el hotărâră într-o dimineață că strugurii atinseseră cel mai înalt grad al lor de coacere aşa că îl chemă pe Briel şi îi dădu catârul şi mica roabă pentru culesul viei lui Quim.

El, Maria del Mar şi Quim lucraseră bine împreună, dar acum Josep observă că era chiar mai bine să lucreze singur cu ea, pentru că gândeau asemănător în privința treburilor de făcut şi culegeau bine, chiar dacă abia schimbau câte un cuvânt. Singurul sunet era hârşâitul cuțitelor lor ascuțite, cu care tăiau strugurii de pe butuci, aruncându-i în coş. Munceau din greu sub soarele strălucitor şi curând hainele li s-au lipit pe trup, pătate pe alocuri de transpirație. Francesc era mereu în apropiere, le aducea uneori un vas cu apă din *càntir*-ul de lut care stătea la umbră sub căruță, mergea şchiopătând până la presă sau stătea călare pe catâr.

Briel, care era cufundat visător în munca lui, îşi îngăduia câteodată să fredoneze o frântură de cântec, tare şi fals, mai mult o behăială şi un țipăt decât un cântec adevărat, iar Josep şi Maria au schimbat un

zâmbet chinuit atunci când l-au auzit prima oară.

Să aibă căruța cea mare era un avantaj considerabil; Cu toate că atât Maria del Mar cât şi Josep tăiau mai repede decât Briel, tânărul îşi umplea din belşug roaba. Striga de câte ori era gata şi Josep era nevoit să-şi ascundă cuțitul şi să-l ajute să ducă roaba plină la presă.

Josep era foarte conştient că, în timpul deselor lui escapade la presă cu strugurii lui Torras, Maria muncea mai departe singură în via ei, contribuția ei în timp şi putere, care trecea dincolo de înțelegerea lor de a lucra împreună.

Avea senzația că trebuie să o despăgubească pentru asta şi, după ce îl trimise acasă pe Briel la sfârşitul zilei, iar Maria del Mar deshămase catârul şi se dusese acasă, să-i pregătească cina fiului ei, Josep continuă să lucreze neobosit în via ei.

Când ieşi din casă după o oră, ca să arunce păsărilor fărâmiturile de la masă, îl văzu pe Josep încă mânuind cuțitul în via ei.

Se duse la el.

— Ce faci aici?

— Partea mea de muncă.

Când o privi, a văzu că era încremenită de furie.

— Mă jigneşti.

— În ce fel?

— Când am avut nevoie de ajutor, ca să primesc un preț pe măsura muncii mele, mi l-ai dat. Ai spus atunci că faci doar ceea ce ar face orice bărbat, astea au fost exact cuvintele tale. Dar de la o femeie nu primeşti nici cel mai mic ajutor.

— Nu, nu-i aşa.

— E chiar aşa. Eşti lipsit de respect față de

mine, într-un fel în care n-ai fi față de un bărbat, zise ea. Până mâine-dimineață nu vreau să te mai văd în podgoria mea.

Acum se enervase Josep. Muiere blestemată, se gândea el, răstălmăceşte şi încurcă tot. Era revoltat, dar obosit şi murdar şi n-avea chef de o ceartă prostească, aşa că blestemă încet, aruncă coşul în căruță şi plecă acasă.

A doua zi, jena domni între ei pentru scurt timp, dar ritmurile muncii împărțite alungară curând cuvintele mânioase pe care le schimbaseră cu o seară înainte. Josep îşi întrerupea în continuare treaba şi pleca de îndată ce Briel striga după ajutor, dar el şi Maria del Mar se completau foarte bine şi el era mulțumit de recolta comună.

Era înspre prânz când Briel veni la podgoria Mariei del Mar şi Josep văzu imediat pe fața lui că ceva nu era în regulă.

— Ce s-a întâmplat?

— Butoiul, senyor.

Pe Josep îl părăsi curajul când văzu butoiul. Mustul nu țâşnea de-a dreptul, dar curgea într-un firicel pe partea exterioară a butoiului. În total erau şase butoaie la umbra şopronului lui Quim; le cercetă şi arătă apoi spre unul care părea cel mai puțin suspect, chiar dacă se deosebea doar foarte puțin de celelalte recipiente.

După-amiază târziu îl descoperi pe Clemente Ramírez, care îşi mâna căruța cea mare pe strada care ducea la râu, pentru a-şi spăla butoaiele.

— *Hola*, Clemente! strigă Josep.

Fugi pe stradă, opri căruța şi îl conduse pe

Clemente la casa lui Quim, pentru a-i arăta butoaiele.

Ramírez inspectă cu atenție butoaiele de lemn şi pe urmă clătină din cap. Arătă spre cele deteriorate.

— Să le repari, ar însemna să arunci nişte bani buni. Dar butoiul ăsta de aici mai poate fi folosit de Quim câțiva ani, cred. Pot veni mâine-dimineață să iau mustul şi să-l las să fermenteze la fabrica de oțet. Asta înseamnă desigur, că trebuie să-i plătesc ceva mai puțin lui Quim, dar...

Ridică din umeri.

— Quim nu mai e aici.

Clemente fu vizibil impresionat la aflarea veştii că, pe lângă pământul tatălui său, Josep poseda acum şi podgoria Torras.

— Iisuse, trebuie să mă port bine cu tine, pentru că, dacă o ții tot aşa, vei ajunge curând mare proprietar, domnul şi stăpânul nostru.

Josep nu se simțea absolut deloc ca un domn şi stăpân când se întoarse la treabă. Ştiuse că va dura mulți ani până când pământul lui Torras urma să-i aducă un venit rezonabil. Dar acum venitul lui din această recoltă avea să fie mai mic decât se aşteptase şi părerea lui Clemente despre butoaie era vestea cea mai rea posibilă.

Butoaiele noi erau scumpe.

N-avea bani pentru butoaie noi.

Blestema ziua când ascultase rugămintea lui Quim şi îi cumpărase podgoria. Era un nebun că dovedise milă față de un vecin care era un bețivan bătrân, zăpăcit şi în acelaşi timp un podgorean jalnic, fără succes, îşi spunea el amărât. Şi acum îi era teamă că se lăsase ruinat de Quim, încă înainte de a fi început să fie un adevărat cultivator de struguri.

GREUTĂŢI

Într-o ceaţă de disperare înăbuşită, Josep termină culesul în următoarele patru zile şi se sili să nu se mai gândească la necazurile lui. Dar după ce toţi strugurii au fost culeşi şi storşi, în aceeaşi zi călări pe catârul său spre Sitges şi îl găsi pe Emilio Rivera la masa de prânz în dogărie, iar pe faţa lui roşie se citea bucurie, în timp ce ducea la gură linguri pline de ştiucă fiartă în cidru, mirosind a usturoi. Emilio îi arătă cu ochii un scaun şi Josep se aşeză şi aşteptă jenat până când bărbatul mai în vârstă termină de mâncat.

— Şi? întrebă Emilio.

Josep îi spuse toată povestea: plecarea lui Quim, înţelegerea lor şi descoperirea catastrofală a butoaielor putrezite.

Emilio îl asculta cu o faţă serioasă.

— Aha. Sunt atât de stricate încât nu se mai pot repara?

— Da.

— Aceeaşi mărime cu acela pe care ţi l-am reparat?

— Aceeaşi mărime... Cât ar costa două butoaie noi?

Când îi spuse Emilio, închise ochii.

— Şi ăsta e cel mai bun preţ al meu.

Josep clătină din cap.

— N-am banii. Dacă le-aş putea înlocui înainte

de recolta anului următor, atunci ți le-aş putea plăti pe urmă, spuse el. Cred că ți le-aş putea plăti pe urmă, adăugă el încet.

Emilio împinse castronul de supă din fața lui şi spuse cinstit:

— Sunt nişte lucruri pe care trebuie să le înțelegi, Josep. Una e să te ajut la repararea căruței sau la construirea unei uşi noi pentru biserică. Am făcut treburile astea cu plăcere, pentru că am văzut că eşti un băiat bun şi pentru că îmi placi. Dar... nu sunt un om bogat. Muncesc din greu pentru trai, la fel ca şi tine. Chiar dacă ai fi băiatul surorii mele, n-aş putea să folosesc lemn de stejar de prima clasă şi să-ți fac din el două butoaie mari, fără să primesc vreo plată. Şi, adăugă apoi plin de tact, tu nu eşti fiul surorii mele.

Josep aprobă din cap.

Stăteau acolo nefericiți.

Emilio oftă.

— Dar ceva pot face pentru tine: dacă îmi plăteşti acum pentru unul dintre butoaie – în avans, ca să pot cumpăra lemn cu banii tăi –, atunci îți construiesc ambele butoaie şi mi-l plăteşti pe al doilea după recolta din anul următor.

Josep dădu din cap în tăcere, mult timp.

Când se ridică să-şi ia rămas-bun, încercă să-i mulțumească lui Emilio. Dogarul îl alungă, dar pe urmă veni după el, înainte ca Josep să ajungă la uşă.

— Aşteaptă. Vino cu mine, spuse el şi îl conduse pe Josep prin dogărie, într-o magazie arhiplină. Ai trebuință de astea de aici? întrebă el şi arătă spre o stivă de butoaie, care erau mai mici decât jumătate dintre butoaiele obişnuite.

— Ei, nevoie aş avea. Dar...

— Paisprezece în total, fiecare de câte o sută de litri. Făcute acum doi ani pentru un bărbat care le comandase pentru anşoa. A murit şi de atunci sunt aici. Toţi vor butoaie de două sute douăzeci şi cinci, nimeni nu e gata să mi le ia pe cele de o sută. Dacă le poţi folosi, atunci îţi mai adaug la socoteală doar foarte puţin.

— Nu prea am nevoie de ele. Nu mi le pot permite.

— Dar nu-ţi poţi permite nici să le refuzi, pentru că e ca şi cum ţi le-aş dărui.

Emilio ridică unul dintre butoiaşe şi i-l îndesă lui Josep în mâini.

— Am spus: „doar foarte puţin." Vor fi pe nimic. Ia-mi blestemăţiile astea de pe cap, înainte să dispari, spuse el grosolan şi încercă să pară un bărbat obişnuit să negocieze dur.

Au mai trecut trei săptămâni până se întoarse Clemente Ramírez să ia restul vinului lui Josep.

După ce Ramírez îi plăti, dădu Mariei del Mar partea ei şi pe urmă plecă imediat la Sitges pentru a-i da lui Emilio plata în avans pe care o stabiliseră.

Se sfădi puţin cu propria lui conştiinţă, dacă trebuia într-adevăr să-i plătească deja lui Quim a doua rată. Până la urmă Quim fusese acela care îi făcuse toate necazurile băneşti care nu-l lăsau să doarmă noaptea. Dar bătrânul spusese clar că avea nevoie de bani pentru a o scoate la capăt cu schimbările din viaţa lui; şi Josep ştia că el evaluase casa şi butoaiele, înainte de a prelua podgoria, şi astfel se hotărî să plătească.

Îi era neplăcut să-i înmâneze banii cu atâta

încredere prietenului lui Quim, Jonathan Cadafalch. Birjarul era la urma-urmei un străin pentru Josep; dar Quim îl prezentase drept prietenul lui şi, pentru că nu vedea altă posibilitate, îl căută pe Cadafalch la staţia de poştalioane.

Numără banii în mâna lui Cadafalch şi îi dădu o chitanţă în care se specifica suma. În afară de asta îi mai dădu şi câteva *pessetes* în plus.

— Te rog să-i spui lui Quim să semneze chitanţa şi pe urmă adu-o înapoi, spuse Josep, şi când vin să o iau, mai primeşti ceva de la mine.

Cadafalch îl privi pătrunzător, apoi rânji cu toţi dinţii, în semn că a înţeles perfect situaţia lui Josep. Fără să fie ofensat, dădu din cap, puse cu grijă banii şi chitanţa într-o geantă de piele şi îi ură lui Josep o zi bună.

În seara aceea Josep se aşeză la masă şi puse banii în faţa lui. Întâi numără din mica grămadă rata pe care trebuia să o plătească lui Donat şi Rosei înainte de recolta anului următor şi apoi o sumă mai mică pentru provizii şi mâncare.

Văzu că restul era insuficient şi în niciun caz nu avea să-i ajungă în cazul în care ar mai fi fost nu se ştie când o situaţie de forţă majoră. Mai stătu acolo un timp, după care puse scârbit banii într-o şapcă şi merse la culcare.

În după-amiaza următoare luase loc pe banca lui şi se apucase să guste vinul din recolta de anul acela, pe care îl păstrase pentru el. Spera în secret să se întâmple o minune care să facă din el o picătură delicioasă. Când lucra în Languedoc, după

fiecare recoltă Léon Mèndes insista mereu asupra acestui exercițiu. Fiecare muncitor primea un pahar cu vin şi pe urmă anunțau alternativ aromele delicate pe care le descopereau cu gura sau nasul.

— Căpşuni.

— Fân proaspăt cosit.

— Mentă.

— Cafea.

— Prune negre.

Acum Josep gustă din propriul lui vin şi observă că era deja prost, acru şi neplăcut, cu un gust enervant de cenuşă şi cu iuțeala lămâilor stricate. Avea gustul decepției, cu toate că aşteptările lui nu fuseseră mari. În timp ce răsturna la loc în ulcior restul de vin din pahar, primul sunet al clopotului bisericii îi pătrunse în conştiință, tare şi înspăimântător.

Urmă un al doilea sunet. Pe urmă al treilea.

Un sunet încet, solemn, care le spunea locuitorilor din Santa Eulalia că viața era grea, efemeră şi tristă şi că cineva din cercul lor părăsise comunitatea celor vii.

Făcu ceea ce făcuse întreaga lui viață la auzul clopotului pentru morți; se duse la biserică.

Uşa bisericii avea o primă găurică pe suprafața ei fără pată, pentru că anunțul morții fusese afişat aici. Mai mulți oameni citiseră deja anunțul şi acum se întorceau.

Când Josep se află acolo, văzu că preotul cel nou notase cu scrisul lui frumos, citeț, moartea lui Carme Riera, nevasta lui Eduard Montroig.

În trei ani şi jumătate de căsnicie, Carme Riera avusese trei avorturi şi pierduse o a patra sarcină. În

dimineața aceasta liniştită de noiembrie începuse să sângereze fără dureri şi la scurt timp a eliminat un bulgăre de țesut sângeriu de două luni, după care din ea a curs un firicel subțire, roşu. Se mai întâmplase asta şi a doua oară când pierduse copilul, dar de data aceasta hemoragia nu se oprise şi muri după-amiaza târziu.

În seara aceea Josep merse la casa Montroig, prima dintre cele patru case din *plaça*, chiar în spatele bisericii. Maria del Mar era printre cei prezenți care stăteau muți în bucătărie şi îşi arătau compasiunea prin faptul că erau acolo.

Cu două lumânări care îşi aruncau lumina galbenă pe capul ei şi cu altele două la picioare, Carme zăcea în patul ei preschimbat acum în năsălie, cu panglicile de cârpă neagră pe care biserica le punea la dispoziție pentru a fi folosite în casele lovite de nenorocire.

Carme era cu cinci ani mai mică decât Josep, care de-abia o cunoscuse. Fusese o fată arătoasă, cu ochi care priveau pe furiş şi cu sânii grei de timpuriu şi acum zăcea acolo cu părul spălat şi pieptănat, cu fața albă şi drăgălaşă, de parcă ar fi dormit. În micul dormitor se aflau soțul ei şi mai multe rude care urmau să stea acolo peste noapte, ca şi două femei care fuseseră tocmite ca să o plângă. După o vreme Josep le făcu loc şi altora care doreau să-şi ia rămas-bun şi acum stătea țeapăn în bucătăria în care fiecare şoaptă sau voce înăbuşită părea zgomot. Maria del Mar plecase deja. Locul era strâmt, erau doar câteva scaune, aşa că nu mai stătu mult.

Josep era trist. Îl plăcea pe Eduard şi îi era greu

să vadă cum necazul îi schimonosea fața lungă, solemnă şi îi răpea voioşia obişnuită.

În dimineața următoare nu lucră nimeni. Cei mai mulți dintre săteni mergeau în spatele sicriului care era purtat pe distanța scurtă până la biserică, spre prima înmormântare oficiată de părintele Pío în Santa Eulalia.

Pe toată durata slujbei de înmormântare Josep stătu pe unul din rândurile din spate. Iar când vocea liniştită şi plăcut sonoră a preotului recită rozariul în latină şi vocile înecate ale lui Eduard, tatălui lui Carme, surorilor şi celor trei frați ai ei repetară cuvintele rugăciunii, greutățile i se părură lui Josep mult mai mici.

CE ŞTIA PORCUL

Prima lui treabă la curăţenia care urma fiecărei recolte, era demontarea celor două butoaie stricate. Le desfăcu atent, aşa cum fuseseră asamblate cu mult timp înainte, probabil de un strămoş al lui Quim, care dovedise mult mai multă îndemânare decât avea Josep. Omul folosise doar foarte puţine cuie şi Josep îşi dădu osteneala să nu le îndoaie când le scoase din lemn. Bătu fiecare cui care avea o îndoitură, căci erau scumpe cuiele ca acelea – piroane de oţel făurite de mână, pentru a le face dure şi rezistente ca viaţa unui ţăran.

Desprinse scândurile una de alta şi le împărţi în două grămezi. Pe cele care erau putrezite le putea tăia cu ferăstrăul şi folosi iarna ca lemn de foc, dar erau şi unele bune şi pe acelea le stivui separat aşa cum îl văzuse făcând pe Emilio în dogărie, cu beţişoare între scânduri, pentru ca aerul să le păstreze uscate şi perfecte.

În mai puţin de o zi butoaiele stricate dispăruseră şi se putu apuca de treaba care îi plăcea cel mai mult, să meargă în spatele plugului şi să-l conducă, în timp ce catârul îl trăgea pe pământul pietros.

Parcela familiei Àlvarez era aproape gata când trecu pe lângă tufişul în care se refugiase mistreţul după ce îl împuşcase. Îi era clar că şi acolo voia să facă ceva, să defrişeze tufişurile care creşteau

sălbatic şi să are pământul, astfel încât să mai poată planta nişte butuci de viță şi pe urmă să umple gaura cu pământ, pentru ca nicio sălbăticiune să nu o mai folosească vreodată ca adăpost şi să nu-i mai amenințe via.

Se apucă de treabă cu coasa, dar tufărişul opunea atâta rezistență încât, după ce reuşi să o înfrângă, se bucură să poată lua o pauză. Îşi aminti că borta fusese destul de mare pentru a oferi adăpost unui animal mare şi recunoscu că trebuia să sape şi să bătătorească o mare cantitate de pământ.

Merse pe genunchi, şi înclină capul şi spionă înăuntru, dar putea vedea doar până acolo unde pătrundea lumina zilei. Mai încolo era întuneric.

Simțea aerul rece pe față.

Pe pământ zăceau prăjinile cu care Jaume împunsese animalul mort. Când Josep le împinse în deschizătură, dispărură cu totul. Când ridică mâna cât de sus putu şi îndoi încheietura, reuşi să îndrepte prăjina în jos, mult mai departe decât se aşteptase. Şi când îşi aşeză pe pământ încheietura mâinii şi ridică prăjina în sus, vârful ei se mişcă în această direcție pe o distanță considerabilă.

— *HOLA*?!

Auzi cât de goală îi suna vocea.

Catârul, care era încă înhămat la plug, strigă înspăimântat, şi Josep se chinui să părăsească vizuina de sub coama dealului, pentru a deshăma catârul şi a-l hrăni, ceea ce îi dădu şi lui puțin timp de gândire. Grota era tulburătoare şi interesantă, inspirând în acelaşi timp teamă; şi nu vroia să vorbească cu nimeni despre asta, decât cu Jaume. Dar ştia că nu poate alerga la Jaume de fiecare dată când avea o

problemă pe care nu dorea să o rezolve singur.

Se duse în magazia lui cu scule, căută o lampă, se uită să vadă dacă are în ea ulei, ridică fitilul şi aprinse un chibrit şi pe urmă se întoarse la coama dealului, mergând cu lampa aprinsă prin lumina soarelui. Când se întinse pe burtă şi împinse lampa în deschizătură, aceasta îşi aruncă lumina pe o bună bucată dinăuntru.

Culoarul natural era de două ori mai lung decât umerii lui Josep şi se termina cam la o lungime de braţ în faţa lui. Acolo văzu o deschizătură rotundă, care ajungea cam la un metru în adâncime.

În spate era un spaţiu gol întunecat.

Probabil că locul era destul de mare ca să se poată târî şi să poată împinge lampa în faţa lui. Îşi spunea că mistreţul fusese cât el de lat, dar mai gras. Totuşi îl speria gândul de a intra singur şi fără ajutor în ţeava asta întunecoasă şi strâmtă.

Pe culoar se vedeau câteva pietre, dar era alcătuit mai ales din pământ pietros din care creşteau nenumărate rădăcini. Josep se întoarse în casă, luă o rangă, o găleată, un coş şi un târnăcop şi începu să sape.

Când tunelul fu destul de mare ca să se poată strecura înăuntru pe genunchi şi mâini, se opri la intrare, întinse lampa în spaţiul întunecat şi privi în... ce?

Se strădui să se târască înăuntru.

Foarte repede podeaua coborî. Deja după câţiva paşi solul era presărat cu pietre, dar Josep putu să se ridice în picioare, oarecum clătinându-se.

Nu era o peşteră. Lampa arăta un spaţiu gol, chiar mai strâmt decât dormitorul lui, nici măcar

destul de mare ca să poată fi numit grotă – o vizuină mică, stâncoasă în deal, cam tot atât de mare cât un butoi de fermentare.

Lumina lămpii arunca jocuri dezordonate de lumini şi umbre atunci când se întoarse pentru a vedea mai mult şi deveni conştient de faptul că aici ar putea fi sălbăticiuni. Şerpi.

Stând în lada asta mică, naturală din pământ, putea să-şi imagineze că micuții păroşi îşi aveau sălaşul aici, atunci când nu se ocupau de rădăcinile butucilor de viță.

Se întoarse şi se târî iar prin tunelul acela, înapoi în lume.

Afară aerul era mai blând şi mai cald şi deja se întuneca. Josep stătu acolo şi privi uimit grota, apoi stinse lampa şi puse uneltele la loc.

În noaptea aceea dormi doar câteva ore, apoi rămase treaz încă mult timp, gândindu-se la grota din deal. De îndată ce zorii zilei risipiră întunericul nopții fugi să vadă dacă totul nu fusese cumva doar un vis.

Deschizătura era tot acolo.

Grota din deal era prea mică pentru a-i fi de folos.

Dar era un început bun, un loc care oferea posibilități. Luă descoperirea drept un semn că putea începe lucrul.

Se întoarse în casă şi aduse sculele, apoi privi cu alți ochi coama dealului în care se afla grota. Nu văzu ceva semnificativ până când, cam la înălțimea ochilor, văzu un podiş de stâncă, mai lung decât statura unui bărbat, dar subțire şi plat, care se întindea în fața privirii lui, un sprijin natural pentru pământul

care ar fi apăsat pe uşa lui. Începu să sape pământul de sub platou, fără să uite că o uşă trebuia să fie suficient de lată încât să poată intra cu roaba.

Lucră mai întâi cu târnăcopul şi se pregătea să înlăture cu lopata pământul scos, când se ivi Francesc.

Se salutară, apoi băiatul se aşeză pe pământ şi îl privi la lucru.

— Ce faci aici, Josep? întrebă el în cele din urmă.

— Sap o pivniță, zise Josep.

PARTEA A CINCEA

SÂNGELE STRUGURILOR

Satul Santa Eulalia
12 ianuarie 1876

SĂPATUL

Faptul că Josep Àlvarez pierdea mult timp săpând sub coama dealului său deveni foarte curând subiectul de conversație din Santa Eulalia. Vecinii lui nu erau foarte curioşi, dar unii credeau că e oarecum ciudat şi zâmbeau aruncându-i câte o privire pe străzile satului.

Iarna era vremea pentru curățat şi tăiat. Butucii de pe parcela lui Torras aveau nevoie de multă atenție, ceea ce Josep le-a şi dat, cu toate acestea aproape zilnic reuşea să lucreze câteva ore cu târnăcopul şi sapa şi,când toți butucii au fost spre mulțumirea lui tunşi, săpa toată ziua. În grotă era mereu răcoare, dar nu frig şi domnea noaptea eternă, de aceea săpa cu o lampă pâlpâitoare alături, care arunca lumină galbenă şi umbre negre.

Nivaldo îi privea obiectivul cu scepticism.

— Dacă sapi adânc, aerul viciat te poate omorî. Sunt vapori toxici acolo... ca pârțurile otrăvite din măruntaiele pământului, dacă le respiri, mori. Ar trebui să-ți faci rost de o colivie cu o pasăre care să-ți țină de urât acolo jos, aşa cum fac minerii. Dacă pasărea moare, trebuie să fugi ca de dracul.

N-avea timp să se ocupe de o pasăre. Era o maşină de săpat, epuizat complet când cădea în pat, deseori încă în hainele murdare de lucru, cu propria duhoare de transpirație în nas. O zi caldă era o

binecuvântare, pentru că se putea spăla în râu şi putea chiar să se ocupe şi de rufe. Altfel se spăla cu apa dintr-o găleată, când nu-şi mai putea suporta propriul miros.

Cavitatea din deal începea să prindă formă. Arăta mai mult ca un tunel decât ca o pivniță adevărată, cu toate că ar fi preferat un pătrat sau un dreptunghi mai lat. Dar săpă de-a lungul peretelui de stâncă, luându-şi ca punct de plecare tavanul jos din mica grotă inițială. Peretele de stâncă din stânga ducea mai departe, la început se curbase uşor în sus, aproape ca o bucată lungă de țeavă al cărei perete drept se îndepărtase, astfel că rezultase o suprafață neobişnuită din pământ şi pietre. Lățimea pivniței era determinată de faptul că atunci când săpase deasupra marginii tavanului de stâncă găsise doar pământ. Nu era miner, habar n-avea cum putea să sprijine greutatea imensă a pământului care se afla deasupra capului său, aşa că înlătură doar pământul de pe peretele stâng şi de pe tavanul de piatră, atât cât se întindea spre dreapta şi le urma în adâncime. Luă ființă încet un tunel, puțin mai înalt decât capul lui Josep şi mai degrabă lat decât înalt, cu peretele stâng din piatră contopindu-se uşor cu tavanul de stâncă, peretele drept şi solul constând dintr-un amestec de pământ şi pietre.

Într-o seară Josep citi în ziarul lui Nivaldo despre un bărbat pe care îl condamnaseră din cauza atacurilor violente şi a tâlhăriilor. Răufăcătorul era un portughez pe nume Carlos Cabral, un proxenet care ademenea femeile tinere şi le ținea captive într-un bordel din Sant Cugat del Vallès.

Josep se gândea la Renata, la mizeria şi boala ei din bordelul din Sitges şi îşi aminti de bărbatul de care ei îi era foarte frică, un tip solid într-un costum alb, murdar, care stătea în fața camerei ei.

Gândurile acestea nu-i mai dădeau pace. Nivaldo spusese că bărbatul cu care se măritase Teresa Gallego şi care o luase cu el, era cizmar.

Se numea Lluís Mondrés sau cam aşa ceva.

Nivaldo spusese că purta un costum alb şi fuma țigarete portugheze.

Ei şi ?

Acum să presupunem, se gândea Josep...să presupunem că cizmarul ăsta, Lluís ăsta, se asemăna cu proxenetul din ziar, care se căsătorise cu patru femei, doar ca să le facă târfe. Să presupunem că Lluís ăsta se însurase cu Teresa pentru a o duce într-o casă ca aceea din Sitges. Să presupunem că Teresa ar putea fi acum într-o camera ca cea a Renatei.

Se sili să-şi alunge gândurile acestea din cap.

Dar uneori, când săpa în deal ca o cârtiță sau stătea în pat fără somn, amintirile cu Teresa se întorceau.

Îşi amintea ce nevinovată fusese. Şi mai ales un gând îl chinuia. Faptul că el nu se putuse întoarce la ea îl făcea răspunzător pentru viața îngrozitoare pe care poate o duce acum.

SCHIMBUL

Într-un loc din pivnița lui, Josep observă că peretele de stâncă se frângea brusc spre stânga pe lungimea unui braț şi apoi pe aceeaşi lungime în dreapta, astfel că rezulta o adâncitură lată cam de un metru şi adâncă de aproximativ un metru şi jumătate. În sinea lui numea această adâncitură „stelaj de vinuri", întrucât chiar în momentul descoperirii şi-a imaginat-o plină cu rafturi pe care erau depozitate sute de sticle cu vin.

Totuşi peretele de stâncă şi tavanul protector de piatră se terminau după „stelaj" şi acest lucru determină măsura definitivă a pivniței – o cavitate cam cât un vagon de lungă şi doar cu puțin mai lată.

Împrăştie pe strada care ducea la râu jumătate din pământul scos prin săpături, dar păstră toate pietrele şi bucățelele de stâncă cu dimensiunea necesară, pentru a construi ziduri cu ele, aşa că acum îşi aduse o roabă cu lut de la râu şi începu să ridice un zid în fața pământului care forma peretele drept şi cel posterior, pentru că aşa i se părea lui că trebuie să termine pivnița.

Prea departe n-a ajuns, pentru că a observat că iarna se termina treptat.

Curând căldura urma să se strecoare şi în spațiul ăsta rece, pe care îl făcuse cu atâta osteneală, fără să găsească o posibilitate de a astupa

deschizătura din deal.

Într-o dimineață Josep se duse la biserică și așteptă până când preotul veni să-l salute.

Schimbară amabilități și apoi Josep ajunse la motivul vizitei sale.

— Ce s-a ales de vechea ușă a bisericii, părinte?

— Ușa cealaltă? E în magazie.

— Aș vrea să o cumpăr.

În scurta tăcere care a urmat, preotul l-a privit gânditor pe Josep.

— Nu, nu e de vânzare, spuse el în sfârșit.

— Oh... o păstrați pentru un anume scop?

— Pentru un anume scop? Nu, de fapt nu... poate că aș fi dispus să fac schimb cu ea.

Josep se supără oarecum pe preotul acesta. Nu avea nimic de schimb, așa că tăcu.

— Dacă te spovedești și vii la slujbă în fiecare duminică dimineață, sunt gata să-ți dau ușa.

Josep era încurcat.

— N-am prea multă... credință adevărată, părinte.

Între timp,era sigur de asta, preotul aflase cu siguranță despre povestea lui, și anume că fusese educat de cei mai convinși eretici ai satului: de tatăl lui și de Nivaldo.

— Nu sunt credincios.

— Nu-ți cer să crezi. Doar să te spovedești și să vii la liturghie.

Josep oftă și dădu din cap. Avea nevoie de ușa aceea.

— Atunci ne-am înțeles, spuse preotul, îi luă mâna și o strânse puternic. Apucă etola lungă,

purpurie care atârna într-un cuier de pe perete, o puse pe el şi îl conduse pe Josep în partea din spate a bisericii la scaunul de spovedanie.

Josep se strecură prin perdeaua roşie în cabina mică, întunecată şi îngenunche. În lumina slabă care cădea prin crăpătura perdelei recunoscu că în jumătatea de sus a peretelui despărțitor fusese încastrată o placă de metal cu multe găurele, în spatele căreia părintele Pío deschise cu mână nevăzută un vizor mic, interior.

— Da, fiule. Vrei să te spovedeşti?

Josep inspiră adânc şi, din amintirile copilăriei lui plină de teamă, cuvintele îi țâşniră pe buze.

— Iartă-mă Doamne, căci am păcătuit.

— Cât timp a trecut de când te-ai spovedit ultima oară?

— Mulți ani, zise el.

— Şi?

— Am făcut lucruri cu femeile.

— Ai întreținut relații în afara sacramentului căsătoriei? De mai multe ori?

— Da, părinte.

Preotul îl ajută mai departe.

— Ai avut şi gânduri necurate?

— Da, părinte.

— Cât de des ai avut gândurile acestea?

— Zilnic.

— Spune după mine: Doamne, regret sincer că te-am supărat şi îmi urăsc toate păcatele...

Cu gâtul uscat, Josep repetă cuvintele.

— ...pentru că mă tem de pierderea raiului şi de chinurile iadului...

— ...dar mai ales, pentru că te-am mâniat,

Dumnezeul meu, pe tine care eşti bun şi meriţi dragostea mea.

— Sunt hotărât, cu ajutorul harului tău, să-mi mărturisesc păcatele, să mă căiesc şi să merg pe drumul cel bun.

Josep termină rugăciunea ca un înecat.

— Când mergi acasă, spune de douăzeci şi cinci de ori Tatăl nostru. Te absolv de păcate în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh. Roagă-te ca jertfa ta să fie primită de Dumnezeu. Să lăsăm acum scaunul de spovedanie.

De cealaltă parte a mătăsii, în lumina care strălucea din nou brusc, Josep văzu că părintele Pío îşi scotea etola.

— Ai căruţa afară?

— Da, părinte, spuse Josep surprins.

— Te ajut cu uşa.

Cu câteva scânduri din butoaiele stricate Josep făcu o ramă de uşă. Să o fixeze pe latura dealului, era fireşte o provocare. De o parte a intrării prinse în cuie lemnul ramei de două rădăcini de copac bătrâne, groase, de cealaltă parte bătu piroane de oţel în crăpăturile stâncii.

Uşa cea grea şi-a împlinit scopul, după ce a făcut-o mai scurtă şi mai îngustă cu ajutorul ferăstrăului. Crăpăturile urâte nu străbăteau întreaga suprafaţă şi, în timp ce la biserică uşa arăta mai curând nepotrivită din cauza deteriorării, era perfectă pentru astuparea grotei din deal. Printre fierul vechi pe care îl scosese din casa lui Quim se găsea şi o balama de uşă ruginită, iar pe cea de-a doua Josep o procură de la târgul din Sitges, fiind mai lungă şi mai îngustă decât cea a lui Quim, dar care tocmai din cauza locurilor ei

ruginite se potrivea bine. Înşurubată, fixată şi bine unsă, ciudata pereche de balamale funcţiona cu doar câte un scârţâit ocazional, care putea avertiza micuţul popor, că Josep păşise în această lume.

În duminica aceea se spălă dis-de-dimineaţă cu apă dintr-o găleată, îmbrăcă haine curate şi porni spre biserică. Stătea pe ultimul rând şi curând deveni conştient de faptul că unii oameni priveau cu interes prezenţa lui. Şi Maria del Mar îl privea la fel de pe partea cealaltă a bisericii şi îşi întoarse privirea. Francesc zâmbi şi îi făcu semn, până când mama lui îl strânse de braţ.

Spre mirarea lui Josep, era plăcut să fie aici. Rareori avusese ocazia să se aşeze aici şi să se liniştească. Murmurele uşoare ale rugăciunilor, lecturilor, psalmilor şi imnurilor dădeau naştere acum unui sunet ca de tors, care îl legăna şi îl aducea într-o stare de pace lipsită de gânduri. La predica despre învăţăturile Sf. Francesc Xavier aprobă doar scurt din cap; când deschise iar ochii, văzu privirea rece a Mariei del Mar şi faţa zâmbitoare a tânărului său prieten, tizul sfântului.

Eduard Montroig, cu bentiţa de doliu pe mânecă, trecu printre rânduri cu coşul milei şi Josep, conştient de datoria pe care o avea faţă de biserică, aruncă o monedă înăuntru. Curând oamenii căzură în genunchi pe bancheta de rugăciune, părintele Pío îşi puse pe umeri etola albă şi merse de la unul la altul pentru a pune ostia în gura credincioşilor care aşteptau.

— Luaţi şi mâncaţi din acesta toţi. Acesta este trupul meu, care pentru voi se va jertfi.

Josep o şterse.

Împărtăşania nu făcea parte din înţelegere, îşi zise el făţarnic.

SETE

Josep ştia exact ce fel de struguri voia să folosească, mici, de culoare închisă, cu aromă puternică, asemănători acelora care creşteau în fiecare an pe butucii care erau de patru ori mai bătrâni decât el.

Până să ajungă în Franța nu numărase niciodată mugurii de pe un butuc; dar acum când plantele lui se trezeau la viață, se uită atent şi recunoscu că cele mai multe dintre ele făceau cam şaizeci de muguri, iar cele foarte bătrâne cam până în patruzeci. Léon Mendès îşi limitase butucii la cincisprezece până la douăzeci muguri şi Josep începu acum să reducă cei mai bătrâni dintre butuci chiar la acest număr.

Maria del Mar veni la el să-şi ia fiul şi se opri în loc.

— Ce faci aici? întrebă ea zăpăcită, pentru că ştia că aruncă trei ciorchini de struguri cu fiecare mugure pe care îl smulge.

— Cu cât mai puțini muguri, cu atât mai multă forță şi aromă se urcă în struguri. În strugurii care rămân pe urmă, se coc chiar şi sâmburii. Vreau să încerc să fac vin.

— Dar facem deja vin.

— Vreau să fac *vin*, vin bun, pe care să vrea lumea să-l bea. Dacă reuşesc şi îl pot vinde, atunci câştig mai mulți bani decât fac acum vânzându-i

acreală lui Clemente.

— Şi dacă vinul n-o să fie bun? Ce risc îţi asumi dacă iroseşti acum atât de mulţi struguri! Eşti un al doilea fiu care a reuşit să primească două parcele de pământ, dar tot nu poţi fi mulţumit, spuse ea sever. De ce te chinuieşti cu planuri înalte, acum îţi sapi chiar şi o pivniţă? Ai uitat că eşti ţăran? Că noi toţi cei din Santa Eulalia ne tragem din ţărani? De ce nu poţi fi mulţumit cu ce ai, cu viaţa ta?

Nu-i aşteptă răspunsul, ci se îndreptă spre Francesc care se juca la umbră, îl luă de mână şi plecă.

Josep rupea mai departe muguri. Cuvintele ei îl rodeau, dar ştia că ea nu avea dreptate. Nu era arogant, voia doar să facă vin bun.

Şi totuşi... dacă se gândea mai bine, ştia că în spate se ascundea mai mult. Dacă vinul se dovedea a fi prost, tot mai putea învăţa să facă oţet bun. Trebuia să admită că tânjea să facă o treabă din care să iasă ceva bun.

O zi frumoasă, cu un vânt care adia slab şi cald, cu norişori care mângâiau soarele, a fost distrusă de moartea unuia dintre bătrânii satului. Eugenio Ruis, piele şi os, cocârjat şi cu părul alb, fusese o privelişte familiară pe banca umbrită din faţa prăvăliei şi tot acolo trăgea un pui de somn când i s-a oprit inima.

Ca întotdeauna când murea unul dintre ei, întregul sat s-a adunat la biserică pentru slujba de înmormântare.

Eugenio Ruis fusese un membru al sfatului comunal. Legea prevedea ca sfatul să fie alcătuit din doi consilieri şi primarul. Când în urmă cu trei ani

murise celălalt consilier, Jaume Caralt, Àngel Casals omisese să-l înlocuiască, dar acum că nici ultimul consilier rămas nu mai era printre ei, primarul ştia că trebuie să țină alegeri pentru doi alți consilieri şi să-i comunice rezultatele guvernatorului din Barcelona.

Lui Àngel nu-i plăcea să se ocupe de asemenea treburi pentru că cereau planificare şi muncă şi astfel recunoscu repede că ar fi înțelept să aleagă doi candidați care erau în stare ca în decursul anilor să-şi dezvolte propria inteligență, dar care să fie şi destul de tineri şi puternici pentru a deține funcția asta vreme de mulți ani.

Primul căruia i se adresă a fost Eduard Montroig – un bărbat serios, chibzuit, cu o prezență plăcută, conducătorul *castellers*-ilor satului şi un muncitor aprig, care lucra şi pentru biserică. Şi pentru cel de-al doilea loc se orientă către unul dintre cei mai tineri proprietari de pământ, Josep Àlvarez, care se descurcase exemplar în chestiunea cu uşa bisericii.

Josep era surprins şi în acelaşi timp amuzat. Chiar dacă se simțea măgulit – nu-şi putea aminti să fi fost vreodată ales pentru ceva – n-avea mare chef să accepte nominalizarea lui Àngel. Cu două parcele de pământ, o cramă încă neterminată şi planul lui de a produce un vin bun la gust, nu prea îi dădea inima ghes să preia şi alte răspunderi, aşa că ezită şi se strădui să găsească o formă diplomatică de refuz.

— E necesar. Satul îți va fi foarte recunoscător pentru serviciul tău, Josep, zise Àngel.

Josep aprobă gânditor, căci în această remarcă oscila faptul că vecinii s-ar simți jigniți de refuzul lui de a ajuta satul. Pentru că asta venea la scurt timp după reproşul Mariei del Mar că şi-ar fi uitat originea,

îi rămase acum doar posibilitatea de a da în silă din cap şi a-i mulţumi primarului pentru această cinste.

Àngel hotărî data de 1 iunie ca zi a alegerilor. Potrivit legii, puteau vota doar proprietarii de parte bărbătească care ştiau să scrie şi să citească. Primarul ştia exact cine ţinea de acest cerc de frunte şi vorbi cu fiecare dintre ei. Pe 1 iunie, şaptesprezece bărbaţi, sută la sută dintre cei cu drept de vot din Santa Eulalia, printre care şi Josep Àlvarez şi Eduard Montroig, scriseră numele celor doi candidaţi pe fâşiile de hârtie date de Àngel la intrarea în biserică.

Cei doi noi consilieri se consolau unul pe altul cu gândul că sfatul nu se va întruni aproape niciodată şi că o întâlnire va dura exact cât aveau nevoie să aprobe hotărârile pe care le lua Àngel.

Vara aceea a fost bună pentru struguri; zilele lungi erau pline de arşiţa soarelui auriu, nopţile răcorite de vânturile uşoare care băteau pe dealuri. Josep era conştient de schimbările care se petreceau în strugurii lui copţi.

Că ceva nu era în regulă cu apa din fântâna satului, observă doar treptat. La început era doar un gust slab, neobişnuit pe care îl simţea pe gât atunci când se oprea din lucru ca să-şi potolească setea.

Pe urmă îl izbi mult mai clar un gust particular acrişor, cam ca de peşte.

Când apa începu apoi să duhnească, cei mai mulţi săteni erau deja chinuiţi de o diaree care îi ţinea lipiţi de privată, slăbiţi şi gemând din cauza crampelor înfiorătoare.

După un timp, sătenii treceau în flux continuu pe lângă via lui Josep, mergând cu sticle şi ulcioare spre

râul Pedregós şi beau apă din apa lui aşa cum făcuseră primii colonişti din Santa Eulalia, înainte de a săpa fântâna satului.

Primarul şi cei doi consilieri traseră pe rând cu ochiul în fântână, dar era adâncă de zece metri şi jos pe fund nu văzură decât întuneric. Josep legă o lampă cu sfoară şi în timp ce o cobora se uitară toţi în jos.

— E ceva acolo, zise el. Vedeţi?

— Nu, spuse Eduard, care avea vedere proastă.

— Da, spuse Àngel. Ce este?

Nu ştia nimeni.

Josep se uită iar în jos. Fântâna cea adâncă nu era mai înfricoşătoare decât gaura lui din deal.

— Cobor.

— Nu, ar fi mai simplu să trimitem acolo un băiat voinic, zise Àngel şi apoi îl aleseră pe Bernat, fratele mai mic în vârstă de paisprezece ani, al lui Briel Taulès. Îl legară pe Bernat cu o frânghie solidă şi îl coborâră în fântână încet şi cu grijă.

—Până aici, strigă el către ceilalţi, după un timp şi ei nu mai lăsară în jos frânghia. Bernat luase jos cu el o găleată şi frânghia începuse acum să oscileze în mâinile lui şi să tremure ca sfoara undiţei cu un peşte în cârlig şi apoi strigătul lui Bernat pătrunse iar până la ei.

— E aici!

Când îl traseră în sus, mirosul deveni foarte puternic.

În găleata pe care le-o întinse văzură o masă de viermi care mişunau într-o grămadă de pene albe ude leoarcă.

Curând după asta cei trei bărbaţi se aşezară pe

banca din fața prăvăliei.

— Trebuie să scoatem apa stricată din fântână, găleată cu găleată. O să dureze mult, zise Àngel.

— Nu-i destul, zise Josep fără să cedeze.

Ceilalți doi îl priviră.

— S-ar mai putea întâmpla acelaşi lucru. Fântâna este singura noastră sursă adevărată de apă. Şi în vremuri de inundație sau de secetă nu ne putem bizui pe faptul că râul ne va aduce apă bună de băut. Cred că ar trebui să acoperim fântâna, ca să protejăm apa şi să montăm o pompă.

— Costă prea mult, zise imediat Àngel.

— Câți bani are satul? întrebă Josep.

— Puțini. Doar pentru urgențe.

— Asta e o urgență, replică Josep.

Cei trei stăteau acolo tăcând.

Eduard îşi drese glasul.

— Cât are satul exact, *alcalde*?

Àngel îi spuse.

Într-adevăr nu era mult, dar...

— Probabil că e mai mult decât suficient. Dacă e aşa, atunci cred că ar trebui să comandăm pompa, zise Josep.

— Şi eu cred la fel, spuse şi Eduard. Vorbea încet, dar vocea lui era hotărâtă.

Àngel îi privi aspru pe amândoi. Un moment păru să lupte cu opoziția aceasta, totuşi pe urmă cedă.

— De unde putem procura o pompă?

Josep ridică din umeri.

— Probabil că de la Sitges. Sau Barcelona?

— E propunerea ta. Tu mergi, spuse iritat primarul.

În dimineața următoare peste Santa Eulalia se lăsă cea mai fierbinte zi a anului acela. Într-o astfel de zi munca trezea o sete uriaşă şi, în timp ce catârul mergea la trap pe strada care ducea spre Barcelona, Josep nutrea doar speranța că apa râului va rămâne curată.

În Sitges nu pierdu timpul, ci merse direct la dogărie, sursa lui fără greş de sfaturi bune.

— În localitatea asta mică pescărească nu poți cumpăra de nicăieri o pompă, zise Emilio Rivera. Trebuie să mergi la Barcelona. Acolo se putea cumpăra o pompă, mai spuse el. E o firmă care îşi are magazinul chiar în spate la La Boqueria, dar pompele nu sunt bune, să nu te duci acolo. Cea mai bună firmă se numeşte Terradas şi se află în Barri Gòtic, în Carrer Fusteria.

Deci Josep călări mai departe spre Barcelona. Găsi firma Terradas într-un atelier plin de maşini care miroseau a metal, unsoare şi lac. Un bărbat cu ochi somnoroşi, care stătea în spatele unui birou, îi ascultă povestea, se interesă de lățimea şi adâncimea fântânii, făcu apoi pe hârtie câteva socoteli şi îi împinse hârtia cu suma încercuită, pe care Josep o citi uşurat.

— Când puteți instala pompa în Santa Eulalia?

Omul făcu o strâmbătură.

— Avem trei echipe şi toate sunt ocupate.

— Trebuie să înțelegeți, zise Josep. Un sat întreg fără apă. Pe vremea asta...

Omul dădu din cap, trase un registru legat în piele, îl deschise şi răsfoi paginile.

— O situație gravă. Chiar înțeleg. Pot livra

pompa în trei zile pentru a fi montată.

Era cel mai bun lucru pe care îl putea face, îi era clar lui Josep şi pecetluiră comanda cu o strângere de mână.

După ce treaba asta fusese rezolvată, s-ar fi putut întoarce liniştit acasă, dar pe când călărea prin Barri Gòtic, observă că măgarul se îndrepta spre Sant Domènec şi când o găsi, călări încet de-a lungul străzii înguste şi privi magazinele.

Aproape trecuse pe lângă tăbliţa de pe peretele lateral al unei clădiri, fără să o citească: „Cizmar. L. Montrés."

Un atelier minuscul pe partea umbrită a străzii, cu o uşă deschisă din cauza căldurii.

Bun. Cel puţin magazinul chiar exista.

Josep îndreptă catârul spre următoarele intrări de case, apoi descălecă şi îl legă de un stâlp. Se duse la brutăria de vizavi şi se făcu că priveşte pâinile, dar de acolo arunca câte o privire fugară prin uşa deschisă a cizmarului.

Lluís Montrés, în cazul în care chiar el era, şedea la bancul lui de lucru şi tocmai tăia surplusul de piele al unei tălpi noi de la un pantof. Josep îi observă barba zburlită, nepieptănată, ochii pe jumătate închişi şi o faţă brună, liniştită, care părea foarte concentrată la lucru. Nu purta niciun costum alb, ci haine de lucru pe sub un şorţ maroniu, jerpelit şi o şapcă moale, maro. Josep văzu că prinsese între dinţi un şir de cuie mici pe care le scotea repede unul după altul, pentru a le bate în pantof cu o lovitură puternică de ciocan.

Plecă de acolo, pentru că se temea să nu fie surprins în timp ce privea. Porni înapoi spre catârul

lui şi, în timp ce se întorcea, văzu o femeie care dădea colțul cu un coş în brațe. O luă în josul străzii Sant Doménec şi se apropie de micul magazin, iar lui Josep nu-i trebui decât o secundă pentru a o recunoaşte pe Teresa Gallego.

Merse într-un loc de unde avea iar vedere liberă în magazin, o auzi salutând şi îl văzu pe soțul ei dând din cap. Scoase mâncarea din coş. Montrés lăsă treaba şi începuse tocmai să mănânce, când o femeie mai vârstnică intră în atelier. Teresa se aşeză în spatele tejghelei şi luă pantofii. Discută puțin cu clienta şi pe urmă, după ce femeia plecase,îi arătă pantofii bărbatului care mesteca, el dădu din cap şi Teresa puse pantofii pe raft.

Teresa părea liniştită şi cu totul altfel decât fata de care îşi amintea Josep. Mai în vârstă, desigur. Şi mai grea, aparent devenise mai zdravănă de când se măritase sau, se gândi el, poate aştepta un copil. Părea... mulțumită, hotărî el. Se gândea cum îi atinsese locurile secrete şi într-un fel i se păru că e un spărgător de case.

Spre mirarea lui constată că devenise o femeie care îi era total străină. În orice caz, nu mai era personajul ispititor al viselor sale.

La scurt timp, bărbatul din atelier termină cu mâncatul. Josep văzu cum Teresa puse lucrurile înapoi în coş şi părăsi magazinul, iar el se grăbi să se întoarcă la catârul lui. Se urcă şi plecă de acolo călare, o fugă înceată, pentru a nu atrage atenția asupra sa.

După ce părăsi oraşul, opri de câteva ori,pentru a-i da timp catârului să se odihnească şi să pască iarbă. Josep era calm şi liniştit,pentru că acum ştia că

închipuirea lui îl minţise. Nu ştia ce se va alege de Teresa Gallego în viitor, pentru moment văzuse destul pentru a-şi da seama că nu-i distrusese viaţa şi acum era ca şi când i se permisese în sfârşit să închidă o uşă pe care o ţinuse mereu întredeschisă.

Când ajunse la Sitges era deja seară. Şi el şi catârul erau foarte obosiţi şi Josep văzu că era înţelept să doarmă aici şi să continue călătoria în dimineaţa următoare. Apoi, într-o izbucnire bruscă de pură exuberanţă, îi veni ideea că ar putea împărţi patul cu Juliana Lorenzo, cu toate că nu-i mai dăduse nicio veste după prima lor întâlnire, aşa încât călări spre hanul în care lucra ea şi legă catârul de un stâlp.

Înăuntru era lume multă şi gălăgie, dar găsi o masă liberă. Juliana, care lucra în cealaltă parte a sălii, îl văzu imediat şi veni la el cu un zâmbet.

— Ce faci, Josep? Mă bucur să te văd.

— Şi eu, Juliana. Şi eu!

— Trebuie să vorbim. Am ceva să-ţi spun, zise ea. Dar mai întâi să-ţi aduc ceva.

— Un vin, spuse el şi îi privi şoldurile late, care se balansau în timp ce se îndepărta.

Noutăţi? se gândi el cu neplăcere.

Când îi aduse paharul plin, Josep avusese destul timp să-şi spargă capul cu asta.

— Ce ai să-mi spui?

Ea se aplecă spre el şi şopti:

— Mă mărit în curând.

— Adevărat? spuse el şi speră că ea îi va înţelege uşurarea drept regret. Şi cine e fericitul?

— Cel de acolo, zise ea şi arătă spre o masă la care şedeau trei bărbaţi trupeşi şi beau. Când unul

dintre cei trei văzu că arată spre el, radie de bucurie şi le făcu semn.

— Îl cheamă Victor Barceló. Lucrează ca cioban pentru tăbăcărie.

— Aha, zise Josep. Privi spre bărbatul din partea cealaltă a sălii şi îşi ridică paharul, iar Victor Barceló râse larg şi ridică şi el paharul.

Josep comandă şi mâncă supă de fasole albă. Gândul la satul lui însetat îl făcu s-o roage de mai multe ori pe Juliana să-i umple paharul cu apă.

Când părăsi în sfârşit hanul, mână catârul la mare şi urmă o cărare printre plajele deschise, până când ajunse la un golf îngust, în care erau bărci pescăreşti trase pe nisip. Legă animalul de un inel pentru prinderea odgoanelor şi îşi întinse pătura între două bărci. Adormi aproape imediat, dar se trezi de mai multe ori pentru a-şi adăuga sărătura celei a mării. Luna nu se vedea. Era linişte, cald şi întuneric şi lui Josep lumea i se părea frumoasă.

Când echipa de montaj din Barcelona sosi în Santa Eulalia, oamenii lucrară repede şi cu pricepere, trei bărbaţi care îşi cunoşteau meseria. Isprăviră repede cu troliul, cablul şi structura de lemn a fântânii şi pe urmă unul dintre oameni coborî în fântână pentru a avea grijă ca mecanismul să se scufunde într-adevăr în apă. Pe urmă părţile ţevii au fost aşezate una peste alta, astfel încât să se întoarcă după lumină ca o plantă.

Mecanicii aduseseră o placă de piatră pentru a acoperi fântâna. În mijloc era o gaură exact atât de mare ca tubul să treacă prin ea. Câţiva dintre bărbaţii voinici, care cărau piedestalul cu sfânta la sărbători,

au fost aleşi acum pentru a ajuta în cel mai dificil moment al proiectului. Au trebuit să țină placa cea grea deasupra fântânii în timp ce introduceau prin gaură țeava legată de tubul fântânii şi pe urmă lăsară în jos placa de-a lungul țevii, fără a o deteriora.

Carcasa pompei care fusese fixată pe placă şi brațul de pârghie erau lăcuite cu albastru închis. După ce totul fu înşurubat, mecanicii le arătară cum trebuie mişcat brațul de pârghie în sus şi în jos, pentru a trage apa în camera de încărcare. Prima smucitură dădu naştere unui oftat metalic, a doua unui scrâşnet mânios şi a treia în sfârşit unui curent neted de apă.

La început apa fu proastă, fireşte. Mai întâi,cei doi consilieri făcură cu schimbul la pompă, pe urmă trecură şi alții. Din când în când, primarul îşi întindea mâna în firul de apă care venea prin robinet, apoi se mira, încrețindu-şi de fiecare dată fruntea.

Totuşi, după ce încercă din nou apa ceva mai târziu, se întoarse spre Josep şi ridică sprâncenele. Eduard şi Josep luară apă în mâini şi o mirosiră.

— Încă puțin, poate, zise Eduard, iar Josep dădu din cap şi se aşeză iar la pompă. Curând după aceea luă un vas, îl aşeză sub robinet şi apoi îl duse la buze, pentru a gusta cu precauție. Pe urmă bău până la fund apa dulce, rece din vas, îl umplu iar şi îi dădu primarului care bău şi dădu din cap cu un surâs mulțumit.

Eduard avea paharul la gură şi bău, în vreme ce sătenii se îmbulzeau în jurul lor şi aşteptau la rând să ia o înghițitură şi să-i mulțumească primarului.

— Am hotărât că aşa ceva n-are voie să se mai întâmple. O să am mereu grijă de voi, zise modest

Àngel Casals. Sunt foarte bucuros că am găsit o soluție de durată pentru problema asta.

Privirile lui Eduard şi ale lui Josep se întâlniră pe deasupra vasului de băut. Fața lui Eduard rămăsese la fel de lipsită de expresie şi serioasă ca întotdeauna, dar când lăsă jos vasul, ochii lui împărțiră cu Josep o plăcută camaraderie.

TURNURI

Casa lui Eduard Montroig era în *plaça* şi în fiecare dimineaţă, după ce se trezea, se grăbea să iasă şi să pornească pompa. Între el şi Josep se născuse o prietenie spontană chiar dacă nu petreceau mult timp împreună, amândoi având zile lungi şi grele de muncă. Eduard nu era înfumurat, dar faţa lui avea o expresie serioasă şi impunătoare, care făcea din el un conducător firesc. Era *cap de colla* al constructorilor turnului din sat – căpitanul şi instructorul –, aşa că îşi aduse colegul în trupă. Chiar dacă bunăvoinţa îi încălzea faţa lungă, păru totuşi îngrozit de faptul că Josep avu nevoie de mai multe invitaţii până să accepte.

— Dar avem nevoie de tine! Avem nevoie de tine, Josep.

Cum se dovedi, Josep a fost folosit pentru cel de-al patrulea rând al piramidei. Ştia din tinereţe că şi Eusebio Gallego, tatăl Teresei, se căţărase tot până aici.

Josep se îndoia că turnul chiar era o distracţie potrivită pentru el, dar se duse totuşi la un exerciţiu, care, ca la fiecare construcţie a piramidei umane, începea cu un ritual.

Membrii trupei aveau o anume ţinută vestimentară – picioarele goale, pantaloni largi, albi, bluze largi cu creţuri şi basmale pe care şi le legau strâns

în jurul capului, pentru a-şi proteja urechile. Se ajutau unul pe altul la legarea eşarfei negre, care se numea *faixa*. Fiecare eşarfă avea mai mult de trei metri şi ajutoarele o strângeau tare, în timp ce constructorul de turn ţinea apăsat de celălalt capăt şi se rotea apoi ca un titirez, până când era înfăşurat într-un corset strâmt de pânză, care îi susţinea spatele şi coloana vertebrală, devenind astfel un reazem bun pentru ceilalţi.

Eduard pierdea multe ore făcând planul turnului, stabilea poziţia fiecăruia în funcţie de punctele lor tari şi slabe şi în permanenţă analiza şi făcea modificări construcţiei. La toate antrenamentele se baza pe muzică şi *gralles*-urile ţipară ascuţit când le dădu startul celor care formau turnul.

Curând strigă:

— Hai, patru

Şi Josep, Albert Fiore şi Marc Rubió se căţărară pe spatele bărbaţilor care formau primele trei rânduri.

Lui Josep nu-i venea să creadă. Când îşi ocupă locul, turnul era de-abia pe jumătate înălţat şi totuşi avea senzaţia că se afla atât de sus încât putea să zboare ca o pasăre. Se clătină timp de o secundă care i se păru îngrozitoare, dar braţul puternic al lui Marc îl prinse şi astfel îşi regăsi echilibrul şi încrederea în sine.

Un moment mai târziu toţi trei se ţineau strâns, în vreme ce pe trupurile lor se căţărau alţii, pentru a forma rândurile superioare. Picioarele lui Briel Taulè şi greutatea lui îi apăsau pe umeri.

Pe rândul al cincilea avură probleme, Josep simţi mai întâi ceva ca o legănare, apoi ca un zgâlţâit care ameninţa să îi smulgă mâna de pe umerii lui

Marc şi mâinile care îl ţineau se desprinseră în cele din urmă. Simţi pe obraji unghiile picioarelor lui Briel, îl auzi pe Albert gemând de durere:

— *Merda.*

Şi pe urmă se prăbuşiră cu toţii la pământ, trup peste trup.

Josep zăcu un timp cu subsuoara cuiva pe faţa lui dar imediat după aceea se desprinseră unii de alţii, unii blestemând, alţii râzând, după felul de a fi al fiecăruia. Erau multe vânătăi, dar Eduard s-a asigurat curând că nimeni nu s-a ales cu răni serioase.

Ce distracţie curioasă, se gândi Josep. Dar chiar când gândea asta, recunoscu un nou adevăr.

Găsise ceva ce i-ar fi plăcut.

Într-o dimineaţă caldă de duminică Donat sosi în sat, se aşezară pe banca din curte şi mâncară pâine veche şi cârnat tare.

Donat gândea evident că săpatul unei pivniţe era un fel de nebunie, dar era teribil de impresionat pentru că Josep cumpărase parcela vecină.

— Tatei nu i-ar veni să creadă, zise el.

— Da... Dar ştii... n-o să vă pot plăti următoarea rată, ţie şi Rosei, spuse Josep precaut.

Donat îl privi consternat.

— În momentul ăsta n-am banii, dar va fi aşa cum ne-am înţeles în contract. La scadenţa următoarei rate, după recoltă, îţi plătesc rata asta şi zece la sută în plus.

— Rosa o să se supere, zise Donat nervos.

— Trebuie să-i explici că este în avantajul vostru dacă aşteptaţi rata, pentru că pe urmă primiţi banii suplimentari din penalizare.

Donat deveni rece şi respingător.

— Nu înțelegi. Tu nu eşti însurat, zise el şi Josep nu putu să-l contrazică.

— Mai ai cârnat? întrebă Donat enervat.

— Nu, dar hai să mergem la Nivaldo şi-ți cumpăr o bucată frumoasă de *xoriço* pe care o poți mânca pe drum, spuse Josep şi îşi bătu fratele pe umăr.

BUTUCI DE VIȚĂ

În vara aceea vremea era exact așa cum ar fi comandat-o Josep, dacă așa ceva ar fi fost posibil, zile cu căldură suportabilă și nopți mai răcoroase și el petrecu multe ore printre butucii de viță, umblând de-a lungul rândurilor după ce treaba era făcută; vizita butucii bătrâni ai căror muguri îi rărise și inspecta totul cu foarte mare atenție ca și când privirile lui ar fi putut face ca strugurii să fie și mai buni. Strugurii de pe aceşti butuci erau foarte mici. De îndată ce începură să se închidă la culoare îi încercă și le gustă aroma,care într-adevăr nu era încă desăvârşită, dar era foarte promițătoare.

La pivnița lui lucra foarte puțin, pentru că avea alte proiecte mai importante. În iulie curăță albia cea mare de piatră, pe care străbunicul lui o folosise la călcatul strugurilor; lucrurile pe care le depozitase Josep în ea – unelte, găleți și saci cu calcar – le duse în casa lui Quim, pe urmă frecă albia și o spălă cu apă de râu, pe care o încălzise și o amestecase cu sulf. Albia se putea încă folosi foarte bine, dar cepul prin care trecea sucul strugurilor striviți era în stare proastă și Josep vedea că ar trebui să-l înlocuiască. Câteva vineri una după alta se duse la târgul din Sitges și căută cepuri întrebuințate, dar până la urmă renunță și cumpără unul nou de alamă strălucitoare.

Era mijlocul lui august când Emilio și Juan veniră la podgorie cu căruța cea mare a dogăriei și Josep îi ajută să descarce ambele butoaie mari din lemn nou de stejar, care miroseau atât de bine, încât lui Josep nu-i venea a crede că îi aparțin. Erau singurele butoaie noi pe care le văzuse vreodată și cum stăteau ceva mai târziu lângă casa lui Quim, arătau încă și mai bine decât miroseau. După cum conveniseră, îi dădu lui Emilio banii pentru unul și,cu toate că asta însemna pentru el mai puțini bani și datorii mai mari, era așa de emoționat, că o luă deoparte pe Maria del Mar și o rugă să-i facă o favoare. Ea plecă grăbită la Nivaldo și cumpără ouă,cartofi și ceapă și în timp ce dogarii stăteau pe bancă cu Josep și beau vin prost, Maria del Mar aprinse un foc și găti o *truita* uriașă, pe care la scurt timp după aceea o mâncau toți împreună cu mare plăcere.

Josep le era foarte recunoscător lui Emilio și Juan, dar în același timp aștepta nerăbdător ca ei să pornească la drum. Când în sfârșit plecară cu căruța lor, se grăbi la parcela lui Torras, se așeză în fața butoaielor noi și le privi pur și simplu foarte, foarte mult timp.

Cu fiecare zi devenea mai temător și mai neliniștit, devenea tot mai conștient de riscurile pe care și le asumase. Foarte des Josep privea în înaltul cerului și aștepta ca natura să-l chinuiască cu grindină sau ploaie răpăitoare sau cu vreo altă nenorocire, dar plouă doar o dată, o aversă blândă care udă pământul, iar zilele rămaseră calde și nopțile deveniră treptat mai reci.

Mariei del Mar îi plăcea obiceiul de toamnă pe

care ei îl introduseseră și vru să tragă iar cărți pentru a hotărî ce parcelă să fie recoltată mai întâi, dar el îi spuse că vrea să taie mai întâi strugurii ei,pentru că fructele de pe bătrânii lui butuci nu erau încă destul de coapte.

— Putem aștepta cu pământul meu până când putem începe cu toată recolta deodată, zise el și Maria del Mar fu de acord.

Lucrul cu ea îi făcea plăcere, ca întotdeauna. Era o lucrătoare năvalnică, cu o putere uimitoare și uneori chiar și el ostenea să țină pasul cu ea când trecea energică printre rânduri, smulgând repede strugurii.

El observă că îi savura apropierea și începu să o compare cu alte femei pe care le cunoștea. Era mai drăguță decât Teresa și mult mai interesantă. Josep își mărturisi și faptul că era mai de dorit decât Juliana Lozano sau Renata sau Margit Fontaine și de asemenea mai prietenoasă decât toate aceste femei, dacă nu-l critica aspru cu vreun motiv.

După ce presară strugurii ei, Maria del Mar și Josep se apucară de podgoriile lui, culeseră mai întâi strugurii care mergeau la fabrica de oțet și îi duseră ca de obicei la presa comună. Curând era culeasă mare parte din recolta de pe parcela Àlvarez.

Pe urmă se îndreptară spre fosta proprietate Torras. Cu toate că mulți dintre bătrânii butuci de vie Garnatxa și Carinyena, cărora el le micșorase mugurii, se aflau pe pământul familiei sale, cei mai mulți butuci Ull de Llebre erau pe parcela Torras și Josep trecea zilnic printre ei, culegea câte un strugure ici și colo și îl mesteca cercetând.

— Sunt copți, îi zise Maria del Mar.

Dar el dădu din cap.

— Nu destul de copți, spuse el.

În ziua următoare părerea a fost aceeași.

— Aștepți prea mult. Se vor răscoace, Josep, opină Maria del Mar.

— Încă nu, replică el hotărât.

Maria del Mar privi cerul. Era albastru și fără nori, dar amândoi știau că vremea se putea schimba repede și putea aduce o rupere îngrozitoare de nori sau un vânt distrugător.

— E ca și când îl provoci pe Dumnezeu, spuse ea iritată.

Josep nu știa ce să răspundă. Poate avea dreptate, se gândea el, totuși pe urmă spuse:

— Cred că Dumnezeu o să înțeleagă.

Când în ziua următoare, devreme puse în gură un Ull de Llebre și dinții striviră coaja groasă, sucul acestor struguri mici îi inundară gura cu savoare, iar el dădu din cap.

— Acum culegem, zise el.

În prima lumină cenușie a zilei, Maria del Mar și Briel Taulè începură să culeagă strugurii, tăiau mănunchiurile, întindeau coșurile pline pe o masă la umbră și smulgeau strugurii de pe vrej, o treabă înceată, obositoare. Dacă ar fi fost mai verzi codițele, Josep i-ar fi rugat pe amândoi să îndepărteze și ultima bucățică, dar fructele erau atât de coapte, încât le spuse că un restuleț de vrej pe ici pe colo nu era prea rău. Îndepărtau cu grijă strugurii stricați sau părticelele de murdărie înainte de a scutura blând în albia de piatră minunata comoară de culoare închisă.

Au cules o parte din struguri după-amiaza devreme și restul apoi în răcoarea după-amiezii târzii și au lucrat repede și cu spor, pentru a fi gata înainte de lăsarea serii. Puțin înainte de ora zece, Josep aprinse lămpi și făclii de jur-împrejurul albiei și Maria del Mar își așeză fiul adormit pe o pătură pe care Josep o întinsese într-un loc în care puteau să-l vadă.

Stăteau pe marginea albiei și își spălau picioarele și abia pe urmă îndrăzniră să intre. Josep își petrecuse o mare parte din viață la această podgorie, cu toate acestea strivise strugurii cu picioarele deabia când a ajuns în Franța. Acum senzația strugurilor care pocneau sub picioarele lui goale îi era delicios de familiară și zâmbi când văzu expresia feței Mariei del Mar.

— Ce să facem? întrebă Briel.

— Mergem pur și simplu, zise Josep.

Vreme de o oră fu plăcut să calce apăsat în albie în aerul rece. Cei doi bărbați erau fără cămașă și își suflecaseră marginile pantalonilor, Maria del Mar își ridicase poalele rochiei în brâu. După un timp deveni mai greu, picioarele obosiseră și fiecare pas era însoțit de plescăitul terciului dulce mirositor, care părea să se desprindă doar în silă de picioarele lor.

Pentru a nu se încurca unul pe altul, pășeau unul în spatele altuia. Curând Briel începu un cântec despre o coțofană hoață care fura măslinele unei țărănci. Ritmul muzicii îi ajuta la mers și când cântecul băiatului se termină, Maria del Mar cântă destul de nemelodios despre o tânără fată care tânjea după iubitul ei sub craiul nou al lunii. Nu cânta bine, dar nu se gândea la asta și termină cântecul, mai multe

strofe și pe urmă fu iar rândul lui Briel cu un cântec despre îndrăgostiți, dar nu atât de romantic ca al ei. Cântă despre un tânăr gras, care de emoție leşina de fiecare dată când voia să facă dragoste. Începutul cântecului era foarte nostim, dar Josep se gândea că Briel era un nebun și îi arăta Mariei del Mar prea puțin respect.

— Cred că s-a cântat destul, zise el sec și Briel amuți.

Când Josep atinse fundul albiei și se întoarse, văzu că Maria del Mar îi zâmbea batjocoritor, de parcă i-ar fi citit gândurile.

Era dimineața devreme, când Josep își dădu cu părerea că strugurii fuseseră suficient de bine striviți. În lumina cenușie a zorilor, Maria del Mar își luă fiul dormind și-l duse acasă, dar Josep și Briel aveau încă multe de făcut. Cărară găleată cu găleată mustul stors plin de tescovină, până la unul dintre butoaiele noi de stejar. Pe urmă înhămară catârul la căruță, aduseră apă de la râu și spălară cu grijă albia.

Când Josep se trânti în pat, soarele era deja sus pe cer, iar el mai avu doar câteva ore de somn înainte de a începe să culeagă Garnatxa.

Când culeseră Carinyena în cea de-a treia zi, erau toți epuizați și Briel își zdrelise de o piatră buricele degetelor de la piciorul stâng; când începură să calce strugurii în albie, băiatul suferea din cauza durerilor și șchiopăta rău, așa că Josep îl trimise acasă.

Și mai rău încă, Francesc nu putea dormi și fugea de colo-colo prin întuneric. Maria del Mar oftă.

— Băiatul meu trebuie să doarmă acasă în noaptea asta.

Josep aprobă înțelegător din cap.

— Din strugurii Cariyena am mai puțin din jumătatea de cantitate de Ull de Llebre și Garnatxa, zise el. Pot să-i calc singur.

Dar când ea se grăbi să plece acasă cu copilul, nu se prea bucură de singurătatea care îl aștepta în noaptea lungă. Cerul era fără lună. Era foarte multă liniște; undeva departe lătra un câine. Ziua fusese ceva mai caldă, dar acum bătea o briză rece, binevenită pentru el, căci învățase că mișcarea aerului creează în albie o drojdie naturală, care vine în sprijinul procesului de fermentare ce transformă mustul în vin.

Întinse mâna în albie, luă o mână de terci dulce și mestecă în timp ce strivea cu picioarele. Peste măsură de obosit pășea morocănos și singur prin întunecimea catifelată; creierul lui încetase să funcționeze, așa că de-abia mai percepea ce e împrejur și lumea lui se redusese la cei șase pași de-a lungul, trei pași de-a curmezișul, șase pași în spate, trei pași de-a curmezișul, trei pași de-a curmezișul, șase pași de-a lungul...

Se scurse mult timp.

Josep nu observă deloc că ea se întorsese, dar deodată Maria del Mar era iar acolo și se urca grijulie în albie.

— Acum doarme, în sfârșit.

— Ai fi putut dormi și tu, spuse el, dar ea dădu din umeri.

Pășeau tăcând unul în spatele celuilalt, până când la o întoarcere se ciocniră unul de altul.

— *Jesús* spuse el. O apucă doar ca să o sprijine, dar deodată o sărută.

— Ai gust de strugure, zise ea.

Se sărutară lung.

— Marimar.

Mâna lui se întinse spre ea și ea tremură ușor.

— Nu aici în must, îi zise ea. Când o ajută să iasă din albie, nu mai era obosit.

ÎNGHIȚITURI MICI

Stăteau la masa ei în dimineața următoare, după ce mustul cu tescovină se afla deja în butoi. Josep știa destule despre cafea pentru a simți că băutura aceea era rea la gust, cu toate acestea băură mai multe cești în timp ce vorbeau.

— Este orișicum o nevoie naturală, spuse Maria del Mar.

— Crezi că nevoia e la fel pentru o femeie ca și pentru un bărbat?

— La fel?

Ridică din umeri.

— Nu-s bărbat, dar... și femeia are o nevoie puternică. Credeai că e altfel?

El îi zâmbi și dădu din umeri.

— N-ai pe nimeni acum și nici eu, zise Josep. Ei... cred că e bine că ne putem liniști unul pe altul. Ca prieteni.

— Dar nu prea des, zise ea timidă. Poate că ar trebui să așteptăm până când nevoia este foarte puternică, astfel încât atunci când suntem împreună... ei bine... înțelegi?

El dădu îndoit din cap și sorbi din cafea.

Maria del Mar se duse la fereastră și privi afară.

— Francesc se urcă într-unul dintre copacii lui, spuse ea.

Amândoi fură de părere că asta era o ocazie. În definitiv mai putea trece ceva timp până să se mai ivească o alta.

Între timp Josep își recunoscu total frica și neliniștea, pentru că își așezase subzistența în palma naturii și acum trebuia să aștepte acest fenomen secret prin care mustul strugurilor se transforma în vin. Mai era câte ceva de făcut pentru a pune în mișcare procesul. Tot ce nu era suc – coji, semințe, resturi de codițe – se ridica mereu la suprafața lichidului și forma acolo o coajă care se usca. La fiecare câteva ore Josep pritocea lichidul din butoi și pe urmă ridica o scară, pentru ca sucul să curgă pe deasupra resturilor care pluteau sus, iar din când în când împingea coaja cu o greblă, pentru a se amesteca din nou cu lichidul.

Pe parcursul întregii zile era ocupat și când se trezea uneori în toiul nopții, mergea la butoi pentru a executa acest ritual în întuneric, aproape prin somn.

Vremea rămase rece și astfel se încetini procesul de fermentare, dar după o săptămână Josep începu să tragă de două ori pe zi câte puțin lichid din fiecare butoi și să-l guste.

Era prost dispus și agitat, o companie neplăcută și Maria del Mar îl lăsă în pace. Trăise mereu printre struguri și nu trebuia să-i spună nimeni că acum cel mai important era momentul potrivit. În cazul în care Josep întrerupea fermentarea prea devreme, ar fi fost știrbită culoarea vinului și capacitatea lui de a fi păstrat, iar dacă ar fi așteptat prea mult, ar fi rezultat o poșircă fadă. Deci se retrase și veghe severă ca

Francesc să nu plece de pe podgoria lor.

Josep aștepta și fiecare zi i se părea fără sfârșit, tot timpul umezea vasele, le cufunda în lichid și gusta, iar acele unice înghițituri îi dezvăluiau forța tot mai puternică a sucurilor și diferențele dintre ele.

După ce sucurile și tescovina stătuseră vreme de zece zile în butoaie, din zahărul sucului se formase alcool. Dacă vremea ar fi fost mai caldă, mustul Ull de Lebre ar fi fost mai tare, dar răcoarea păstrase alcoolul la un nivel suportabil și dulceața care rămăsese era proaspătă și plăcută. Soiului Ull de Llebre îi lipsea acidul, dar Garnatxa era acrișor și spumos, în timp ce Carinyena avea o vigoare verde, aproape amară care, așa cum știa Josep, era o parte componentă necesară oricărui vin de la care te așteptai să se învechească bine.

La paisprezece zile după ce răsturnase mustul în butoaie, stătea într-o dimineață la masa lui de bucătărie cu trei castroane pline în față și unul gol, un ulcior cu apă, un pahar mare, un pahar mic, hârtie și creion.

Începu să umple pe jumătate paharul mic cu Ull de Llebre și să-l toarne în paharul mare, adăugând pe urmă aceeași cantitate de Carinyena și Garnatxa și amestecând totul cu o lingură. Lua o înghițitură, o plimba îndelung prin gură și apoi scuipa în castronul gol. Stătea gânditor un moment, înainte de a-și clăti gura cu apă și scria cum i se părea amestecul.

Încerca să aștepte până îi dispărea din gură senzația degustării, mergea afară și se ocupa de alte treburi mărunte și abia pe urmă se întorcea și făcea un alt amestec, de data aceasta doar Garnatxa și Carinyena.

La fiecare câteva ore gusta o nouă combinaţie, apoi se gândea şi scria o notă scurtă, de fiecare dată turnând vin proaspăt în vase, ca nu cumva o acţiune prea îndelungată a aerului să-i dea o impresie falsă.

În dimineaţa celei de-a şaptesprezecea zi a fermentării ştia că vinurile erau gata şi că trebuia să le deşerte în vase. Notiţele de pe masa lui cuprindeau trei foi, dar ştia că mai erau posibile şi alte combinaţii. Pentru a-şi începe lucrul zilnic făcu un amestec nou, şaizeci la sută Ull de Llebre, treizeci la sută Garnatxa, zece la sută Carinyena. Luă o înghiţitură, o plimbă prin gură şi o scuipă.

Stătu o secundă, pe urmă amestecă iar aceleaşi cantităţi şi gustă. Mai aşteptă puţin înainte de a pregăti exact amestecul pe care îl mai gustase deja de două ori, cu o singură excepţie – a treia oară nu se mai putu stăpâni şi înghiţi vinul.

Şi alte amestecuri fuseseră foarte promiţătoare, dar vinul acesta părea să-i umple gura. Josep închise gura şi gustă aceleaşi arome de fructe de pădure şi prune, pe care le găsise deja în celelalte combinaţii. Dar şi cireşe negre, un strop de tărie, o boare de salvie, o părere de lemn de butoi. Arome de care îşi amintea, dar şi urme slabe de dulceaţă şi acreală, pe care le lăsa să-i clătească interiorul obrajilor şi limba, astfel încât să-i picure puţin pe gât şi să-l stimuleze cu căldura lor.

Când înghiţi, vinul îi înflori de tot în gură, aşa încât şedea pur şi simplu acolo, lăsându-se complet în voia desfătării care devenea din ce în ce mai cuprinzătoare. Gustul îi rămânea în gură chiar şi

atunci când băutura era deja de mult timp în stomac.

Parfumurile îi urcau în nas și rămâneau acolo și Josep începu să tremure ca și când s-ar fi întâmplat ceva grav, de parcă i-ar fi fost frică, de parcă n-ar fi fost cu adevărat conștient că făcuse într-adevăr *vin*.

Stătu mult timp la masă și privi vinul, ca și când doar privindu-l i-ar fi putut pricepe secretele și înțelepciunea. Era greu și închis la culoare, roșu stacojiu, culoarea lui era un cadou al cojilor de struguri, pe care le lăsase să se înmoaie timp de două săptămâni și jumătate în sucurile care fermentau.

I se părea minunat.

Și se simți torturat de nevoia copleșitoare de a-l arăta cuiva.

Dacă ar putea umple o sticlă, pe care să o dăruiască tatălui său, se gândea el... Poate că ar trebui să i-o ducă lui Nivaldo?

Dar turnă vin în paharul lui pătat de cafea și îl purtă printre rândurile de viță-de-vie până la pragul Mariei del Mar, unde bătu încet la ușă, pentru a nu-l trezi pe băiat.

În cele din urmă ea deschise, privind iritată, cu ochii îngrijorați și părul ciufulit din cauza pernei, iar el o urmă până la lampa cu ulei de pe masă înainte de a-i întinde paharul, pentru că voia să-i vadă fața atunci când bea.

CA UN FRATE

Josep făcu un foc și ținu deasupra lui fiecare dintre butoaiele de o sută de litri, pentru a pârli și a arde pereții interiori, așa cum văzuse la producătorii de vin din Franța. Vinul combinat umplu toate cele paisprezece butoiașe și încă două butoaie de două sute douăzeci și cinci de litri, pe care le avea. Din când în când trebuia să tragă vin din butoaiele mari și să-l toarne în cele mici, căci stejarul nou sugea vinul asemenea unui bărbat însetat, iar aerul din butoaie ar fi deteriorat vinul.

După ce toate cele trei butoaie mari au fost complet golite, Josep și Briel duseră tescovina la presa comună și mai stoarseră încă o jumătate de butoi. Josep adăugă încă puțin vin neamestecat din strugurii storşi cu picioarele și astfel rezultă din a doua presare un butoi plin cu vin obișnuit, care nu avea într-adevăr calitatea vinului său combinat, dar era oricum cu mult mai bun decât toate vinurile făcute vreodată de tatăl lui. El și Briel începuseră tocmai să care butoaiele în pivniță, când îl văzură venind pe Donat. Josep își salută prietenos fratele, dar și cu atenția sporită, pentru că știa motivul vizitei.

— Să vă ajut.

— Nu, așază-te aici și odihnește-te. Ai făcut drum lung, spuse Josep. E adevărat că până și cele

mai mari și mai grele butoaie erau cărate doar de doi oameni, al treilea le-ar fi stat în drum. Dar Donat mergea cu pas greoi în urma lor trăgând un butoi și cerceta amănunțit pivnița.

— Aici e o grămadă de muncă. Tata s-ar cruci dacă ar vedea pivnița din dealul lui!

Josep zâmbi și dădu din cap.

Donat arătă spre zidul de piatră pe jumătate terminat aflat în fața peretelui de pământ.

— Te-aș ajuta și eu la treaba asta, dacă aș putea pleca câteva zile de la fabrică.

— Nu, mulțumesc mult, Donat, îmi place să lucrez cu pietrele. Fac câte o bucată din când în când.

Fratele lui se plimbă pe-acolo și văzu cum cărau restul butoaielor în pivniță, după care vizita luă o întorsătură bună, pentru că Josep umplu un ulcior cu vinul lui combinat și plecară amândoi la Nivaldo.

Bătrânul fu impresionat de vin și se arătă vizibil bucuros de vizita celor doi frați; cei trei stătură vreme de multe ore discutând prietenește la un pahar cu vin și golind mai multe castroane din tocana lui Nivaldo.

La plecare Nivaldo îi dădu lui Donat o bucată de brânză pentru Rosa. Pe urmă Josep și fratele lui o luară înapoi spre *casa* prin răcoarea liniștită a serii.

— Liniște, zise Donat. Un sat bun, vechi, nu-i așa?

— Da, spuse Josep.

Îi făcu un culcuș dintr-o pătură și o pernă, iar Donat, la care vinul își făcuse efectul, se culcă imediat.

— Noapte bună, Josep, spuse el din toată inima.

— Somn ușor, Donat.

Josep spălă și șterse ulciorul și când urcă treptele auzi zgomotele familiare ale sforăitului fratelui său.

A doua zi dimineață mâncară pâine și brânză veche, pe urmă Donat râgâi, își trase scaunul înapoi și se ridică.

— Ar trebui să pornesc la drum, ca să mă ia cineva. Dimineața sunt mai multe căruțe pe drum.

Josep aprobă .

— Deci, banii.

— Ah, ratele. Încă nu am banii.

Fața lui Donat se înroși.

— Ce înseamnă asta? Mi-ai spus: două rate după prima recoltă.

— Da, am făcut vinul. Acum îl vând și primesc banii.

Donat se uită fix la el.

— Cui vrei să-l vinzi? Și când?

— Asta nu știu încă. Mai întâi trebuie să învăț. Nicio grijă, Donat. Ai gustat vinul. Banii sunt ca și ai tăi și încă zece la sută în plus.

— Rosa o să turbeze de furie, zise Donat oftând.

Se îndreptă scaun și se așeză iar.

— Ți-e greu cu ratele astea, nu?

— Chiar e o perioadă grea, spuse Josep. Am avut cheltuieli neașteptate. Trebuie doar să mai aștepți puțin banii, asta-i tot.

— M-am gândit la ceva care ți-ar putea ușura situația... Mi-ar plăcea să mă întorc în sat. Ca asociat al tău.

Se priviră unul pe altul.

— Nu, Donat, zise blând Josep.

— Uite cum ar fi. Ai două parcele de pământ. Ne dai una Rosei și mie – oricare – pentru a-ți achita datoriile față de noi. Ar fi frumos, Josep, dacă am locui alături. Dacă vrei să faci vin bun, atunci te ajut și am putea lucra amândoi și am vinde vinul obișnuit pentru oțet. Doi frați care își câștigă împreună traiul zilnic.

Josep scutură din cap.

— Ce s-a ales de planurile tale? întrebă el. Credeam că îți place să lucrezi în fabrică.

— Am necazuri cu un șef, zise Donat amărât. Se ia tot timpul de mine și îmi face viața un iad. N-am să reușesc niciodată să ajung mecanic. Și blestematele alea de mașini îmi distrug urechile.

Oftă.

— Ascultă, dacă trebuie, muncesc pentru tine cu simbrie.

Ceva din Josep se înfioră când își aminti cum era în tinerețea lui: certurile continue și faptul că mereu trebuia să facă și munca lui Donat.

— N-ar merge bine, zise el și văzu cum privirea fratelui său se înăsprise.

— Îți dau pentru acasă ceva de la a doua presare, spuse Josep și se apucă să clătească o sticlă și să caute un dop.

Donat veni cu el la butoi.

— Nu suntem destul de buni pentru vinul tău scump? întrebă el grosolan.

Josep își simți conștiința încărcată.

— Ieri am vrut să guști amestecul, dar eu însumi n-am să-l beau și nici n-am să-l dăruiesc, zise el.

Trebuie să-l vând ca să-ți pot da banii.

Donat își puse în traistă sticla plină, se întoarse și îi mormăi ceva.

Ce putea însemna mormăitul ăla? Mizerabilule? Mulțumesc? La revedere?

Josep stătea acolo și se uita după Donat, care mergea încet pe cărarea care ducea spre stradă și i se părea că fratele lui seamănă cu un om obosit care strivise struguri cu picioarele.

VIZITA

Aproape întreaga toamnă *castellers*-ii din Santa Eulalia nu se mai întâlniseră, dar cum se termină culesul strugurilor Eduard își chemă participanții la turn.

Josep se bucura să ia din nou parte la antrenament, chiar dacă nu înțelegea de ce îi place. Se întreba ce-i determina pe bărbați să stea unii pe umerii altora și să construiască un turn cât de înalt posibil din carne și oase în loc de pietre și mortar, făcând asta cu plăcere, iar și iar.

Fără discuție se ajungea uneori în situația în care printr-o mică greșeală, o abatere scurtă, o mișcare greșită se întâmpla o nenorocire, un tremur, o clătinare urmată de o masă de trupuri care veneau grămadă la pământ.

— Cu niciun chip nu trebuie să se ajungă la prăbușirea turnului, le spunea Eduard celor care formau turnul, dacă fiecare știe exact ce are de făcut și dacă de fiecare dată face asta în același fel. Ascultați-mă și nu veți avea decât succes. Avem nevoie de putere, echilibru, curaj și sănătate bună. Vreau să vă urcați și să coborâți repede și în tăcere, să o faceți cu dăruire, să nu irosiți nicio secundă și să aveți grijă de voi. Dar dacă se întâmplă să cădeți...

Se opri, pentru că vroia ca ei să-l înțeleagă bine.

— Dacă se întâmplă să cădeți, încercați să n-o faceți în afară, să nu cădeți din turn, pentru că acolo vă așteaptă rănile. Cădeți la picioarele turnului, căci acolo prăbușirea voastră e împiedicată de *pinya* și *folre*.

Jos de tot la baza turnului erau bărbații puternici, care purtau greutatea principală a rândurilor care urmau, înconjurați de o mare mulțime de oameni ce se împingeau în ei, formând astfel masa, *pinya*. Pe umerii lor erau alți bărbați, *folre*, care împingeau tot spre interior, pentru a proteja al treilea și al patrulea strat de cățărători.

Josep îi asemuia pe *pinya* și pe *folre* cu niște rădăcini mari care dădeau putere trunchiului unui copac ce creștea înălțându-se spre cer.

Învățase foarte repede noțiunile speciale. O construcție cu trei sau mai mulți bărbați pe fiecare rând era un castel. Cu doi bărbați pe rând era un turn, cu un singur bărbat pe fiecare rând era o coloană.

— Avem o invitație, le povesti Eduard. *Castellers*-ii din Sitges ne provoacă la o întrecere în construirea de castele, la târgul lor, trei bărbați pe fiecare rând și chiar în vinerea de după Duminica Paștelui – pescarii din Sitges contra podgorenilor din Santa Eulalia.

Se auziră bătăi din palme și murmure de aprobare, iar Eduard zâmbi și ridică mâna avertizând.

— Pescarii vor fi adversari foarte puternici, pentru că trebuie să se lupte pentru echilibru pe vasele care se clatină pe marea agitată. M-am gândit mult la cum putem înălța cel mai bun castel al nostru cu opt rânduri.

Eduard schițase deja planul pe hârtie și acum striga numele; fiecare participant lua locul indicat de el și încet, încă oarecum nesigur, piramida umană creștea în înălțime.

Josep își avea locul pe cel de-al patrulea rând și de trei ori au ridicat și au dărâmat castelul, vreme în care Eduard îi observa atent pe cățărători, făcând mai multe schimbări și înlocuiri.

În timpul unei pauze Josep văzu că Maria del Mar și Francesc veniseră acolo. Ea stătea lângă Eduard, amândoi cu capetele apropiate și discutau serios, iar în cele din urmă Eduard aprobă din cap.

— Cațără-te pe mine, îi strigă el lui Francesc și se întoarse cu spatele la el.

Francesc începu să alerge șchiopătând și Josep simți un nod în gât. Arăta rău, pentru că băiatul lipăia exact ca un crab. Dar își luă avânt, se aruncă în spatele lui Eduard și se cățără pe umerii lui.

Eduard era mulțumit. Se întoarse, îl prinse pe Francesc și ordonă apoi primelor patru rânduri ale turnului să urce încă o dată, pentru a-l putea pune la încercare pe băiat.

După ce Josep își ocupă locul, nu-l mai putu vedea pe băiat. Oamenii stăteau împreună în grupuri rare și vorbeau,dar imediat trompetele și *gralles*-urile începură să sune cu elan, de parcă ar fi fost un spectacol la curtea regală și nu doar ocazia de a evalua un tânăr cățărător.

Câteva secunde mai târziu Josep simți niște mâini mici care se agățau de pantalonii lui și brusc băiatul se urcă pe el ca o maimuță. Brațele lui

Francesc îi încolăciră gâtul său și simți răsuflarea băiatului.

— Josep, zise o voce bucuroasă în urechea lui.

Curând Francesc coborî repede.

Duminică după-amiază Josep împingea o roabă cu pietriș scoasă din pivniță, pentru a-l întinde acolo, când auzi venind o trăsură trasă de un cal cenușiu, în care ședeau o femeie și un bărbat.

Când se mai apropiară, văzu că femeia era cumnata lui, Rosa Sert. Pe bărbat nu-l mai văzuse niciodată până atunci. Rosa îi făcu scurt cu mâna, în timp ce bărbatul mâna calul către podgorie.

— *Hola*, strigă Josep și lăsă lucrul.

— *Hola*, Josep, spuse Rosa. El este vărul meu, Carles Sert. La fabrică sunt așteptate mașinile, de aceea am ceva timp liber, iar Carles vroia să facă o excursie la țară, așa că...

Josep îi privi și dădu mut din cap.

Carles, avocatul.

Îi conduse la bancă, veni cu un ulcior cu apă rece și așteptă până terminară de băut.

— Continuă-ți treaba, zise Rosa, expediindu-l de acolo cu un gest. Nu te îngriji de noi.

Deci Josep mai luă o roabă de pietriș și o împrăștie pe stradă. Când și când ridica privirea să vadă ce fac. Rosa făcea turul proprietății împreună cu avocatul. Bărbatul nu spunea multe, dar ea vorbea aproape neîncetat. Dispărură printre butucii de vie, apoi apărură iar și se îndreptară spre *masia*. Se opriră puțin pentru a-și face o idee în privința ei și apoi se plimbară de jur-împrejur, pândind curioși.

— Ce înseamnă asta, mârâi Josep încet, căci avocatul zgâlțâia ușa, ca să vadă dacă era solidă. Lăsă lopata deoparte și se îndreptă supărat spre cei doi.

— Ștergeți-o de aici. Și imediat.

— N-ai niciun motiv să fii așa de nepoliticos, zise rece vărul.

— Cumnată-mea a pus căruța înaintea cailor. Verișoara ta mai poate să aștepte, pentru că doar în cazul în care nu plătesc a treia rată poate să ia proprietatea în stăpânire. Până atunci, afară de pe pământul meu.

Plecară muți de acolo, fără să-l mai privească măcar. Gura Rosei se subțiase și își luase un aer binevoitor ca acela față de un inferior, pentru a-i da de înțeles lui Josep că nu știe să vorbească cu oamenii cultivați.

Avocatul plesni din bici și calul cenușiu o luă din loc, în vreme ce Josep stătea în fața casei și îi privea dispărând.

Ce fac acum? se întreba el.

O EXCURSIE LA TÂRG

Josep moștenise de la Quim treizeci și una de sticle, dar numai paisprezece dintre ele erau de formă potrivită și aveau exact trei sferturi de litru. Printre uneltele lui mai găsi încă patru sticle vechi și când îl trimise în sat pe Briel să le adune pe toate câte le putea găsi, acesta se mai întoarse cu încă unsprezece.

Spălă și limpezi cele douăzeci și nouă de sticle până când străluciră, apoi le umplu cu vinul închis la culoare și împinse cu grijă dopurile. Maria del Mar veni și îl ajută să scrie etichetele. În mod ciudat, vederea sticlelor pline îi făcea pe amândoi să se simtă nesiguri.

— Unde vrei să le vinzi?

— O să încerc la Sitges. Mâine e zi de târg. Mă gândeam să-l iau pe băiat, dacă n-ai nimic împotrivă, zise el și ea dădu din cap.

— Ah, o să-i placă... Ce să scriu pe etichetele astea?

— Nu știu... Finca Àlvarez? Bodega Àlvarez? Nu, sună prea pompos. Vinya Àlvarez poate?

Ea se încruntă. Înmuie vârful în cerneală și, cu pana care zgâria, desenă câteva cercuri și o codiță.

Când îi arătă eticheta, el o privi și ridică din umeri. Dar zâmbea.

Devreme în dimineața următoare înveli fiecare sticlă în mai multe foi de ziare – vechi ediții din El Cascabel de la Nivaldo – și pe urmă făcu în căruță un cuib din pături vechi, pentru a proteja sticlele pe drumul spre Sitges. Puse într-o traistă de pânză *xoriço* și *pa* și o așeză și pe aceasta în căruță, împreună cu o găleată și două pahare de băut.

Era încă întuneric când opri catârul în fața casei Mariei del Mar, dar Francesc îl aștepta deja complet îmbrăcat. Cu ceașca de cafea în mână, Maria del Mar îi privi plecând; Josep era așezat pe capra căruței cu băiatul lângă el.

Francesc era liniștit, dar nu mai părăsise Santa Eulalia până atunci și fața îi trăda emoția. Foarte curând băiatului i se desfășură în fața ochilor un ținut nou și Josep văzu că privirea lui era peste tot, la rarele *masies*, la câmpurile străine, la podgorii și crângurile de măslini, la cei trei tauri din spatele unui gard, la Montserrat cel îndepărtat, care se întindea spre cer.

Când ieși soarele, se simțea bine cu băiatul

așezat lângă el pe capră, în timp ce catârul mergea spre nord la pas tărăgănat.

— Trebuie să mă ușurez, zise Josep după un timp. Vrei și tu?

Francesc dădu din cap și Josep opri lângă niște pini. Îl dădu jos pe Francesc și iată-i pe amândoi stând la marginea străzii, doi bărbați care udau grozamele. Poate i se părea doar, dar când se întoarseră la căruță Josep păru să recunoască în șchiopătatul lui Francesc o oarecare îngâmfare.

Soarele era sus pe cer când ajunseră în Sitges și la târg se îmbulzeau deja negustorii, așa că Josep trebui să se mulțumească cu un loc liber pe rândul cel mai din spate, lângă o tarabă de unde se răspândeau aromele delicioase de sepie și crabi înăbușiți și mâncare de pește mirosind a usturoi. Unul dintre bucătarii robuști tocmai servea un client, dar altul se apropie de căruță cu un zâmbet pe față.

— *Hola*, spuse el și aruncă o privire sticlelor învelite în hârtie de ziar. Ce vinzi azi?

— Vin.

— Vin? E bun?

— Nu doar bun. E ceva special.

— Aha... și cât costă vinul ăsta special? întrebă omul cu venerație prefăcută.

Când Josep îi spuse, închise ochii și lăsă în jos colțurile gurii.

— Este de două ori mai mult decât se plătește pentru o sticlă de vin.

Josep știa desigur că așa este, dar acesta era prețul pe care trebuia să îl scoată pentru a-și putea plăti datoriile pe care le avea la Donat și Rosa.

— Nu, este de două ori mai mult decât se plătește pentru vinul obișnuit din împrejurimi și care e pișat de catâr. Ăsta e *vin*.

— Și unde se face vinul ăsta minunat?

— În Santa Eulalia.

— Santa Eulalia? Sunt constructor de turn din Sitges. Curând o să ne luăm la întrecere cu constructorii voștri.

Josep dădu din cap.

— Știu. Și eu fac parte dintre ei.

— Ei, ca să vezi.

Omul rânji.

— Ah, o să vă batem fără milă, senyor.

— Eu sunt Frederic Fuxà și ăsta e fratele meu Efrèn. E ajutorul șefului nostru de echipă și suntem amândoi pe rândul al treilea.

Al treilea rând, se miră Josep. Bărbatul acesta și fratele lui erau într-adevăr mari și puternici. Dacă ăștia stăteau pe rândul al treilea, cum arătau atunci cei de pe primele două rânduri?

— Eu sunt pe cel de-al patrulea rând. Mă cheamă Josep Àlvarez și el e Francesc Valls, care tocmai învață ca să fie *enxaneta* al nostru.

— *Enxaneta*? Da, e o treabă foarte importantă. Nimeni nu poate câștiga o întrecere de *castellers* fără un călăreț bun în vârf, îi spuse Fuxà lui Francesc, care zâmbi.

— Ei, vă doresc noroc la amândoi astăzi.

— Mulțumesc, senyor. Poate vrei să-mi cumperi vinul?

— E prea scump. Sunt un pescar care muncește din greu, senyor Àlvarez, nu un podgorean

avut din Santa Eulalia, replică binevoitor Fuxà și se întoarse la taraba lui.

Josep umplu găleata de la o pompă publică și o așeză în căruță.

— Treaba ta va fi să speli paharele după ce a gustat cineva vinul, spuse el.

Francesc aprobă.

— Acum ce facem, Josep?

— Acum? Așteptăm, îi zise Josep și băiatul aprobă iar, după care se așezară în căruță, ținând paharele în mână plini de speranță.

Timpul trecea încet.

Pe ulițele din târg domnea mare forfotă, dar pe ultimul rând, unde cele mai multe locuri erau încă libere, treceau doar puține persoane.

Josep se uită la taraba cu mâncare, unde o femeie trupeșă tocmai cumpăra o porție de *truita*.

— O sticlă cu vin bun, senyora? strigă el, dar ea clătină din cap și plecă mai departe.

După câteva minute, doi bărbați cumpărară sepie, pe care o mâncau în picioare în fața tejghelei.

— O sticlă cu vin bun? strigă Josep și bărbații se îndreptară agale spre căruță.

— Cât? întrebă unul, mestecând încă.

Când Josep îi spuse, omul înghiți și își scutură capul.

— Prea scump, spuse el, iar însoțitorul lui dădu din cap și plecă.

— Luați totuși o înghițitură, înainte de a pleca.

Josep dezveli o sticlă și luă tirbușonul. Turnă atent vinul în ambele pahare, cam un sfert din cantitatea unei porțioare normale.

Bărbații luară paharele și băură, fiecare câte două înghițituri încete.

— Bun, zise unul în silă.

Prietenul lui mormăi.

Se uitau unul la altul.

— Poate luăm fiecare câte o sticlă dacă ne faci un preț mai bun.

Josep zâmbi, dar scutură din cap.

— Nu, nu pot.

— Ei, atunci...

Omul dădu din umeri și tovarășul lui îi înapoie paharul clătinând din cap. Frederic Fuxà îi văzuse de la taraba lui și acum clipi cu subînțeles către Josep: Vezi? Nu ți-am spus?

— Acum e rândul tău, îi spuse Josep lui Francesc, iar băiatul străluci de bucurie și spălă paharele în găleată.

O secundă mai târziu fuseseră făcute încă patru degustări, dar nu se vânduse nici măcar o singură sticlă și Josep începea să se întrebe dacă un târg chiar era locul potrivit în care să scape de vinul lui.

Dar *s*-au întors primii bărbați care gustaseră vinul.

— A fost bun, dar încă nu sunt sigur, zise unul. Trebuie să mai iau o gură.

Celălalt aprobă.

— Îmi pare rău. Pot să-i dau fiecărui client doar o mostră, spuse Josep.

— Dar... poate pe urmă îți cumpărăm vinul.

— Nu. Îmi pare sincer rău.

Omul făcu o mutră supărată, dar tovarășul lui zise:

— Asta e. Iau o sticlă.

Primul bărbat oftă.

— Și eu, zise el în sfârșit.

Josep le dădu două sticle înfășurate în foi de ziar și, în timp ce își simțea sângele urcând în obraji, luă banii cu mâini tremurătoare. Toată viața lui nu știuse altceva, decât că familia lui făcea vin pe care în mod obișnuit îl lua Clemente și încă în condiții foarte stricte. Asta era prima dată când cineva decidea în mod conștient să-i cumpere vinul și îi dădea bani pentru el.

— Mii de mulțumiri, senyor. Sper să vă placă vinul meu, spuse el.

Frederic Fuxà auzise de la taraba lui și veni la căruță să-l felicite pe Josep.

— Prima ta vânzare pe ziua de azi. Dar ai ceva împotrivă dacă îți dau un sfat?

— Sigur că nu.

— Fratele meu și cu mine venim aici de nouăsprezece ani. Suntem pescari, tot ce gătim la târg trebuie să pescuim chiar noi din mare. Toți ne cunosc și nu trebuie să dovedim că marfa noastră e proaspătă și bună. Pe tine nu te cunosc oamenii, așa că ce-ar fi să le dai oamenilor încă o mostră?

— Nu pot să consum decât două din sticlele astea, zise Josep. Pe toate celelalte trebuie să le vând, altfel am necazuri mari.

Fuxà își țuguie buzele și aprobă din cap. Pentru el, ca negustor, era o situație pe care o putea înțelege fără alte explicații.

— Aș vrea să-ți încerc și eu vinul, senyor.

Josep turnă vin în ambele pahare.

— Du-i unul și fratelui tău.

Frederic cumpără două sticle și Efrèn Fuxà una.

După o jumătate de oră sosiră la taraba cu mâncare doi bărbați și o femeie.

— *Hola*! Cum e acolo unde sunteți azi? Vindeți mult? întrebă Efrèn.

— Nu-i rău, spuse femeia. Și la voi?

Efrèn țuguie buzele și dădu din cap.

— Am auzit că cineva oferă mostre din vinul lui.

Frederic arătă către căruța lui Josep.

— Chiar bun. Am cumpărat și noi pentru Paște.

Se duseră la Josep. Femeia plescăi din buze după gustarea vinului.

— Foarte bun. Dar unchiul nostru face vin.

— Puah. Unchiul nostru face vin pe care nu-l bea niciunul dintre noi când nu e el acolo, zise unul dintre bărbați și râseră toți trei. Cumpără fiecare câte o sticlă.

Frederic îi urmări cu privirea în timp ce plecau.

— A fost un noroc pentru tine. Cei trei sunt cultivatori de legume dintr-o familie foarte importantă din Sitges și flecari înnăscuți. În fiecare zi de târg îi vizitează pe rând pe alți negustori și fac schimb de bârfe. Or să povestească despre vinul tău câtorva oameni.

În următoarea jumătate de oră, șase oameni gustară vinul fără să cumpere. Pe urmă veniră în același timp doi vânzători și pe urmă și al treilea. Lui Josep îi dăduse prin minte că cei care vindeau la târg veneau acolo unde erau deja alți negustori, din nevoia omenească de a ști ce considerau ceilalți că ar fi de dorit. Exact așa decurse și acum totul, căci în

spatele vânzătorilor aștepta deja o coadă mică de persoane interesate, care deocamdată nu se mai împrăștia.

Atunci când, mult după ora prânzului, el și Francesc reușiră în sfârșit să-și mănânce merindele aduse, constând în pâine și xoriço, Josep schimbase de două ori apa și vărsase găleata. În ciuda refuzului său categoric de a da și o a doua mostră, cele două sticle prevăzute se terminaseră și mai erau încă nouă sticle nevândute. Dar între timp se vorbise deja peacolo că la târg e un vânzător de vin și astfel, după-amiază târziu, cu câteva ore înainte de închiderea târgului, scăpă de ultima sticlă.

Îi cumpără lui Francesc o porție de sepie și, în timp ce băiatul mânca, Josep făcu o vizită unui negustor de mărfuri vechi și achiziționă patru sticle de vin goale.

Pe drumul de întoarcere Francesc șezu în poala lui Josep, care îi arătă cum trebuie să țină căpăstrul. Dar Francesc adormi cu căpăstrul în mână. Josep mână timp de o jumătate de oră cu mica făptură la pieptul lui, apoi Francesc se trezi cât să-l poată așeza în spate și restul drumului băiatul dormi pe păturile aflate jos în căruță, lângă sticlele goale.

În duminica aceea avocatul veni iar la vie cu calul lui cenușiu și de data aceasta era și Donat cu el.

Avocatul stătea în trăsură și nici nu-l privea pe Josep, care observă pe locul de lângă el o servietă din piele. Sigur conține actele care servesc la luarea pământului în proprietate din cauza neplății ratelor, se gândi el.

Fratele lui îl salută nervos.

— Ai banii, Josep?

— Da, spuse el încet.

Numărase deja banii pentru ei și acum aduse din casă trei hârtii redactate de el însuși, două chitanțe pentru ratele pe care le sărise și o a treia pentru plata care era scadentă azi. Îi dădu lui Donat hârtiile, care le parcurse repede cu privirea și i le înmână lui Carles în trăsură.

Avocatul le citi, dădu din umeri și aprobă. Era vizibil dezamăgit, pentru că trebui să se forțeze ca să afișeze o față lipsită de expresie.

Chipul lui Donat arăta cu siguranță o ușurare neîndoielnică atunci când își primi banii. Josep aduse peniță și cerneală și Donat semnă cele trei chitanțe.

— Îmi pare foarte rău de toată supărarea asta, Josep, zise el, dar Josep nu-i răspunse. Donat se întoarse și o luă spre trăsură, dar se opri și se întoarse încă o dată.

— Nu-i femeie rea. Știu că pare să fie. E așa pentru că uneori pur și simplu nu mai face față în situația noastră.

Josep văzu că vărului Rosei nu-i plăceau scuzele; fața lui nu mai era acum lipsită de expresie, ci clar dezaprobatoare.

— Rămâi cu bine, Donat, spuse Josep, iar fratele lui dădu din cap și se urcă în trăsură lângă Carles Sert.

Josep stătea în fața casei lui uitându-se după ei. Ciudat, se gândea el, ciudat că se simțea bine și rău în același timp.

O HOTĂRÂRE

Eduard Montroig lua foarte în serios întrecerile de *castellers*; și orele de antrenamente ale celor care construiau turnul erau extrem de solemne, cu mai puțină ceartă și mai multă muncă, pentru a desăvârși echilibrul, ritmul și precizia mișcărilor.

Eduard cunoștea o mulțime de participanți din Sitges care erau foarte îndemânatici și pricepuți și era convins că Santa Eulalia putea învinge doar dacă adăugau castelului lor ceva deosebit. Născocise un nou element pentru construcție, ceva care cerea echipei satului repetiții mai dese și o mai bună concentrare și își avertiză oamenii că trebuia să rămână un secret, pentru a produce uimire cu el în Sitges.

Maria del Mar și-a adus fiul de câteva ori, după care Jose îi propuse să-l ia el pe Francesc, pentru că oricum mergea acolo și ea acceptă bucuroasă oferta.

Pentru Josep cel mai important punct al fiecărui antrenament era momentul în care Francesc escalada cele trei rânduri de bărbați și pe urmă se agăța de spatele lui suficient de mult timp cât să-i șoptească numele la ureche.

Francesc visa la ziua când urma să fie în stare să se cațere pe deasupra multor rânduri până în vârf și acolo să-și ridice triumfător brațele.

Josep își făcea griji pentru el, pentru că un băiat mic, plăpând era în mod special rănit dacă se prăbușea castelul. Dar Eduard îl conducea încet pe Francesc spre ținta lui și Josep știa că Eduard era precaut și rațional, un om care nu-și asuma riscuri inutile.

Într-o zi Eduard puse capăt perioadei de doliu și fără tam-tam sau multe vorbe își dădu jos banderola neagră de pe mânecă. Avea aceeași demnitate liniștită, dar oamenii din sat observau o schimbare – dacă nu chiar o anume sprinteneală, atunci o oarecare relaxare – și se vorbea că în curând Eduard își va lua o altă nevastă.

Câteva seri mai târziu Josep tocmai tundea butucii de viță, când îl văzu pe Eduard trecând pe stradă. Își întrerupse cu plăcere lucrul, pentru că se bucura să-l vadă. Dar spre surpriza lui, Eduard ridică doar mâna să-l salute și plecă mai departe. După moșia lui Josep, pe stradă mai era doar podgoria Mariei del Mar.

Josep se ocupa mai departe de butucii lui, dar nu scăpa strada din ochi. Așteptă foarte mult. Se întuneca deja, când îl văzu pe Eduard întorcându-se. Pe Josep îl uimi faptul că Francesc îl însoțea.

— *Bona tarda*, Josep, strigă Eduard.

— *Bona tarda*, Josep, repetă Francesc.

— *Bona tarda*, Eduard. *Bona tarda*, Francesc, răspunse el din toată inima, totuși reteză cu prea multă putere și aproape fără să se uite, așa încât cuțitul tăie o viță complet sănătoasă.

Aproape toată noaptea stătu treaz, privind în gol.

pe întuneric. De fapt, trebuia să se bucure pentru Maria del Mar, își spunea el. Deseori vorbise despre bărbatul la care spera, că într-o zi va intra în viața ei. Unul care să fie blând și să o trateze cu bunătate. Un muncitor bun și unul care să fie bun tată pentru fiul ei.

Pe scurt... seriosul Eduard Montroig. Poate că nu avea prea mult umor, dar era un om bun și un conducător al comunității, cineva care însemna ceva în sat.

Dimineața Josep se apucă iar de tăiat, dar disperarea se urca în el asiduu ca torentul în mare. Către prânz lăsă deoparte cuțitul și se îndreptă spre curtea ei. Printre rândurile de vie nu se vedea nimeni, de aceea ciocăni la ușă.

Când îi deschise, Josep nu-i răspunse la salut.

— Vreau să-mi împart viața cu tine. În orice privință.

Ea îl privea uluită.

— Eu... am cele mai puternice simțăminte pentru tine. Cele mai puternice simțăminte!

Văzu că ea îl înțelege. Gura ei tremura – își înăbuşea râsul, se gândea el îngrozit – și închise ochii. Bălmăjea înainte cu vocea răgușită, nu-și putea stăpâni cuvintele și sentimentele mai bine decât un taur care se repede orbește spre vârful sabiei.

— Te admir. Vreau să muncesc în fiecare zi cu tine și să dorm în fiecare noapte cu tine. În fiecare noapte și să nu ne mai culcăm niciodată de parcă ne-am face o favoare prietenească. Vreau să-l împart cu tine pe fiul tău, pentru că și pe el îl iubesc. Vreau să-ți mai fac și alți copii. Vreau să-ți umplu pântecul cu copii. Îți dau jumătate din parcelele mele. Încă mai

au datorii, dar sunt valoroase, cum știi. Am nevoie de tine, Marimar, am nevoie de tine și știu că o să fii nevasta mea.

Ea pălise foarte tare. Josep văzu că își aduna toată puterea, că începea să-l distrugă. Ochii ei erau umezi, dar vocea îi era fermă când îi răspunse.

— Ah, Josep... sigur.

El se pregătise pentru un refuz și în primul moment nu pricepu chiar nimic din ce spunea ea.

— Trebuie să te liniștești, Josep. Sigur că te vreau. Dar trebuie să știi asta, zise ea.

Îi tremura gura când îi zâmbi și întreaga lui viață n-a știut exact dacă în acest zâmbet vibra tandrețea împreună cu un anume triumf.

PLANURI

Luă mâinile Mariei del Mar într-ale lui, nu le mai putea da drumul și îi acoperi fața cu sărutări asemănătoare celor pe care o femeie le primește de la un tată iubitor. Dar când gura lui o găsi pe a ei, nu mai era nicio îndoială că se sărutau ca niște îndrăgostiți.

— Trebuie să mergem la preot, spuse ea încet. Vreau să te știu legat de mine, înainte de a-ți veni în simțiri și de a fugi de aici. Dar zâmbetul e îi dezvălui că nu-și prea făcea griji din cauza asta.

Părintele Pío aprobă fără să fie surprins, când îi comunicară că doreau să se căsătorească.

— Unde ați fost botezați?

Dădu încă o dată din cap când îi spuseră amândoi că se întâmplase în biserica în care slujea el acum ca preot.

— E vreo grabă? o întrebă pe Maria del Mar fără să-și ia privirea de pe fața ei.

— Nu, părinte.

— Bine. Unii oameni ai bisericii sunt de părere că, pe cât posibil, o logodnă între doi buni catolici ar trebui să dureze un an, zise preotul.

Maria del Mar amuți. Josep mormăia și clătina din cap. Pe urmă îl privi pe părintele Pío docil, dar

fără teamă.

Preotul ridică din umeri.

— Dacă viitoarea mireasă e văduvă, atunci nu e necesară o logodnă atât de lungă, spuse el rece. Dar am trecut deja de două treimi din post. Duminica Paștelui este pe 2 aprilie. De acum și până la sfârșitul Săptămânii Paștelui suntem în cea mai solemnă perioadă de rugăciune și meditație și nu e momentul în care să oficiez o logodnă sau o nuntă.

— Atunci când ne puteți cununa? întrebă Josep.

— Pot să afișez anunțul după duminica Paștelui... să convenim să vă cununați în ultima duminică din aprilie? întrebă părintele.

Maria del Mar se încruntă.

— E vremea celor mai grele munci de primăvară de la vie. Nu vreau să lăsăm treaba doar atât cât să ne căsătorim și pe urmă să ne întoarcem imediat în podgorie.

— Atunci când v-ar plăcea?

— În prima sâmbătă din iunie.

— Știți că de acum și până în acea zi nu aveți voie să locuiți împreună sau să aveți relații ca bărbat și femeie? întrebă el sever.

— Da, părinte, zise Maria del Mar. Ție îți convine ziua? îl întrebă ea pe Josep.

— Dacă asta ți-e dorința, îi răspunse el.

Josep tocmai simțea ceva cu totul străin pentru el și recunoscu înspăimântat că este bucurie.

Când rămaseră singuri, trebuiră să recunoască faptul că perioada de așteptare li se va părea lungă. Se îmbrățișară cast.

— 2 iunie este de-abia peste zece săptămâni. Vreme lungă.

— Știu.

Ea îi aruncă o privire rapidă lui Francesc care se juca cu câteva pietre rotunde în praful de la picioarele lui, apoi se trase mai aproape de el, pentru a-i putea șopti la ureche.

— Cred că ar fi bine pentru Francesc dacă ar avea grijă de un micuț în timp ce noi lucrăm, nu crezi?

El aprobă.

— Cel mai mult mi-ar plăcea să încep asta chiar acum.

Când se priviră, pe Josep îl încercau gânduri pe care nu le-ar fi mărturisit preotului.

Poate avea și ea gânduri asemănătoare.

— Cred că în următoarele săptămâni n-ar trebui să petrecem atât de mult timp împreună, zise ea. Cel mai bine ar fi să înlăturăm ispita, pentru că, în cazul în care ne pierdem stăpânirea de sine, trebuie să ne spovedim înainte de nuntă.

El consimți împotriva dorinței, știind că ea are dreptate.

— Care e cuvântul ăla, când oamenii înstăriți își pun banii într-o afacere? întrebă el.

Era încurcat.

— O investiție?

Ea dădu din cap; era cuvântul la care se gândise și ea.

— Așteptarea va fi investiția noastră, spuse ea.

Josep îl plăcea pe Eduard Montroig și voia să-l trateze cu cel mai mare respect. Chiar în după-

amiaza aceea merse la via lui și îi spuse liniștit, dar deschis că el și Maria del Mar au fost la preot și vor să se căsătorească.

Eduard se trădă doar printr-o foarte scurtă încruntare a frunții, pe urmă își frecă bărbia lungă și un zâmbet îi lumină fața ștearsă.

— Îți va fi o nevastă bună. Vă doresc amândurora mult noroc, spuse el.

Josep împărtăși noutatea doar câtorva persoane, lui Nivaldo, care bău cu el un păhărel. Nivaldo se bucura foarte mult.

O ÎNTRECERE ÎN SITGES

În duminica de după Paște Josep și Maria del Mar stăteau în biserică cu Francesc între ei și îl ascultau pe părintele Pío.

— Se anunță căsătoria dintre Josep Àlvarez și Maria del Mar Orriols, amândoi din această comunitate. Dacă cineva dintre voi cunoaşte un motiv ca cei doi să nu fie uniți în Sfântul Sacrament al căsătoriei, atunci să-l spună. Astăzi pun această întrebare pentru întâia oară.

Bătuse anunțul pe ușa bisericii și urma să mai fie citit în următoarele două duminici, după care erau oficial logodiți.

După liturghie,în timp ce preotul stătea în ușa bisericii pentru a-și lua la revedere de la comunitatea lui, iar Francesc mânca un cârnat în fața prăvăliei, Josep și Maria del Mar erau în *plaça* și primeau felicitările, îmbrățișările și săruturile întregului sat.

Josep se adânci în munca grea pentru a-și umple zilele lungi ale așteptării febrile. După tăierea viței continuă să construiască pivnița și în prima duminică din aprilie, în ziua concursului de *castellers*, terminase două treimi din zidul de piatră. Fusese pe la multe târguri și mai găsise alte treizeci de sticle. Spălate, umplute cu vin închis la culoare și cu etichete pe

ele, erau învelite în hârtie de ziar și așezate într-un culcuș de pături pe fundul căruței, unde şedea acum și Francesc. Maria del Mar luase loc lângă Josep și plecară împreună spre târgul din Sitges.

Era aceeași călătorie pe care o mai făcuse cândva cu băiatul, dar erau diferențe clare. Când ajunseră la păduricea de pini, Josep opri iar, dar de data aceasta merse cu băiatul printre pomi, pentru a putea urina fără să fie văzuți și când se întoarseră căută și Maria del Mar protecția unui pom.

Călătoria era frumoasă. Marimar era o companie liniștită, plăcută și cu o dispoziție de zile mari. Felul ei de a fi îi dădea oarecum lui Josep sentimentul că era deja tată de familie și asta îi plăcea foarte mult.

Odată ajunși în Sitges merseră direct la locul de lângă taraba cu pește a fraților Fuxà, care îl salutară din inimă, dar și cu un avertisment voios amenințător, că îi vor nimici pe participanții la turn din Santa Eulalia la concursul ce urma să aibă loc.

— Te-am așteptat deja, zise Frederic, pentru că am dat pe gât vinul în timpul sărbătorilor.

Fiecare dintre cei doi frați cumpără încă două sticle, încă înainte ca Josep să-și aranjeze cum trebuie căruța și de această dată nu mai trebui să aștepte prea mult clientela, pentru că unii dintre vecinii lui de tarabă trecură pe acolo să cumpere vin, formând astfel un mic cârd de cumpărători. Maria del Mar îl ajută pe Josep și o făcu atât de firesc, de parcă întreaga ei viață stătuse în spatele unei căruțe vânzând vin.

Majoritatea locuitorilor din Santa Eulalia veniseră la târg. Bineînțeles că mulți dintre săteni nu erau

nici cățărători, nici *pinya* sau *folre*, care sprijineau cele două rânduri de dedesubt ale castelului. Cei mai mulți dintre vecinii lui Josep se aflau aici pentru a lua parte la întrecere sau ca să-i privească și treceau agale căscând gura pe lângă taraba lui.

Câțiva oameni din Sitges, pe care îi cunoștea, erau acolo pentru a-și susține echipa și se opriră și ei la căruța lui, să-l salute și să facă cunoștință cu Francesc și Maria del Mar. Juliana Lozano și soțul ei cumpărară o sticlă, iar Emilio Rivera luă trei.

Josep vându ultima sticlă cu mult înainte ca târgul să se închidă pentru o oră, ca să poată avea loc întrecerea. El, Maria del Mar și Francesc se așezară în căruță, mâncară pește de la Fuxà și îi priviră pe cei doi frați cum se ajutau unul pe altul să-și strângă *faixa*.

După masă Maria del Mar ținu strâns *faixa* de un capăt, în timp ce Josep se tot răsuci, înfășurându-se astfel într-un corset atât de strâns că de-abia mai putea să respire.

În vreme ce-și croiau drum prin mulțime, muzicanții din Sitges începură să cânte și Francesc îl apucă de mână pe Josep.

La scurt timp după aceea o melodie plângătoare îi adună pe cei care formau soclul castelului din Sitges și, imediat ce a fost construit, cățărătorii își începură urcușul.

Eduard avusese dreptate în privința acestei întreceri, Josep văzu asta imediat. Bărbații din Sitges se cățărau fără să irosească o secundă și fără nici cea mai mică mișcare inutilă, iar castelul urca în înălțime repede și cu îndemânare până când băiatul,

care era *enxaneta* al lor, după ce se cățără pe cele opt rânduri, ridică triumfător brațele și coborî pe cealaltă parte, timp în care cei care formaseră turnul îl năruiau tot atât de repede cum îl înălțaseră. Mulțimea aplauda și ovaționa.

Pe urmă începură să cânte muzicanții din Santa Eulalia, care își luaseră deja locul. *Gralles*-urile îl chemau pe Josep, iar el își scoase pantofii și îi dădu lui Francesc în timp ce Maria del Mar îi ura noroc.

Soclul din Santa Eulalia fu repede construit și curând era rândul lui Josep. Se urcă rapid și îndemânatic, așa cum făcuse de atâtea ori la exerciții și curând stătea pe umerii lui Leopoldo Flaquer, își așeză brațele pe umerii lui Albert Fiores și Marc Rubío și îi sprijini, așa cum și ei îl sprijineau pe el.

Apoi Briel Taulè stătea pe umerii lui.

Cel de-al patrulea rând nu era încă deosebit de înalt, totuși îi dădea lui Josep o vizibilitate bună. Într-adevăr nu-i putea vedea pe Maria del Mar și pe Francesc, dar printre umerii lui Marc privea fețele înălțate și oamenii care circulau pe la marginea mulțimii de privitori.

Văzu două călugărițe, una mică, cealaltă înaltă, în rase negre și bonete albe cu aripi.

Un băiat cu părul ciufulit, ținând în brațe un câine galben, care se tot răsucea.

Un bărbat gras cu o pâine în mână.

Un bărbat cu spatele foarte drept într-un costum cenușiu, poate un negustor, care ținea în mână o pălărie cu boruri late. Și care șchiopăta ușor.

Josep îl știa pe bărbatul acesta.

Și deodată frica îi inundă corpul. Voia să fugă de acolo, dar nu se putea mișca, era captiv și total neprotejat, ca și când ar fi fost închis sus în aer. Dintr-odată genunchii lui deveniră neputincioși, astfel că trebui să se agațe de companionii lui; Albert îl privi.

— E totul în ordine, Josep? întrebă Albert, dar Josep nu răspunse nimic.

Părul bărbatului era încă negru ca smoala, dar sus pe cap avea o chelie mică, rotundă... Ei, șapte ani.

Pe urmă dispăru.

Josep își înclină capul cât de mult putu, fără să piardă legătura cu vecinii lui și îl spionă pe bărbat pe sub brațul lui Marc.

Degeaba.

— S-a întâmplat ceva? întrebă brutal Marc, dar Josep dădu din cap și continuă să își țină strâns camarazii.

Jos se iscase acum un murmur și oamenii arătau în sus, unde surpriza lui Eduard – un rând suplimentar de cățărători – prindea formă, apoi *enxaneta* se înălță pe spatele lui Marc.

Josep știu când băiatul își înălță brațele în vârf formând cel de-al nouălea rând, pentru că din mulțime se ridicară spre el murmure și aplauze.

Bernat Taulè, fratele lui Briel, de pe cel de-al șaptelea rând, fu acela care se cam grăbi cu coborârea. Își pierdu echilibrul și îl apucă pe vecinul lui, Valentí Margal. Valentí îl ținu strâns și împiedică prăbușirea, totuși pentru o secundă castelul tremură și se clătină. Dar Eduard îi instruise bine. Își regăsiră echilibrul, Bernat înțelese și coborî ceva mai încet

decât de obicei și restul demontării castelului merse înainte fără alte incidente.

Când picioarele lui Josep atinseră pământul, nu fugi, ci se forță s-o ia prin mulțime, încă descult, în direcția în care apucase bărbatul, pentru că vroia să-l mai vadă o dată.

Timp de o jumătate de oră cercetă piața, dar nu-l mai văzu pe sergentul Peña.

Abia dacă observă că arbitrii dezbăteau. Echipa din Sitges oferise o reprezentație ireproșabilă cu cele opt rânduri ale lor, dar echipa din Santa Eulalia construise și demontase cu succes un *castell* cu nouă rânduri. La sfârșit arbitrii căzură de acord cu o remiză.

Cei mai mulți dintre spectatori păreau să fie de acord cu decizia.

În drum spre casă Francesc adormi în spate în căruță, iar Maria del Mar și Josep vorbeau încet. Josep ținea buimăcit căpăstrul în mână. Ea era mulțumită să călătorească cu copilul și cu viitorul ei soț, după o zi satisfăcătoare și de succes. Când spunea ceva, Josep îi răspundea doar scurt și el avea impresia că lui Marimar nu i se părea ciudat, probabil întrucât presupunea că și el simțea aceeași mulțumire ca și ea.

Pe urmă lui Josep i se năzări că poate înnebunise.

DATORIA LUI JOSEP

Ședea cu ochii închiși pe banca din curte în lumina gălbuie a soarelui de început de primăvară și se străduia să-și pună la treabă rațiunea, încerca să găsească o ieșire logică din spaima care îi paralizase gândurile.

În primul rând: era sigur că omul pe care îl văzuse de sus era într-adevăr Peña?

Era. Era.

În al doilea rând: îl văzuse și recunoscuse Peña?

Josep trebui să recunoască în silă faptul că Peña îl văzuse. Nu-și putea permite să creadă într-o întâmplare. După toate probabilitățile, Peña venise la întrecere cu speranța că îl va descoperi acolo. Poate auzise cumva că Josep Àlvarez se întorsese în Santa Eulalia și trebuia să se asigure că acela era Josep Àlvarez pe care îl instruise, bărbatul pe care îl vâna, singurul dintre băieți care îi scăpase.

Care îi scăpase până atunci, se gândea Josep disperat.

Până acum.

În al treilea rând: cu siguranță vine cineva care l-a urmărit.

În al patrulea rând: ce posibilități are?

Își aminti cât de îngrozitor fusese, un hăituit fără patrie și refugiat.

Dacă și-ar vinde vinul poate că ar fi posibil să fugă cu un tren de persoane în locul unui vagon de marfă, se gândea el.

Dar știa că nu avea destul timp pentru asta.

Nu-i putea ruga pe Maria del Mar și pe Francesc să fugă cu el și să împartă împreună viața unui fugar. Dar dacă îi lăsa, viața lui ar fi fost pustie și tremura gândindu-se la durerea pe care i-ar fi pricinuit-o lui Marimar această nouă părăsire.

Avea doar o singură posibilitate. Își aminti de lecția pe care i-o predase Peña într-un mod dur: când este nevoie să ucizi, o poate face oricine. Dacă este *necesar*, omorul e foarte simplu.

Revolverul era încă acolo unde îl ascunsese, în spatele unui sac de cereale, într-un colț al podului. Erau încărcate doar patru dintre cele nouă camere și Josep nu mai avea praf de pușcă. Deci trebuia să-i ajungă cele patru gloanțe și un cuțit ascuțit.

Pentru a-și învinge teama se năpusti orbește în munca grea, care fusese întotdeauna pentru el cel mai bun medicament, când avusese greutăți. Munci fără întrerupere, construi mai departe zidul de piatră în fața peretelui de pământ din pivnița lui și după-amiaza târziu se duse în vie pentru a tunde butucii de viță. Avea revolverul mereu pregătit, deși nu credea că Peña va merge prin sat să-l atace la lumina zilei.

După apusul soarelui spaima lui se mări și ieși afară cu revolverul, urcă dealul până sus într-un loc de unde, în lumina palidă a lunii, putea vedea porțiunea de drum care ducea la podgoria lui. Era aproape plăcut să stea acolo, până se convinse că, în cazul în care ar veni cineva, acela n-ar lua-o pe

acel drum. Unul care fusese instruit de Peña ar înconjura dealul și ar veni pe coama lui, așa că Josep se întoarse să privească panta, dar se simți părăsit și fără apărare.

În cele din urmă intră în casă pentru a lua pături, le duse în pivniță și le întinse în fața butoaielor cu vin și pe lângă roaba cu lut de la râu. Pe urmă se întinse, cu capul între mânerele roabei, dar curând îl împungeau deja pietrele în spate și, cu toate că pivnița era un loc răcoros bun pentru vin, era cu totul neprielnic corpului omenesc. În afară de asta Josep se gândea că, din moment ce trebuia să fie într-adevăr atacat, atunci n-ar fi fost bine să-și întâlnească atacantul ca un animal ghemuit într-o vizuină din pământ.

Deci Josep își luă păturile și revolverul și se întoarse în casă, unde se urcă în patul lui și află câteva ore de somn neliniștit.

Și în următoarele două nopți dormi prost. În primele ore ale dimineții celei de-a treia nopți căzu în sfârșit într-un somn adânc, din care îl smulse după o vreme un bubuit în ușă.

Își trase grăbit pantalonii de lucru și coborî scările cu arma în mână tocmai când ceasul franțuzesc bătea cinci, ora lui obișnuită de trezire. Își dădea osteneala să gândească clar.

Niciun ucigaș n-ar bate la ușă, își spunea el.

Oare era Marimar? Poate băiatul era iar bolnav?

Nu se putea hotărî să deschidă ușa.

— Cine-i acolo?

— Josep! Josep, sunt eu, Nivaldo.

Poate era cineva cu o armă în mână, în spatele lui Nivaldo.

Descuie ușa o crăpă puțin și spionă afară, dar cerul era înnorat, era încă întuneric și Josep de-abia putea să zărească ceva. Nivaldo întinse brațul prin ușă și mâna lui tremurătoare apucă strâns încheietura lui Josep.

— Vino, zise el.

În timp ce coborau strada și se grăbeau să traverseze *plaça*, Nivaldo nu răspundea la nicio întrebare, ci doar clătina din cap. Mirosea a vinars. Cheia îi clănțăni în broască înainte de a reuși să descuie ușa prăvăliei.

Când scăpără un chibrit și aprinse o lampă, Josep văzu mai întâi o sticlă goală de vinars pe tejghea și imediat apoi motivul nervozității lui Nivaldo.

Bărbatul zăcea pe podea de parcă ar fi fost adormit, dar capul îi era înclinat într-un mod nefiresc și era clar că nu avea să se mai trezească.

— Nivaldo, spuse Josep încet.

Luă lampa lui Nivaldo și se aplecă deasupra celui de pe podea. Peña zăcea lângă scaunul răsturnat pe care șezuse. Nu arăta ca negustorul înstărit pe care îl văzuse la târgul din Sitges, ci mai degrabă ca un soldat mort, îmbrăcat, așa cum își amintea Josep de el, în uniformă de lucru, cu cizme militare din piele bună și cu un cuțit într-o teacă de la centură. Ochii erau închiși. Capul îi era întors într-un unghi de nouăzeci și trei de grade, pe o întreagă jumătate a gâtului avea o vânătaie enormă, de un negru violet ca strugurii Ull de Llebre, cu o rană deschisă în carne și sânge uscat.

— Cine a făcut asta?

— Eu, spuse Nivaldo.

— Tu? Cum?

— Așa.

Nivaldo arătă spre o rangă grea de oțel, care se sprijinea de perete. Întotdeauna făcuse parte din prăvălie; și Josep o folosise de câteva ori când îl ajutase pe Nivaldo să sprijine un sac cu făină sau o ladă cu cafea.

— Acu' nu mai pune întrebări. Trebuie să-l duci de aici.

— Păi unde să-l duc? întrebă naiv Josep.

— Nu știu. Nu vreau să știu, zise violent Nivaldo. Era băut. Trebuie să-l iei imediat de aici. Trebuie să curăț tot, să fac ordine înainte de a intra pe ușă primii clienți.

Josep îl privea buimăcit.

— Josep. *Scoate-l de aici.*

Căruța și catârul făceau prea mult zgomot. Josep fugi acasă. Mica lui roabă era în pivniță plină cu lut, dar cea mare, moștenită de la Quim, era goală. Roțile ruginite scârțâiră când o mișcă și trebui să piardă minute prețioase pentru a le unge, înainte de a putea împinge roaba prin întuneric până la prăvălie.

Îl înfășurară pe sergent într-o pătură pătată și apoi Nivaldo îl apucă de ambele picioare,iar Josep de umeri. Moartea îl înțepenise și, când îl așezară în roabă, leșul lui era atât de rigid, încât se opri pe margine și cu siguranță ar fi căzut de acolo. Josep îl împinse cu putere pe burtă și, în ciuda rigidității, cadavrul era încă destul de flexibil ca în cele din urmă spatele să atingă fundul roabei.

Nivaldo se întoarse în prăvălie și închise ușa

după el, iar Josep a luat de acolo povara.

Era încă întuneric, dar peste tot în sat podgorenii își părăsiseră deja paturile și lui Josep îi era o frică cumplită să nu se întâlnească cu cineva care era deja în picioare și care să vrea să schimbe câteva vorbe cu el.

Trecu cât de repede a putut pe lângă casa lui Eduard și se sperie de zgomotele pe care le făcea. E adevărat că roțile unse nu mai scârțâiau, dar erau prinse cu cercuri de metal care făceau zgomote slabe, însă sacadate pe caldarâm și, după ce trecu de *plaça* în urma lui încă săreau pietre desprinse.

În timp ce trecea pe lângă parcela lui Àngel cântă un cocoș și câinele primarului, urmașul animalului de mult mort, pe care îl îmblânzise Josep, începu să latre sălbatic.

Taci, taci, taci!

Merse repede și coti în sfârșit cu mare ușurare spre via lui, dar pe urmă se opri.

Și acum?

Lumina cenușie a zorilor dispăruse de câteva ore, dar dacă voia să îndeplinească sarcina asta ciudată pe care i-o dictase Nivaldo nu era de ajuns să îngroape neglijent cadavrul într-o groapă plată. Nu putea nici să sape un mormânt potrivit, pentru că în orice moment putea trece cineva pe drumul spre râu sau putea veni Marimar.

Dar într-un fel sau altul Peña trebuia să dispară.

Merse la pivniță, deschise ușa și împinse roaba înăuntru.

Când găsi lampa și scăpără un chibrit, știa exact ce era de făcut.

Își vârî mâinile sub umerii lui Peña și trase cadavrul din roabă. Adâncitura căscată în peretele de stâncă, pe care Josep o văzuse mereu ca pe un rastel natural, nu avea acum rafturi cu sticle de vin. Peña era un bărbat mare, musculos și Josep icni când îl înghesui în picioare în adâncitură, cu spatele lipit de peretele neted de stâncă, cu capul care se bălăbănea și umerii sprijiniți de o piatră mare, rotundă, care ieșea din neobișnuitul perete lateral de vizavi. Leșul era încă frânt de mijloc, dar cu siguranță că Josep nu intenționa să-l lase la vedere.

După-amiaza trecută amestecase în roaba lui apă cu lut de la râu, dar la lumina lămpii văzu că suprafața se uscase și se întărise. Avea întotdeauna în pivniță un *càntir* cu apă de băut și acum vărsă conținutul în lut și amestecă cu o lopată, până când suprafața uscată se contopi cu interiorul umed. Pe urmă umplu o găleată cu lut, luă din el cu mistria și îl răsturnă într-un colț al deschizăturii din podea. Își căută o piatră bună, mare, o apăsă în lut, așeză alături o a doua piatră și îndepărtă grijuliu cu mistria lutul în exces de la rosturi. Lucra la fel de încet și temeinic cum făcuse și la celelalte lucrări de zidărie din pivniță.

După ce ridicase cinci rânduri de piatră, zidul se înălța până la genunchiul lui Peña și Josep merse cu roaba până la o grămadă de pământ scos, pe care vroia de fapt să-l împrăștie pe drum. În timp ce umplea roaba, primii zori cenușii inundară cerul.

Întors în pivniță, săpă mai întâi pământul pietros din spatele cadavrului. Pe urmă îl așeză în așa fel încât spatele cadavrului să nu se mai sprijine de peretele lateral, umplu tot spațiul gol din jurul

picioarelor lui Peña cu pământ și îl bătători, astfel că mortul stătea într-adevăr aplecat în față, dar ca un copac plantat, care este ținut vertical de pământul din jurul rădăcinilor lui.

Apoi Josep zidi mai departe.

Zidul se înălțase până la talia lui Josep, când auzi o voce ascuțită, clară, venind chiar din fața ușii.

— Josep.

Francesc.

— Josep, Josep.

Băiatul îl căuta.

Josep se opri din lucru, stătu liniștit și ascultă. Francesc îl striga mai departe, dar vocea lui slăbi și pe urmă se stinse cu totul, iar câteva minute mai târziu Josep lucra iar la zid.

Zidul creștea și după fiecare metru Josep umplea spațiile cu pământ, până când atinse rândul cel mai de sus și îl bătători. Când nu mai avu deloc pământ în roabă, ieși afară temător și precaut, dar era singur în lumina clară a dimineții, așa că își umplu încă o dată roaba cu pământ și se întoarse cu ea în întunericul rece, luminat doar de o lampă.

Lucra îndârjit și meticulos, când zădărind, când umplând golurile, fără să-și îngăduie nici foame, nici sete. Pământul părea să crească în fața cadavrului ca o maree care se urca încet; era nevoie de mult ca să umple un mormânt, chiar dacă era un mormânt vertical.

Josep încerca să nu-l privească pe sergentul Peña. Când o făcu o dată, văzu că îi atârna capul pe umărul drept și îi acoperea pata urâtă, albastră și rana de la umăr. Trecu intenționat cu vederea chelia

provocată de vârsta mijlocie și cele câteva fire argintii de păr, îl umanizau, îl făceau să pară o victimă. În aceste împrejurări Josep prefera să-l păstreze în amintire ca pe un om de nimic, sângeros.

Când atinse umerii treaba mergea mai încet, pentru că trebuia să folosească o scară dublă. Mai adăugă un rând de piatră și puse pământ cu lopata până când acoperi părul rar și negru al lui Peña și ascunse pentru totdeauna locul lipsit de păr. Josep îngropă capul, mai adăugă câțiva centimetri de pământ pe deasupra și bătători.

Zidul încă mai era cam la un metru distanță de tavanul de stâncă atunci când i se termină lutul, totuși i se păru oarecum sigur să meargă la râu să aducă alt lut, pentru că, în cazul în care cineva ar fi intrat din întâmplare în pivniță, n-ar fi putut vedea nimic compromițător.

După poziția soarelui pe cer își dădu seama că era după-amiaza târziu. Nu mâncase și nu băuse nimic de ieri și îi veni amețeală în timp ce împingea roaba lui Quim pe drumul care trecea pe lângă via Mariei del Mar.

Îngenunche pe malul râului și își spălă mâinile. Încă aveau gust de lut când bău cu lăcomie apa rece, dar îi era indiferent. Își dădu cu apă pe față și urină din belșug la un copac.

Stratul de lut se întindea de la sfârșitul drumului doar pe o bucată scurtă în aval, dar malul era astupat de tufișuri dese.

Josep își scoase pantofii, își suflecă marginile pantalonilor și împinse roaba în apa puțin adâncă. Trebui să o împingă peste câteva pietre, dar la scurt

timp după aceea încărca lut în ea.

Când la întoarcere trecu iar pe lângă curtea Mariei del Mar, ea apăru din spatele casei și îl văzu împingând o încărcătură de lut și pietre ca de obicei. Îi făcu semn cu mâna și zâmbi, iar Josep îi zâmbi și el, dar nu se opri.

Înapoi pe pământul lui, trebui să mai aducă pământ pentru umplere și apoi se apucă iar zelos de lucru.

Se opri doar o dată. Dintr-o inspirație de moment coborî scara și luă revolverul LeMat pe care îl așezase pe unul dintre butoaie. Plasă revolverul sus pe pământ în deschizătură și îl acoperi cu mai multe lopeți de pământ.

După ce bătători restul de pământ de sub tavanul de stâncă, așeză ultimul strat de pietre, îmbină strâns spațiul până la tavan, curăță lutul în exces cu mistria și apoi coborî scara.

Peretele de stâncă începea din partea stângă a ușii, se întindea spre spate până devenea un perete curat și tocmai zidit, chiar în locul unde fusese adâncitura. Zidul de piatră ducea cam la trei metri sub tavanul de stâncă, se frângea apoi la dreapta de-a lungul peretelui posterior al pivniței și apoi încă o dată la dreapta. Peretele drept de pământ era acum acoperit de un zid, până aproape de ușă.

Zidăria se îmbina într-un tot unitar și când Josep privi pivnița la lumina lămpii sale, părea să strălucească de nevinovăție.

— Acum îl puteți avea, spuse el tare și cu glas tremurător.

Când închise ușa în spatele lui nu știa dacă vorbise micului popor sau lui Dumnezeu.

— Și tu ești părtaș la asta, zise Josep.

Nivaldo îl privi.

— Vrei niște tocană?

— Nu.

Josep mâncase, dormise, se trezise, se spălase, mâncase încă o dată. Și dormise iar.

Cine știa unde să privească, mai putea vedea încă locul în care fusese răzuit sângele de pe pardoseala de lut. Se întreba cum procedase Nivaldo. Poate îl îngropase undeva. Dacă el ar fi trebuit să scape de niște lut îmbibat de sânge, se gândea Josep, l-ar fi aruncat în closetul din curte.

Ochii lui Nivaldo erau injectați de sânge, dar nu mai tremura. Părea să fie treaz și din nou stăpân pe sine însuși.

— Vrei cafea?

— Vreau să știu ce s-a întâmplat.

Nivaldo dădu din cap.

— Stai jos.

Luară loc amândoi la măsuță și se priviră unul pe altul.

— A venit înspre unu, așa cum făcea întotdeauna. Eram încă treaz și citeam ziarul. Stătea acolo unde stai tu acum și mi-a spus că îi este foame. Așa că am desfăcut o sticlă cu vinars și i-am spus că

încălzesc tocana. Știam că a venit ca să mă omoare.

Nivaldo vorbea încet și sumbru.

— Mi-era frică să mă îndrept spre el cu un cuțit, mi-era teamă să mă apropii de el așa. Sunt bătrân și bolnav și el era mult mai puternic decât mine. Dar sunt încă destul de puternic să mânuiesc ranga de fier, așa că am apucat-o imediat. M-am așezat în spatele lui tocmai când lua paharul și am ridicat-o cât de repede am putut. Știam că nu mi-ar lăsa încă o încercare. Apoi m-am așezat la masa asta și am golit sticla de vinars, m-am îmbătat și nu știam ce să fac, până mi-a fost limpede că trebuie să vin la tine. Sunt ușurat că e mort.

— Și ce-a rezolvat asta? Alți criminali ne vor lua urma, pentru a duce lucrul la bun sfârșit, spuse Josep amărât.

Nivaldo clătină din cap.

— Nu, nu va mai veni nimeni. Dacă ar fi inițiat pe alții și i-ar fi instruit să ne omoare, atunci ar fi trebuit să-i ucidă și pe ei. Ăsta e motivul pentru care a venit singur. Noi eram singurii oameni care îi mai puteau face greutăți. A venit în Santa Eulalia ca să-ți ia gâtul, dar și-a dat seama că eu puteam să fac legătura între el și moartea ta și știam destule despre el, așa că s-ar fi simțit mai bine dacă nici eu nu mai eram.

Nivaldo oftă.

— Foarte sigur nu știu nici eu prea multe despre el. Când l-am cunoscut, zise el, era Capità și fusese rănit în 1869 în lupta dintre Weyler i Nicolau contra creolilor din Cuba. Când ne-am îmbătat odată împreună, mi-a povestit cum Capità General Weyler se

ocupa din când în când de avansarea lui în armată, pentru că urmaseră amândoi școala militară în Toledo. În orice caz fusese în Cuba, pentru că știa foarte multe despre insulă. Când a auzit că sunt din Cuba, am început să vorbim despre politică. Și am ajuns apoi să batem câmpii.

— Chiar se numea Peña?

Nivaldo ridică din umeri.

— De fapt, cum v-ați cunoscut?

— La o întrunire.

— Ce fel de întrunire?

— O întrunire a carliștilor.

— Deci chiar era carlist?

Nivaldo își frecă fața.

— Mulți soldați carliști și oficials au fost amnistiați după primele războaie civile și au fost înrolați în armata guvernului. Unii au dezertat și au constituit alte unități carliste, alții au rămas în armata națională și au lucrat din interior pentru carliști. Câțiva au devenit dezertori politici și își spionau vechii camarazi pentru guvern. Pe atunci îl luam drept carlist. Astăzi... astăzi nu mai sunt sigur de partea cui era. Știu doar că venea la întrunirile carliștilor. Comandanții carliști voiau să alcătuiască o armată potrivită pentru cea de-a treia rebeliune din Țara Bascilor, ne spunea el și mi-a dat de înțeles că este în căutarea unor tineri catalani corespunzători care să poată fi instruiți ca soldați ce urmau să poarte bereta roșie.

— Îi cunoșteai planurile pentru asociația de vânătoare?

Nivaldo ezita.

— Nu foarte bine. Sunt doar un simplu comerciant

de alimente, unul care îndeplinește sarcina care i s-a dat, dar știam că v-a instruit pentru ceva special. Când am citit în ziar despre atacul asupra lui Juan Prim și despre grupul care a oprit trăsura, am simțit fiori pe șira spinării. Momentul se potrivea prea bine. Am fost sigur că băieții noștri erau părtași la asta.

Josep îl privi.

— Manel, Guillem, Jordi, Esteve, Enric, Xavier. Sunt morți cu toții.

El dădu din cap.

— E trist. Dar voiați să deveniți soldați și soldații mor. Înainte, când eram tânăr, am cunoscut mulți soldați care au murit.

— N-au murit ca soldați... Ne-ai predat lui Peña ca pe o carne fără de niciun folos. De ce nu ne-ai inițiat ca să putem hotărî singuri?

— Gândește-te, Josep. Câțiva poate că ar fi participat, dar poate că n-ar fi vrut nimeni. Erați doar niște tauri tineri și neîndemânatici și cu politica nu-și bătuse vreodată capul niciunul dintre noi.

— Ai crezut că sunt mort. Nu te-a apăsat asta?

— Mi s-a rupt inima, dobitocule. Dar eram și incredibil de mândru. Prim a fost într-adevăr prost pentru țară. În plus, o alungase pe șleampăta asta regală de Isabel, dar pe urmă l-a invitat pe italianul ăla Amadeo să urce pe tron. Gândul că tu și cu mine am schimbat istoria și am ajutat la îndepărtarea lui Prim, m-a făcut foarte, foarte mândru. M-am simțit patriot.

Ochiul sănătos al lui Nivaldo îl țintea pe Josep cu o privire ca o rază de lumină.

— Le-am dăruit oamenilor Spania, pe care o

iubesc cel mai mult pe lumea asta, nu știi?

Josep simți fiori reci pe șira spinării, îl scârbise ultima propoziție.

— Jesús, n-ai avut dreptate să mă jertfești. Nu ești tatăl meu!

— Și ție și lui Donat v-am fost tată mai mult decât Marcel și știi asta foarte bine.

Josep avea senzația că trebuie să plângă imediat.

— Cum te-ai putut lăsa tras în așa ceva? Nu ești nici măcar spaniol, nici măcar catalan.

— Deci așa vorbești cu mine? Sunt de două ori mai mult decât ești tu spaniol și catalan, tâmpit neștiutor ce ești!

Brusc Josep nu mai simți nevoia să plângă. Văzu furia din ochiul lui zdravăn.

— Du-te dracului, Nivaldo.

Vreme de trei zile nu-și putu înfrânge teama de a trece pragul pivniței. Dar pe urmă veni timpul să cerceteze butoaiele, dacă mai trebuiau cumva umplute și nu intenționa să facă ceva care să-i periciliteze vinul, așa că se duse în pivniță să-și vadă de treburi.

Acolo unde fusese adâncitura se vedea acum doar zidul de piatră frumos înălțat. De cealaltă parte a acestui zid – de cealaltă parte a celor trei ziduri din pivnița aceasta – era rigiditatea colosală, adâncă a pământului. Își spunea că pământul învăluia tot felul de secrete și mai bine nu se gândea dacă erau naturale sau făcute de mână omenească.

Simțea nevoia imperioasă de a termina lucrul

din pivniță. Toate pietrele pe care le pusese deoparte în timpul săpăturii se terminaseră, așa că se duse la râu cu roaba lui Quim și aduse o încărcătură de pietre necesare. În mai puțin de o jumătate de zi înălță ultima parte a zidului, cea care mai lipsea.

Apoi stătu pur și simplu acolo și își privi pivnița – tavanul și partea mare a peretelui stâng din rocă, așa cum o făcuse natura și cum o găsise el, iar ceilalți pereți erau acum ziduri, pe care el le înălțase piatră cu piatră. Butoaiele cu vin se înșiruiau ordonat pe sol. Simți o mulțumire nerușinată și de asemenea ușurare, pentru că dintr-odată a fost sigur că lucrul aici nu avea să-i mai fie greu în viitor.

Într-un anumit fel, se gândea el, era ca și cum ar fi mâncat cireșele care creșteau în cimitirul din spatele bisericii.

UNIREA

În primăvara aceea plouă exact atât cât trebuia, iar în mai aerul deveni atât de dulce încât abia se mai simțea, de parcă ar fi sărutat proaspăt, dar cald obrajii lui Josep când pleca dimineața de acasă și se îndrepta către rândurile verzi de viță. Pe urmă veni adevărata arșiță, cu câteva zile înainte de sfârșitul lunii.

În prima seară de vineri din iunie Maria del Mar îl avertiză să nu mănânce dintr-o farfurie, pentru că oricine știe că mâncatul dintr-o farfurie aduce ploaie.

În dimineața următoare, cu mult înainte de răsăritul soarelui, era deja destul de cald, așa că Josep o luă în josul străzii spre râu și făcu baie. După ce își săpuni părul, își ținu nasul, se scufundă în apă cu ochii deschiși și privi deasupra bulelor de săpun în lumina promițător de sclipitoare a soarelui care se ridica. Râul îi curgea peste față, ca și cum i-ar fi curățat viața de până atunci.

Acasă își îmbrăcă pantalonii de duminică, cizmele proaspăt curățate și o cămașă nouă cu guler și, în ciuda caniculei, îşi puse o cravată lată, albastru-deschis și cu jacheta albastru-închis, amândouă cumpărate de Maria del Mar.

Francesc veni ceva cam devreme, șchiopătând de emoție de-a lungul curții și îl luă de mână pe

Josep în timp ce mergeau pe strada care trecea prin *plaça*, în drum spre biserică, unde așteptară neliniștiți până când Briel Taulè opri căruța lui Josep trasă de catâr și o aduse pe Maria del Mar.

Marimar nu avea niciun fel de talent la croitorie, dar îi dăduse bani lui Beatriu Corberó, mătușa lui Briel, care era croitoreasă, ca să-i coasă o rochie albastru-închis,aproape aceeași culoare ca și jacheta lui Josep. Albastrul e o culoare care le va purta noroc, se gândise Maria del Mar. Era o achiziție chibzuită, pentru că o putea purta mult timp la diverse ocazii, o rochie modestă cu mâneci simple, largi, strânse la încheietura mâinii. Bustul era garnisit cu un rând dublu de nasturi mici, negri, care se bolteau pe pieptul ei generos și, cu toate că râsese de propunerea lui Beatriu, că rochiei i se potrivea și o turnură, fusta, care se strâmta de la talie spre genunchi, arăta frumusețea naturală a coapselor ei înainte de a se lărgi înspre tiv. Pe cap avea o pălărie mică, neagră de pai cu o cocardă roșie minusculă și în mâini avea un buchet mic de trandafiri albi, pe care Josep și Francesc îi tăiaseră din vie cu o zi înainte. Lui Josep, care până atunci o văzuse mereu doar în haine de lucru, aproape că i se tăie respirația la vederea ei.

Biserica se umplu foarte repede; Santa Eulalia era un sat în care oamenii veneau cu grămada la nunți și înmormântări. Cu puțin înainte de începutul slujbei, îl văzu pe Nivaldo strecurându-se înăuntru – părea să șchioapete – și așezându-se în ultimul rând.

Când stăteau apoi în fața părintelui Pío, Josep de-abia dacă îi auzi cuvintele, atât era de copleșit să-și recunoască norocul imens, dar imediat a fost

readus la realitate, pentru că preotul luă două lumânări și îi rugă pe amândoi să le aprindă. Acele lumânări reprezentau viețile lor până atunci separate, le explică preotul, pe urmă le luă și le dădu o a treia lumânare, pe care să o aprindă amândoi, în semn că acum erau uniți. Stinse cele două lumânări și anunță că din acel moment viețile lor erau contopite.

Apoi preotul îi binecuvântă și îi declară soț și soție, iar Marimar așeză buchetul la picioarele Sfintei Eulalia.

Când se întorceau de la altar, Josep privi locul în care stătuse Nivaldo, dar văzu că era deja gol.

Maria del Mar crezuse că își va petrece prima zi de căsătorie mulțumită și liniștită, cu fiul și cu proaspătul ei soț, dar sătenii nu lăsară să se întâmple așa ceva. Eduard aprinse un foc de artificii în *plaça*, când ieșeau din biserică, iar trosnetele și pocnetele îi însoțiră în timp ce Josep o ducea spre casă pe Maria, în căruța lor.

În curtea Mariei del Mar fuseseră întinse multe mese împrumutate, deja încărcate cu darurile prietenilor și vecinilor – *truita*, salate, *xoriço* și o mulțime de mâncăruri din carne.

La scurt timp după aceea oamenii veniră și se strânseră în jurul lor.

Muzicanții *castellers* își lăsaseră acasă trompetele și *gralles*-urile, totuși doi dintre ei aveau chitarele. După o jumătate de oră căldura o goni deja pe Maria del Mar în casă, unde își schimbă frumoasa rochie nouă cu hainele obișnuite, iar Josep se descotorosi de jachetă și cravată și își suflecă mânecile.

Îi privi fața, pe care se amestecau emoția și liniștea fericită și își dădu seama că Maria del Mar avusese nunta la care tânjise. Oamenii veneau să-i felicite, plecau, unii se întorceau. Era deja târziu seara, când ultimii își luară la revedere cu îmbrățișări și sărutări.

Francesc adormise cu mult timp înainte și, când Josep îl așeză pe salteaua lui, dormea adânc.

Apoi cei doi soți merseră împreună în dormitorul lor și se dezbrăcară. Josep lăsă aprinsă lampa de lângă pat și se cercetară cu priviri, atingeri și săruturi umede, după care se prăbușiră unul peste altul muți, dar cu patimă arzătoare. Amândoi erau conștienți că de data aceea era altfel; când Maria del Mar simți că el era înaintea punctului culminant îl ținu strâns apăsându-l de ea cu mâinile ca să nu se poată retrage, așa cum socoteau înainte că ar fi necesar.

Abia după o oră Josep o lăsă, pentru a se uita la copilul care dormea.

Când se întoarse în pat încă nu era pregătit să doarmă și ea râse ușor când o trase spre el și se iubiră încă o dată. Era o unire puternică prin faptul că, fără să se poată mișca furtunos sau să strige, era într-un fel mai profundă, o unire în liniște deplină, în noile ritmuri ale părinților, un geamăt strivit, ca sunetul unei morți prelungi, fericite. Și ritmurile acelea nu-l treziră pe copil.

SCHIMBĂRI

Maria del Mar nu prea nutrea simpatie pentru casa în care Ferran Valls îi adusese după nuntă pe ea și pe copil. Nu dură mult până să-și aducă agoniseala la *masia* lui Josep. Masa ei de bucătărie era mai bună decât a lui, ceva mai mare și mai solid clădită, așa că le schimbară. Admira ceasul franțuzesc și piesele sculptate din dormitorul lui Josep și de aceea nu mai aduse alte mobile din casa lui Ferran Valls, ci doar trei cuțite, niște veselă, câteva cratițe și tigăi, hainele ei și ale lui Francesc.

Lăsă acolo toate uneltele ei. Când ea sau Josep aveau nevoie de o sapă sau un hârleț, mergeau la casa care le era cel mai aproape de punctul de lucru respectiv.

— Suntem bogați în unelte, îi spuse el cu satisfacție.

Schimbările felului lor de viață se petrecură foarte natural. În a doua dimineață după nunta lor, Maria del Mar plecă de acasă după micul dejun, porni spre via ei și începu să smulgă buruienile. După ceva vreme veni și Josep cu sapa lui și începu să lucreze alături de ea. Fără a trebui să vorbească prea mult, făceau împreună sau separat ceea ce trebuia făcut și astfel reușiră să facă din viile lor unite o adevărată *bodega* comună.

La câteva zile după cununie Josep merse la prăvălie. Voia să poată face în continuare cumpărături acolo. Era de neconceput să întreprindă călătorii lungi pentru hrană și provizii și nu voia nici să dea prilej de bârfă lăsând satul să observe ceva schimbări în comportarea lui față de Nivaldo.

Se salutară ca niște străini și Josep îi spuse ce îi trebuia. Mai întâi cumpără mâncare și provizii pentru o întreagă familie, nu doar pentru el singur, dar nici el, nici Nivaldo nu spuseră nimic. Ducea lucrurile la căruță imediat ce Nivaldo le punea pe tejghea – untură, sare, un sac cu făină, un sac cu fasole, un sac cu mei, o pungă cu cafea și câteva dulciuri pentru băiat.

Lui Josep i se părea că fața lui Nivaldo era palidă și păstoasă și că șchiopăta mai vizibil decât de obicei, dar nu îl întrebă de sănătate pe bătrân.

Nivaldo așeză pe tejghea o roată mică de brânză maturată de Toledo.

— Felicitările mele, spuse el țeapăn.

Un dar de nuntă.

Lui Josep îi stătea pe limbă să refuze cadoul, dar știa că nu se cuvine. Anumite gesturi mărunte erau normale și Mariei del Mar i s-ar fi părut ciudat dacă Nivaldo nu le-ar fi dăruit nimic.

— Mulțumesc, zise el înțepat.

Plăti socoteala și primi restul bâțâind din cap.

Pe drum spre casă se simți sfâșiat pe dinăuntru de sentimente contradictorii.

Peña nu fusese un om bun și Josep era bucuros

că nu mai trăia și nu mai reprezenta un pericol. Dar era adânc implicat în moartea acestui bărbat. Dacă el și Nivaldo erau descoperiți, se gândea el, ar fi fost amândoi pedepsiți. Între timp nu mai suferea de coșmaruri din cauza morții Generalului Prim, dar acum trăia altă temere atunci când era treaz. În imaginația lui vedea hoarde de polițiști care se năpusteau în via lui și îi dărâmau pereții pivniței, în timp ce Maria del Mar și Francesc deveneau martori ai vinovăției lui.

În Barcelona criminalii erau strangulați sau atârnați în ștreangul înălțat în Plaça Sant Jaume.

Pe canicula verii Josep își întrerupse drumurile la târgul din Sitges pentru că nu voia să-i fiarbă vinul în soarele arzător, dar în penumbra răcoroasă a pivniței sale umplea mai departe sticlele și, în timp ce sticlele se înmulțeau, recunoștea că avea neapărată nevoie de rafturi. Avea o provizie bună de scânduri pe care le salvase la dezmembrarea butoaielor, dar nu destule cuie.

Astfel că la prima oră a zilei porni călare în pas domol pe catârul lui și își petrecu dimineața în Sitges încercând sticle din care cumpără zece, ca de asemenea și praf de cerneală, hârtie pentru etichete și o pungă de cuie.

Când trecea pe lângă un local de pe stradă văzu pe una dintre mesele goale un exemplar din *El Cascabel* și imediat își legă catârul undeva unde era o porțiune îngustă de umbră. Regreta că nu mai avea acces la ziarul lui Nivaldo, așa că își comandă o cafea și se așeză acolo, dornic să citească.

Veștile îi reținură atenția mult timp după ce își terminase ceașca. După cum știa, războiul trecuse deja de ceva vreme. Carliștii nu rezistaseră și în toată țara situația părea să se liniștească.

Antonio Cánovas del Castillo, prim-ministrul, alcătuise un guvern în Madrid, o coaliție a moderaților din partidul conservator și cel liberal care îi asuprea pe toți opozanții. Din proprie inițiativă constituise un comitet care redactase o nouă constituție acceptată după aceea de *cortes* și sprijinită de tron. Alfonso XII voia să guverneze o monarhie stabil constituțională și exact acest lucru fusese atins. Un articol de fond din ziar observa că într-adevăr nu toți erau de acord cu Antonio Cánovas del Castillo, dar oamenii erau bucuroși că se terminaseră vărsarea de sânge și cearta. Un alt articol trecea în revistă popularitatea de care se bucura regele.

În seara aceea după apusul soarelui Josep stătea în *plaça* satului și dezbătea cu Eduard unele schimbări politice.

— Antonio Cánovas del Castillo a stors un nou impozit anual pentru moșieri și oamenii de afaceri, zise Josep. Acum țăranii trebuie să plătească douăzeci și cinci de *pessetes* și moșierii cincizeci, ca să aibă voie să meargă la vot.

— Poți să-ți imaginezi ce mult o să placă asta, până și Nivaldo se va supăra, replică sec Eduard, iar Josep zâmbi și aprobă din cap. Pe urmă merseră la Nivaldo să vorbească.

Și Eduardo observase că Nivaldo arăta de parcă lucrurile ar fi stat prost cu sănătatea lui.

— Bătrânii satului dispar repede, adăugă el. Àngel Casals suferă mult în ultima vreme. Podagra i-a atacat ambele picioare și îi dă dureri mari.

Îl privi încurcat pe Josep.

— Acum câteva zile am avut cu el o discuție lămuritoare. Crede că a cam venit timpul să se retragă din funcția de *alcalde*.

Josep era îngrozit. Àngel Casals era singurul *alcalde* din Santa Eulalia pe care îl cunoscuse în toată viața lui.

— Sunt patruzeci și patru de ani de când i-a urmat tatălui său ca primar. Ar mai rămâne cu plăcere un an. Dar e conștient că băieții lui nu sunt suficient de mari sau de experimentați pentru a prelua funcția.

Eduard se înroși.

— Josep... vrea să fiu eu *alcalde*.

— Dar asta ar fi cea mai bună soluție, spuse Josep.

— Nu te simți jignit? întrebă temător Eduard.

— Sigur că nu.

— Àngel te admiră mult. Spune că s-a luptat mult cu el, a încercat să se decidă între noi doi și în cele din urmă s-a oprit la mine, pentru că sunt mai mare.

Eduard zâmbi.

— Ceea ce, așa cum speră el, arată că sunt mai copt. Dar Josep, nu trebuie să-l ascultăm. Dacă vrei să fii primarul satului, o să te sprijin, zise Eduard și Josep știa că o spunea serios.

Îi zâmbi lui Eduard și clătină capul.

— M-a făcut să-i făgăduiesc că voi ocupa postul cel puțin cinci ani, zise Eduard. Pe urmă s-a gândit

că urmezi tu la rând, sau unul dintre fiii lui...

— Vreau să-mi promiți că vei rămâne cel puțin douăzeci și cinci de ani. Rămân bucuros în acest timp în sfatul comunității, pentru că îmi face plăcere să lucrez cu tine, spuse Josep și apoi se îmbrățișară.

Întâlnirea îl binedispuse pe Josep. Se bucura sincer că Eduard va fi *alcalde*. Recunoștea că, indiferent dacă era un mare proprietar de moară sau un mic viticultor, hrana și gustul vieții atârnau de un bun *alcalde*, un guvernator priceput, membri cinstiți ai *cortes*-ului, un prim-ministru și un rege care să-și pună într-adevăr la suflet condițiile de trai și viitorul poporului.

Josep construi în pivniță rafturi care erau suficient de rezistente pentru a susține mai mult de o sută de sticle cu vin, dar fără nicio pretenție de a face mobile frumoase. Așeză sticlele pe rafturi una lângă alta. Iubea vederea șirurilor impunătoare atunci când vinul întunecat dogorea în sticle la lumina lămpii.

Într-o după-amiază lucra la rândurile lui de viță când un călăreț își mână calul spre curtea lui.

— Asta e via lui Josep?

— Da.

— Tu ești Josep?

— Da.

Omul coborî și se prezentă drept Bru Fuxà din satul Villanova i la Getrú. Era în drum spre Sitges să-și viziteze rudele.

— Când l-am vizitat ultima oară pe vărul meu Frederic Fuxà, pe care îl cunoști, am băut ultimul rest dintr-o sticlă cu vinul tău grozav și acum aș vrea să

cumpăr patru sticle să le dăruiesc verilor mei.

Nu era o zi peste măsură de călduroasă, totuși Josep aruncă soarelui o privire îngrijorată. Era deja jos pe cer, cu toate acestea, arșiță și vin...

— De ce nu mai stai puțin, odihnește-te la mine vreo oră. Pe urmă, seara, o iei călare spre Sitges când bate briza răcoroasă pe drumul către Barcelona.

Bru Fuxà dădu din umeri și zâmbi, apoi își legă calul sub streașină lângă catâr. Se așeză pe banca din curte și Josep aduse apă rece. Oaspetele îi povesti că este cultivator de măsline și discutară prietenește despre creșterea măslinelor. Josep îl duse la pomii bătrâni de pe parcela Mariei del Mar și senyor Fuxà observă că erau minunat îngrijiți.

Când soarele coborî destul spre asfințit, Josep îl conduse în pivniță și înfășură grijuliu patru sticle în ziare vechi, a căror provizie se ducea treptat și pe urmă stivuiră sticlele în coburii oaspetelui.

Fuxà plăti și încălecă. Salută și își întoarse calul, după care se mai întoarse o dată și râse larg.

— O *bodega* minunată, senyor. O *bodega* minunată. Dar...

Se înclină.

—Vă lipsește o plăcuță.

În dimineața următoare Josep tăie o bucată dreptunghiulară dintr-o scândură de stejar și o fixă de un stâlp scurt, subțire. O rugă pe Maria del Mar să scrie, pentru că el nu credea să poată face asta cu atenția necesară. Rezultatul fu o plăcuță care nu era ceva absolut special și semăna puțin cu placa „De vânzare", pe care o pusese Donat și o smulsese el. Dar placa cea nouă îi îndeplinea foarte bine scopul,

care consta în a-l lămuri exact pe un străin, unde se ajunsese: „Podgoria lui Josep.”

Într-o miercuri după-amiază, când Josep presupunea că fratele lui se află printre mașinile lui zgomotoase și huruitoare, intră în prăvălia lui Nivaldo să cumpere *xoriço* și îl văzu pe Donat cu un șorț alb în spatele tejghelei și cântărind făină pentru senyora Corberó.

Imediat ce plecă femeia, Donat se întoarse spre Josep.

— Nivaldo e bolnav. A trimis ieri după noi. Ne-am dat seama că se simte într-adevăr rău, așa că am venit imediat. Rosa se ocupă de el, în timp ce eu țin deschis magazinul.

Josep căută să spună ceva potrivit în situația asta, dar nu-i veni nimic în minte.

— Vreau doar niște *xoriço*.

Donat dădu iar din cap.

— Cât?

— Un sfert de kilogram.

Donat aprobă din nou, tăie o bucată, o cântări, mai adăugă o felie și înveli salamul în *El Cascabel*. Luă banii și îi dădu restul.

— Vrei să urci, să-i faci o vizită?

— Nu cred, nu.

Donat îl privi țintă.

— De ce nu. Sfântă Fecioară. Ești supărat pe el?

Josep nu răspunse nimic. Luă pachetul cu salam și se îndreptă să plece.

— Nu-ți place niciun om, așa-i? spuse Donat.

MIRUNGEREA

Era momentul din an când strugurii începeau să-ți îndeplinească promisiunea, câștigau în culoare și gust și Josep culegea din când în când câte o boabă și o mânca, pentru a vedea cât este de coaptă.

Era anotimpul când trebuia să privești cerul, să-ți faci griji că poate vine prea multă ploaie ori chiar grindină, sau că nu plouă deloc.

Își punea dispoziția capricioasă pe seama nesiguranței anotimpului și sorții strugurilor.

Dar când Maria del Mar și Francesc se întoarseră din *plaça*, de unde aduseseră apă, îi povesti că se întâlnise cu Rosa și aflase că preotul fusese aproape toată ziua la Nivaldo.

Când Josep intră în prăvălie, văzu că Donat avea ochii roșii.

— E foarte bolnav?

— Foarte bolnav.

— Pot să-l văd?

Donat ridică morocănos din umeri și arătă spre cele trei trepte care duceau la mezaninul de deasupra prăvăliei, unde își avea Nivaldo locuința.

Josep merse de-a lungul coridorului întunecat și se opri în fața dormitorului. Bătrânul era întins pe spate și fixa tavanul cu privirea. Părintele Pío se aplecă deasupra lui și gura i se mișca aproape mută.

— Nivaldo? zise Josep.

Preotul părea să nu-l observe deloc pe Josep, era ca și cum ar fi fost într-un alt loc și vorbea atât de încet, că Josep nu înțelegea niciun cuvânt. Părintele avea un vas într-o mână și o pensulă mică în alta. Josep văzu că înmuia pensula în vas și descria cu ea cercuri minuscule pe urechile lui Nivaldo, pe buze și nas.

Trase pătura ca să se vadă torsul încovoiat al lui Nivaldo și picioarele subțiri, păroase și îi stropi apoi și mâinile și picioarele cu mir. *Jesús*, și coapsele!

— Nivaldo, sunt eu, Josep, spuse el tare.

Dar mâna preotului era deja ridicată și îi închisese lui Nivaldo ochii care priveau goi. Ochiul lui bolnav rămăsese deschis, iar părintele Pío îi coborî pleoapa cu o mișcare grijulie. Pe urmă pensula făcu ultimul cerc.

Vreme de mulți ani fiecare sătean venise regulat la prăvălie și cei mai mulți dintre ei îl respectau pe Nivaldo. Chiar și cei care nu-i arătaseră prietenie veniră la slujba de înmormântare și urmară sicriul în drum spre cimitir. Josep, Maria del Mar și Francesc mergeau spre mormânt împreună cu ceilalți.

La cimitir Josep stătu lângă fratele lui și Rosa. Ea îl privi puțin nesigură.

— Îmi pare rău de pierderea pe care ai suferit-o, Josep.

El dădu din cap.

— Și mie.

— Păcat, nu, că nu s-a găsit un mormânt mai aproape de părinți, zise Donat spre Josep cu voce scăzută.

De ce păcat? i-ar fi plăcut lui Josep să i-o întoarcă. Crezi că el și cu tata chiar vor să se întâlnească regulat ca să joace dame?

Își stăpâni causticitatea, dar încă nu avea dispoziția necesară pentru a vorbi cu el și după câteva minute îi părăsi pe Donat și pe Rosa și își găsi un loc mai aproape de mormânt.

În capul lui domnea zbuciumul; niciodată nu mai fusese atât de confuz. Își dorea să-l fi putut ține de mână pe Nivaldo în momentul morții și regreta că nu avusese înțelepciunea de a-i dărui împăcarea și puțină mângâiere. O parte din el încă se sfădea cu rebelul îndrăcit făuritor de șiretlicuri, cu bătrânul nebun care trimisese bărbați tineri la moarte, care făcuse din fiii altor bărbați darul lui personal pentru război. Dar cealaltă parte a lui își amintea foarte clar de blajinul, iubitorul prieten al tatălui său, care îi spusese unui băiețel povești despre poporul cel mic, care îl învățase scrierea și citirea, care îl ajutase pe tânărul stângaci să scape de povara nevinovăției. Josep știa că bărbatul acesta îl iubise întreaga lui viață. Se trase ceva mai departe de Maria del Mar și Francesc și îl plânse pe Nivaldo.

TESTAMENTUL

În două zile tot satul auzise că Nivaldo Machado Àngel Casals numise un executor testamentar și o zi mai târziu toți știau că își lăsase prăvălia lui Donat Àlvarez și soției lui Rosa.

Vestea fu primită fără surpriză și nimeni nu era împotrivă, până când Donat, cam la trei săptămâni după asta, înlătură banca din locul pe care și-l câștigase, imediat lângă ușa magazinului. Acum stătea pe ultimul metru al parcelei prăvăliei, foarte aproape de biserică, dar fără să atingă pământul acesteia. Chiar în fața prăvăliei Donat așezase măsuța rotundă care îi aparținuse lui Nivaldo, ca și o masă ceva mai mare, tot rotundă și scaune. Rosa le zise oamenilor că masa va rămâne așa, lemn gol, doar în zilele de sărbătoare le va așterne cu fețe de masă.

Josep făcea parte dintre cei care mormăiau.

— Nivaldo nici nu s-a răcit bine. Nu pot avea bunul simț să aștepte o vreme înainte de a schimba totul?

— Au o afacere, nu un monument, zise Maria del Mar. Mie îmi plac schimbările lor. Niciodată n-a mai fost prăvălia așa de curată. Chiar miroase mai bine după ce au curățat depozitul.

— N-o să rămână așa. Frate-meu e un îngălat.

— Da, dar nevastă-sa nu. E o femeie puternică, întreprinzătoare și amândoi muncesc zilnic din greu.

— Nu ți-e clar că atât banca cât și mesele stau pe teren public? Nu au deloc dreptul...

— Banca a stat mereu în *plaça*, îi explică Maria del Mar. Și mi se pare frumos să fie mese acolo. Fac ca *plaça* să fie mai plină de viață, arată mai plăcut.

Era clar că cei mai mulți din sat erau de părerea ei. Lui Josep vederea pieței îi deveni curând familiară, una sau ambele mese erau ocupate de oameni care beau cafea sau mâncau o farfurie cu *xoriço* și brânză.

În două săptămâni Donat așezase încă o masă și nimeni din sat nu se duse cu vreo obiecție la *alcalde* sau la consiliu.

La un antrenament al celor care ridicau castelul în Santa Eulalia, Eduard spuse că Francesc făcea mari progrese. În noul an urma să-i dea voie lui Francesc ca la exerciții să urce până la cel de-al șaselea rând și după un timp avea să fie vârful.

Francesc era peste măsură de fericit și asta se vedea clar. Când îi veni rândul, se cățără foarte repede și Josep simți brațele băiatului în jurul gâtului său. Aștepta ritualul care devenise deja obișnuit între ei doi, ca băiatul să-i șoptească numele la ureche, dar în loc de asta auzi ceva nou.

Un cuvânt, abia rostit, o suflare, un oftat, un sunet slab, ca umbra unui cuvânt pe care îl purta vântul: „*Pare*".

În seara aceea, în timp ce mâncau la masa din bucătărie, Josep îl privi pe Francesc.

— Aș vrea să te rog ceva, Francesc. Să-mi faci

o plăcere.

Femeia și băiatul ridicară amândoi ochii.

— M-aș bucura foarte mult dacă nu mi-ai mai spune Josep, ci *tată*. Crezi că poți face asta?

Francesc nu-i privi nici pe Josep nici pe mama lui. În schimb privi în gol roșu la față. Avea gura plină de pâine și, când dădu din cap, își mai îndesă încă o bucată. Maria del Mar își privi soțul și zâmbi.

VORBIT ŞI ASCULTAT

Vremea lor de singurătate în doi, momentele cele mai intime și mai prețioase veneau doar atunci când Francesc dormea adânc și într-o seară, Josep ieși afară în întuneric cu Maria del Mar, se așezară amândoi pe banca din curte și el începu să-i povestească.

Îi povesti de grupa tinerilor fără slujbă, de care ea încă își amintea bine, tineri cu care crescuse. Tinerii din asociația de vânătoare. Îi spuse de sosirea sergentului Peña în Santa Eulalia.

Își aminti de instrucția militară și de promisiuni și apoi îi spuse toate acele lucruri pe care ea nu le știa. Ea ascultă povestea, cum tinerii satului fuseseră folosiți cam ca niște marionete, cum îi ajutaseră din neștiință pe aceia care organizaseră un atentat asupra unui politician complet necunoscut lor pe vremea aceea, din motive imposibil de priceput atunci.

Îi povesti că el și Guillem văzuseră cum tatăl fiului ei fusese ucis.

— Ești sigur că Jordi e mort?

— I-au tăiat beregata.

N-a plâns, pierduse de mult timp speranța că Jordi mai era în viață. Dar mâna ei o cuprinse strâns pe a lui.

Îi povesti toate detaliile vieții lui de fugar.

— Sunt singurul care a mai rămas, zise el.

— Ești în pericol?

— Nu. Ambii bărbați pentru care aș fi putut reprezenta o amenințare nu mai trăiesc. Au fost omorâți în luptă, spuse el, o minciună necesară.

Mai mult nu-i povesti. Știa că nu ar fi niciodată în stare să recunoască și restul.

— Mă bucur că nu mai sunt secrete între noi, zise nevasta lui și îl sărută înfocat pe buze.

Josep ura faptul că existau părți întunecate, despre care n-ar fi putut niciodată să vorbească cu ea.

Își jurase să o despăgubească pentru acest lucru, tratând-o mereu cu blândețe și dragoste. Secretele rămase erau pentru el la fel de împovărătoare ca o cocoașă și ducea dorul unei persoane cu care să vorbească despre asta. Cu care să-și descarce sufletul. Dar nu era nimeni.

Era sâmbătă după-amiază și chiar nu-i venea să creadă ce făcea acolo, dar nici nu putea rezista, așa că deschise ușa bisericii și intră.

Opt persoane așteptau deja, bărbați și femei, persoane credincioase. Unii veneau în fiecare după-amiază să se spovedească, astfel ca duminica să poată primi împărtășania cu sufletul curat.

Perdelele roșii, grele de mătase ale scaunului de spovedanie nu lăsau să treacă niciun zgomot, dar, pentru că cei care așteptau doreau ca și păcatele lor să rămână secrete, aveau buna cuviință de a se așeza în ultimul rând de bănci, cât mai departe de scaunul de spovedanie și printre ei își găsi un loc și Josep.

Când îi veni rândul, păși în semiobscuritatea

confesionalului și îngenunche.

— Iartă-mă, părinte, pentru că am păcătuit.

— Când te-ai spovedit ultima oară?

— Acum șase... nu, șapte săptămâni.

— Ce fel de păcate ai făcut?

— Cineva, care... care îmi era apropiat... a omorât un bărbat. L-am ajutat.

— L-ai ajutat să-l omoare pe bărbat?

— Nu, părinte. Dar eu... am îndepărtat cadavrul bărbatului.

— De ce a fost omorât omul?

Întrebarea îl zăpăci pe Josep; părea să nu aibă legătură cu spovedania.

— A venit aici ca să-l omoare pe prietenul meu. Și pe mine, m-ar fi omorât și pe mine.

— Deci prietenul tău l-a omorât ca să-și apere viața?

— Da.

— Și poate ca să-ți salveze ție viața? Probabil chiar ca să te scutească să-l omori tu însuți?

— Poate.

— Dacă ar fi așa, atunci omorul lui ar putea fi privit ca o faptă din dragoste, nu? O faptă din dragoste pentru tine?

Josep își dădu seama că preotul știa. Poate că preotul știa mai mult despre moartea lui Peña decât Josep însuși. Părintele Pío petrecuse aproape o zi întreagă cu Nivaldo, înainte ca Nivaldo să moară, eliberat de păcate.

— Ai îngropat cadavrul?

Îngropat vertical, se gândi încurcat Josep, dar fără îndoială îngropat.

— Da, părinte.

— Atunci care este păcatul tău, fiule?

— Părinte... a fost îngropat în pământ nesfințit. Fără sfintele sacramente ale îngropăciunii.

— Între timp omul a pășit în fața creatorului său și și-a primit pedeapsa. Nu este în puterea ta să te îngrijești ca fiecare să primească sacramentul înmormântării. Sunt sigur că poliția ar privi altfel faptele tale, dar eu nu lucrez pentru poliție, lucrez pentru Dumnezeu și biserica catolică. Și îți spun că nu ai niciun păcat. Ceea ce ai făcut, a fost un gest de milă. Este o datorie sfântă să-i îngropăm pe morți, de aceea nu ai niciun păcat și îmi este imposibil să-ți ascult spovedania, zise preotul. Găsește-ți pacea, fiul meu. Mergi acasă și nu te mai chinui.

De partea cealaltă a plăcii de metal cu nenumărate găuri minuscule, se auzi un sunet slab dar hotărât, atunci când vizeta fu închisă, un semn clar al sfârșitului și astfel se încheie încercarea lui Josep de a se spovedi.

GUARDIA CIVIL

În dimineața celei de-a treia miercuri din august, Josep stătea la una din mesele aflate în fața prăvăliei și citea un ziar, în timp ce fratele lui ștergea ambele mese. Ridicară amândoi privirea văzând trei călăreți care galopau peste pod, venind spre piață. Toți trei aveau înfățișarea unor bărbați care făcuseră cale lungă prin soarele arămiu. Primii doi, care călăreau unul lângă altul, erau agenți ai Guardiei Civil. Josep văzuse Guardia în Barcelona, întotdeauna în doi și înarmați cu flinte, intimidând cu tricornul din piele lucioasă, vestonul negru cu guler înalt, pantalonii albi ca neaua și cizmele strălucitoare. Chiar și aceștia doi purtau pălării bizare, precum și uniforme verzi de lucru cu pete umede la subraț și la spate, cărându-și flintele prinse de curele din piele.

Îi urma un bărbat pe un catâr și Josep văzu că îl cunoștea.

— *Hola*, Tonio! strigă Donat.

Fiul cel mai mare al lui Àngel Casals îi aruncă lui Josep o privire scurtă și dădu din cap în direcția lui Donat, dar nu răspunse nimic. Stătea foarte țeapăn și drept pe catâr de parcă ar fi vrut să-i imite pe cei doi bărbați din fața lui.

Josep îi studie pe deasupra marginii ziarului, iar Donat rămase cu cârpa umedă în mână și îi urmări

cu privirea în timp ce călăreau spre presa de vin, unde coborâră și își priponiră caii pe pământul public. Se îndreptară direct spre pompă și se ajutară unul pe altul, fiecare ținând arma celuilalt în timp ce acesta bea și apoi așteptară până când și Tonio își stinse setea și se spălă pe mâini și fată.

— Din moment ce suntem deja aici, putem începe, zise Tonio. E casa de acolo, prima după biserică, spuse el și arătă într-acolo. La ora asta e în casă ori la vie. Ne-am putea uita întâi prin podgorie, dacă vreți.

Unul dintre agenți aprobă, își dădu jos flinta și dădu din umeri.

În timp ce Donat ștergea masa pentru a patra oară, Josep văzu cum cei trei traversară piața și dispărură în spatele casei lui Eduard Montroig.

După două ore, Maria del Mar îi găsi pe Josep și Eduard printre rândurile de vie și ei îi povestiră despre vizitatori.

— Doi sunt din Guardia Civil și îl au pe Tonio drept ghid, zise Eduard. Mi-au pus cele mai năstrușnice întrebări. Mi-au cotrobăit prin toată casa, dar habar n-am de ce. Blestematul ăsta de Tonio, *camarada* al copilăriei mele, a săpat două gropi pe pământul meu. Am două surpături naturale în vie și i-au ordonat să sape acolo. Acum o jumătate de oră au plecat de la mine direct la Àngel. Când Josep și cu mine tocmai treceam pe acolo, stăteau toți în jurul lui Tonio și priveau cum astupa cu pământ o groapă pe care o săpase lângă cotețul păsărilor. Poți să-ți închipui? Să sape o groapă pe pământul propriului său

tată? Oare ce-or căuta?

Maria del Mar era cu fața spre stradă și privea acum pe lângă ei.

— Uite, vin. Vin și aici, zise ea.

— Ce caută oare? întrebă Eduard încă o dată.

Josep se sili să nu întoarcă capul ca să se uite la ei.

— Nu știu, spuse el.

Unul dintre agenți era mai robust decât ceilalți și mai scund cu un cap. Cu toate că era vizibil mai în vârstă, avea tot părul, comparativ cu ceilalți mai tineri, care aveau deja o chelie în creștetul capului. Cei doi în uniformă nu zâmbeau, dar nu erau nici grosolani, ceea ce îi făcea încă mai ciudați.

— Senyor Àlvarez? Senyora? Sunt Subteniente Bagés și acesta este Cabo Mansó. Presupun că îl cunoașteți pe senyor Casals.

Josep dădu din cap și Tonio îl privi fără o vorbă.

— *Hola*, Maria del Mar, zise el.

— *Hola*, Tonio, spuse ea încet.

— Am vrea să ne uităm puțin pe proprietatea dumneavoastră, senyor. Aveți ceva împotrivă?

Josep știa că nu era o întrebare pusă serios. Nu le putea refuza permisiunea și, chiar dacă putea, refuzul ar fi fost privit drept recunoașterea vinovăției. Cu Guardia Civil nu mergeau jocurile astea. Funcționarii aveau putere deplină și erau zvonuri despre daune, atât corporale cât și materiale, pe care le făcuseră unii polițiști, în zelul lor excesiv de a apăra pacea.

— Sigur că nu, zise Josep.

Începură cu casele. Subteniente îi trimise pe cei

mai tineri cu Maria del Mar la casa Valls, în timp ce el cerceta casa Àlvarez în compania lui Josep.

În casa mică nu erau multe locuri potrivite pentru o ascunzătoare. Subteniente Bagés își vârî capul în cămin și cercetă coșul, apoi se uită sub pat și dădu la o parte salteaua de dormit a lui Francesc. În casa de piatră era mai rece decât afară, dar în pod era cald, iar polițistul și Josep transpirau mutând sacii cu grâne și fasole, ca să poată vedea și în colțuri.

— De când îl cunoașteți pe Coronel Julián Carmora?

Lui Josep îi păru rău, pentru că sperase să nu afle niciodată adevăratul nume al lui Peña. Nu voia să se gândească la Peña. Dar Subteniente îl privi încurcat.

— În ce relații erați cu Coronel Carmora? întrebă Bagés.

— Îmi pare rău. Nu știu pe nimeni cu numele ăsta.

Polițistul îl privi țintă.

— Sunteți sigur, senyor?

— Da. N-am cunoscut niciodată un Coronel.

— Ei, atunci înseamnă că aveți noroc, zise Subteniente.

Când au ieșit din casă, Maria del Mar și Francesc stăteau pe bancă cu Eduard.

— Unde este Caba Mansó? întrebă Subteniente.

— Am controlat împreună o casă, îi răspunse Maria del Mar. În casa cealaltă, cea din mijloc, se află câteva din uneltele noastre, două pluguri, hamuri vechi și fel de fel de lucruri. L-am lăsat singur, ca să poată cerceta totul cu grijă. Casa de sus, zise ea și

arătă într-acolo, iar funcționarul dădu din cap și plecă.

Se uitară după el.

— Ai găsit ceva? întrebă Eduard și Josep clătină din cap.

La scurt timp după asta Tonio își făcu apariția în rândurile de viță și se îndreptă spre ei.

Îngenunche în fața băiatului.

— *Hola*, Francesc. Sunt Tonio Casals. Îți mai aduci aminte de mine? De Tonio?

Francesc îi privi fața și își scutură capul.

— Ei da, a trecut timpul și tu erai încă foarte mic pe atunci.

— Ce-i cu tine Tonio, cum ți-a mers între timp? întrebă politicoasă Maria del Mar.

— Îmi merge... bine, Maria del Mar. Sunt *algutzir* delegat al închisorii de plasă din Las Granjas și îmi place munca asta.

— Tatăl tău spune că lucrezi și în afacerea cu măslinele, zise Eduard.

— Da. Dar cultivarea măslinelor este doar un alt fel de muncă a câmpului. Nu înseamnă nimic pentru mine și șeful meu e o persoană antipatică... viața are mereu părțile ei grele, nu?

Eduard murmură o aprobare.

— Și lucrezi regulat cu Guardia Civil? îl întrebă pe vechiul lui prieten.

— Nu, nu. Dar îi cunosc pe toți și ei mă știu pe mine, pentru că fiecare funcționar din Guardia Civil îmi aduce la un moment dat în închisoare un deținut sau pe cineva pentru interogatoriu. Și să fiu sincer, mă gândesc dacă n-ar trebui să intru și eu în Guardia. E greu, pentru că mulți se înscriu și trebuie să faci

școală și să treci examene. Dar cum spuneam, mai cunosc și eu câteva persoane din Guardia Civil... și meseria are mult de-a face cu experiența mea de la închisoare. Cei doi de aici știau că vin din Santa Eulalia. Când au fost trimiși aici, m-au invitat să le fiu ghid și ajutor, ca satul să vadă că nu vor nimic rău.

— Dar Tonio, zise Marimar îngrijorată, de ce ne controlează pământul?

Tonio ezita.

— Nu trebuie să vă faceți griji, zise el apoi.

Maria del Mar îl privi cu ochi mari.

— Atunci de ce m-au întrebat dacă îl știu pe un anume Coronel? șopti ea.

Lui Tonio i se vedea pe față că era mândru de poziția și cunoștințele lui.

— A dispărut un *Coronel* din ministerul de război. Subteniente Bagés spune că este un slujbaș al statului care promite mult, ar putea ajunge chiar general într-o zi.

— Dar... de ce îl căutați aici? întrebă Eduard.

Tonio făcu o grimasă.

— Motivul este destul de insuficient. Printre hârtiile de pe biroul lui s-a găsit și o listă cu numele membrilor consiliilor comunale și orășenești ale provinciei Catalonia. Era încercuită înregistrarea cu numele membrilor consiliului din Santa Eulalia.

Consiliul comunal. Deci așa m-au găsit, se gândi Josep.

— Asta e tot? O încercuire pe lista sătenilor? întrebă Eduard neîncrezător.

Tonio dădu din cap.

— Am râs când mi-au spus asta. Le-am răspuns

că poate colonelul se pregătește de pensie și se gândește să se stabilească în sătucul acesta și să cultive struguri. Sau poate intenționează să țină o manevră prin împrejurimi sau, sau, sau. Dar Guardia Civil insistă să trimită aici investigatori și de aceea trebuie să sap o groapă pe pământul tatălui meu! Și ăștia nu trec *nimic* cu vederea, nici cel mai mic amănunt. Ăsta e motivul pentru care au atât succes, pentru care sunt cei mai buni.

Îi zâmbi Mariei del Mar.

— Dar ai răbdare, pleacă curând.

Imediat pe urmă Subteniente Bagés se întoarse.

— Senyor, îi spuse el lui Josep, vreți să mă însoțiți?

Îl duse pe Josep la ușa de sub coama dealului.

— Ce este asta?

— Crama mea.

— Vă rog frumos, zise el.

Josep deschise ușa și intrară amândoi în întuneric. Josep scăpără un chibrit și aprinse lampa, apoi se uitară prin jur la lumina pâlpâitoare.

— Ah, spuse încet funcționarul.

Era un sunet de bucurie.

— Este răcoare aici înăuntru. De ce nu locuiți aici?

Josep se forță să zâmbească.

— Nu vrem să încălzim vinul, spuse el.

Subteniente îi luă lampa din mâna lui Josep. O ținea ridicată și se uita exact la ce lumina flacăra: peretele de stâncă și tavanul, zidăria care începea din spatele raftului plin de sticle.

Ținu lampa lângă zid și îl cercetă amănunțit, iar Josep deveni deodată conștient de ceva îngrozitor:

lutul dintre pietre avea culori diferite, în funcție de timpul în care se uscase. Complet uscat era gri deschis, aproape la fel ca majoritatea pietrelor, dar în stare umedă era mult mai închis la culoare și oarecum maroniu.

Deci se putea constata care erau cele mai noi părți ale zidului.

Își simțea inima bubuind în gât. Știa exact ce urma să se întâmple .*Subteniente* va examina lutul și va scoate pietrele care fuseseră îmbinate de curând.

Bărbatul ținu lampa lângă zid și înaintă cu un pas, iar în acest moment ușa cramei se deschise și cei doi funcționari intrară.

— Cred că avem ceva, zise Cabo Mansó.

Subteniente îi dădu lampa lui Josep și se îndreptă spre colegii lui. Josep auzi cuvintele murmurate „Un mormânt surpat."

Ușa era puțin crăpată și căldura se revărsa înăuntru.

— Senyors, vă rog... *ușa*, zise el cu voce răgușită, dar polițiștii se grăbeau deja să iasă și nu-i mai dădură atenție, așa că Josep stinse lampa și îi urmă după ce închise ușa în urma lui.

Nu era o zi neobișnuit de fierbinte pentru Catalonia, dar în comparație cu răcoarea din pivniță îți tăia respirația.

Văzu că se strânseseră cu toții în spatele părții de est a parcelei Àlvarez, până și Àngel Casals, care își dăduse vizibil osteneala să șchioapete de la casa lui până acolo. Primarul arăta epuizat și se sprijinea de Maria del Mar.

Se auzeau zgomote de săpat și icnetul încet al

unuia care mânuia lopata.

Când sosi Josep, văzu că toți îl priveau pe Tonio, care stătea într-o gaură lată, săpată cu propria mână.

Josep izbucni într-un râs isteric, pentru că ce se întâmpla aici era chiar ca în cele mai rele închipuiri ale lui: el cu soția și fiul lui în mijlocul prietenilor și vecinilor, care deveneau toți martori la ghinionul și rușinea ce se abăteau asupra lui.

— E ceva, zise Tonio.

Puse deoparte lopata, scormoni în pământ și trase până când ieșiră la iveală două oase lungi, legate împreună, de care mai atârnau încă pământ și resturi de țesut.

— Cred că este un os, spuse Tonio oarecum ironic, cum se gândi Josep.

Dar imediat Tonio țipă.

— *Mare de Déu*! și aruncă iar lucrul acela îngrozitor. O copită despicată! E piciorul unui drac!

— Nu, senyor.

Era vocea tânără a lui Francesc care, suna ascuțită și agitată.

— Nu e drac. E un porc.

În tăcerea scurtă care a urmat, Josep observă cum Eduard începea să tremure. Umerii i se ridicau și coborau și toată fața lui serioasă se punea pe lucru. Oftă adânc, un sunet care putea veni și de la o pompă încă secată și pe urmă Josep îl auzi pe Eduard Montroig râzând pentru prima dată din toată inima. Râsetul lui era domol și gâfâit ca lătratul unui câine astmatic, care alergase o bucată lungă de drum.

Aproape imediat începură și ceilalți să râdă –

chiar și Guardia Civil – molipsiți atât de veselia nestăpânită a lui Eduard cât și de situație și lui Josep nu-i fu greu să se alăture acestei isterii și hohotului de râs care se ridica iar când Tonio, cu o liniște stoică, se apucă să îngroape din nou porcul.

Chiar și Àngel Casals râsese, cu toate că lui Josep nu-i plăcea deloc cum arăta primarul, așa că îl duse până la bancă și îi aduse apă rece.

Când Tonio terminà, nu-l învrednici pe Josep nici măcar cu o privire, dar se întoarse spre Maria del Mar:

— Mi-ar plăcea să vă gust vinul.

Ea ezită, pentru că voia să evite să-i dea vin, dar în momentul acela Àngel Casals îi spuse dur lui Tonio:

— Aș vrea să mă duci acasă. Am rugat-o pe Beatriu Corberó să gătească *paella* de vară cu legume și *xoriço*, un fel de mâncare din satul nostru pentru tine și prietenii tăi și trebuie să văd dacă totul este în ordine.

Așa că Eduard îl ajută pe *alcalde* să urce pe catârul fiului său și Tonio îl luă de acolo. Josep se simțea puțin buimăcit când umplu un ulcior cu vin obișnuit din butoiul aproape gol și îl oferi celor doi funcționari, Mariei del Mar și lui Eduard în paharele lui Quim.

Cei din Guardia nu se grăbeau. Beau încet, lăudau vinul și se lăsară convinși de Josep că ar fi foarte potrivit să mai bea un pahar și Josep ridică el însuși un pahar și ciocni cu ei.

Pe urmă îi dădură mâna, îi urară recoltă bogată, se urcară pe cai și plecară.

MONSIEUR

Până la începutul lui septembrie mai mulți oameni veniseră deja la bodega pentru a cumpăra vin și, când Josep văzu călărețul care cotea pe stradă spre parcela lui, îl luă drept un alt client. Dar pe urmă văzu că bărbatul își frână calul și privi placa. Și acum Josep recunoscu fața omului și pe fața aceasta era cel mai larg zâmbet.

— Monsieur! Monsieur! strigă el.

Monsieur Mendès îmi poate gusta vinul! se gândi el imediat și simți în egală măsură bucurie și groază.

— Senyor, îi strigă Léon Mendès.

Josep se bucura mult să i-o poată prezenta lui Léon Mendès pe Maria del Mar și pe Francesc.

Îi povestise amănunțit soției lui despre Mendès și ea știa ce înseamnă francezul pentru soțul ei. Cum se terminară prezentările, îl luă de mână pe Francesc și se grăbi să cumpere o găină și alte ingrediente, pentru a-i putea așterne oaspetelui o masă cum se cuvine în seara aceea.

Josep deșeuă calul. Când era în Franța monsieur Mendès călărea o foarte bună iapă arabă. Calul acesta era tot o iapă, dar un animal maro cu spatele deșelat, de proveniență îndoielnică, un cal închiriat de Mendès după ce coborâse din tren în

Barcelona. Josep îi dădu apă și nutreț. Pe urmă așeză două scaune la umbră și îi aduse musafirului ștergare ude, pentru a-și putea șterge fața și mâinile de praful străzii. După aceea aduse un *càntir* și pahare, se așezară amândoi, băură apă și începură să vorbească.

Josep îi povesti lui Mendès cum obținuse podgoria. Că fratele lui și cumnata vroiau să vândă proprietatea Àlvarez și a luat-o el. Îi povesti de vecinul lui îndrăgostit nebunește, care practic îi băgase pe gât răspunderea parcelei Torras și despre unificarea pământului său cu cel al Mariei del Mar după căsătoria lor.

Mendès asculta atent și din când îi punea întrebări, iar ochii îi străluceau de bucurie.

Josep își dăduse osteneala să nu-l preseze pe francez înainte de a-l saluta respectuos și de a schimba prietenește câteva cuvinte, dar acum observă că nu se mai putea stăpâni multă vreme.

— Poate un pahar cu vin?

Mendès zâmbi.

— Un pahar cu vin ar fi cel mai nimerit.

Josep luă două pahare și se grăbi să aducă o sticlă din pivniță. Mendès privi eticheta și ridică sprâncenele în timp ce îi înapoie sticla, pentru ca Josep să o poată desface.

— Să vedem ce părere aveți, monsieur, zise Josep turnând. Nu se pregăteau să ciocnească. Amândoi știau că era vorba de o degustare.

Mendès ținea paharul ridicat, pentru a verifica culoarea, după care îl roti ușor, ca să privească pelicula subțire, lucioasă pe care o lăsa lichidul întunecat

când se mișca în pahar. Îl duse la nas și închise ochii. Pe urmă luă o înghițitură și ținu vinul în gură, expiră printre buzele întredeschise și trase aer în piept. Abia acum înghiți și rămase cu ochii închiși și cu fața serioasă.

Josep nu prea știa ce să creadă văzându-i expresia feței.

Mendès deschise ochii și luă încă o înghițitură. Și abia acum îl privi pe Josep.

— O, da, zise încet. Este foarte bun, așa cum sigur că știi. E bogat și fructat și totuși suficient de sec... struguri Tempranillo?

Josep era peste poate de fericit.

— Da, soiul nostru Ull de Llebre. Și în plus Garnaxta. Și un mic procent de Carinyena.

— Este plin de substanță, dar elegant și gustul se păstrează mult timp după înghițire. Dacă aș fi făcut eu vinul ăsta, aș fi fost din cale-afară de mândru.

— Într-o anumită privință dumneavoastră ați făcut acest vin, monsieur, zise Josep. La fiecare pas am încercat să-mi amintesc cum procedați.

— În acest caz sunt *mândru*. E de vânzare?

— Déu, sigur.

— Pentru mine, vreau să spun, în cea mai mare parte.

— Da, da, monsieur.

— Arată-mi podgoria, spuse Mendès.

Merseră împreună printre rândurile de vie culegând ici și colo câte un strugure, pentru a verifica gradul de coacere și vorbiră despre cele mai bune perioade dè recoltare. Când ajunseră la ușa de sub coama dealului, Josep descuie și îl conduse pe

musafir înăuntru.

Mendès privi la lumina lămpii fiecare detaliu al pivniței.

— Tu singur ai săpat-o?

— Da.

Josep i-a povestit despre descoperirea grotei.

Mendès privi cele paisprezece butoaie de o sută de litri și pe cele trei de două sute douăzeci și cinci de litri.

— Ăsta e tot vinul pe care l-ai făcut?

Josep aprobă din cap.

— Pentru a putea finanța asta, a trebuit să vând restul strugurilor fabricii de oțet.

— Ai mai făcut și un al doilea sortiment?

— Doar un butoi.

Avea mereu pe capacul butoiului un vas pentru scos vinul, dar acum trebui să răstoarne butoiul, ca să-i dea lui Mendès să guste.

— Ăsta e ultimul rest, îi atrase el atenția, dar Mendès gustă vinul cu grijă și îl declară a fi un *vin ordinaire*.

— Acum hai să ne întoarcem la scaunele noastre de la umbră, zise el. Avem multe de vorbit.

Odată așezați Mendès îl întrebă pe Josep dacă vânduse deja mult din vin.

— Până acum doar câteva sticle, la târgul din Sitges, direct din căruță.

Când Josep îi spuse lui Mendès cât a cerut pe sticlă, acesta oftă.

— Ai oferit un vin minunat cu mult sub valoarea lui.

Pe urmă își bătu gânditor coapsa cu vârfurile

degetelor.

— Aș vrea să cumpăr unsprezece din butoaiele tale de o sută de litri. Îți plătesc dublu prețul pe care l-ai cerut la târg.

Zâmbi văzând expresia feței lui Josep.

— Nu este mărinimie, ăsta este prețul pieței. În anii de când ai plecat din Languedoc la noi s-a înmulțit filoxera. Blestemata asta mică a distrus trei sferturi din toate viile Franței. Oamenii țipă după vin de băut, iar prețurile sunt foarte mari și încă mai cresc. Chiar și după costurile de transport și umplere a sticlelor pot să-ți vând vinul cu un câștig extraordinar. Mi-aș dori în mod complet egoist să iau fiecare picătură pe care ai făcut-o, dar îți las destul ca să umpli cam nouă sute de sticle, pe care le-ai putea folosi ca să-ți faci propria clientelă prin împrejurime.

Pentru a vinde vin bun trebuie să cumperi sticle noi și să-ți tipărești propria etichetă. Fă-ți rost de o tarabă la unul din târgurile acoperite din Barcelona și cere pentru vin de două ori și jumătate mai mult decât ai făcut în Sitges. Bineînțeles că și în Barcelona sunt oameni cu mijloace modeste, la fel ca în satul pescăresc, dar acolo sunt și oameni de afaceri înstăriți și o aristocrație bogată, care cumpără doar ce este mai bun și sunt mereu interesați de ceea ce este nou. Acolo o să scapi repede de sticle. Cât vrei să folosești pentru vin de la noua presare?

Josep își încreți fruntea.

— Ceva mai mult decât anul trecut, dar cea mai mare parte a mustului o voi vinde tot fabricii de oțet. Am nevoie de bani.

— Din vin câștigi mult mai mult decât de la oțet.

— Nu am destui bani ca să trec de an, monsieur.

— Îţi pun eu la dispoziţie mijloacele de care ai nevoie şi drept contraserviciu îmi promiţi că îmi vinzi două treimi din vinul tău.

Îl privi pe Josep.

— Trebuie să-ţi spun deschis, Josep. Dacă îmi refuzi oferta, vei primi foarte curând altele. Am întâlnit o jumătate de duzină de viticultori francezi care sunt aici să cumpere vin. De acum înainte vor fi o imagine familiară în Catalonia şi peste tot în Spania.

Lui Josep îi zbârnâia capul.

— Sunt hotărâri importante pe care trebuie să le iau. Aveţi ceva împotrivă dacă vă las puţin singur ca să chibzuiesc?

— Sigur că nu, zise Mendès. O să mă uit între timp la restul podgoriei tale şi o să-mi petrec timpul în mod plăcut.

Zâmbi şi Josep se gândi că monsieur ştia exact ceea ce el, Josep, va face în această vreme.

Se duse în casă, unde mirosea a usturoi, ierburi aromate şi găină înăbuşită.

Josep o găsi pe Maria del Mar în bucătărie unde, cu un punct de făină pe nas, curăţa fasole.

— Singura pasăre pe care am căpătat-o a fost o găină aţoasă, bătrână, care nu mai făcea ouă, zise ea. Dar mâncarea o să fie totuşi gustoasă. O înăbuş foarte încet cu prune în puţin vin şi ulei şi mai avem şi omletă cu spanac cu sos de roşii, ardei gras şi usturoi.

Se aşeză la masă cu el şi ascultă liniştită ce-i povesti despre oferta domnului Mendès. Uneori îi punea câte o întrebare, dar reţinu atentă tot ce îi spuse.

— Este ocazia de a ne face un nume ca viticultori. Ar trebui să ne folosim de situație. Filoxera, lipsa de vin din Franța...

Josep se opri și o privi. Era nesigur, pentru că îi știa teama de schimbări și faptul că își găsea siguranța în lucrurile familiare, chiar dacă mergeau prost.

— Vrei să accepți oferta, așa-i? zise ea în cele din urmă.

— O, da, bineînțeles că aș accepta.

— Atunci să o facem, spuse Maria del Mar și se întoarse la fasolea ei.

Cina era foarte bună. Când musafirul o lăudă pe Maria del Mar și vorbi cu entuziasm despre prăjitura pe care o servise la cafea, ea râse și îi povesti că era de la prăvălia satului, a cărei proprietăreasă era o brutăreasă foarte pricepută.

După ce Francesc spuse somnoros noapte bună și se întinse pe salteaua lui, discuția se întoarse iar foarte repede spre vin.

— Este și propria dumneavoastră vie în pericol? întrebă Josep.

Mendès dădu din cap.

— Filoxera va ajunge la noi în anul următor sau în celălalt.

— Nu se poate face nimic împotriva ei? întrebă Maria del Mar.

— Ba da, se poate. Molima a venit în Europa cu butucii de viță aduși din America, dar sunt niște sorturi de viță americane, ale căror rădăcini nu sunt mâncate de filoxeră. Poate că rădăcinile conțin ceva

care este otrăvitor pentru ea, sau probabil că pur și simplu au un gust prost. Dacă puietul butucilor noștri condamnați la distrugere este altoit cu soiul ăsta american, filoxera nu mai poate face nimic. În ultimii trei ani am înlocuit în fiecare an douăzeci și cinci la sută din vie cu butucii ăștia încrucișați. Durează patru ani până la obținerea primei recolte. Poate că ar trebui să vă gândiți și voi să vă înlocuiți butucii, zise Mendès.

— Dar monsieur, de ce să facem asta? întrebă încet Maria del Mar. Filoxera e o problemă franțuzească, nu?

— Ah, madame, curând va fi și una spaniolă!

— Dar păduchele ăsta de viță nu va putea trece Pirineii, spuse Josep.

— Cei mai mulți specialiști cred că se va întâmpla, în mod inevitabil, zise Mendès. Păduchii nu sunt vulturi, dar cu aripioarele lor minuscule străbat cam douăzeci de kilometri pe an. Când e vânt puternic, insectele astea se răspândesc repede și departe. Și chiar omul îi ajută la deplasarea lor. Mulți oameni trec granița în fiecare an. Păduchii de viță se pot ascunde peste tot, sub gulerul unui palton, în coama unui cal. Poate – cine știe – sunt deja pe undeva prin Spania.

— Atunci, se pare că n-avem altă alegere, spuse Josep copleșit de îngrijorare.

Mendès dădu înțelegător din cap.

— În orice caz trebuie să vă gândiți amănunțit la asta.

În seara aceea patul din casa Valls a fost proaspăt înfățat și Mendès petrecu noaptea acolo. În

dimineața următoare se trezi imediat după Josep și Maria del Mar și le spuse că vrea să pornească devreme la drum ca să prindă în Barcelona trenul spre Franța. În timp ce Maria del Mar prăjea o *truita* pentru micul dejun, el și Josep merseră prin vie în aerul proaspăt al dimineții.

Josep îi spuse lui Mendès că va cumpăra butoaie de două sute douăzeci și cinci de litri și le va stivui pe ambele laturi ale pivniței.

Mendès aprobă.

— Ar trebui să-ți ajungă pentru moment, pentru că îmi trimiți butoaiele cu vin destul de repede. Dar prețurile vinurilor vor rămâne ridicate încă mulți ani și va veni ziua când vei vrea să vinzi fiecare picătură de vin în propriile sticle. Dacă e așa, atunci va trebui să sapi în deal o a doua pivniță, cel puțin de două ori mai mare decât cea pe care o ai acum.

Josep făcu o grimasă.

— Toată săpătura asta.

Mendès se opri.

— Un lucru trebuie să înveți și poate că este cel mai greu, dar și cel mai important. Uneori trebuie să te bazezi pe alții, pe oameni care fac ceea ce vrei tu să facă. Odată ce podgoria ta a atins o anumită mărime, nu-ți mai poți permite luxul de a face singur toată treaba.

După micul dejun Josep înșeuă calul închiriat și cei doi bărbați se îmbrățișară.

— Monsieur!

Maria del Mar venea alergând din *masia*. Avea în mână o pungă cu o sticlă de vin bun și o bucată de *truita* ca masă pentru drum.

— Vă doresc drum bun spre casă, monsieur.

Léon Mendès se înclină.

— Mulțumesc mult, senyora. Ați făcut amândoi o *bodega* minunată.

CEARTA

Trei săptămâni mai târziu Josep și Maria del Mar avură prima ceartă din căsnicia lor.

Amândoi munciseră mult și vorbiseră ore întregi despre problemele legate de *bodega* și despre planurile lor de viitor.

Hotărâseră ca după recolta anului următor să înceapă replantarea viei. În decurs de patru ani voiau să înlocuiască anual douăzeci și cinci la sută din vie cu butuci încrucișați, așa cum făcuse Mendès în Languedoc. Lui Josep îi convenea că mai strângeau două recolte, pe care le puteau folosi exclusiv pentru producerea vinului. Pe urmă, pentru că butucii nou plantați nu dădeau niciun rod timp de patru ani, venitul lor urma să scadă în fiecare an al replantării cu douăzeci și cinci la sută. În al patrulea an nu avea să fie nicio recoltă, dar cu noile prețuri ridicate ale vinului vor fi strâns până atunci destui bani și stabiliseră de comun acord să folosească acest an fără recoltă pentru o îmbunătățire a producției de vin. Acesta era anul în care voiau să sape o a doua pivniță și nu doar o pivniță, ci – în cazul în care își puteau permite – și o fântână, undeva pe proprietatea Àlvarez. Cu tot spălatul și clătitul, nemaivorbind de irigat, atunci când era nevoie, era o risipă continuă de timp și forță de muncă să care mereu apă de la râu.

O podgorie avea nevoie de fântână proprie.

Ce plăcere nouă, până atunci necunoscută era să ai bani, pentru a face lucrurile care erau necesare!

Într-o seară Maria del Mar se întoarse cu o noutate de la plimbarea prin sat.

— Rosa și Donat își caută o casă.

— Da?

Asculta doar pe jumătate, se gândea când vor fi livrate sticlele pe care le comandase.

— De ce au nevoie de o casă?

— Rosa vrea să așeze mese în locuința de deasupra prăvăliei și să facă acolo un han adevărat, unde să poată servi mesele așa cum se cuvine. E o bucătăreasă și o brutăreasă minunată. Ai văzut ce mult i-a plăcut prăjitura ei domnului Mendès.

Josep aprobă absent.

În cele din urmă el îi spuse că nu-i trebuie sticlele vreme de încă multe săptămâni de atunci încolo. Mult mai urgent era pentru moment să hotărască din ce parte a viei să înceapă recoltarea. Ca să strivească cu picioarele atâția struguri, era necesar să întocmească un plan exact de recoltare. Trebuia să vorbească cu nevasta lui despre asta.

Maria del Mar îi întrerupse firul gândurilor.

— Le-aș da cu plăcere casa Valls.

— Cui?

— Lui Rosa și Donat. Aș vrea să le dau casa Valls.

Josep pufni.

— Nici nu poate fi vorba.

Ea îl privi fix.

— Donat e fratele tău.

— Și nevastă-sa aproape mi-a furat pământul. Și casa. Și via. Și săpunul și paharul de băut. N-am să uit asta niciodată.

— Rosa era disperată. Nu avea nimic și încerca doar să apere moștenirea bărbatului ei. Situația noastră este una complet diferită. Cred, zise ea, că ți-ar plăcea, dacă ți-ai da osteneala să o cunoști mai bine. Este *interesantă*. O femeie care muncește din greu, curajoasă și cu o grămadă de talente.

— Dă-o dracului.

— Și ea e însărcinată, zise ea.

Se opri și se uită la Josep, dar el nu reacționă.

— Ascultă-mă bine, Josep, nu avem alte rude. Vreau să-mi cresc copiii într-o familie. Avem trei case pe *bodega*. Locuim în asta de aici și de casa lui Quim avem nevoie ca magazie. Dar vechea mea casă stă goală și vreau să le-o dau Rosei și lui Donat.

— Nu mai este casa *ta*, replică el grosolan. Îmi aparține jumătate din ea, așa cum și ție îți aparține jumătate din casa asta și cea a lui Quim. Și acum ascultă-mă bine: *nu vei da nimic din ceea ce este al meu*.

Josep văzu cum i se schimbă fizionomia. Era schimonosită și scrutătoare, toată fața arăta îmbătrânită cumva. Era exact ca atunci când se întorsese el în Santa Eulalia. Uitase complet această expresie a feței ei.

Câteva momente mai târziu o auzi urcând treptele spre camera de dormit.

Josep stătea acolo și clocea.

O iubea atât de mult. Își aminti de jurământul pe care îl făcuse, de promisiunea că nu o va trata cu

cruzime nici cu vorba nici cu fapta. Recunoştea acum că avea puterea de a o răni, poate chiar mai mult decât toţi acei nenorociţi.

În vreme ce stătea acolo simţindu-se mizerabil şi făcându-şi reproşuri, îi trecu încă o dată prin cap ce-i spusese ea mai înainte şi deodată se ridică.

Chiar spusese că Rosa era *de asemenea* însărcinată?

În caz că da, poate că doar se exprimase greşit? Sau se putea ca într-adevăr *şi* Rosa să fie însărcinată?

Sări în sus şi fugi pe scări la nevasta lui.

După câteva zile, era joi dimineaţa, sosi în curte o căruţă trasă de doi cai. Josep o conduse la casa lui Quim şi îi ajută pe furnizori să care înăuntru şi pe urmă sus pe scări patruzeci şi două de lăzi cu sticle. Stivuite pe două rânduri, ocupau aproape jumătate din fostul dormitor al lui Quim.

După ce căruţaşul plecă, Josep deschise o ladă şi scoase o sticlă nou-nouţă, strălucitoare, care aştepta doar să fie umplută de el cu vin.

Auzi voci când ieşi din casă. Atras de zgomot, merse la casa Valls şi îi găsi acolo pe Maria del Mar cu fratele lui.

— Şi când adormi şi când te trezeşti, tocmai spunea Maria del Mar, în această *masia* vei auzi mereu fluviul.

— *Hola*, zise Josep şi Donat îi întoarse salutul oarecum încurcat.

— Chiar azi-dimineaţă îi spuneam Rosei, zise Maria del Mar, că ar arăta foarte frumos dacă am putea planta aici mai mulţi trandafiri sălbatici. Şi la noi acasă ar fi frumos, Josep. Crezi că ai adus deja prea

mulți trandafiri de pe malul râului?

— E un râu lung, spuse Josep. Poate că trebuie să merg o bucată, dar trandafiri sunt destui.

— Vin și eu să te ajut la dezgropat, spuse repede Donat.

— Rosei îi plac florile roz, spuse Maria del Mar. Poate să le ia pe toate. Pentru casa noastră le vreau pe cele mici, albe.

Donat râse.

— Trebuie să așteptăm până în aprilie când îmbobocesc, ca să putem spune de care sunt, spuse el, dar Josep clătină din cap.

— Știu diferența. Cei roz au arbuștii înalți. Putem să-i luăm iarna, pentru că avem mai mult timp.

Donat aprobă.

— Bine, atunci mai bine mă întorc la Rosa și la prăvălie. Voiam doar să mă uit la rândul de pietre care trebuie înlocuit în zidul din spatele casei.

— Ce rând de pietre? întrebă Josep.

Merseră în spatele casei și Josep numără opt pietre de mărime mijlocie, care erau împrăștiate pe pământ.

— Știam că în zidul ăsta era o piatră care se mișca, spuse Maria del Mar. Voiam să-ți spun, dar – cum s-a putut întâmpla asta?

— Cred că a fost Guardia Civil, zise Josep. Au observat piatra care se mișca și au scos-o, pe urmă au mai tras și altele, pentru a vedea dacă se ascunde ceva în spate. Nu trec cu vederea nici cel mai mic amănunt.

— O repar eu, spuse Donat, dar Josep scutură din cap. Rezolv eu asta chiar azi după-amiază. Îmi

place să fac lucrări de zidărie.

Donat dădu din cap și se întoarse să plece.

— Mulțumesc, Josep, zise el.

Pentru prima dată își privi cu adevărat fratele. Văzu un bărbat impozant, prietenos. Ochii lui Donat erau limpezi, fața relaxată și părea să manifeste un anume zel când se grăbi să se întoarcă la treaba care îi plăcea.

Fratele lui.

Ceva în Josep – ceva mic, rece și greu, un păcat înghețat, pe care din neștiință îl purtase înlăuntrul lui – se topi și dispăru.

— N-ai pentru ce, Donat, zise el.

Frigul veni în sat de departe, din munți, de la mare. Vântul avea să urle și să distrugă? Urma să aducă grindină sau mici puncte cu aripioare? De trei ori plouă în toamna aceea, dar fu mereu o binecuvântare – o ploaie blândă. Adesea peste zi apărea soarele care alunga frigul nopții și strugurii se coceau mai departe.

Josep recunoștea că replantarea le oferea și ocazia de a separa soiurile diferite și de a cultiva atunci pe domeniile unite doar un singur soi de viță, căci acum trebuia să ispășească pentru neglijența strămoșilor săi umblând de colo-colo prin via neorânduită, dacă voia să culeagă un soi sau altul.

Josep vroia ca strugurii de cules să fie cât mai copți, dar nu dorea ca ei să putrezească pe butuci și de aceea plănui desfășurarea recoltării așa cum un general planifică o bătălie.

Butucii cei mai bătrâni cu fructele cele mai mici

păreau să se coacă ultimii, poate din cauza structurii solului. Aceștia erau strugurii din care își producea vinul amestecat și nutrea o simpatie deosebită pentru butucii noduroși, foarte bătrâni, pe care i-ar fi înlocuit doar dacă ar fi fost sigur că erau sortiți pieirii. Pentru moment le-a mai îngăduit câteva zile de coacere.

Astfel că într-o dimineață devreme începu să culeagă strugurii de pe butucii obișnuiți, butuci care, până la recolta din acel an, purtaseră fructe din care se făcea oțet.

Avu parte de mult ajutor. Donat făcuse cunoscut în sat că, în săptămâna culesului, prăvălia va fi deschisă doar de la prânz până la ora patru după-amiază, iar el și Rosa se alăturară cu plăcere culegătorilor și ajutau chiar și serile la strivirea strugurilor. Ca de obicei era și Briel Taulè, iar Maria del Mar îi angajase și pe Iguasi Febrer și pe Adria Taulè, vărul lui Briel.

Târziu în după-amiaza aceea, Josep veni la albia plină ochi de struguri și își spălă bine mâinile și picioarele.

Ceilalți urmau să se întoarcă curând ca să lucreze în schimburi, unii culegând și sortând strugurii, iar alții strivindu-i pe cei gata recoltați. Dar pentru moment era încă singur și savura priveliștea care i se oferea ochilor. În albie străluceau strugurii negru-violet. Pe mesele din apropiere stăteau, acoperite cu șervete, *truites* și copturi de la Rosa, pahare și vase cu apă. Într-o vatră din pietre stivuite așteptau lemnele de foc și în jurul albiei de piatră erau așezate lămpi și făclii, care răspândeau lumină și căldură înlăturând frigul nopții.

Francesc alerga pe acolo cu șchiopătatul lui

ușor și văzu cum Josep își introduse în albie întâi un picior, apoi pe celălalt.

— Vreau să fac și eu asta, strigă el, dar Josep știa că albia era încă prea adâncă pentru el și nu s-ar fi putut mișca.

— La anul o să fii destul de mare pentru asta, spuse el.

Deodată îl copleși un regret adânc, că tatălui său nu i-a fost dat să-i cunoască pe băiatul ăsta și pe mama lui. Și că tatăl lui n-a trăit să vadă ce-a ajuns podgoria Àlvarez.

Că Marcel Àlvarez nu-i va gusta niciodată vinul.

Știa că stă pe umerii tatălui său și pe umerii celor dinaintea lui. Poate că de mii de generații, ca zilieri pe pământurile Galiciei și ca iobagi, familia lui muncise pământul Spaniei.

Brusc își văzu strămoșii în fața lui sub formă de *castell* și fiecare generație îl ridica mai sus și mai sus, până când muzica trompetelor și *gralles*-urile nu se mai puteau auzi. Un *castell* din mii de rânduri.

— Și Francesc este *enxaneta*, vârful nostru, zise el și îl ridică pe băiat, așezându-l pe umerii lui.

Francesc stătea călare pe el și picioarele i se bălăbăneau la stânga și la dreapta pe pieptul lui. Îl apucase pe Josep de păr cu ambele mâini și se bucura.

— Ce facem acum, *pare*?

— Acum?

Josep făcu primii pași. Se gândea la speranțe și vise și la munca grea care se ascundea în struguri în lupta permanentă de a scoate vin din ei. Le sorbi parfumul și îi simți plesnind sub greutatea lui, le simți

sucul viu care se revărsa din ei și îi cuprindea picioarele, sângele strugurilor, pe care doar pielea lui îl separa de propriul său sânge.

— Acum pășim și cântăm, Francesc. Pășim și cântăm!

OBSERVAȚII ŞI MULȚUMIRI

Bucuriile vinului bun le-am descoperit abia atunci când, fiind deja un bărbat de vârstă mijlocie, am început să călătoresc în Spania, unde foarte curând am simțit o adâncă simpatie pentru poporul spaniol, pentru cultura și vinurile lui.

Când am hotărât să scriu un roman despre aceste lucruri m-am decis pentru mijlocul secolului al nouăsprezecelea, pentru că a fost perioada molimei filoxerei și a războaielor carliste și mi-am așezat podgoria fictivă în regiunea Penedès, pentru că protagonistului care locuia acolo îi era posibil un acces ușor atât spre Barcelona cât și spre regiunile viticole din sudul Franței.

ISTORIE SAU FANTEZIE?

Mi se pare important să explic care elemente ale acestui roman se bazează pe fapte istorice și care au fost inventate de autor.

Lupta carliștilor din Spania a fost reală și desigur că și catastrofa filoxerei, dar satul Santa Eulalia și râul Pedregós există doar în *Catalanul*.

Membrii menționați ai casei regale spaniole sunt personaje istorice, iar Generalul Juan Prim y Prats și-a petrecut o mare parte din viață ca soldat și era

politician și om de stat în momentul în care a fost omorât. Pentru a afla mai multe despre atentatul asupra lui am mers la profesorul Pere Anguera, autorul competentei biografii a lui Juan Prim. Am încercat să prezint scena atentatului așa cum mi-a relatat-o profesorul Anguera. Detaliile – schimbarea trăsurii cu o alta, aprinderea chibriturilor când trăsura a cotit pe o nouă stradă, oprirea trăsurii de altele două care au blocat-o și de către plebea din care s-a tras asupra președintelui guvernului spaniol – corespund cât de exact posibil faptelor expuse pe larg într-un mod amical de Pere Anguera. Îi mulțumesc pentru aceste informații și pentru că a mai parcurs încă o dată paginile referitoare la acest atentat.

Întrucât drama reală a acestui atentat nu a fost niciodată finalizată printr-o condamnare și pedeapsă a criminalului, mi-am luat libertatea de a adăuga romanului meu propriile personaje fictive. Este pură ficțiune apărută exclusiv din imaginația mea că tinerii dintr-un sat pe nume Santa Eulalia au participat la crimă.

ALTE PERSOANE, CARE M-AU AJUTAT

Pentru răspunsul multor întrebări îi mulțumesc Mariei Josep Estanyol i Fuentes, profesor de istorie la Universitatea din Barcelona.

Prima *bodega* pe care am vizitat-o în compania

soției mele Lorraine și a fiului meu Michael Seay Gordon a fost podgoria Torres în Penedès, regiunea viei din romanul meu. A fost un început promițător: Albert Fornos, pivnicerul de acolo, ne-a făcut un minunat tur de prezentare și Miguel Torres Maczassek ne-a oferit un meniu alcătuit din cinci feluri, fiecare însoțit de un excelent vin Torres sau Jean-Leon.

Fiul meu Michael și cu mine am făcut mai multe excursii în regiunile viticole Priorat și Montsant. Acolo m-a surprins faptul că podgoriile se întindeau perfect în acele ținuturi minunate, ceea ce le face și mai impresionante. Într-o vale mică, drăguță, am găsit Mas Martinet Viticultors, *bodega* familiei Pérez. Sara Pérez Ovejero și soțul ei René Barbier, amândoi au tați care și-au făcut un renume ca pionieri ai vinului și se străduiesc să păstreze tradițiile familiei producând vinuri gustoase și de succes. Sara Pérez Ovejero ne-a arătat mai multe albume în care a lipit și catalogat diferite sortimente de viță de vie, pentru ca, la rândul lor, copiii ei să poată începe cât de curând posibil instruirea în domeniul viticulturii. Ronțăind brânză spaniolă și sorbind din vinul ei bun am parcurs împreună cu ea aceste albume, ca un școlar recunoscător.

De mai multe ori Michael și cu mine am condus pe o stradă îngustă și periculoasă pe marginea de sus a unei văi mult mai mari și în cele din urmă în sus pe un munte mic, dar pietros spre satul Torroja del Priorat, unde María Ángeles Torra și-a întemeiat podgoria familiei într-o fostă mânăstire. Acum este condusă de fiii ei Albert și Jordi. Butucii lor de viță

cresc în apropiere, unii pe pantele abrupte și multe dintre vinurile lor solicitate sunt din struguri ai căror butuci rezistă în pământul șistos de mai bine de o sută de ani. Sunt foarte recunoscător fraților Albert și Jordi Rotlan Torra, pentru că au citit manuscrisul acestui roman.

În iunie 2006 am primit un premiu special pentru literatură din partea orașului Saragoza și, în timpul șederii mele în această regiune, autorul și jurnalistul Juan Bolea mi-a acordat prietenia lui și mi-a înlesnit mai multe vizite la podgorii. Îi sunt foarte recunoscător lui Juan și de asemenea membrilor asociației Mystery Writers,care ne-au făcut loc în autocarul lor mie și micului meu grup, ca și lui Santiago Begué Gil, președintele asociației Carinyena pentru ospitalitatea și povestirile lui despre vin.

La finca Aylés, o proprietate imensă de 1250 de hectare, unde se producea vin încă din secolul al doisprezecelea, Señorio de Aylés a plantat șaptezeci de hectare din *bodega* cu soiuri pentru vin și a pus tufișuri de trandafiri la începutul și sfârșitul fiecărui rând de vie. Mereu am văzut vulturi rotindu-se în tăriile cerului, ceea ce m-a încântat, la fel ca și declarația proprietarului Frederico Ramón, ca ținutul acesta minunat să fie proclamat de Uniunea Europeană rezervație naturală de păsări. Îi mulțumesc pentru ospitalitate.

Într-o vale uriașă, care îmi amintea de niște văi mari din vestul american, am vizitat *bodega* Victoria. Îi sunt foarte recunoscător lui José Manuel Segura Cortés, președintele grupului Segura Serrano, pentru că mi-a oferit o masă de prânz din produse regionale

şi m-a plimbat prin podgorie.

Recunoscător îi sunt şi lui Alfonso Mateo-Sagasta, romancier istoric premiat, din Madrid, pentru informaţiile despre alegerile săteşti din secolul al nouăsprezecelea.

Îi mulţumesc Deliei Martínez Díaz, pentru că m-a adus în oraşul Terrassa, unde am petrecut câteva ore în cel mai original muzeu pe care îl vizitasem până atunci. Amenajat în vastele clădiri din cărămidă ale unei foste fabrici de textile, das Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya îl aduce pe vizitator în contact direct cu revoluţia tehnică. Se trece încet pe lângă părţile care expun interioarele şi maşinăriile fabricii de dinainte şi am putut vedea cum întrebuinţarea maşinilor cu aburi a creat joburi ca cel al lui Donat din romanul meu. Pentru răbdarea infinită de a răspunde întrebărilor mele îi mulţumesc directorului muzeului Eusebi Casanelles i Rahola, custodelui Conxa Bayó i Soler şi întregului personal.

Îi mulţumesc lui Meritxell Planas Castillón, un membru al Minyons de Terrassa pentru că a răspuns întrebărilor despre *castellers.*

Àngel Pujol Escoda a răspuns cu răbdare prietenoasă nenumăratelor mele întrebări despre vânătoare şi natură şi soţia lui, Magdalena Guasch i Poquet, mi-a dezvăluit diferite feluri de a pregăti iepurele.

În piaţa minunată din Sabadell, Maria Pérez Navarro a lăsat deoparte pentru câteva minute vânzarea cărnii de porc din magazinul ei Cal Prat, pentru a-mi desena schiţa unui porc şi a-mi arăta exact unde puteau găsi Josep şi Jaume cele mai

bune bucăți într-un porc mistreț.

Dan Taccini, un tâmplar care face mobile extraordinare, mi-a explicat cum se lucrau înainte ușile.

Pentru detalii care privesc credința romano-catolică, m-am orientat către o prietenă, Denise Jane Buckloh, cândva sora Miriam a Congregației Împărtășitelor, căreia îi datorez mulțumiri pentru ajutor. De asemenea îi mulțumesc doamnei Dr. Pheme Perkins, profesor de teologie la Colegiul Boston, care a răspuns la toate întrebările mele despre riturile de înmormântare romano-catolice și despre problemele legate de păcat și spovedanie.

Lorraine Gordon trăiește alături de mine și îmi dă putere într-un fel care trece de existența fizică.

Fiica mea Lise Gordon a fost din nou prima mea cititoare, iar argumentele și capacitățile ei extraordinare în ceea ce privește îmbunătățirea formulărilor și colaborarea redacțională au făcut din textul meu o carte mai bună.

Fiul meu Michael este cel mai bun partener de călătorii, uneori amuzant, mereu responsabil, cu o intuiție rapidă și ascuțită și un braț puternic. O clarificare sau cercetarea unui detaliu sunt la el mereu în cele mai bune mâini.

Fiica mea Jamie Beth Gordon, Lorraine, Michael și prietenul meu Charlie Ritz au citit şi ei manuscrisul și m-au ajutat în continuare cu comentarii și îndemnuri.

Nora mea, Maria Palma Castillón, a fost mereu gata să facă cercetări pentru mine și pentru acest lucru îi mulțumesc. Mulțumiri și pentru Centre de

Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana in Barcelona, care a răspuns întrebărilor pe care ea le-a pus în numele meu, despre sunetul clopotelor de biserică sau despre obiceiul de a angaja femei care să plângă la înmormântare.

Roger Weiss, ginerele meu și expert tehnic, mi-a păstrat mereu calculatorul în stare de funcționare și m-a ferit deseori de insucces și disperare. Îi mulțumesc pentru cunoștințele lui și pentru promptitudinea cu care a răspuns la fiecare strigăt de ajutor al meu.

Îi mulțumesc agentului meu literar, Samuel Pinkus, pentru răbdarea și consilierea lui.

Toate persoanele menționate mai sus m-au ajutat; totuși această carte este a mea, iar dacă are lipsuri și greșeli, sunt și acestea ale mele. Dăruiesc această poveste fiecărui cititor, cu simpatie și respect.

Noah Gordon
Brookline, Massachusetts
11 iulie 2007

GLOSAR

În cazul în care nu se specifică altceva, noțiunile prezentate sunt catalane; prescurtările folosite înseamnă: span. pentru spaniol; fr. pentru francez.

Agent: funcționar al Guardia Civil.
alcalde: primar.
Alfonso XII: regele spaniol Alfons XII a trăit între anii 1857-1885. Ca fiu al reginei Isabel II, a urcat în 1874 pe tron, Prima Republică fiind astfel încheiată. În 1876 a câștigat bătălia hotărâtoare în cel de-al treilea război carlist și a asigurat în acest fel Bourbonilor pretenția la tronul spaniol.
algutzir: funcționar public; și polițist de rang înalt.
Amadeo I.: Amadeo Fernando María de Saboya a trăit între anii 1845-1890. În 1870 urcă pe tronul spaniol ca Amadeo I. (Amadeus I.), abdică în 1873, întrucât considera că țara nu se poate guverna din cauza instabilității politice din interior. În ziua următoare abdicării, pe 11 februarie 1873, a fost proclamată Prima Republică.
bacallà: cod.
Barri Gòtic: cartierul gotic, unul dintre cele mai vechi cartiere ale Barcelonei, cu străduțe

strâmte, întortocheate și nenumărate ruine care provin din epoca romană.

bodega: cramă, cârciumă.

Bonaparte, Joseph: a trăit între 1768-1844. După abdicarea lui Carlos IV (a condus între anii 1788-1808) și Fernando VII (a ocupat funcția doar câteva luni, din martie până în mai, în 1808), Joseph Bonaparte a fost proclamat în 1808 rege al Spaniei de către Napoléon I, războaiele napoleoniene de pe teritoriul spaniol fiind astfel stinse. În 1813 Josep Bonaparte a suferit o înfrângere și a trebuit să părăsească definitiv Spania.

botifarra: un cârnat de fript tipic catalan, din carne de porc, condimentat cu usturoi.

Cabo: caporal din Guardia Civil.

Cánovas del Castillo, Antonio: om politic și istoric spaniol, a trăit între 1828-1897. A facilitat întoarcerea Bourbonilor pe tronul spaniol numindu-l pe Alfonso XII rege în 1874 și aducându-l astfel din exilul său francez. În 1876 Alfonso XII a condus ultimele operațiuni de război contra carliștilor și l-a numit pe Antonio Cánovas del Castillo în vârful guvernului spaniol. El este responsabil pentru Constituția din 1876, care a reglementat legal monarhia ereditară și de asemenea democrația parlamentară prin intermediul unui sistem de două camere.

cap de colla: antrenor; conducător al unui grup de *castellers*, participant la un turn uman catalan.

Capità (span.): *Capitán*: căpitan.
Capità/Capitán General: general-colonel.
Carinyena: numele catalan al unui sortiment de viță-de-vie, care este denumit Cariñena în zona vorbitoare de spaniolă din Peninsula Iberică. Numele provine de la orașul Cariñena din provincial Saragoza. Zona inițială de cultură: Aragonia, Catalonia și sudul Franței (Languedoc, Midi și Provence), numita acolo Carignan. Se află între timp pe cel de-al doilea loc al celor mai răspândite sorturi de struguri roșii din lume.
Carlos III: regele spaniol Carl III a trăit între anii 1716-1788 și a guvernat țara din 1759 până în 1788 în spiritul iluminismului („despotismo ilustrado"), ajutând-o pe drumul către un considerabil salt economic.
Carlos V.: Carlos María Isidro de Borbón: 1788-1855. Fratele regelui Fernando VII. (născut în 1784). După moartea acestuia în 1833 a urcat pe tronul spaniol ca regele Carlos V. și a încheiat astfel primul război carlist.
Carlos VII.: Carlos María de los Dolores de Borbón: 1848-1909, cunoscut și ca Duce de Madrid. A fost privit de carliști drept moștenitorul legitim al tronului spaniol. Conducător al mișcării din timpul celui de-al treilea război carlist.
casa: casă.
castell: înțeles real: cetate; aici: turn alcătuit din oameni. Sport popular foarte răspândit în Catalonia; o piramidă circulară din aproximativ o sută de oameni, adesea pe opt,

nouă rânduri, ceea ce înseamnă că piramida are o înălțime de aproximativ cincisprezece metri.

casteller: participant la un turn de oameni; parte a mișcării tradițional catalane *casteller*. La sărbătorile populare diferite asociații, *colles*, se iau la întrecere să ridice cel mai înalt turn.

Comte (span.): *Conde*: conte.

Conde de Aranda: Pedro Pablo Abarca de Bolea: Conde de Aranda 1718-1798. Reformator iluminist din timpul regelui Carlos III, sub a cărui domnie au fost alungați evreii în 1767. A fost ministru de externe în 1792.

Coronel: colonel.

Cortes (span.)**:** inițial: adunare a dietelor. În timpul stăpânirii napoleoniene din Spania, *cortes* ca parlament a creat în 1812 prima constituție liberală a Spaniei, cu sediul în Madrid.

Cru (fr.)**:** soi de vin. Un titlu de apreciere în Franța pentru regiunile considerate superioare și vinurile lor.

enxaneta: aici: copil care, la reprezentațiile de *castell*, formează vârful ce încheie turnul omenesc.

faixa: fâșie lungă de patru metri cu care *castellers* se înfășoară strâns în jurul burții,formând un fel de corset.

Felipe V.: regele spaniol Phillip V de Anjou 1683-1746. Când Carlos II (1665-1700), ultimul urmaș bărbătesc al Habsburgilor spanioli,

a murit fără să lase moștenitori, l-a numit pe nepotul fratelui său, Felipe V, drept succesor la tron. Acesta a urcat pe tronul spaniol în1700 ca primul Bourbon și a condus țara până la moartea lui, în 1746.

Fernando VII: Ferdinand VII (1784-1833) a fost rege spaniol din 1814 până în 1833. Pentru că n-a avut urmași de parte bărbătească, în 1830 a abrogat Legea Salică, care interzisese până atunci pretenția la tron a urmașilor feminini. În acest fel fiica lui a putut deveni regină: Isabel II.

Fer-Servadou (fr.)**:** soi de viță roșie; provine din vechile sorturi de viță-de-vie și este înrudită cu strugurele Cabernet-Sauvignon. Zona de cultivare: sud-vestul Franței.

folre: semnificație reală: căptușeală de blană; aici: sprijin omenesc al unui *castell.*

Garnaxta: denumire catalană pentru strugurele roșu spaniol Garnacha, care este denumit Grenache în spațiul lingvistic german. Vine inițial din Aragonia, este cultivat astăzi în toată partea vestică a Mării Mediterane. Mai ales în Spania în zona Priorat.

Governador: guvernator.

gralla: instrument de suflat din lemn, tradițional catalan; se mai cântă și astăzi la el în cadrul serbărilor populare, când apar *castellers.*

Guardia Civil: unitate de poliție militară și parte a forțelor de siguranță statală, care a fost constituită în 1844 sub domnia reginei Isabel II, pentru a garanta protecția publică a poporului.

Isabel II: regenta spaniolă Isabel II a trăit între anii 1830-1904. A fost proclamată regină când nu avea nici trei ani, fiind unica moștenitoare la moartea tatălui ei, regele Fernando VII. Până în 1841 mama ei a condus regența. Pe fondul războaielor carliste a fost nevoită să fugă în Franța în anul1868. După doi ani a renunțat deja la pretenția tronului în favoarea fiului ei, Alfonso XII.

Carliștii: grupare puternic clericală și cu convingeri absolutiste, constituită în 1833 în jurul pretendentului la tron Carlos V și a urmașilor lui.

Războaiele carliste: trei războaie care au fost purtate cu întreruperi în timp între 1833-1876 în jurul pretențiilor la tron, între susținătorii absolutistului rege Carlos V și cei ai liberalei regine Isabel II. În final a învins fiul reginei, Alfonso XII, care a asigurat în felul acesta succesiunea Bourbonilor la tron şi i-a exilat definitv pe carliști.

Llom (span.): *lomo*: mușchi de porc. O delicatesă de mare valoare, răspândită în toată Spania.

Llonganissa (span.): *salchichón*: un cârnat tare în formă de salam din carne de porc.

Marquès: marchiz.

masia: fermă.

Oficial: ofițer.

pa: pâine.

paella: preparat din orez cu diferite tipuri de carne (miel, iepure, pasăre), fructe de mare

(scoici, creveți), legume și mirodenii. Fel de mâncare național din regiunea València și de pe coasta de est a Spaniei. *Paella* este cuvântul catalan pentru tigaie.

pagès: țăran.

pare: tată, preot.

Phylloxera: păduchele de viță (Viteus vitifolie) este un păduche de plante din familia păduchelui pitic (Phylloxeridae), care suge din rădăcinile butucilor de viță, vița-de-vie fiind astfel deteriorată pe termen lung.

pinya: aici: parte de *castell* în care sunt așezate cele mai multe persoane, pentru că formează sprijinul turnului omenesc vertical.

plaça: piață.

Prim y Prats, Juan: 1814-1870. Conte deReus, Marchiz de Los Castillejos. Militar de succes care și-a început cariera în timpul războaielor carliste. A fost guvernator militar al Madridului și Barcelonei și Guvernator de Puerto Rico; din 1855 până în 1860 i-a supus pe pirații din Riful marocan; În 1861/62 a condus corpurile spaniole de expediție contra Mexicului. A organizat revoluția militară de stânga din 1868, care a pricinuit abdicarea reginei Isabel II. Din 1869 până în 1870 a fost președinte al consiliului de miniștri. După câteva luni de căutare fără succes a unui rege, Prim a oferit coroana (pentru a doua oară) lui Amadeo, duce de Aosta, care a fost în cele din urmă încoronat pe 27 decembrie 1870 ca Amadeo I. În seara aceleiaşi zile

Prim a fost atacat în trăsura lui de mai mulți bărbați. Aceștia au deschis focul asupra prim-ministrului, care drept urmare a decedat pe 30 decembrie 1870. Motivele ascunse ale atentatului nu au fost niciodată complet elucidate.

Molima păduchelui de viță: la mijlocul secolului al nouăsprezecelea păduchele de viță a fost adus din America în Europa. În jurul anului 1900, o mare parte a butucilor de viță europeni au fost atacați sau distruși.

Rioja: vin spaniol de calitate cu origine controlată (Denominatión de Origen Calificada). Zona de cultivare, în Spania de nord, în regiunea autonomă La Rioja, provincia bască Álvara și regiunea Navarra. Astăzi este una dintre cele mai însemnate zone de cultivare din Europa.

Samsó: în Spania (mai ales în ținutul Penedès și Tarragona) este sinonimul obișnuit pentru foarte bătrânul și larg răspânditul sort de viță roșie Cariñena (în catalană:*Carinyena*).

Sardana: dans popular catalan, un fel de horă.

sobrassada: specialitate de cârnat mallorcan din carne tocată de porc, crudă și uscată la soare, condimentată cu ardei iute.

Subteniente: caporal în Guardia Civil.

Sumoll: sort de viță roșie cultivat exclusiv în Catalonia (regiunea Penedès).

Torró (span.): *turrón*: un dulce făcut din migdale miere, zahăr și albuș de ou. *Turrón* se consumă tradițional în Spania de Crăciun.

Truita (span.): *tortilla*: o omletă rotundă din ouă, cartofi și ceapă, prăjită într-o tigaie cu ulei de măsline (span.: *tortilla de patatas*). Tortilla este cunoscută în toată Spania și se face în cele mai diferite variante cu tot soiul de legume.

Ull de Llebre: denumire catalană pentru soiul de viță roșie Tempranillo. Tempranillo este strugurele Rioja, șaptezeci la sută din vinurile Rioja sunt produse din acest soi. Zona de cultivare era probabil la început doar nordul Spaniei, între timp toate regiunile viticole spaniole.

Vin ordinaire (fr.): denumire pentru un vin simplu și ieftin. De cele mai multe ori sunt vinuri de masă.

vinya: butuc de viță.

Weyler i Nicolau, Valeriano: 1838-1930. A făcut serviciu în Cuba, unde a constituit un corp de voluntari. În 1878 a devenit Generalul Weyler și a obținut o distincție militară pentru intervenția lui în timpul ultimului război carlist.

Xoriço (span.): *chorizo*: un cârnat din carne de porc, gros, tare, afumat, puternic condimentat cu usturoi și ardei iute. Cel mai îndrăgit și cunoscut sortiment de cârnat din Spania.

CUPRINS

PARTEA ÎNTÂI
ÎNTOARCEREA

Satul Roquebrun
în provincia Languedoc în sudul Franței
22 februarie1874

PARTEA A DOUA
ASOCIAȚIA DE VÂNĂTOARE

Satul Santa Eulalia
în provincia Catalonia în Spania
3 aprilie 1870

PARTEA A TREIA
ÎN LUMEA LARGĂ
În Madrid
27 decembrie 1870

PARTEA A PATRA
PĂMÂNTUL FAMILIEI ÀLVAREZ
Satul Santa Eulalia
2 octombrie1874

PARTEA A CINCEA
SÂNGELE STRUGURILOR
Satul Santa Eulalia
12 ianuarie 1876

Postfața autorului

Nu am trăit niciodată la o podgorie, așa ca Josep Àlvarez din acest roman, dar soția mea și cu mine am avut timp de douăzeci de ani o fermă într-un sat fascinant aflat într-o zonă de deal din vestul ținutului Massachusetts. Proprietarii de acolo se ocupau cu industria laptelui și în loc să facă vin cultivau exclusiv porumb, dar când m-am apucat să scriu despre viața dintr-un sat spaniol, am constatat că experiența mea din sătucul american s-a transferat foarte bine asupra podgoriei europene.

Lorraine și cu mine nu mai eram chiar tineri când am descoperit viața la țară. Până și cel mai mic dintre copiii noștri părăsise casa pentru a se muta la periferie și frecventa acum universitatea. Deci ne-am cumpărat pământ pe dealuri. Consta dintr-un areal care ar fi denumit de cercetătorii științelor naturii un peisaj combinat, pentru că acolo se întâlneau diferite forme de relief: pajiști, teren de agricultură, zone mlăștinoase, pădure și un pârâu rece ca gheața plin de păstrăvi, pe nume Bear River. Peisaj combinat se numește un ținut pe care se află o paletă largă de forme de viață și terenul nostru nu făcea excepție.

Nu am făcut decât foarte puține schimbări și chiar și pe acestea după o lungă chibzuință și multe discuții. În timpul formalităților de vânzare țăranul

care ne-a vândut pământul a fost de părere că trebuia să transformăm un lan de porumb într-o pășune, unde urma să tăiem iarba de două ori pe an și să o facem fân. Ne-am construit casa la marginea unei pajiști din fața unei pădurici. Am transformat un colț al pajiștii într-o livadă cu treizeci de feluri de pomi fructiferi și am mai plasat încă cinci pomi fructiferi în apropierea casei și a grădinii de legume. Ne-am hotărât să nu ținem animale. Pe pășunea jilavă am plantat cu Lorraine cam o mie de puieți de conifere, iar într-o zonă mlăștinoasă patru zade, care mă bucurau în fiecare toamnă cu frunzișul lor galben strălucitor.

Cea mai mare parte a pământului nostru era alcătuită din pădure. Am repus în funcțiune o potecă năpădită de bălării, lungă cam de jumătate de milă, care ducea de-a lungul unui râuleț șerpuitor și pe care am îndreptat-o spre casă. Castorii construiseră stăvilare, așa că luaseră ființă pârâiașe care alimentau o baltă generoasă. În spatele unui paravan de crengi am așezat un scaun de plastic de pe care cu ajutorul unui binoclu puteam urmări nu numai castorii, ci și două mari broaște țestoase de apă mâncăcioase. În scaunul de plastic trebuie să fi fost niște droburi de sare, pentru că deseori îl găseam răsturnat și cu noi urme de mușcături.

Mă bucuram să urmăresc balta, dar nu era locul meu preferat de observație. Acesta se găsea de fapt în mijloc în Bear River: o piatră plată acoperită de nuiele sub o proeminență a unei stânci. Chiar alături, prăbușit în râu era un arțar care smulsese jumătate de povârniș. Un bazin adânc se formase în fața trunchiului de copac; încurcătura lui de crengi și

rădăcini atrăgea păstrăvii și primăvara era întotdeauna o piedică pentru somoni.

La marginea proeminenței de stâncă, în partea stângă a arțarului așezasem pe două pietre o bucată din trunchiul de copac. Timp de optsprezece ani am stat cât de des puteam pe această băncuță și pe urmașele ei. Iarna banca dispărea sub un strat gros de zăpadă, dar cu toate acestea mă duceam mereu acolo cu bocanci sau schiuri. Ajuns acolo, mă sprijineam în bețele de schiuri și ascultam râul, care bolborosea sub gheață într-o limbă străină. Primăvara se lăsa mult așteptată pe dealuri. Într-o vâlcea din apropierea băncii mele preferate se mai afla zăpadă încă mult timp după ce pădurea strălucea de verdele proaspăt și râul, umflat de rouă, vuia sălbatic. Și în căldura dogoritoare a verii din Berkshire Hills mi-am lăsat de atâtea ori corpul încălzit îmbrățișat de apele lui reci. Chiar și atunci când toamna venea fără ploaie, vântul foșnea printre crengile nenumărate și îi scutura tare, neodihnit frunzișul.

Nu am văzut niciodată porci mistreți ca Josep din cartea mea, dar în decursul anilor am avut ocazia să văd alte animale: un urs, care în căutare de hrană pășea domol de-a lungul celuilalt mal; o viperă, într-adevăr inofensivă, dar atât de uriașă încât m-a înfricoșat mai tare decât Moș Martin; nenumărați curcani și rațe sălbatice; un cerb fornăitor, în călduri, cu coadă albă și coarne tot atât de ramificate precum crengile bătrânului meu copac; stârci albaștri mari, ale căror cuiburi încoronau chiar locul de ruptură al copacului prăbușit; trei vidre care vânau în apă una în spatele alteia, atât de aproape încât arătau ca un

șarpe gras; iepuri; veverițe care făceau gimnastică printre ramuri; un cârd de corbi care se coalizaseră împotriva unei bufnițe nefericite, ce și-a întins prompt aripile și a luat-o la sănătoasa.

Uneori am speriat animalele, dar de cele mai multe ori n-am provocat niciun necaz, pentru că mereu am încercat să mă contopesc cu peisajul.

Dar nimic nu durează la nesfârșit. Lorraine și cu mine am vândut într-o zi pământul și ne-am mutat.

Nu știu cui îi aparține acum, dar nici nu contează.

După moartea mea, dacă vreți să mă vizitați, mergeți pe cărare de-a lungul râului, căutați cu privirea piatra plată de sub proeminența stâncii; imediat în spate începe pădurea și poate a mai rămas ceva din copacul din apă.

Nu e greu de găsit.

Noah Gordon
Massachusetts
vara, 2009

Interviu cu Noah Gordon

În noiembrie ați serbat cei 81 de ani, domnule Gordon. Sau 70?
(Râde.) Nu arăt nici cu o zi mai bătrân de 81, nu?

Scrisul vă menține tânăr?
Scrisul mă ține treaz din punct de vedere spiritual. În felul acesta nu trăiesc doar, ci sunt cu adevărat viu, interesat de lucrurile care se întâmplă. În momentul de față mă preocupă dezbaterea adversarilor politici. Sistemul nostru este pur și simplu înfiorător.

Ce înțelegeți prin înfiorător?
Știți, eu sunt democrat. Ambii candidați nu au deocamdată ceva mai bun de făcut decât să se atace reciproc. Toate conținuturile importante, toate problemele sunt uitate. La noi acasă situația este pentru moment încordată. Eu sunt pentru Obama, soția mea Lorraine este de partea lui Clinton. Asta este neobișnuit. Suntem căsătoriți de mult timp și știu că în chestiunile politice suntem aproape întotdeauna de aceeași părere.

În noua dumneavoastră carte „Catalanul" și intrigile joacă un rol. Tema principală este cu toate acestea, vinul şi producerea lui în secolul nouăsprezece. Este potrivit acest conținut pentru un bestseller?

Nu scriu bestseller-uri, ci cărți. Sigur că sunt fericit dacă cuceresc mulți oameni. Dar când sunt întrebat cum se scrie un bestseller, răspunsul este: nu știu. Acum opt ani am publicat „Doctorul din Saragossa", o carte în care este vorba despre vremuri foarte grele din istoria spaniolă. Pe urmă m-am gândit: de ce să nu scriu o carte despre un timp nu chiar atât de îngrozitor. Desigur că se găsesc și elemente tragice în carte – război, violență – dar în linii mari este vorba despre oameni cu o atitudine pozitivă în viață. Am reflectat apoi la un detaliu deosebit de frumos din Spania, în afară de oameni și peisaje. Așa am ajuns la vin. Și m-am gândit: cercetarea îmi va face plăcere. (Râde.) Fiul meu și cu mine am mers la un șir de *bodegas*. Am vorbit cu viticultorii despre strămoșii lor, producerea vinului spaniol, solul, despre scurgeri chimice și teroare.

Deci sunteți un adevărat expert în vinuri cu o cramă mare?

De fapt am crescut fără să am prea mult contact cu vinul. Doar la nunțile evreiești beam vin – ceva cleios și dulce și nu prea mult. Când am gustat prima dată vinuri cu adevărat bune, eram deja un bărbat de vârstă mijlocie. La început nu deosebeam o sticlă de doi dolari de o producție bună. Beam ce aveam în pahar. Treptat am început să mă interesez mai mult de acest lucru. Acum câtiva ani mi-am construit din țevi de teracotă o mică cramă pentru 220 de sticle.

În cercetările dumneavoastră ați consultat şi jurnalişti specializați?

Nu, pentru carte nu. Citesc desigur reviste de vinuri, pentru a mă forma în calitate de consumator.

Ce părere aveți despre compatriotul dumneavoastră Robert Parker?
Știu că a fost criticat din cauza sistemului său de puncte. De asemenea nu cred că cineva este în măsură de a recunoaște fără îndoială diferența dintre un vin de 88 de puncte și unul de 91. Cu toate acestea, ca cititor îți poți imagina diferența dintre un vin evaluat la 88 de puncte și unul care are doar 71. Se poate începe ceva cu o asemenea relație.

Beți şi vinuri germane sau doar spaniole?
Îmi plac foarte mult vinurile spaniole, germane nu beau mai deloc. Probabil că este una dintre greșelile mele, dar beau doar vin roșu. Sigur că am auzit că acum există vinuri roșii foarte bune în Germania și m-aş bucura să încerc unul cândva.

Cum se obişnuieşte deja în cărțile dumneavoastră, „Catalanul" se desfăşoară în fața culiselor istorice europene. De unde vine interesul dumneavoastră pentru trecutul European?
Probabil din faptul că dinspre partea tatei sunt copilul unor emigranți. Tata era un evreu rus care a emigrat în America. Am cunoscut cu adevărat cultura evreiască, nu doar rădăcinile acestea rusești. Încă din copilărie am dezvoltat o mare sete de cunoaştere pentru istoria altor popoare, întrucât știam că propriii mei strămoși proveneau dintr-o altă cultură.

Aveți o mulțime de fani în Europa, dar nu prea mulți în America. Sunt americanii mai puțin interesați de trecutul european?
Nu fac parte dintre oamenii care nu au încredere în masa americanilor, dar care se interesează de problemele din afara Americii. Faptul că lucrurile s-au desfășurat atât de diferit are de-a face mai degrabă cu condițiile de publicare din acel moment. În America am avut primul bestseller în 1965. Dacă nu publici curând o altă carte, riști să aluneci în uitare. În plus, cu puțin înainte ca „Doctorul" să apară pe piață, agentul meu american a schimbat firma. De aceea eram, cum spun autorii într-o asemenea situație, părăsit. Înainte mă gândeam că o carte bună se vinde în orice caz. Dar pe urmă a trebuit să recunosc că nu este așa. În Germania și Spania era cu totul altfel. Aici oamenii au intervenit intens pentru cărțile mele.

Alături de marele dumneavoastră succes la cititori v-au fost conferite şi nişte premii pentru literatură. Mai citiți critici?
Asta spun într-adevăr toți autorii, dar în cazul meu este chiar așa: nu mai citesc critici. Problema este că cele bune îl fac pe unul mai bun decât este și cele rele îl fac mai rău...

Protagonistul din „Catalanul" este tânăr, se dezvoltă neîntrerupt. Şi în „Doctorul" protagonistul are o fire adolescentină. Păreți să manifestați interes pentru cei tineri...
Da, asemenea caractere mă interesează mult. Este o

perioadă dramatică pentru un adolescent – toate provocările pe care le aduce cu sine această vârstă. Prin asemenea provocări trece și Josep în „Catalanul" .Când dintr-odată este dat peste cap, nu are niciun prieten de partea lui, întâi de toate nu poate pricepe. Și îi este frică, foarte frică să-și croiască drum prin lume. Când scrii așa ceva, simți și tu frica aceea a lui. Ca autor ajungi la acest lucru: să intri în personaj.

Protagonistul dumneavoastră străbate timpuri dificile. Chiar dumneavoastră înşivă scrieți în Vita că ați traversat vremuri grele. La care vă referiți?
Am crescut în vremea crizei economice mondiale. Îmi amintesc de un unchi care zi de zi stătea degeaba. Eram într-adevăr foarte săraci, dar nu-mi amintesc să se fi dus cineva flămând la culcare. În afară de asta mă simțeam foarte protejat făcând parte dintr-un mare clan familial. Pe urmă sunt cei doi ani ai mei în armată. N-am fost cu adevărat în pericol, pentru că am fost înrolat către sfârșitul războiului și nu am fost implicat în manevre de luptă, dar nu-mi plăcea milităria. Nu aveai niciodată voie să întrebi: de ce să fac asta? Mi se părea prostesc. Niciodată n-aș fi putut deveni un soldat bun.

Şi vremurile bune?
Familia! Sunt un familist absolut. Când se întrunește marea familie de Thanksgiving, suntem 50 de persoane. Se întâmplă multe, copiii se joacă... Apoi firește că este propria mea familie, cei trei copii și nepoții. Unul dintre nepoții mei e un fotbalist bun,

poate că va juca odată în Europa. (Râde.) Și soția mea, cu care am o căsnicie fericită de peste 50 de ani. Un scriitor are nevoie de o soție cu adevărat curajoasă și așa este Lorraine. (Râde.)

Credeți că vor fi citite cărțile dumneavoastră şi peste 50 de ani?
Cât timp vor fi citite cărțile mele, nu știu. Am auzit de curând că John Grisham crede că în 40 de ani cărțile lui nu vor mai interesa pe nimeni. Primul meu mare succes „Rabinul" a fost publicat în 1965 și cartea încă este citită. În privința asta pot să mă socotesc foarte fericit. Dar nu este atât de important dacă peste 50 de ani am o mare audiență. Când eram copil, doream doar două lucruri: să devin jurnalist de ziar și scriitor. Și le-am realizat pe amândouă.

Ce urmează după „Catalanul"?
Intenționez să public un volum de scurte povestiri. Dacă pentru un roman am nevoie cam de patru ani, asta înseamnă că nu mai pot scrie multe romane. În tinerețe am scris deja povestiri scurte, pe care le-am vândut diferitelor reviste. Deja mă bucur mult de această treabă.

Interviul a fost realizat de Andreas Seidl